

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

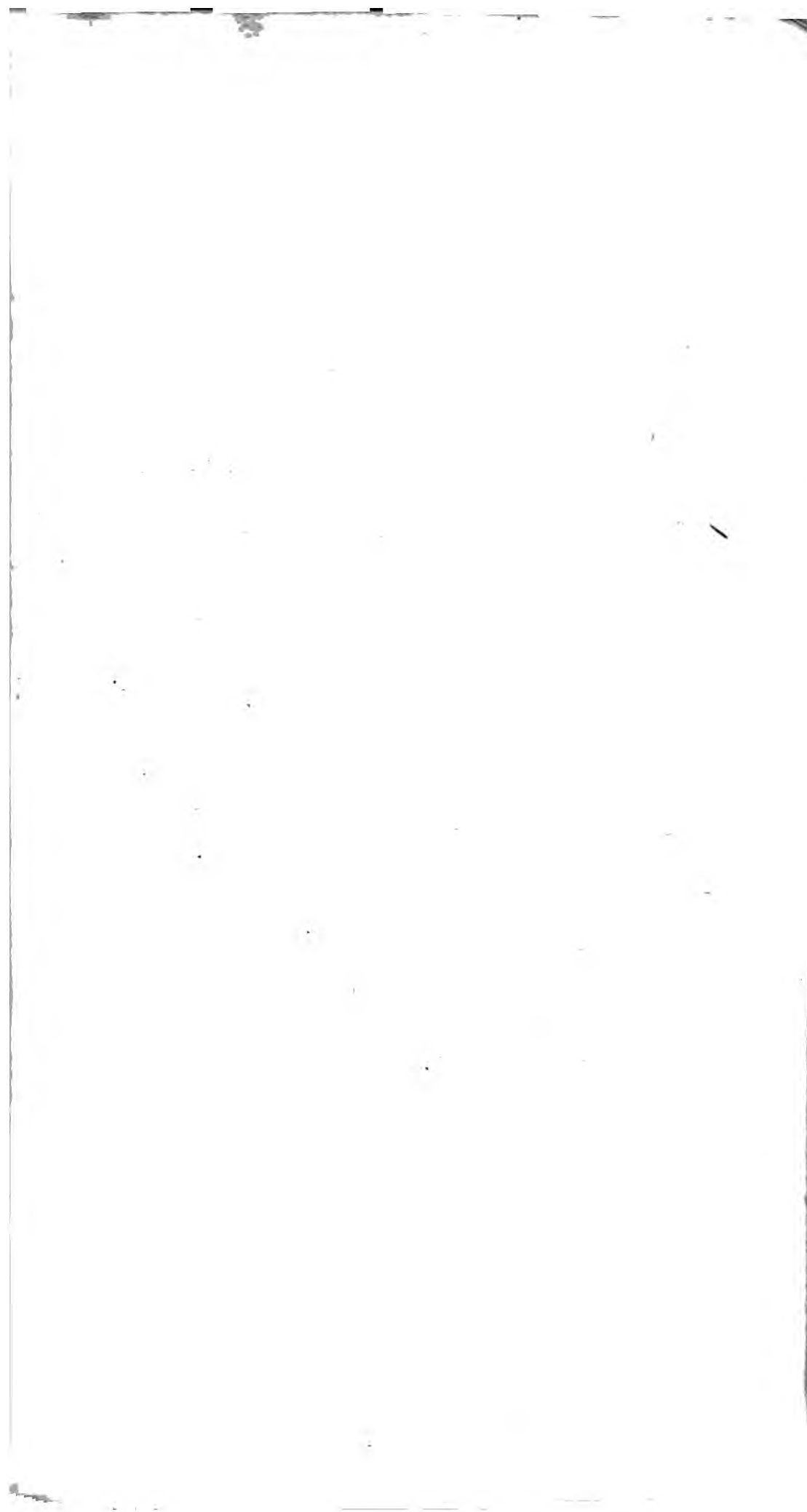
pro

B S.

L. 21.

Handwritten marks, possibly numbers or symbols, including a large '2' and a '1'.

Ludvig Holbergs

udvalgte

Skrifter.

Udgivne

ved

R. L. Raahel,
Professor.

Sjette Del.

Kjøbenhavn, 1806.

Trykt og forlagt af Directeur Joh. Frø. Schulz,
Kongelig og Universitets-Bogtrykker.

Bilag

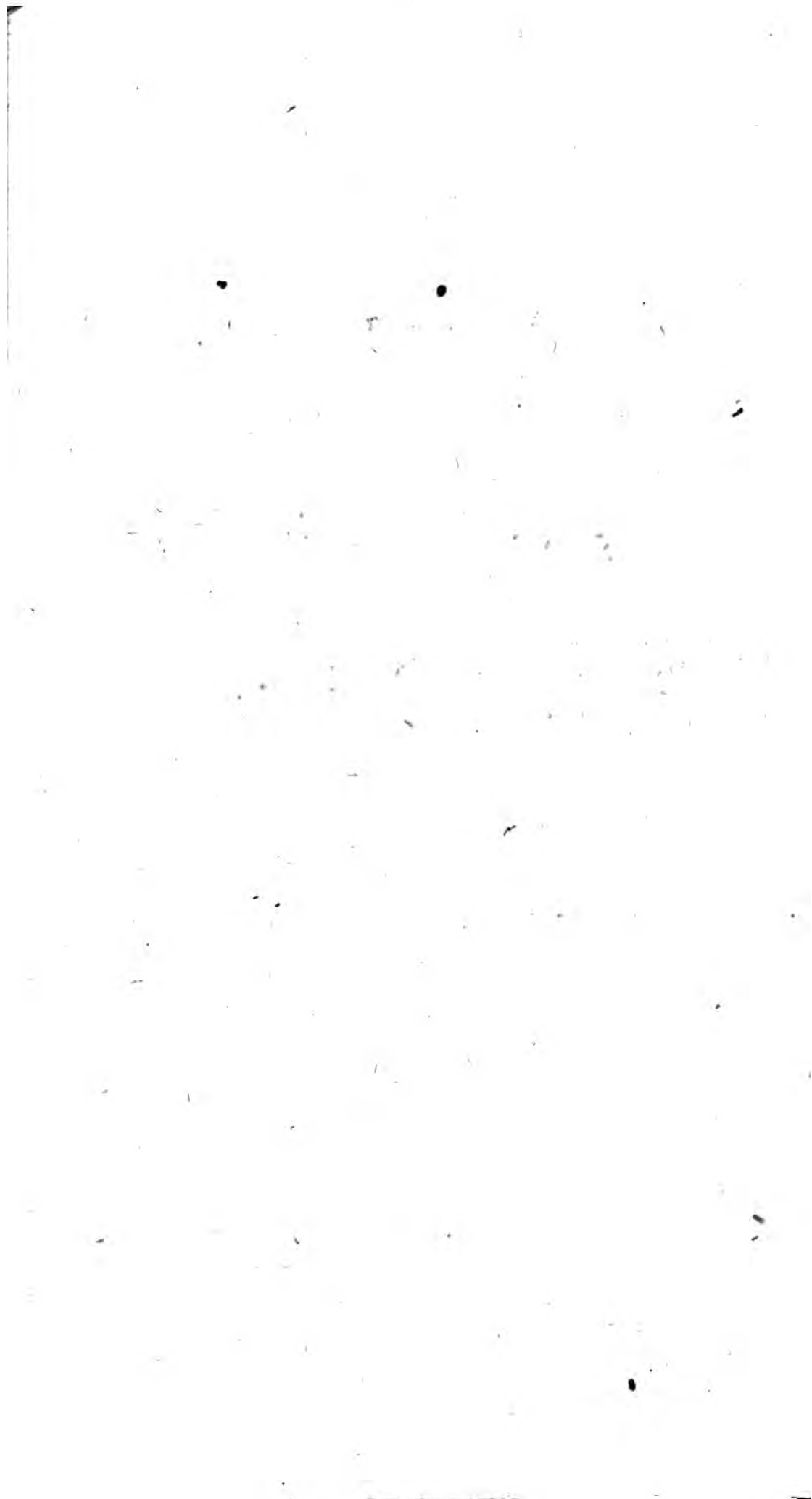
iii

Holbergs

Comedier.

Sjette Bind.

I n d h o l d.

	Side
Fragment af Samtale mellem Holberg og Lon-	
demann i Elysium, ved Capt. Abrahamson . . .	1
Holbergs Fortale til Fursmans franske Oversæt-	
telse af hans Lyfspiel	3
Holbergs Dedication af hans Comediers tredje	
Bind til Eftertrykkeren Phœnixberg	8
Tvende splinternye Breve til den politiske Kan-	
destøbers Oplysning.	12
Hvorvidt den politiske Randestøber er en Efter-	
ligning	26
Den Bøgelvindende, Comedie i 5 Acter, ældste	
Udgave	39

Over

VI

Over den Bægelsindebe, efter denne Udgave . . .	III
Om Jean de France	121
Shakspears Indledning til Lyfispillet: Havgæ-	
fen tæmmet	127
Om Jeppe paa Bjerget i Sammenligning med	
foregaaende	146
Mester Gert Westphaler i 5 Acter	165
Over Gert Westphaler i 5 Acter	233
Over Rilderne til alleste Junit	238
Udeladte eller forandrede Scener af Barselstuen .	250
Over de ovenstaaende Scener	298
Omnet til det arabiske Pulver, af Bidermanni	
Utopia	308
Over det arabiske Pulvers Rilder m. m.	314
Udtog af Julestuen og Mafferaben, Comedie i 3	
Acter, af Kammerraad Pauli	323
Over dette Skuespil sammenlignet med Holbergs .	356
Om	

VII

Om Jacob von Tyboes Kilder: Plautus, Ter-	
rents og Bidermanni Utopia	364
Om de udelukkede og forandrede Scener i Jacob	
von Tyboe m. v.	368
Om Ulysses von Ithacas Kilder	400
Over det Foregaaende, m. m.	411
Om Kilderejfen og dens Kilder	415
Om Melampes Kilder m. v.	419
Om uden Hoved og Hale og dens Kilder	422
Om Kilderne til Hendrik og Pernille	427
Kilderne til Didrik Menschenschreck, af Plauti	
Pseudolus og Curculio m. v.	440
Kilderne til Hereri eller blind Alarm	473
Den pantsatte Bondebrengs Kilder	475
Over det Iyffelige Skibbruds Kilder	484
Over Rasmus Montanus og dens Kilder	488
Om Pernilles forte Frøkenstand og dens Kilder	492
	Om

VIII

Om Kilderne til de Usynlige	494
Om Kilderne til den Stundesløse	510
Om Kilderne til den honette Ambition	512
Den danske Comedies Ligbegjængelse, et Efterspil af Holberg	515
Om samme Efterspil	527
Om Kilderne til Plutus	535
Om Kilderne til Abracadabra	540
Om Kilderne til Don Ranudo	565
Om Kilderne til Philosophus i egen Indbildning .	566
Om Kilderne til Republikken	567

Af
Londemann og Holberg.

(En Samtale i Elysium.)

Med

Capitain S. W. S. Abrahamson.

Holberg. Hvad? — Er det ikke Londemann? — Jo!
Velkommen min kjære Londemann! Velkommen her!

Londemann. Tak! — Hvorledes? — — — — men
store Holberg, er det Eder?

Holberg. Havde Du glemt mit Ansigt? Det er og
bleven friskere her! — — — — Det er mig hjertelig
hjært, at Du er kommen til denne Provins af Elysium.
Her vil Du finde mange gode Venner.

Londemann. Er da dette ei hele Elysium?

Holberg. Nej langt fra! Ligesaalidt som vores Kjø-
benhavn deroppe var al Danmark og Norge. Denne yn-
dige Slette med de skønne Lunde og Bække, samt de
omkring liggende Egne, ere alene for Kunstnere, hvis
Eder fører dem til Elysium. Her til Sletten bringes
ifkum de, som have bragt det til en nogenledes Højde i
det Skønne. De Slettere ere hist bag Bjergene, og
de gaadiske Ypperlige paa en liden Ø i det store Ref-
tarhav, der hvor Demantklipperne ere lavest. — — —

Londemann. Nu forstaaer jeg først tilfulde, hvad der
blev forhandlet ved min Fremstillelse for Minos's Dom-
stol. Derfor var det altsaa, Cacus oplærte den lange
Holbergs Skrifter. ste Del. A For-

Fortegnelse paa Fejl, jeg havde begaaet imod Skuespil-
lerkonstens Regler, efterat de elyfske Marker dog alle-
rede vare mig anviste. En Skygge, som jeg ikke kjendte,
men hørte siden, at det var Ufopus, tog mig i For-
svar; og da sagde Rhadamanth: til Sletten!

Solberg. Saa var da Ufopus Din Talsmand? Sha-
kespeare var min, Ufopus vilde plad have mig til Bjer-
gene. Men hiin, efter at alle mine Fejl vare oplæste,
sagde med pathetisk Stemme: Sandt! men han skabte
Comedien hos sit Folk. Natur og Sæderne vare hans
Regler! Og saa viste Rhadamanth mig herhid til Sletterne.

Londeman. Men den Fortegnelse paa Eders Fejl
kunde dog ikke være synderlig lang, synes mig.

Solberg. Lang? Na, min kjære Ven! Den var læn-
gere, end jeg troede; og uendelig, efter det Begreb,
jeg havde om mine Arbejder, medens jeg var hos Eder.
Dersom Modsigelse eller Undskyldning fandt Sted for
denne rædsomme Domstoel, saa havde jeg vist ikke tiet;
dog knurrede jeg hos mig selv, lige indtil jeg fik al
denne elyfske Skjønhed at see, da knurrede jeg ikke mere,
da sandede jeg alt, hvad jeg havde hørt af Ufopus.

Holbergs Fortale

til

G. Fursmanns franske Oversættelse af hans
Lystspil.

(Oversat af fransk.)

Jeg vil ikke foretage mig her at give mine Lystspils Historie; jeg har intet derom sagt i den danske Original, for ikke at gjentage, hvad jeg havde skrevet derom i første Del af mine latinske Smaaskrifter, som man kan tyde til, om man lyster. I denne Fortale indskrænker jeg mig alene til at tale om den franske Oversættelse, Hr. G. Fursmann har forfattet, og jeg erklærer, at jeg har seet og læst denne Oversættelse, at jeg finder den overensstemmende med Originalen, og at jeg bifalder den.

Denne Oversættelse indeholder alle mine Comedier, sex og tyve i Tallet *), og uden al Forfængel-

A 2

lig-

*) Holberg siger her, at Hr. F. har oversat hans samtlige sex og tyve Comedier; imidlertid findes i de fem Bind, som den Gang paa dansk vare udgivne, kun 25, hvilket Tal ogsaa Holberg selv adskillige Steder nævner. Hvilket det sex og tyvende Stykke har været, kan nu, da der af den franske Oversættelse ikke udkom uden den første Del, indeholdende den Vægelsin-

lighed kan jeg sige, at de have gjort Lykke saavel paa det danske, som tydske Theater. Jeg vilde ønske, man maatte finde samme Smag i dem paa fransk, og jeg mistvivler ikke herom, uagtet den Fordom, man i Frankrig har mod Vittighedsarbejder, der komme fra vore nordiske Lande.

Man vil maaske sige, at disse Comedier ikke ganske ere i det parisiske Theaters nu værende Smag. Jeg tilstaaer det, og jeg skulde vel vogte mig for, at falde i den Smag. At skrive saadanne Comedier, er egenlig at gjøre smukke Dialoger, som ingen Ligning have med Skuespil. *Artificium istud jam perit.* Jeg har i Paris hørt Folk af god Smag klage over denne Fejl. Midlertid tilskrev de mindre Forfatterne det, end Spradebasserne, som nuomstunder beherske Theatret i Paris, og ikke vil vide af andre Comedier at sige, end dem, der bringe de sande Kjendere til at gabe.

Hvad mig angaaer, da har jeg stræbt at oplive Smagen fra Plauti Tid, og fra det forrige Aarhundrede. Mellem de Gamle har da Plautus, og mellem

findede, Henrik og Pernille, Randestøberen, og Masseraden, ikke let vides; at formode er det imidlertid, at det har været Don Ranudo, der baade var af hans allerældste Stykker, og desuden var særskilt udkommet 1745, altsaa to Aar for den franske Oversættelse.

lem de Nyere hans Efterligner Moliere været mine Ledfagere. Jeg har fulgt deres Spor, undertiden endog lige til deres Uregelretheder; thi man kan sige om nogle comiske Forfattere fra vor Tid, hvad Plinius siger om Talere og Digtere: Peccant, quia nihil peccant.

At jeg taler om Uregelretheder kommer af, at nogle Journalister, som desuagtet have gjort meget af mine Comedier, dog have paastaet, at finde to Ting at sige paa dem. De have troet, at Charactererne var en Smule for overdrevne, og de have sagt, at jeg ikke altid iagttog Tidens og Stedets Eenhed.

Jeg tilstaaer lettelig min Brøde i Henseende til den første Bebrejdelse; men Moliere, som man har bebrejdet det selvsamme, har i Forvejen forsvaret min Sag. Det er med velberaad Hu, jeg undertiden har overdrevet Farverne, og overspændt Figurerne; da Erfarenhed har viist mig, at den Rigtighed, der fordres af Academikere, som ikke altid ere de vedbørlige Dommere i denne Skrivemaade, ofte fordærver en Comedie, og gjør den slæbende. Hr. Grimarest har retfærdiggjort Moliere for en lige Bebrejdelse, sigende, at han kjændte Theatrets Perspektiv, der fordrede stærke Strøg, for at virke paa Publicum. Dette var Aarsagen til denne store Mand's Uærvillighed, derfor ogsaa Aarsagen til min.

I Henseende til det, man bebreider mig, at jeg ikke altid har iagttaget Stedets og Tidens Behøved, kan jeg sige, at jeg har fulgt denne Regel i mine fleste Comedier. Det andet Stykke, Hendrik og Pernille, er blandt andet et Beviis derpaa. Tillige kan man der anmærke, at ingen lader sig see paa Theatret, uden at være ventet af Tilskuerne. I øvrigt er det umuligt, at iagttage disse Regler i alle Stykker. Man veed, ethvert Skuespil bør indeholde en vel forbundet Historie, og der er faa, der taale, at man indslutter dem i eet eeneste Bærelse, eller i eet Huus. De bedste Comedier ere denne Fejl underkastede; de unblade derfor ikke at ansees for smukke, og endog smukkere end mange andre, som ere flaae og smagløse, uagtet disse Regler ængstligen ere iagttagne deri.

Det er ikke nok, at et Stykke er deelt i nogle Acter, og et vist Antal Scener, heller ikke at Historien forestilles i eet eneste Bærelse o. s. v. Med alle disse Tilberedelser fortjener det ikke Navn af en Comedie, med mindre man deri finder en vel forbundet Historie, en paafaldende Opløsning, og det, de Gamle kalde Festivitas, som er Skuepladsens Sjæl.

For at dømme rigtigen om det danske Theaters Værdi maa man lægge Mærke til, at Scenerne ikke ere i Paris, eller nogen anden fransk By, men for det meste i Kjøbenhavn. Det er Grunden, hvorfor

Overs

Oversætteren ikke har fundet det passende at gjøre Forandringer deri. Det havde ikke mere været at skildre vort Nordens Sæder, eller give en Oversættelse, men forklæde nordiske Comedier ved at udflæde dem paa sin fransk. Han har sagt:

Hic Rhodus! hic salta.

Det er af samme Grund, han har beholdt næsten alle de danske Navne og Characterer, thi man spiller undertiden simple Borgere, undertiden kjøbenhavnske Haandværksfolk, og ikke foregivne franske Marqvier.

Midlertid er der ikke saa uendelig langt fra den ene Nations Sæder og Characterer til den andens, at de Franske ikke skulde kunde nytte Critiken over de fleste af de Fejl, der her ere afbildede efter Naturen; thi Menneskene ere i alle polerede Lande noget nær de samme, især i Henseende til Lidenskaberne, saa at man i at dable de Danske, med megen føje kan sige til en Mængde Fremmede: De te fabula narratur.

K. K.

Holbergs Dedication
af
hans Comediers tredie Bind.
Til Eftertrykkeren Phoenixberg.

Agtbare, Kunsterfarne
og
meget Vellærde
Seigneur Povel Phoenixberg,
velmeriterede Bogtrykker udi Kjøbenhavn!

Saaſom han har havt den Godhed baade at gjøre anſeelig Tilſkud til de Skrifter, han har trykket for Betaling og gode Ord for mig, og derforuden nyeligen har eftertrykket tvende Tomer af mine Comedier, hvorved han har indlagt ſig et udydeligt Navn in Republica literaria, ſaa har jeg ham derudover, baade paa mine egne ſaa og Publici Vegne, højligen at betakke, og for at lade ſee den Eſtime, jeg derudover har fattet for hans Perſon, dedicerer jeg ham og hans Kjære Huſtru denne tredie Tome, tilbedende mig deres videre Gunſt og Protection; ſaaſom jeg ingentunde tvivler paa, at den Nidkjerhed, han har at tjene Publico, driver ham jo at gaae mig ligeledes til Haande herudi. Vel er ſandt, højtærede Seigr. Phoenixberg! at jeg ved denne hans Aſſiſtance og Tjenſtfærdighed befinder mig ikke ſynderlig vel; helſt ſaaſom jeg har til otte hundrede

Exem^{ts}

Exemplarer af bemældte tvende Tomer paa Halsen, hvoraf jeg fast ingen har kunnet sælge mere, siden hans Eftertrykning er skeet, saa jeg derudover, hvor liden Erfaring jeg har udi Arithmetica, dog strax har kunnet udregne mig en Banquerotte paa tre til fire hundrede Slettedaler. Vel er ogsaa sandt, at der findes mange onde Mennesker, der lægge ham saadant til Last, raisonnerende saaledes: Autor har undet ham Arbejde, og betalt ham rigtig derfor; Autor har aldeles intet for sit store Arbejde og mange Aars Sved, end den liden Fordel, Debiten paa hans Bøger kan give; Seigr. Phoenixberg har selv, saa vel ved Eder, som ved skrevne Reverser, forbundet sig ikke at eftertrykke hans Skrifter; og andet saadant Slidder:Sladder, som jeg haaber, han, som en fornuftig og velstuderet Mand (der har ladet see sin Dygtighed udi at componere selv adskillige smukke Vers og lærde Viser, som daglig sjunges af smukke gamle Matroner udi de smaa Gader med stor Andagt) ikke lægger paa Hjertet. Det er ikke Umagen værd at svare til saadan Snak. Hr. Phoenixberg kan ved et eneste Hug ruinere deres hele Logica, og fremsføre til sin Reputations Befrielse det gamle gyldne Axioma: enhver Mand er Tyv udi sin Læring. Mange Folk har været saa urimelige, at de har villet raade mig til at føre Proces med ham, og det paa de Fundamenter: 1) efterdi jeg har

har hans Kreyne Revers udi Hænder, hvorudi han forbinder sig at erlægge tredive Rigsdaler, hvis der kan findes noget Exemplar af den første Tome at være solgt af ham. 2) Efterdi jeg er en Mand, der skriver efter alle got Folks Begjæring, og derfor kan paa staae større Ret, end enhver anden Skribent; men jeg svarer dem, der skynder mig dertil, saaledes: 1) har jeg sat mig for en Leverage aldrig at føre Proces med noget Menneske, uden den yderste Nød og min Reputation driver mig dertil. 2) Forstaaer jeg ikke Formaliteterne in Jure, hvori jeg hører Hr. Phoenixberg er meget vel dreven, og saasom han baade er en lærd Mand, en Borger her i Byen, en Østapper paa Landet, og har sin Affked som Byssekytter, og derudover som en Proteus kan paatage sig mange Skikkelser, saa han kan excipere mod al Verdens Fora, og trække mig fra Bytinget til Politieretten, fra Politien til Consistorium, Birketinget eller Krigsretten. Nej Hr. Phoenixberg! jeg er alt for stor Philosophus til at isøres i Harnisk for saaringe Sager. Jeg vil hellere stræbe at udtolke hans Foretagende til det Beste, og langt fra at gjøre ham noget Ondt, berømme ham hellere for hans Hurtighed, og ønske, at, ligesom den Fugl Phoenix (som han har den Ære at være opkaldt efter) lever paa eet Sted udi tusinde Aar, indtil den mæt udaf Livet opbrænder sig selv, saa at disse eftertrykte

Skrif-

Skrifter maae leve og blive liggende længe ubeskaarne i hans Boglade, indtil de mætte af Livet maa Vulcano vorde opoffrede. Jeg vil for Sikkerheds Skyld lade være at trykke mine andre Comedier, at derved ikke skal gives Anledning til Misforstand med en brav Mand, som jeg har stor Estime for. Jeg forbliver i det øvrige, høitærede Hr. Phoenixberg! næst ydmygst Respect og Hilsen til hans smukke Kærester, og dem, der gjør ham forskud til deslige Oplag,

Hans

Beredvillige
H. M.

P. S. I fald Seigr. Phoenixberg skulde finde for godt at eftertrykke oftere mine Skrifter, saa vil jeg venligst bede, at han har selv et Øje med Correcturen, thi de tvende Tømer ere vel accurate nok, men der er dog mesten een Bildelse i hver Linie.

Tvende splindernye Breve
til
den politiske Kandestøbers Dplysning.

Min kjære gode

Hans Michelsen!

Enhver Elsker af danske Comedier bør vide Eder Tak, at I har været den første, der har lagt Bind paa at skrive dem af ny i vort Tungemaal, og saaledes brudt Isen for Andre. Jeg kan selv sige med Sandhed, at jeg aldrig havde understaaet mig at lægge Haand paa de Ting, hvis I ikke ved Eders Exempel havde opmuntret mig dertil. Nu var det vel at ønske, at vi begge, som arbejde paa eet Værks Bedligholdelse, maatte derudi være saa enige, at vi confererede med hverandre over vores Arbejde, før det kom for Lyset, paa det, omendkjønt vi aldrig oppenaae Molières og deslige brave Folkes Fuldkommenhed, vi dog alligevel, ved at corrigere hverandres Fejl, kunne i det mindste efterligne de store Mænd, som for vor Tid have indlagt sig Ære ved at skrive Comedier, og hvis Skuespil bør være os en Forskrift; men, saasom det endnu aldrig er kommen til nogen Conference imellem os indbyrdes, muligt, fordi vores Methode er anseet saa different, saa vi ikke syntes at kunde reconcilieres, saa har jeg taget
mig

mig for at forsøge, hvorvidt dette Principium maatte
 gjælde, og derfor efter mit Tykke forandret nærvæ-
 rende Comedie, som under Eders Navn var ud-
 kommen paa Prent, indladende derved under den
 upartiske Verdens Paaskjøn, om jeg har Ret eller
 Uret i denne min Mening: at, dersom vore nye
 Stykker skal have nogen ret Klem, vi da faae at
 være to eller flere om, at forfærdige og udpolere dem.
 Dette har jeg med saa megen større Driftighed sat i
 Værk, som jeg ikke allene anseer Eder for en for-
 standig Mand, der ikke holder enten sig og sit Ar-
 bejd infallibel; men endog har gjort den Regning,
 at J, med Rette, ligesaa lidet kan fortryde paa, at
 jeg har forandret Eders Skrift, som en Kandestøber
 bekymrer sig derover, at en anden omstøber hans
 Arbejd i en anden Form, naar det enten er forslidt
 eller ikke ret efter Moden. Bilde nu nogen, som
 bedre maatte være øved i Dansken, eller i andre
 Maader kunde forbedre den, paatage sig tredie Gang
 at omsmelte denne Comedie, saa venter jeg vist nok,
 at dette Skuespil kan i sin Tid meritere at læses og
 elkes af brave Folk.

Udg. Anm. Forfatteren til denne Skrivelse var en Kam-
 merraad Pauli, der foruden den Seende Blinde,
 Maskeraden og Julestuen o. fl. St. ogsaa har ud-
 givet en nu meget sjælden Dmarbejdelse af den po-
 litiske Kandestøber.

K. K.

Hans

Hans Michelsens Svar.

Min kjære gode

Monsieur!

De Fejl og Skrøbeligheder, det menneskelige Kjøn og ethvert Menneske især er undergivet, ere fast utallige; nogle ere dog større, andre mindre. Den allerfælsomste, som man neppe kan fatte Rede udi, er denne, at et Menneske tager sig til for at belee udi andre just det, som er hans egen Hoved-Fejl; Monsieur agerer ved denne Kandestøbers Omstøbning saa fuldkommelig Herman von Bremens Person, saa at det skulde synes, at hans fornemste Djemærke havde været at vise af sin Person, at Kandestørens Character ikke nok er outreret, men at der virkelig findes de Folk, der vil reformere og omstøbe de Ting, hvorom de ikke have ringeste Idee eller Videnskab, ej tagende i Agt, hvor fornødent det er, at de selv omstøbes først. Monsieur har nylig, breven af samme fælsomme Passion, taget sig for at omstøbe efter sin Façon Comedier, som her udi nogle Aar ere spillede med stor Applausu, og consequenter hjerteligen at belee sine Landsmænd, der have fundet saa stor Smag i de samme, læggende mig til Last, at jeg ikke har spurgt ham og andre deslige habile Mænd til Raads, førend jeg lod saadant komme for

Fol.

Folkets Djen, ja formenende, at, hvis det var skeet, det da havde kunnet blevet til noget, og vore Originaler, om ikke opnaaet, saa dog nogenlunde efterlignet andre brave Mænds Skrifter. Herpaa min fjære Monsieur! for at bevise, at Jeres Erindringer ere vel grundede, og at J har Ret og Røje at tale med saadan Myndighed og Haanhed om mit Arbejde, og at moquere Jer ikke alene over tvende Rigers, mens endogsaa omliggende Stæders flette Smag, har J taget Jer for at gjøre Prøve, først paa at omstøbe denne Kandestøber-Historie, som Jer Nidkjærhed har behaget at ligne ved en gammel forslidt ubrugelig Kande, som af Eder og andre deslige habile Mænd bør kastes i en Form, for at gjøre noget Nytt og Allamodigt deraf. Jeg nægter ikke, at jeg jo undsatte mig over saadan Fortale, og tænkte ved mig selv: hvad ere dog vi Mennesker! her har vi udi et heelt Land gjort Bæsen af Ting, hvis Urimelighed en brav Mand nu kommer og lægger os for Djene! men da jeg læste Fortalen igjennem paa ny, og blev vaer, at Autor til denne Critique var den Samme, som er Autor til nogle andre her trykte Originaler, fik jeg strax min Kande lidt igjen, og kom gandske til rette, da jeg saae Begyndelsen af den første; ja min Brede blev forvandlet til Medlidendighed, længe før jeg kom til Enden af denne nye omstøbte Comedie, hvorudi jeg saae et anseeligt Styk-

te

ke hæslig defigureret, og, for at blive udi Lignelsen, et gammelt vel forarbejdet Fad omstøbt til en rude Massa og uformelig Klump, saa at det paa et Haar er gaaet ham i at reformere Comedier, som den politiske Kandestøber i at reformere Staden, hvis Exempel jeg haaber han ogsaa udi Catastrophen efterfølger, ved at opbrænde eller auctionere de Skrifter, hvis Læsning har forledet ham til saadant, ligesom den politiske Kandestøber gjorde med sine politiske Nachtischer eller Stokfischer, der bragde ham i de Griller, at Hamborg maatte nødvendig gaae til Grunde, hvis han ikke blev Borgemeester. I kjen-der Monsieur! min Skrivemaade, og at jeg har et lidet Pund at komme Folk til at lee, naar jeg vil flaae mig løs; her gives mig den rigeste Materie, jeg min Livstid har havt til saadant. Tænk engang, hvor det vilde gaae eder, om jeg vilde gjøre Repressalier, om jeg vilde, som jeg efter saadan haanlig Provocation har Ret til, examinere hans Comedier igjen; thi om jeg vilde gjøre endog saa med den, som han kalder sit allerbeste Stykke, Den Seendes Blinde, skulde han selv forundre sig over, hvordan han var kommen paa de Tanker at agere Comedie-Skriver; jeg vilde ønske, at jeg aldrig havde brugt nogen Repressalier mod nogen af dem, der har angrebet mig tilforn, jeg vil herefter stræbe at overvinde den Passion, og derfor ikke hevne mig ved saadant

Fore-

tagende, men allene denne Gang, for at føre ham af Bildfarelse, vise af nogle Poster, hvor ulykkelig han har været i at omstøbe dette Stykke.

Den første Støbning er udi Begyndelsen, hvor her gøres et Hysteron proteron, og det, som før var Fortale, bliver gjort til en Bagtale, efter hvilken Regel i Critiken, kan ikke vides. Vist nok er det, at Monsieur har ikke raadført sig med Aristoteles, som gav Regler i gamle Dage, ej heller l'Abbé d'Aubignac, som er Vejviser i vore Tider. Med Collegio politico, til hvis Kundskab jeg efter Reglerne har banet Vej i den hele første Act, begynder Monsieur strax sin omstøbte Comedie, og derved synes at imitere det, som de hollandske Linie-Dansere kalde Vertøeningen i deres Nachspil, hvor Tilskuerne blive forvirrede ved at see eller høre noget, som de ingenlunde kan begribe, hvad det skal være, førend de har seet Enden; eller visse tydske Romaner, der begynde undertiden saaledes: Gewis! erwiederte der unglückselige Ritter Philander, hvis Betydelse man ofte ikke faaer at vide, førend man kommer noget hen udi den tolvte Bog af Romanen; da dog en Hoved-Regel udi Comedier er, ikke at forestille noget, uden man tilforn har givet Tilskuerne en tilstrækkelig Kundskab derom; hvilket jeg næst har iagttaget i denne og alle mine andre Comedier. Dette store Hysteron proteron hedder hos

Holbergs Skrifter. 6te Del. B ham

ham en Reformation, som dog er tilstrækkelig uden Hjelp at forderve et Stykke allene. Saaledes: det første Tæppet trækkes op, sees en Hoben Folk siddende ved et Bord, og en begynder Comedien med disse Ord: "Det vil give sig paa næste Rigsdag", uden at man veed, hvad det er for Folk, og hvad de vil sige.

Den anden Støbning bestaaer derudi, at von Bremens Kone Gedske bliver gjort til hans Svigermoder, det er, af en myndig Kone, som har Part i hans ringe Stand saavelsom hans Højhed, og derudover med fast større Virkning spiller sin Rolle udi den Comedie, end Manden selv, bliver en Svigerfke, som hverken bliver fattig eller rig, hverken høj eller nedrig ved hans Forandring, og som han derforuden kunde efter de fleste Svigersønners Exempel vise Døren, naar ham lystede. Og derved er den anden Hoved-Person i Comedien totaliter ruineret, og det, som var meest naturligt og anseeligt, gjort tvungen og unaturligt; imidlertid maa dette dog ogsaa hedde en Reformation.

Den tredie Støbning bestaaer derudi, at af en enkelt Kiærlighed mellem Antonius Hiulmager og Engelfke bliver gjort en dobbelt, som ingen Rapport har sammen, hvilket ogsaa er mod Reglerne, saasom en Comedie derved gjøres uforstaaelig, og betager Tilskuerne den Attachement, en ret Comedie bør holde

holde dem til; thi Doubletter gjør ligesaa slet Virkning i Comedier, som god i Forkeering og Cinq & Neuf. For at fordærve ogsaa denne Post gjør Monsieur Forlovelse imellem Kandestøberen og en Børstenbinder:Enke; thi just de Ting, som Monsieur udi sine Comedier holder for den største Zirat, og klager ikke at finde udi andre, nemlig dobbelte og tredobbelte Forlovelser, mangfoldige Varieteter, som ingen Overensstemmelse har med Historien, er just det, som fordærver alting. Saaledes mærker jeg saavel udi denne, som i hans andre Historier, at han uden Betænkning gjør Folk døve, blinde, frogryggede, halte, det er, skærer Dre, Næse og Fødder af dem, allene for at faae Anledning til et Jeu de Theatre, eller til noget, som han kalder Bon mot, skjøndt de samme Personer ere ikke andet end Meteora, som forsvinde, saasnart man faaer dem at see, og intet gjør til Comediens Udfald. Saaledes bliver udi denne nye Comedie en Mand forestillet døv, allene for at give Anledning til et fattigt Udfald, at han skal høre Dotter for Doctor; paa den Maade for at spare Papiir og Bleg kunde man kun lade nogle Harlequins komme ind og vrænge Munden, først paa een Maade, og sige: "Dette betyder den første Act"; siden paa en anden Maade, og sige: "Dette betyder den anden Act". Udi de allerbedste Comedier, Monsieur! skal I finde største

Simplicitet i Historien. Et halvt Quintin bon sens gjør bedre Virkning, end alle slige Optøjer.

Den fjerde Støbning bestaaer udi Tiden, at i Steden for den gamle Comedie befatter efter Reglerne kun een Dag, saa kan man her imellem den anden og tredie Act gaae hjem og sove bort, det man har hørt udi de tvende første, og betænke sig paa, om man vil komme om Morgen en at høre Resten. Dette skal ogsaa hedde en Reformation, hvorved jeg har kun dette at erindre, at eftersom Autor holder det for en Ziirlighed at forlænge Tiden, havde han ikke gjort ilde at give Comedien Aar og Dags Tid, saa kunde den i det ringeste blive spillet i Broelæggerstrædet, hvor saadant er paa højeste Mode.

Den femte Støbning er Scenens Forandring, at i Steden for den i den rette Comedie er efter Reglerne udi Randestøberens Huus allene, saa løber Monsieur fra en Gade til en anden, hvilket vel ogsaa skal hedde en Forandring.

Den sjette Støbning er, at i Steden for i den rette Comedie udi Collegio Politico stjøses og gjøres en confus Bulder, lader Monsieur Posetfigeren og Børstenbinderen trække Kaarde, som, jeg kan tænke, skal være en Sivt og Forbedring, Skjondt de allerfornemste Folk i Hamborg ingen Kaarde bære.

Den syvende Støbning. Den gamle Comedies rette Kiærne og store Scopus, som især gjør Styk-

fet

ket recommendabel, er, at Magistraten, som bliver advaret om denne politiske Cabale, søger paa en eclatant skjønt lemfældig Naade at curere disse Haandværksfolk, i det tvende af Naadet bilde Herman von Bremen ind, at han er bleven Borgemeester; i den Sted lader Autor det skee af en Hændelse eller Vildelse, hvorved hele Comedien taber sin Styrke; det hedder ogsaa at forbedre.

Den ottende Støbning. I Stedet for den anseelige Scene, hvorudi tvende Naadsherrer agere Deputerede, gjør Autor Naadets Ambassadeur til en drukken Naadstuctjener, som kommer udi en Dikro, for at oplede en Mand, der er nylig kommen, og at offerere ham Borgemeesterkabet, med utalligt andet, som jeg undseer mig ved at examinere ved denne Passage allene, som imidlertid skal være en Forbedring; thi jeg mærker, at Monsjeur er meget forliebt i de Ambassader, efterdi han tilforn har brugt dem i sine andre Comedier, om hvilke jeg forhen har lovet ham, at jeg intet her vil repetere.

Den niende Støbning. Udfaldet eller Denouement i den rette Historie har Monsjeur ogsaa behaget gandske at forderve. Styrken af den gamle Comedies Denouement er denne, at Kandestøberen af utallige vigtige Forretninger, som de vikle ham udi, saaledes omspændes og forvirres, at han af Fortvivlelse vil hænge sig selv, og just, naar han er i denne

Action.

Action, faaer Sandheden at vide. Alt det, som henhører til at gjøre dette Denouement anseeligt, har Monsieur udeladt, og i Stedet derfor lader han mod Enden Kandestøberen bemsje sig om at faae en Passage oplyst i den politiske Tachtisch, ligesom han aldeles intet havde at bestille.

Den tiende Støbning. I Stedet for, at i den gamle Comedie enhver Person beholder sin Character, saa har Monsieur, for at forbedre den, holdt det for godt, at ingen udi hans nye skulde svare til sin. Jeg vil for Kortheds Skyld ikkun melde om de fire Hoved-Personer, nemlig: Kandestøberen, Henrik, Svigermoderen og Børstenbinder-Enken. Kandestøberens Hoved-Passion er Højsked, han venter hver Time for sine Meriter at blive Regent, og dog tager en Børstenbinder-Enke. Svigermoderen er i een Scene meget borgerlig og taler lutter om Haandværkets Fortsættelse; i en anden Scene er hun galnere end Svigersønnen, og vil have sin Dotter til Doctorinde. Henrik kan udi een Scene ikke stave; i en anden Scene har han af Kandestøberens Bøger læst sig en stor Hoben Stats Maximer til. Børstenbinder-Enken, som falder ned af Maanen midt udi Comedien med en Tønde Guld-Gyldens Midler, er opblæst, og vil endelig være Frue, saa at hun heller burde hedde Madame Rangfjer end Madame Mandfjer, beqvemmer sig i Slutningen uden Betænk-

tænkning at rage Kandestøberen, som hun oven i Kjøbet seer at være bleven til Nar og Fabel over den hele By. Men jeg kan tænke, at det er en ringe Ting at soutenere en lumpen Caracteer; thi jeg mærker, at Monsieur ikke har holdet det Umagen værdt i nogen af hans Comedier.

At forbedre saaledes en Comedie, Monsieur! og derved tænke, at forestille den med større Virkning for skønsumme Tilskuere, er jo ligesom at skjære Næsen og Ørerne af en ung Frier, og sige: saaledes maa I være skabt, min Ven! om I tænker til at gjøre nogen Lykke ved Giftermaal; I havde derfor ikke gjort ilde, om I havde givet denne nye omstøbte Comedie saadan Titel: Tredie Edition af den politiske Kandestøber, mærkelig forværret; og i Steden for Devisen sat: Mig selv til Forlystelse. Tænk ikke, Monsieur! at jeg har taget mig for at examinere hans nye omstøbte Comedie; jeg har, min Troe! hverken Tid, Villie eller Humeur dertil; jeg har kunns eengang læst den løselig igjennem, og da faldt mig dette strax i Djuene, hvoraf jeg allene en liden Deel her har antegnet. Skulde jeg examinere Samtalerne med videre, da fik han mere at see, som jeg nu forsætlig skaaner ham for. Tænk heller ikke, at jeg skriver dette Brev for at hegne mig over hans Insulte, eller for at hindre, at Folk, der har høyt fordeelagtige Tanker om min Skrivemaade, skal her-
 efter

efter lade den falde; ney, Monsieur! det er blot og allene for at føre Jer selv af Bildfarelse, at I maae lære at kjende Jer selv, og ikke foragte andre, eller bebrejde dem udi offentlig Tryk, at de ikke vil bruge Jeres Hjelp udi Ting, hvortil I ingen Naturalier har. I har derforuden aldrig viist mig Eders Comedier, eller begjert nogen Conference af mig; thi hvis I det havde gjort, havde jeg sagt Jer min oprigtige Mening, at I maatte forsøge at gjøre dem gandske om igjen, og hvis det ikke kunde hjelpe, da at lade den Slags Lyst reent fare. I kan, Monsieur! i andre Ting være en brav, fornuftig, og habil Mand, og informere mig i hundrede Ting, som jeg ikke forstaaer; og Jeres Pund derudi, og jeg skal aldrig betage Jer den Roes, som I fortjener. I bliver ikke lastet af nogen, fordi I ikke kan skrive Comedier, ligesom det ikke kan lægges en brav Mand til Last, at hans Been ikke ere vel disponerede til at dandse, men bliver allerførst beleet, naar han kaster paa Nakken ad andre, hvis Dands behager Folk, og inviterer en heel Bye at komme sammen, for at see ham selv dandse, da han dog ikke forstaaer at gjøre en Pas. Har I skrevet det af Animositet? da har I Synd deraf; jeg har jo aldeles intet ondt gjort Jer. Er det af Misundelse? saa har I jo aldeles intet at misunde mig.

Jeg

Jeg har diverteret Byen ved adskillige Skrifter udt mange Materier, men jeg har ikke vundet andet end et svagt Legeme derved, saa vi gandske intet har at trætte om. Jeg er for længe siden fjed deraf, og vil gjerne hevester overlade andre det Haandværk, ønskende, at de maatte blive lykkeligere end jeg ubi alle Ting.

Om
 Den politiske Randestøber,
 hvorvidt den er en Esterligning
 af

St. Evremonds's Sir Politick Wouldbe, m. v.

Da i denne Udgaves første Bind, Subms — ogsaa af andre gjentagne — Uttring anførtes, at dette Holberg'ske Mesterværk skulde være en Esterlignelse af ovennævnte franske Skæspil, blev tillige til denne Sags fuldmærere Oplysning lovet et Udtog af dette formeente Original.

Sir Politick Wouldbe, en engelsk Ridder, og selvgjort Politiker, der opholder sig i Venedig, meddelede Monsieur Richesource, en fransk Grillensfænger, adskillige meget latterlige politiske Projecter og Ideer, saasom at Venedig isteden for een Doge burde have fire, for at have nogle at løbe paa, ifald een eller flere bleve syge; at man skulde anlægge en diplomatisk Duepost imellem Constantinopel og Venedig, med idelige Relais; at Feldtherrer, for at ansøre Armeer vel, bestandig skulde
 blive

blive hjemme, og ikke drage med i Krigen, m. m. d. l. Dominico, en venetiansk Spion, som lurere paa dem, anseer disse Anlæg for meget farlige, og foresætter sig at angive dem; han henvender sig dermed til Senator Agostino, som ligeledes troer, det er om Statens Bæ og Vel at gjøre; og som tilligemed Dominico gaaer selv paa Luur efter dem, og derved bliver Vidne til en ny Samtale, hvori Richesource fra sin Side meddeler Sir Politick sit Statsproject, som bestaaer i at anlægge en Guldcirculation ved de Kanaler, de østerlandiske Monarkers Egennytte har stoppet, og som Sir Politick ved et Crimvirat af Lord-Majoren i London, Kjøbmændenes Formand i Paris, og Dogen i Venedig lover at skaffe aabnede; en Plan, som begge Lurerne finde ligesaa sandsynlig, som farlig, saa at Agostino med en betydelig Tone erklynder sig om disse Menneskers Vopæl.

Midlertid have vore tvende Grillensfængeres Koneer fra deres Side sat dem for at skaffe de venetianske Damer mere Frihed, og til den Ende indbyde nogle af de fornemste til et Bal, hvor det er især Sir Politicks Kone meget om at gjøre at faae Dogens Gemahlinde med; et Par Galninge, som de betroe denne Plan, love at gaae dem tilhaande deri, og faae en Rufferske og hendes Donzeller til at paatage sig disse Dameres Roller, hvortil de

i Forvejen indhenter Samtykke fra en Senator ved Navn Pamphilino, der er aldeles det modsatte af Agostino, og der troer Narre skabte til at narres.

Nu give de to Koner deres Mænd Part i den forestaaende Uere, og efter nogle Rangstridigheder tiltager Sir Politick sig at complimentere Dogens Gemahlinde, og de øvrige Damer; han holder en latterlig Tale i denne Anledning, og tager siden Dogens Gemahlinde op at dandse en Pavane; som nu Richesources Kone dandser en Sarabande, kommer en Tjener ind og kalder sin Herre, Sir Politick, og Richesource ud efter Raadets Befaling; nu kommer Efterretning, at de ere førte bort med Vagt; Mad. Richesource vil lægge Beslag paa Dogens Gemahlinde og hendes Damer til Underpant; men Sir Politicks Kone erklærer det mere politisk at sende dem bort med al Ueresbeviisning, hvilket da og skeer.

I sidste Act see vi nu vore tvende selvgjorte Statsmænd stillede for Senatet, hvor Agostino forhører dem med megen Jvrighed, og, da de vedstaae deres Gbeer, vil have dem strangulerede; en anden Senator vil blot have dem satte i Forvaring som Narre, og en tredie, ogsaa en stor Ordgyder ligesom den anden, paastaer Naade for dem, paa Grund af, at de ere Narre, indtil endelig Pamphilino tilraader at lee af dem; imidlertid

lertid forlanger en Engelfmand, der har havt Deel i det Puds, der er spilt dem med den formeente Dogens Gemahlinde, Audients hos Raadet, bestyrker, at det er blot latterlige, og ikke farlige Narre, og Pamphili- nos Mening faaer, uagtet Agostinos Protest, overhaand, hvorpaa Fangerne kaldes ind; og bebudes deres Befrielse, hvorimod Sir Politick protesterer med Erklæring: at de hellere vil hænges som Myttere, end frelles som Narre; hvilket imidlertid Richesource nedlægger kraftigste Indsigelse imod. Dgsaa de tvende Koner kaldes ind, og affærdiges med en comisk Taksigelse for deres gode Hensigt mod de venetianske Damer; hvorpaa begge Egtepar forlade Venedig, der ikke er værd at besidde dem."

Ufridig vil enhver af dette Udtog lettelig see, at alt det, Holberg kan skyldes Et. Evremond, kun er den Idee, at skildre en Politicus i egen Indbildning, der bedre fortjente dette Navn, end Sir Politick, og højt, noget af Abrahams og Sanderus's Scene, som neppe hører til det, der giver det Holbergske Stykke sit Værd. Dgsaa har alt Scheibe i sin Fortale til den sidste Udgave af P. Paars erindret, at Holberg, hvis han havde taget Stykket af en fransk Skribent, neppe havde prøvet at faae det paa det franske Theater. Saa seer man og, at Et.

Evre-

Evremonds Landsmand, Cailhava, i sin *Art. de la Comedie* anden Deels 29de Kapitel, hvor han med saa megen Berømmelse omtaler Holbergs politiske Kandestøber, ikke med nogen Tøddel paataaler den franske Comediefrivers Dypfindelsesret, han, som i øvrigt er saa opmærksom til at efterspore Efterlignelser. Da Undertegnede troer, det ikke kan være uvelkomment at høre, hvad en saa fin og skarpsindig fremmed Kunstdommer har sagt om ét af vor Scenes første Mesterværker, vil han her afskrive den hele Bedømmelse.

”Mellem Pøbelens Gemeenhed (*crapule*) og de Fornemmes ædle Skrøbeligheder,” siger da Cailhava, er der de Menigmands Daarstaber, der ere Philosophens Dje værdige, og vel fortjene at beklæde den første Rang i et Skuespil. Der gives endog de, der ere meget farlige, og en Lystspilbdigter gjør Staten en stor Tjeneste, hvis det lykkes ham, at reuse den for disse.”

”Der gives f. Ex. i alle Lande Folk, som ingen Ting ere, af den ringere Haandværksklasse, som ikke have faaet ringeste Opdragelse, ikke have mindste Begreb om de almindeligste Ting, og som ikke desmindre give dem af med at være Statsmænd; som forfemme deres egne huuslige Anliggender, for at tænke paa alle Jordens Tyrsters; Løsser, der aldrig bifalde nogen Ting, Mini-
nistrerne

nistrene foretage, og som af deres egen Vanfundighed hente den Forsængelighed at troe, at Tingene i deres Hænder vilde tage en bedre Bending. Disse underordnede Politikeres evige Hævelerier, deres uforkammede Betragtninger kan lidt efter lidt vinde Tiltro i Folkets Aand, og blive farlige. Man fremsatte en saadan Latterlighed for det gode Selskabs Lystspildigtere; de vilde troe, at fornede sig ved at behandle den. Ludvig Holberg, Forfatter til adskillige danske Skuespil, har ikke fundet den sin Opmærksomhed uærdig; han har deraf gjort et meget moersomt, meget moralsk, meget filosofisk Skuespil, hvori han ikke blot udgyder det Latterlige fremmeviis over de Originaler, han angriber; men hvor han endog beviser de Mægtige, at langt fra alvorligen at tage dem deres daarlige Dablers Snifsnak til Hjerte, og gribe til Straffe, som kunne give Anledning til at strige over Tyranni, bør de lee af deres Urimelighed, og overgive dem til alt det Latterlige, de fortjene; det er Tøssernes Straf."

Nu giver Cailhava et Udtog af Stykket, og anstiller derpaa en Sammenligning mellem det og Destouches Ergjerrige, (et Skuespil, som de ældre blandt vore Skuespilvenner, endog blot fra Roses Mesterspil deri, vil kunne erindre sig) og siger derpaa: "Det danske Styk-

tes Helt er en meget ubetydelig Person; Hovedperso-
nerne ere Haandværksfolk; i det andet Stykke ere de
store Herrer; det staaer nu tilbage at vide, hvilket af
de tvende Skuespil, der er Menneskeheden nyttigst. Læ-
seren dømm! men han betænke først, at der i ethvert
Land er ti tusinde Narre, der behage at skraale itide og
utide imod Ministrene, og at der ikke ved alle Jordens
Hoffer er to Undersaatter, der ere vanvittige nok til at
tragte efter at besvogres med deres Herre (som den Ær-
gjerrige)."

"Det er Grunden og ikke Skallen, Lysspil-Digteren skal
skildre. Lad derfor hans Njelaast ikke dvæle paa Overfla-
derne, han give dem ikke Fortrinet; han være uden For-
skjel af alle Stænder; han leve blandt alle; fremforalt
daare han ikke sig selv i Henseende til Forskjelligheden af
de Fordele, han vil hente derfra."

"I den store Verden vil han hente en fin Smag, me-
gen Fiinsølenhed, en let Maade at udtrykke sine Ideer;
men da alle de, der udgjøre den, have omtrent faaet
den samme Opdragelse, da denne Opdragelse lærer dem
at syne sig, hvad de ikke ere, lade de ham ikke see uden
Skatteringer. Kan han gribe nogle af deres latterlig-
heder, ville de Afbildninger, han gjør deraf, ikke frem-
bringe nogen Virkning i en Tidssalder, hvor de ere op-
højede

højede til Lækkeligheder. Hvis han igjennem Forstillelsens tætte Slør kommer saavidt at opdage Lasterne, vil man ikke tillade ham at skildre dem efter Naturen.”

”Borgerstanden leve! der viser Naturen sig ganske nøgen og uden Smiuke for Malerens Pincel. Moliere studerede Hoffet; men han forsømte ikke Byen.”

Undertegnede er overtydet, det kan ikke være uinteressant at høre en fransk Kunstdommer fra den franske Smags fineste Tidsalder at paastaae det samme, som Holberg saa ofte og blandt andet i den nys meddeelte Fortale til den franske Oversættelse, saa ivrigt fægtede for.

Endnu findes hos Cailhava følgende mærkelige Note, som er altformeyet vor Landsmand til Ære, til at udelades her.

”Det lader, som Hr. Diderot har havt dette (holbergske) Stykke for Æie, da han sagde i sit Skrift om den dramatiske Kunst: ””Hvad er Aristophanes? en original Farcedigter. En Autor af dette Slags maa være en vigtig Mand for Regjeringen, naar den forstaaer at bruge ham. Man overlade kun ham alle de Sværmere, der Tid efter anden forstyrre Samfundet; naar man giver dem til Priis for Skuepladsen, slipper man for at fylde Fængslerne med dem.”” ”Jeg er henrykt over at finde mig heri af en stor Mand's Mening. Hvormange

Sværmere havde vi ikke virkelig at slæbe paa Scenen
 for der at bedække dem med Latterligt, og lade dem til-
 staae deres Intet? Men vi behøvede en Aristophan med
 en snu, smidig, sliu Aand; der besad Munterhed, Op-
 findelse; der vidste at give Tingene en moersom Ven-
 ding; og støbe dem i en Plan; og der, for ikke at
 krænke vore og Ærbarhedens Love, ikke gandske ligeud
 sagde til sine Helte: Jere Skjelmer! da vilde han over-
 gaae Aristophan, og sikterlig ikke fortjene Tilnavn af
 Farcedigter."

Saavidt Cailhava! vilde man end ydermere forfølge
 hans Uttring og vise, at han i den Aristophan, han øn-
 sker, har skildret vor Holberg, behøvede man uidentviol
 blot her til Sammenligning med Holbergs Herman af
 Aristophanis Bremsen at uddrage den Philocleon, som
 en nyere indsigtsfuld Skræbent har troet at kunne ansees
 for hins Original; men da det andensteds med Holbergs
 eget Vidnesbyrd er bevist, ikke at kunne forholde sig
 saa, siden Holberg ikke kjendte hiint aristophaniske Styk-
 ke, da han skrev dette, vilde vi heller udsætte det til en
 mere passende Lejlighed. Derimod tør det maaskee ikke
 være een og anden ubehageligt her at finde: at den gamle
 Politicus, Herman citerer under Navn af Agrippa eller

- Albertus Magnus, der sagde: qui nescit simulare,
 nescit regnare, og der ingen Gjæk var, i Følge Hol-
 bergs egne Ord i Forberedelsen til den yngre Agrippinas

og Catharina Medicæas Biographier, var Jacob den første af Engelland, der — ligesom Herman — holdt sig vel selv for en stor Politicus, men af ingen anden holdtes derfor; ligesom og at Hendriks latterlige Frierformular, er taget af et Kjærlighedsbrev, Colombine i Coqvetten (Theatre Italien tredje Deel) faaer fra Pierrot, samt at Hermans Gravskrift er taget af Ciceros Jubfald om Caninius Rebilus, der kun var nogle Timer Consul.

Ligesom man med Rette har beundret Holberg, fordi han begyndte med et Mesterstykke, fortjener det ligeledes hæderligen at anmærkes, at dette hans første Skuespil i alt det Væsentlige strax var saaledes, som det nu over i 80 Aar har vedligeholdt sit Bifald. Thi hvorvel i den anden Udgave af Comedierne, fra 1724, der siges mærkelig forbedret, og saaledes indrettet, som Comedierne nu forestilles, ved en efter Just Justesens Fortale tilføjet Note, udtrykkelig mældes, at to af de fire Comedier var blevet meget forandret, saasom Kandestøberen og den Vægelsindede, bestaaer dog Kandestøberens megen Forandring kun egentlig i, at Collegium Politicum, der i den ældste Udgave holdtes i et Værtshuus, hos Jacob von Lübeck ved Mühlenbrück, i den senere Udgave, formodentlig for at bevare Stedets Eenhed, som Holberg den Tid endnu syntes noget ængstlig for, henlagdes hos Herman selv; hvoraf man da og kan forklare sig adskil-

ligt, der fra den ældste Form endnu er bleven i den forandrede, saasom: at Jens Ditapper bestandig kaldes Verten, at det er ham, der kommer frem med Landfortet, og at Herman, da Kloffen slaaer 12, siger: "Saa maa vi da gaae", uagtet han er hjemme til sit. Af denne større Forandring er naturligviis fulgt nogle andre mindre, saasom at Hendrik nu er tilstæde under Acten, og har den Opvartning, som før Verten havde, ligesom og den korte Scene mellem ham og Herman ved Actens Begyndelse, er tilkommen, tilligemed et Par Repliker for des naturligere at aabne selve Collegiet. Fremdeles var det i den ældste Udgave Peiter, der underrettede Gedse om dette Collegii Tilværelse, istæden for det nu meget paffeligere er Hendrik, der, spilt af en Londeman eller Lindgreen, aldrig i saadant et Stykke kan forekomme for ofte; ogsaa er i samme Scene tilkommen et Par fornødne Repliker om, at Herman vil have Gedse ud, medens Collegiet holdes. Hvad i øvrigt kan findes forandret, er Smaating, saasom at Hendrik i sin første Monolog tingede lidt længere med Parterret om sin Frierformular. Vigtigere er derimod den Forandring, der i Udgaven i 5 Tomer fra 1731 findes, i det den hele Scene mellem Hendrik og Herman, der nu slutter tredje Act, deri er tilsat, men med den sædvanlige Skjedesløshed, saa at endog Actens forrige Slutningsreplik: Lad os gaae ind at gjøre Anstalter, blev staaende, uagtet den tilsatte Scene begyndte med de

Ord:

Ord: Gaaer I andre nu ind at gjøre Anstalter, jeg har lidt at tale med Gendrik.

I den korte Efterretning, som findes bag dette Stykke i nærværende Udgaves første Deel, burde have været anmærket, at, ligesom dette Stykke var det første af Holberg, der kom paa Skuepladsen, det første, hvormed Skuepladsen efter sin tyve Aars Dvale 1747 aabnedes paa ny, det første, hvormed Holberg efter et paafølgende dramatisk Interregnum igjen bød den forfinede franciserende Smag Epidien, saaledes var det og det Skuespil, hvori Rose og Londeman, dette uopnaaede Mesterværk, den 14de April 1747 første Gang betraadte Skuepladsen; det Skuespil, hvori Clementin, den tredje af hiint store Kløverblad, maaskee mere end noget andet Sted hævdede sin Roes, som den største af vore comiske Skuespillere; det Skuespil, som Tydsklands første Kunstner, Wehof, gemeenlig valgte, naar det var ham om at gjøre at lade sig see i sin Storhed; det Skuespil, den sidste af den store lessingske Skole, Borchers, ligeledes fremdrog, efterat det allerede mange Aar havde været fortrængt af Tydsklands øverste Skueplads. Selv i vort Theaters aldeles uholbergske Tid, som den alsikke Fortegnelse omfatter, blev dette Stykke tyve Gange forestilt; i den dramatiske Journals Biennium forekommer det tvende Gange; og i de 30 Aar Undertegnede har kjendt den danske Skueplads, har det stedse været blandt de
Styl-

Stykker, der hyppigst og stadigst ere blevene spillede; seer man nu tillige hen til Provincial- og Privat-Theatrenes mangfoldige Forestillinger deraf, kan man vel med Føje gjentage den dramatiske Journals Uttring: at dette Holberg'ske Stykke alt for ofte er blevet søgt baade af Kjænderne og Lysthavere til, at det skulde behøve at bevises, at det er et ypperligt og et nationalt Stykke.

Det sammesteds yttrede Ansættelse, at Dialogerne i Collegium Politicum maatte moderniseres, har Undertegnede mere end eengang ved Privatforestillinger seet efterkommet; men hvorvel disse Modernisationer i og for sig syntes at gjøre nogen Diebligseffekt, stødte de dog paa den anden Side an mod saameget (fra Siruppen i Caffeen af), der bestemt bær hin Prinds eugnost Periodes Stempel, at der uidentviol mere blev tabt end vundet derved.

K. K.

Den

D e n
B æ g e l s i n d e d e .

Comedie i fem Acter.

(Forestillet første Gang paa den danske
Skueplads 1722).

P e r s o n e r n e .

Lucretia , den Børgelindede.

Torben , hendes Tjener.

Peder Iversen , en Philosophus.

Abelone , en Jomfru.

Terentia , en Jomfru.

Sparenborg.

Apicius.

Christopher , Sparenborgs Tjener.

Wpen , Apicii Tjener.

Første Act.

Første Scene.

Torben allene, med en Rug-Simle i Haanden.

Nu er Klokken ti, jeg maa see for Sikkerheds Skyld paa mit Uhrværk; dog, det er sandt, jeg har aldrig havt noget; der vil og noget til, før jeg bliver saa rig, at jeg kan holde mig en Hund og et Uhrværk; en stor Hund gad jeg nok have; thi det lader saa smukt, naar man har en Hund med sig paa Gaden, som man kan fløjte efter; men at tænke paa Uhrværk, er for tidlig for mig; jeg har det heller ikke meget fornøden, saalænge jeg er i min Madames Tjeneste; thi naar hun 8 eller 9 Gange om Morgen har været verelviis from, arrig, gudsfrygtig, ugudelig, verdslig, geistlig, ødsel, sparsom, aabenmundet, taus, ydmyg, hovmodig, saa veed jeg, det er ikke langt fra Middag; og naar hun om Eftermiddagen har spilt ligesaa længe Bold med hendes Sind, veed jeg ungefær, at det er Aften; da hun viste mig i Byen,
taledede

talede hun om lutter Huusholdning, sukkede over Tider-
 nes Vanfelighed, og skikkede mig efter denne Rug-
 Simle, hvoraf hun vil æde den halve Deel til Fro-
 kost. Jeg har længe grublet paa, hvad det kan væ-
 re, og endelig efter lang Speculats faldet paa de
 Tanker, at der maae være en 5, 6 Sjele i hende,
 som føre Krig sammen. En gudfrygtig Sjel, hvil-
 ken, naar hun faaer den ugudelige Sjel under sig,
 blir Madamen gudfrygtig, saa længe det varer. Den
 menageerlige Sjel, naar den faaer den ødste paa Knæer-
 ne, saa blir hun menageerlig, og skikker mig i Byen
 efter en Rug-Simle til Frokost; medens jeg er i saa-
 dan Vrende, hænder det sig, at den ødste Sjel faaer
 overhaand, saa vil hun have Chokolade. Den ly-
 stige Sjel faaer Overhaand, saa skal jeg ud i Byen
 undertiden i saadant Vejr, som en Hund ikke vil
 gaae ud udi, for at skaffe hende Compagnie; medens
 jeg er ude, spiller den traurige Sjel Mester, da fin-
 der jeg hende grædende over Taare-Perser, naar jeg
 kommer tilbage. Undertiden har hun to Passioner
 paa eengang, som, for Exempel: jeg saae hende i
 Gaar dansse og græde tillige, da kan jeg tænke, tvende
 Sjele paa eengang regjerede, og da gaaer det til,
 ligesom i et Huus, hvor Mand og Kone, som ere
 stridige og lige stærke, verelviis regjerer; thi da kan
 man ligesaa lidet Grund finde i Huusholdningen; som
 jeg kan finde udi vor Madames Sind. Mig synes,

at

at den rette Karsag er vel nok truffen for en ustuderet Person, som jeg er; thi af Vejrligt kan det ikke komme, eftersom jeg har tit seet hende græde udi Soelstin, og danse udi Sluus. Jeg gad dog gjerne engang tale med en lærd Mand, og høre hans Betænkende derover. Men see, der er Per Iversen! jeg maa give mig lidt i Snak med ham.

Anden Scene.

Per Iversen. Torben.

Iversen. Hør, Torben! hvem skal have den Simle?

Torben. Jeg veed, min Troe, ikke.

Iversen. Hvilken Snak! hvem har skicket Dig efter den?

Torben. Madamens sparsommelige Sjæl, som var Vormester over de andre Sjele, da jeg gik ud.

Iversen. Hvad Pokker er det for Snak, Torben? Du maa ikke have vel udsovet i Nat. Hvorledes lever ellers Din Madame?

Torben. Skam der veed, om mit Navn det er.

Iversen. Jeg troer, den Dreng er gal. Kan Du ikke sagte svare mig til det, som jeg spørger Dig om, nemlig hvorledes Din Madame lever?

Torben. Maatte jeg spørge Monsjeur først, om vi faaer godt Vejr i Morgen?

Iversen. Det kan hverken jeg eller nogen sige for:

forvist, Torben! nu er det ondt Vejr, men det seer dog ud til at blive godt Vejr i Morgen, ellers er intet mindre at bygge paa end Vind og Vejr.

Torben. Jeg mener dog, at min Madames Humeur er mindre at bygge paa. Det er vel sandt, at Vejret løber meget galt, især udi April Maaaned, men i min Madames Sind regner det og er Soelstien 16 Gange om Dagen, endog aa udi Juli Maaaned. Hvad kan man kalde saadant paa Dansk?

Iversen. Man kalder flige Folk paa gammel godt Dansk: Bægelsindede.

Torben. Men hvoraf kan saadant komme? mon saadanne Mennesker ikke har meer end een Sel?

Iversen. Ach nej, Torben! det kommer af Bledet: *ex circulatione sanguinis majori vel minori, vitium illud est in sanguine non in anima, exempli gratia*; Si — — forstaaer Du mig?

Torben. Erbe mirbe sirbe saarbe larbe skaarbe naarbe kaarbe, forstaaer J mig?

Iversen. Nej! jeg forstaaer ikke Kragemaal.

Torben. Jeg forstaaer ikke heller Kloster-Latin. J lærde Folk er, med Permission at sige, ligesom J ere galne. Det er jo let at begribe, at man maa ikke snakke Latin med mig. Siig mig derfor paa godt Dansk, hvoraf saadant kan komme.

Iversen. Der kan findes en Hob onde galdefulde Bødsker i et Menneskes Legeme, som nu regjere mest
udi

udi een Deel af Legemet, nu udi en anden, hvorefter Sindet dreier sig; naar de onde Bædsker sætter sig meest for Hjertet, er man melancholisk, og naar de forflytter sig, blir man glad igjen.

Torben. Ej, Monsieur, det er ikke saadant, som jeg spørger om. - Var det kun saaledes beskaffet, at min Madame var stundum bedrøvet, stundum glad, saa kunde man tilskrive Blodet og Bædskerne saadant. Men hun er stundum saa fortrolig, at hun skulde fortælle end sin Uven, hvor mange Gange hun har ladet sig forlyste siden hendes Mand's Død, stundum igjen saa mistænkelig, at hun sætter Ord paa Skruer endogsaa for hendes bedste Venner. Een Dag er hun syg af Sult, en anden af for megen Mad. Een Dag løber hun for Mandfolk, en anden løber hun efter dem. Nu kan Folk ikke lide hende, fordi hun er for meget taus, nu fordi hun er for meget snaksom. Nu blir hun vred, naar man taler vel om Folk; nu blir hun vred, naar man taler ilde om de samme. Nu holder hun for, at alting regjeres af en Slumpe-Lykke; nu tilskriver hun Himmels Direction, at hendes Grød ikke er bleven svøden, eller at hendes Caffe er klar og har en nymodens Smag. Nu er hun syg af Arbeid, nu af Dovenhed.

Iversen. Det kommer altsammen af Bædskerne.

Torben. Kommer det af Bædskerne, saa skulde

jeg

jeg tænke, man kunde finde noget paa Apotheket at curere Mistanke og Ugudelighed med.

Iversen. Om saadant kan cureres med noget paa Apotheket eller ej, det maa Docterne sige. Jeg siger kun som en Philosophus, at det kommer af Bædskerne.

Torben. Og jeg siger som ingen Philosophus, men som et fornuftigt Menneske, at det ikke kommer af Bædskerne.

Iversen. Ej! vil Du disputere det, som alle lærde Folk ere eenige udi.

Torben. Lærde Folk eenige! Jeg har aldrig hørt min Livstid at lærde Folk er eenige hverken i det eller andet.

Iversen. Torben! jeg følger Aristotelis Mening efter derudi, saavel som i andet.

Torben. Ej! hvad var det for en Mand?

Iversen. Det var en stor Philosophus, som har levet for henved 2,000 Aar siden.

Torben. Og jeg følger Fornuften, som har været til fra Methusalems Tider.

Iversen. Hvad er da Din Mening?

Torben. Hvad vil I da give mig derfor; thi jeg sælger min Viisdom ligesaa dyrt, som en anden. I Lærde ta'r jo Penge for alting; og har det mindre fornødent end jeg og mine Lige. Dog, paa det I skal see, at jeg er ikke misundelig, da vil jeg give til:

tilfjende de naturlige Aarsager, som jeg efter lang Speculats har udgrundet: jeg har hørt sige af lærde Folk, (thi jeg tjente hos en tydsk Barbeer, førend jeg kom her) at eens Sjæl undertiden kan forflyttes i en anden. Nu kan det være, at, maaskee paa samme Tid, som min Madame blev fød, en Ræv, en Gaas, et Egern, en gammel Rat, en Hjort, en Skildpade, en Fisk, en Skade, en Ulv, et Lam ere døde, og deres Sjæl har taget allesammen Logement udi Madamen, hvor de endnu er og blir, saa længe hun er saa vægelsindet. Naar nu Gaase-Sjelen fører Regiment, saa har hun Gaase-Forstand, naar Ulve-Sjelen regjerer, faaer jeg Hug og onde Ord for ingen Ting. Naar Fiske-Sjelen har Magten, sidder hun og maaber i Selskab, og naar Skade-Sjelen er Bormester, løber Munden paa hende, som Hjulene paa en Postvogn.

Iversen. Ha, ha, ha, det er Skade, Torben! at Du ikke har studeret.

Torben. J mener maaskee, saa havde jeg end bleven galnere end jeg er.

Iversen. Men er det vist, at Din Madame er saa vægelsindet?

Torben. Ja, min Troe, er det vist. Jeg har svet mig i at efterabe hende, og svær vor Stuepige, at hun hellere vil see mig agere saaledes, end gaae paa den stærke Mand, eller høre paa Chilian og Hans Burst.

Iver:

Iversen. Ach! hjerte Torben! lad see noget ogsaa, hvordan Du bær Dig ad.

Torben. Ja nok! for Exempel, nu er jeg i godt Humeur. Hør, Monsjör! den største Fornøjelse for mig er, at jeg kan komme i Selskab med lærde Folk, besynderlig saadanne som min Herre, af hvis Mund der flyder lutter Honning, af hvis Tale end Stene maae bevæges. (Han tier lidt og stryger sig om Øuene.) Monsjeur! J er en lærd Mand, men J er ogsaa en Pedant. Jeg hører undertiden heller min Kokke-Pige tale end Jer; thi hun taler fornuftigt udi en slet Kokkepiges Stiil, og J fører Pølse-snak udi en lærd Stiil.

Iversen. Ha, ha, ha.

Torben. Nu paa en anden Maade. (Ta'r en Stoel.) Vil Monsjeur ikke behage at sidde ned. Jeg beder Ham derom, Han skal, min Troe, ikke staae. Gjør mig den Fornøjelse, min Herre, at sætte sig. (Naar Iversen vil sætte sig, trækker han Stolen under ham, saa han falder paa sin Rumppe, og siger da Torben:) Monsjeur! den Stoel er for god for Jer; vil J sidde, saa kan J sidde paa Bænken.

Iversen. Hør, Torben! jeg forlanger paa saadan Maade ikke, at Du skal agere længer.

Torben. Ej, Monsjeur! bilder Jer kun ind, at det kommer af Bødsferne, saa kan J umuelig blive vred. Nu vil jeg fare fort; thi det er kun en

Be-

Begyndelse. Monsieur skal have sin Fornøjelse deraf.

Iversen. Nej, Torben! du kan fuldføre Comedien for Stuepigen. Jeg har ikke Stunder at biev længer, Adieu. Jeg fik et forbandet Stød, som jeg maaskee vil føle udi tre Dage. Jeg skal ikke saa hastig gjøre mig gemeen med Drenge meer. Ach! det gjør mig profecto saa ondt, at jeg kan neppe gaae.

Tredie Scene.

Lucretia. Torben.

Lucretia. Torben! lav Thebordet til, og gaa ud i Byen siden at see, Du kan skaffe mig Selskab, jeg vil drikke Chocolate; der har Du en Daler til noget Confect, som Du skal siden kjøbe til Suffer-Bagerens.

Torben. Her er ellers den Simle, Madamen bad mig hente; Bageren lod hilse Madamen, og begjerede, at som han havde ingen Enesteskilling, hun vilde lade den staae til i Morgen.

Lucretia. Ej! om saadanne smaae Sager vil jeg ikke høre noget Regnskab; behold Du det tillsammans, Din Tølper! Du maa have tjent hos en Skoflikker tilforn; det kan man let see af Din Uartighed; flux hen at lave Thebordet til; bliv nu saalænge borte, som Du plejer, da maa Du være vis paa en banket Ryg. (Torben gaaer.) Dog stakkels

Dreng! naar jeg eftertænker undertiden, hvor slet en stakkels Tjeners Skjebne er, holder jeg det for Synd at tale haardt til dem, langt mere at slaae dem; thi de ere Mennesker saavelsom vi, ja undertiden er større Pund nedgraven hos saadan ringe Menneske, end hos een, der sidder udi største Ære og Herlighed. Gid alle ville betænke det, saa foragtede ikke mange store og fornemme Folk Ringe og Fattige saa meget. Jeg er saadan sindet, at jeg har større Æstimer for en Bonde, ja for en Staader, naar jeg seer det er et skikkeligt Menneske, end for den Rigeste og Mægtigste, og vilde jeg gierne cedere den ringeste Bondens, som jeg fandt gode Naturgaver hos. Jeg kan ikke for min Død lide det hos min Nabokone, at hun handler saa ilde med sit Dyende; dog, det er en underlig Qvinde, paa hvis Humeur man ingen Facit kan gjøre; thi en Stund slaaer hun dem, en anden Gang kysser hun dem igjen; thi det er virkelig en af de underligste Koner i Byen, som har 16 Eind paa een Dag. Undertiden, naar jeg kommer til hende, saa er hun saa fremmed for mig, som hun aldrig havde seet mig før, undertiden igjen dræber hun mig med sutter Fortrolighed og Hvidsken udi Dreene. Jeg har tit tænkt paa, naar jeg har læst Molières Comedier, hvi han ogsaa ikke har kundet hitte paa at give net Characteer paa slige vægelsindede Mennesker. Forgangen Aften, da jeg kom fra
samme

samme Nabokone, var jeg saa ond, at jeg satte mig ned at skrive en Satire paa Vers over slige Folk; thi den Aften var hun splittergal, og tracterede mig, ligesom jeg kunde have været en Tjenestepige, da jeg dog, med Permission, er ligesaa god som hun, ja trods, trods: thi er hun en fornem Borgerkone, saa er jeg ligeledes, er hun rig, saa er jeg ogsaa rig, er hun smuk, saa er jeg ogsaa smuk, og har maaske i alle Maader ligesaa stor Ambition som hun; thi jeg har Forfædre at slægte paa, som havde pardiou saa stor Ambition, som trods nogen af Borgerstanden her i Byen. Min salig Bedstemoer Anneke havde Mine af en Princesse. Den Kone var aldrig capable til at omgaaes med Gemene og Ringe. Jeg mindes, den gode Kone sagde til mig, da jeg var liden: hør, Lucretia! naar Du vil søge Selskab, skal Du altid mage det saa, at Du er den Ringeste i Compagniet. Jeg har ogsaa efterlevet min grande Mama's Formaning derudi, og derfor er færdig at sprekke, naar jeg fornemmer, at saadan en Qvinde ikke vil give mig den Ære, som mig tilkommer. Jeg kan aldrig faae af mit Hoved den Spot, hun gjorde mig for otte Uger siden udi Kirken, hvor hun smukt sans façon satte sig oven for mig. Men jeg forsømte mig ikke, men tog hende strax ved Haanden, og sagde: Madam! vær saa god og sid smukt der ned. Siden den Tid var længe Uvenskab imellem os; dog, det er si-

den bleven godt igjen. Ha, ha, ha, jeg glemmer aldrig forgangen Dag, hvor forstyrret hun var med sine fransøiske Viser. Jeg kunde virkelig ikke holde ud med hende at høre dem længer, thi jeg er en stor Hader af al Affectation; kan man ikke synge og tale paa dansk ligesaavel som paa fransk? jeg skulde mene jo. Men hvor mon den forbandede Dreng blier saa længe bort. Jeg troer, at jeg engang river hans Dine ud: Torben! Torben! hvor bliv Du af, Dit Kækkerbeest! (Torben indensfor svarer: Madame!) Dog, stakkels Dreng! jeg troer nok, at han har ikke kunnet være hid igjen før. (Hun synger en fransk Vis.) Den Vise har en oversat paa dansk, men det har ingen Klem; thi man maa sige om vores Sprog, hvad man sige vil, saa er det dog ikke at ligne mod tysk eller fransk. Man roser saa meget disse danske Comedier, men hvor gode de end ere, saa kan jeg for min Død ikke lide dem. Jeg veed ikke selv hvorfor. I Dag skal der spilles et smukt Stykke, kaldet den politiske Kandestøber, hvilket, jeg vilde ønske, var oversat paa fransk, at, om de franske Comedier kom her i Moden igjen, jeg kunde see den agere; thi paa dansk har den ingen Art. Jeg kan faae ondt allene af Titelen: Den politiske Kandestøber. Ha, ha, ha, den politiske Kandestøber. J'enrage, den politiske Kandestøber. C'est trop bas, ça choque les oreilles pardi. Jeg disputerede med en Dame der

over

over i Gaar, som er saa enteteret af det danske Sprog, at hun siger min Frue isteden for Madame, hvilket er noget, som er intolerable. Hun sagde til mig: Madame! nej, det er sandt: min Frue! ha ha ha! Gid Du faae Skam med Din Frue. Min Frue, sagde hun, hvori bestaaer det, at det klinger ikke saa vel at sige: den politiske Kandestøber, som at sige: le fondeur d'etain politique? Jeg svarede i samme Tone: min Frue! jeg veed ikke, hvori det bestaaer; men jeg kan forsikre, at den danske Titel forarsager saadan Bred i min Mave, at jeg maa drikke Brændeviin derpaa, naar jeg hører den nævne. Nej, nu bli'r den forbandede Dreng reent af Lave. Torben! Du skal faae en Ulykke paa Din Ryg, det skal jeg være Dig god for. Er det ikke uforstammet? mon det Bæst har ringeste Frygt eller Respect for dem, han tjener hos? Skalde man give saadanne Kjællinger Kost og Løn? Skalde man ikke forsværge at holde nogen Tjener? thi man har jo ikke andet end Fortræd og Chagrin af dem. Jeg kan forsikre Dig, Torben! at Din Ryg skal denne Gang blive saa smurt, at Du skal føle det i de første otte Dage. (Hun tager en Krabak af Bordet, og spadserer hastig frem og tilbage.) Har den Hund nu ikke været borte en halv Time alene med at bære et Thebord herind. Nu er jeg saa opbidset, at, om hele Verden intercederede for ham, saa skalde han ikke slippe. (Hun gaaer hen, og sætter sig

lidt

lidt at læse i en Bog, springer op og raaber:) Ha ha ha, det var pardieu et artig Indfald, jeg læste i denne Bog: ingen Ting i Verden kan divertere saa meget, som en artig Replique. Denne Bog er fuld af saadant. Naar jeg faaer engang saa megen Stunder, skal jeg selv sætte den over paa dansk.

Torben. Kommer ind med Tjebordet. Madamen ta'r det ikke ilde op, at jeg blev saa længe.

Lucretia. Nei, saamænd, lille Torben! jeg er ikke saa punctuelle.

Torben. falder med Bordet. Ach! ach! jeg elendige Menneſte! Madamen maa gjerne trække et halvt Mars Penge af min Løn, om hun ikke vil blive vred paa mig. Ach! ach! ach!

Lucretia. Tie kun stille, lille Torben! det vil intet sige, jeg var dog kjed af de gammelbogs Kopper, jeg har Penge at kjøbe andre igjen for.

Torben. Ach! Madamen er saa god, som Dagen er lang; (sagte.) men jeg faaer nok Skam siden.

(Lucretia gaaer, og spadserer, medens Torben gaaer efter andre Kopper.)

Lucretia. Torben! hvor meget var det, Du fik til Confect?

Torben. Fire Mark.

Lucretia. Flye mig dem tilbage igjen; det maa bie til en anden Gang. Det maa ogsaa blive tilbage med Chokoladen. Jeg har tænkt mig om siden,

at

at det er bedst, ikke at skjemte med Penge. Naar vi ikke har noget, gier ingen os noget. Vore Forfædre vidste ikke af The, Caffe eller Chocolate at sige. De aad et godt Smørrebrød eller Ollebrød om Morgenen, hvilket kostede mindre Penge end The men mættede mere; thi, naar man har lagt saadan god Grundvold om Morgenen, kan man hastigere blive mæt om Middagen; tvertimod The giver Appetit, og tjener ikke for fattig Folk. Men hvor blev af den Simle, Du hentede?

Torben. Men hvor blev af det Løfte, Madamen gjorde mig, at jeg skulde beholde den?

Lucretia. Ej Snak! Du kan vel æde Grovbrød? giv hid. Jeg skal jo have en Skilling tilbage.

Torben. Jeg sagde jo, at Bageren bad om Moratorium til i Morgen, og at han havde ingen Enesteskilling ved Haanden.

Lucretia. Ej! jeg kjender vel Bagerens Fynter, naar man kommer den anden Dag, svær de paa deres Bager-Salighed, at de ikke kan komme det ihu' Strax løb, og skaf mig min Skilling igjen eller Pant derfor.

Fjerde Scene.

Abelone. Lucretia. Torben. Allegaard.

Abelone. Her skal vist være en Galanteriebod,
det

det er bedst, jeg gaar til den nærmeste; thi man faaer vel ikke bedre Løb paa eet Sted end paa et andet. Men her staaer vist Madamen ubi Huset. Maatte jeg bede Hende, min hjerte Madam! at vise mig nogle Gyldenstykkets Baand.

Lucretia. Gjerne! jeg vilde kun ønske, at der var nogle, som stod Hende an; Hun maa selv behage at lede.

Abelone. Nej, her er saamænd ingen af de Slags, som jeg søger; har Hun ingen andre?

Lucretia. Nej, vi har ingen andre denne Gang.

Abelone. Saa beder jeg da om Forladelse, at jeg har umaget Madamen. Adieu!

Lucretia. Ej! Hun skal, min Troe, ikke gaae saa hastig bort. Allegaard! lad os faae Thebordet ind, Nu maae Madamen befale, enten Hun vil have The de Boue eller Chocolate! Hun skal saamænd bie, jeg svar derpaa.

Abelone. Det er, saa min Troe, uartig af mig, at jeg fører Hende baade i Umage og Omkostning.

Lucretia. Ej! det vil intet sige. Min største Fornøjelse er, at jeg kan have gode Venner hos mig. Jeg vil ogsaa ydmygt bede, at Madamen gjør mig den Ære, at besøge mig oftere. Jeg kan strax see paa Hendes Ansigt, hvad der boer i Hendes Hjerte.

Torben. Her er den Enestefilling igjen fra Baagere;

geren; han sagde, at han endnu ej har bedraget nogen.

Lucretia. Ha ha ha! det enfoldige Menneske, naar Pigen fikker ham i et Vrinde, kommer han og siger mig Svar. Ollegaard! gik ud med ham, og før eders Eneestefillings-Process udi Rjøfkenet.

Abelone. Jeg er uforstammet, at jeg sidder og opholder Madamen saalænge.

Lucretia. Nej saamænd! det skulde være mig en Fornøjelse, om Hun vilde være her den hele Dag; jeg venter ellers en Hoben Vaand hjem fra Holland i en af Dagene, hvorpaa Hun skal faae godt Kjøb; thi jeg haaber at practisere dem toldfrie ind (her imellem os at sige) jeg vilde ikke sige det til enhver, men jeg kan nok see paa Hendes Ansigt, at Hun kan tie.

Abelone. Jeg er ganske skamfuld over Madamens store Høflighed, samt den store Tillid, Hun bær til mig, da jeg dog er ganske fremmed for Hende; jeg sidder ligesom en Bøndepige mod Hende.

Lucretia. Ja, ja, gid jeg var saadan Bøndepige! Hun er, i mine Tanker, et af de gallanteste og artigste Fruentimmer, jeg har seet mine Dage. Vender Hun sin Keppe saa hastig om?

Abelone. Tusind Tak! jeg kan saamænd ikke mere.

Lucretia. Efter Behag, min søde Madam! jeg følger

følger den franske Mode, aldrig at nøde nogen: mine Forældre derimod har ikke min Maade derudi. Det er en Poenitense for Fremmede at spise med dem; thi man maa høre 16 Gange over Maaltid: Maden maa ikke smage Dem; J maa gaae sulsten igjen fra Bordet. Torben! Spring hen efter de franske Aviser; jeg vil see, hvad nyt der er, om de Tidender confirmeres, vi havde forrige Post om Sicilien, saa skal jeg læse dem for Gomfruen.

Abelone. Ach, min hjerte Madam! jeg læser, min Tro, aldrig Aviser, jeg er ikke saa artig, jeg maa ogsaa hjem nu strax; jeg recommenderer mig, og siger tusind Tak for beviste Godhed.

Lucretia. Naar hun gjør mig den Ære, at komme hid igjen, skal jeg åbenbare hende noget, som ligger mig paa Hjertet, og som jeg aldrig har vildet sagt mine egne Forældre; jeg skal vise hende en Satire, som jeg har gjort om en af vore Naboe-foner. Adieu, votre Servante.

Femte Scene.

Lucretia. En Laqvej.

Lucretia. Hvem vil han tale med? Monsieur!

Laqvejen. Jeg vilde fornemme fra en Gomfru, om her var smukke Bister, saa vilde hun komme hid og see paa nogen.

Lucretia. Jo, jeg troer nok, at jeg skal have end:

nu

nu endeel tilbage. Vær saa god, at sidde ned saalænge;
Torben! tag en Stoel til Monsjeur.

Laqvejen. Ach! det sømmer sig ikke; jeg er kun
en Tjener; jeg kan nok staae.

Lucretia. Ej! Han skal saamænd sidde, jeg be-
der ydmygst.

Laqvejen. Jeg beder da om Forladelse, Mam-
meselle!

Lucretia. Tres humble Servante.

Laqvejen. Serviteur!

Lucretia. Her er Bister af allehaande Sorter;
han kan tage et Dusin med sig til at vise Jomfruen.

Laqvejen. Det er for stor Godhed; min Jom-
fru er ellers ikke langt borte, jeg løb kun for i Vejen;
see, her er hun!

(Imidlertid faaer hun anden Humeur.)

Sjette Scene.

Terentia. Lucretia. Ollegaard. Torben.

Terentia. Votre Servante Madame.

Lucretia bliver siddende og lader den anden Dame staae.
Hvad er Hendes Begjering?

Terentia. Jeg vilde gjerne see paa nogle Bister.

Lucretia. Ja, jeg skal sige Hende, min kjere
Jomfru! alle vil see paa mine Barer, men den mind-
ste Deel kjsber noget deraf.

Te:

Terentia. Herre Gud, min hjerte Madam! man kjøber jo ikke Ratten i Sækken.

Lucretia. Men jeg vil da bede, Jomfruen vil omgaaes varlig med dem.

Terentia. Der skal, saa min Troe, ingen komme til Skade i mine Hænder. Hvad skal Kjøbet være paa denne?

Lucretia. Det nøjeste Kjøb er fem Mark, ringere kan jeg ikke sælge den; thi vi ere ikke af de Folk, der practisere noget ind uden at fortolde. Ikke saa meget som et Brev Knappenaale er kommen eller skal komme nogen Tid ind udi vort Huus, som ikke er angivet.

Torben. Her er de franske Aviser, jeg lagde ud en Styver for dem.

Lucretia. Det kan nok være; men see, hvor Du faaer Din Styver igjen. De Folk tænker, en Styver er intet. For en Styver kan et fattigt Menneske undertiden æde sig mæt. Ekjemt kun ikke med en Styver; Du er saamænd ikke en Styver værd, saa stor og lang som Du er.

(Torben gaaer ud, og knurrer.)

Ollegaard. Madame! jeg skal have Penge til den Potte Viin, I bad mig hente til Vinsuppen.

Lucretia. Jeg vil ingen Vinsuppe have; Du skal varme de Erter op igjen, som vi havde i Gaar.

Terentia. Hun vil blive rig, Madam! Hun er saa sparsommelig. Lucre:

Lucretia. Nej saamtænd, min kjere Jomfru! vi maae sætte Tøringen efter Nøringen. Saa leve Kjøbmænd udi Holland og paa andre Steder, der for har de noget i Pungen. En fattig Kræmmer der skulde holde Heste, Vogn, jo jo! ikke Tjener en gang; fornemme Folk gaaer i Frankrig, Engeland og Holland selv til Torvet, og kjøbe, hvad de skal spise om Dagen; skulde vi have levet paa Kjøbenhavnsk, havde vi for længe siden affolgt.

Terentia. Saa havde det maaskee gaaet Eder, som det gik i Fjor en vis Mand udi Naboelauget.

Lucretia. Jomfruen er saa god, at nævne ingen for mig. Jeg er ikke allene selv om udi at tale om Folk, men seer ogsaa ikke gjerne, at der bliver talet til Folks Præjudice i mit Huus.

Terentia. Herre Gud, Madame! vi taler om bekjendte Ting, tilmed er der jo ingen, som hører derpaa.

Lucretia. J kan ikke vide. J kan ikke vide. Man bliver tit bedragen derudi, at man indbilder sig, man er allene. Naar min Papegøje er kun tilstæde, sætter jeg mine Ord paa Skruer; thi man har Exempel paa, at endogsaa saadanne nemme Fugle strax lære og optage Enes Ord, og repeterer dem, naar man mindst vil høre saadant.

Terentia. Det er bedst da, at jeg gaaer, for ikke at føre Madamen i Fristelse at fortale sig.

Lucre-

Lucretia. Vil Hun ingen Vifter beholde?

Terentia. Jo, om jeg maatte tage nogen hjem med mig, for at vise min Søster.

Lucretia. Jo gjerne, naar Hun sætter mig Vandt først.

Terentia. Efterdi Hun er saa bange, saa er det bedst, Hun beholder sine Vifter.

Lucretia. Ligefom Hun synes. Adieu!

A n d e n A c t.

Første Scene.

Sparenborg. En Mand. Peer.

Sparenborg. Ah, min Herre! det gjøres aldeles ikke nødvendig.

En Mand indensfor. Nej, saa min Tro, skal Han ikke gaae hjem uden Kappe.

Sparenborg. Jeg beder for Guds Skyld, min Herre! det er jo et dejligt Vejr.

Manden. Det maae ikke hjælpe; det er jo Skam, at Han skulde gaae allene.

Sparenborg. Allene, hvad vil det sige?

Manden. Det vil sige saa meget, at Han ikke skal gaae allene. Peer! tag Kappen, Du skal følge Monsieur hjem. Ej! min Herre behager at bie et
Dje-

Djeblik, nu kommer Tjeneren strax. Peer! vær snar.

Sparenborg. Nu kunde jeg allerede have været Halvvejen.

Manden. Et Djeblik, Monsjeur! han skal min Troe ikke gaae uden Kappe hjem. Peer!

Peer. Hej! (Efter ham med Kappen.)

Sparenborg. Der har, I til en Kande Ol, min gode Peer!

Peer. Jeg vil, saa min Troe, ingen Penge have

Sparenborg. Jo mænd skal I saa, see der!

Peer. Tusind Tak! (Gaaer.)

Sparenborg allene. De Slynkler lader, som de vil intet have; man skalde troe, det var deres Alvor. Det er den tredie Gang, jeg har maattet offere til disse lumpne Kappedragere i Dag. Det er nogle forstyrrede Moder i denne Bye, naar man vil ansee dem med rette Dine. Det synes vel en Høflighed af en Mand, at han tilbyder mig sin Tjener for at løse mig, og sin Bogn for at kjøre mig hjem. Men, naar man nøje grunder derpaa, saa falder det saaledes ud: Monsjeur! vil I ikke være af den Godhed, at give min Tjener otte Skilling for det, at I var her, hvortil jeg svarer: nej, saa min Tro, vil jeg ikke; hvorpaa han siger: I skal saamænd ikke komme af mit Huus, førend I giver min Tjener otte Skilling,

og holder mig saalænge, indtil jeg maa beqvemme mig dertil. Nu hænder det sig, at jeg samme Aften har et Errende hos flere, saa byder en anden mig sin Vogn til at kjøre hjem; saa raisonnerer jeg ved mig selv: der otte Skilling, der atter otte Skilling, og her en Mark til Kudskene, det gaaer ikke an; protesterer derfor af al Magt mod den Høflighed. Men det hjælper ikke; thi han gjør sin Saligheds Eed paa, at jeg skal give hans Kudsk en Mark eller tolv Skilling i det ringeste; nu er een saa høflig og byder mig til sig paa Landet, han svær paa, det skal ikke koste mig en Skilling, fikker derfor sin egen Vogn efter mig. Det er jo meget skikkelig? Jeg er jo forbunden, at gjøre den Mand tilgode igjen, naar han kommer til Byen? Han paastaer endelig ikke som en Ret, at jeg skal gjøre ham Bederlag igjen i mit Huus; men allene, at jeg skal give hans Kudsk fast ligesaa meget i Drikkepenge, og undertiden mere, end jeg kan give for en Retour-Vogn, og at jeg for Natteleje giver hans Stuepige en Daler eller to, ligesom jeg har været længe i hans Huus til. En anden har en gammel Hare liggende, den flyer han til en Bonde, som rejser fra Callundborg eller Corsør til Kjøbenhavn; det er jo en stor Høflighed: men, naar jeg har betalt Fragt, Acciser og Drikkepenge derfor, saa er jeg vis paa, at Haren er betalt. Den eneste Forskjel imellem at kjøbe en Hare, og at faae

en til Foræring, er, at jeg for det sidste maae skrive et Complimentbrev, og give sex, otte Skilling til Postpenge oven i Kjøbet. Derfor var en vis Mand fordum saa snild i Jylland, at, naar han vilde forære Amtmanden et Par Høns, tog han sin Tjeners Liberi paa, for at oppebære Drikkepengene selv, og saasom Amtmanden var en raisonabel Mand, befandt han sig ikke ilde ved slige Foræringer. Man kan ødelægges her i Landet endogsaa af Folkes Høflighed; thi alting skal være saa stort, den ene vil være mere generøs end den anden, og vi ere dog Staadere tilsammen. Jeg har kun forsøgt den mindste Deel, naar jeg bliver gift engang, faaer jeg at vide meer deraf. Kunde jeg dog ikkun faae en Kone, som var ligesaa findet som jeg, skulde det have gode Beje. Vi vilde for det første ingen unyttige Gaver skjenke hinanden. Vi skulde lade Præsten udi nogle faa Benærs Nærværelse vie os sammen, og derpaa uden videre Ceremoni smukt gaae til Sengs. Jeg vilde see paa den, der torde sige, at vi vare ikke derfor rette Ægtefolk, eller i alle Maader ligesaa gode, som de andre, der danse til Sengs med Makroner og Masepaner i Maven. Naar min Kone kom i Barselseng, skulde hun ingen lade det vide, og derved spare baade paa sine Penge og sin Hilsen, og skulde hverken Præst eller Degn blive fede derved, og vilde jeg see paa den, der torde sige om mit Barn, at det ikke var lige vel

døbt for det. Han som dræber Folk med Sangklof-ferne skulde aldrig bede Livet af nogen af mine Børn; thi ingen af dem skulde efter Tacten føres til Gra-ven; men hvor finder man saadan Kone i Kjøbens havn? Det er vist Jomfrue Terentia, her kommer.

Anden Scene.

Terentia. Sparenborg.

Terentia. Hans Tjenerinde! Monsieur Sparenborg; gaaer Han saa allene; Han seer saa tankefuld ud; enten vil Han forlove sig, eller er Han forlovet?

Sparenborg. Ja sandt at sige, saa duer det ikke for mig at gaae længer.

Terentia. Vil Han ikke have mig?

Sparenborg. Nej! jeg takker ellers for godt Tilbud.

Terentia. Det var heller ikke mit Alvor, Monsieur! thi jeg er saa mari endnu ikke saa meget forelegen. Havde jeg været saa meget giftesyg, kunde jeg have været gift for lange siden. Jeg har, min Tro, givet Kurven til dem, som i alle Maader har været saa god, som J.

Sparenborg. Jeg nægter det ikke, min hjerte Jomfru! men hvad godt kunde det have gjort, om jeg havde sagt andet, end jeg mente?

Terentia. Han har Ret deri! vi kan ellers være lige gode Venner derfor. Spa-

Sparenborg. Gud forbyde andet! jeg er Jomfruen obligeret for Hendes gode Tilbud, ligesaa fuldkommelig, som jeg havde taget derimod. Men hvorledes kan Jomfruen ellers see, at jeg gif i Gistetanfer? det er og høj Tid for mig engang at tænke derpaa.

Terentia. Hvor gammel er da Monsieur nu? jeg spørger ikke derom for min Skyld; thi, om Han end tusind Gange vilde have mig, blev der dog intet af; thi jeg kan ogsaa være spodsk: seer I vel det?

Sparenborg. Jomfru! det gjør mig ondt, at jeg svarede Hende noget for plat, men Hun pardonerer mig. Ja, det er sandt! Hun spurgte om min Alder. Jeg er fem og fyrgetyve Aar.

Terentia. Hillemand! fem og fyrgetyve Aar? men hvorfor gaaer I Staaedere saalænge, baade I og min Broder Apicius?

Sparenborg. Vi har vel faaet Lov at gaae, saavel som alle andre Kjøbstædbørn; det er kun Bønder, som ere saa lykkelige at kunde blive gift udi deres 20de Aar; men vi, førend vi kommer saavidt, at vi efter vor Stand kan forsørge en Kone, har vi allerede de Aar paa Bagen, at vi kan være visse paa at blive Hanredere, om vi tage unge Koner.

Terentia. Ha ha ha! I er saamænd naturlig, Monsieur Sparenborg, I kan skjemte saa tørt.

Sparenborg. Det er, min Tro, sandt.

Terentia. Ja saa er det bedst da, at J aldrig gifter Jer.

Sparenborg. Jo, kunde jeg faae en ærbar og huslig Kone eller Jomfru, vilde jeg nok forsøge Lykken.

Terentia. Siig mig tydelig, hvordan den skulde være, som J vilde have?

Sparenborg. Hun skulde først ikke rette sig efter kjøbenhavnske galne Moder, være ærbar og sparsommelig, tale lidt, og gjøre alting meget caut og forsigtig; det vilde ikke sige, om hun knurrede noget iblandt, eller om hun ingen Penge havde, naar hun kun besad de andre Dyder.

Terentia. Monsieur! Kjender Han Galanteri-fræmmer-Enken, som boer næst ved Henning Henningsen?

Sparenborg. Nej, jeg gjør ikke.

Terentia. Saa maae J da gjøre Jer kjendt der; thi efter den Beskrivelse, J har gjort, veed jeg aldrig nogen, som kunde være mere efter Jer Sind.

Sparenborg. Hvordan er hun da?

Terentia. Lige paa en Prik, som J vil have en Kone, allene dette er derhos, at hun ogsaa haver Penge.

Sparenborg. Det kan intet skade, naar det følger med. Men hvorledes kan man finde hende?

Terentia

Terentia. Hun sidder altid selv i Boden fra Morgen til Aften, Vinter og Sommer; J kan lade, som J vil kjøbe noget.

Sparenborg. Det vil jeg ogsaa gjøre; Adieu, min hjerte Terentia; tusind Tak for Eders gode Adresse.

Terentia. Adieu, Monsieur! Lykke paa Eders Rejse.

Tredie Scene.

Terentia. Apicius.

Apicius. Det var pardieu billigt nok. Lad mig see: en Hønseskjød-Suppe med Boller, en kal-kunst Hane, et Fad Karper, et Fad Karusfer, en Mandeltærte, foruden adskillige smaa Viretter for en Rigsdaler pro Persona. Man kan jo aldrig anvende sine Penge bedre; det var og en herlig Rødvijn vi havde, saa puur, saa syver, som man kan faae den i Bourdeaux; den rhinske Viin derimod syntes mig ikke saa vel om. Jeg kan strax smage, hvor hun havde hentet den; jeg vil ikke rose mig selv, men det kan jeg sige, at, saasnart jeg faaer en Viin paa min Tunge, skal jeg ungefær sige, om den er fra Abesteen, Beck, Soet, Fabricius eller Biil. Jeg hører ellers, at man skulde have faaet en Røn Viin i de tre Rømere, der vil jeg hen for at prøve den. Kunde jeg have det hele Aar igjennem. Slige Dage,

Dage, som jeg har havt i disse otte Dage i Mad, byttede jeg ikke Stand med en Churfyrste; thi jeg har spist hver Aften Harer, Agerhøns og Østers. De Østers vare excellente, vi fik i Gaar Aftes, men de vare ikke tillavede efter min Smag: Østers maae ikke stues uden i deres egen Sauce, ellers vil jeg ikke rejse mig op for dem. Der er ingen Ting, jeg kan ærgre mig meer over, end at see en god Mad ilde tillavet, som for Exempel: den søde Suppe vi havde i Overgaars paa de skønne Gjeder; jeg kan blive gal, naar jeg tænker derpaa; thi Gjederne vare ellers saa dejlige, og laae saa krusede paa Fadet, saa at et halvdødt Menneske kunde allene leve op af at see paa dem. Mig synes, at saadant er ligesaa galt, som at kominne Sirup i Caffe. I Morgen skal jeg hen et Steds, hvor jeg faaer kun faa Retter, men vel tillavede. En god Grillade, som, jeg garanterer for, er vel stegt; en kalkunsk Hane, som er jaget en heel Time i Gaarden, førend den bliver dræbt, og en Blin, som, jeg er vis paa, smager ikke af andet end af Druerne; thi jeg har bundet en af mine gode Venner, som skal løse sig i Morgen. Det bedste, som er ved Almanakkerne, er disse Navnedage, forresten maatte man skaffe dem af, naar man lystede. Jeg vil sætte mig paa en Hest, og ride i Morgen Formiddag, allene for at faae Appetit. (Han synger:) Bannisons, bannisons, bannisons, la bannisons la melancolie.

Terens

Terentia. Nej, hør engang den Bacchus, det er nu et gandske anderledes Menneske. Hans Nyder bestaaer derudi, at han kan lugte en Kalvesteg, hvor den er i Byen, og saa løber han ind i Huset, enten han er velkommen eller ej. Han besøger aldrig gode Venner eller Slægtninge, uden paa de Tider, naar han veed, at de har Gjæster; hvis han mod Forhaabning gaaer fejl, saa kan ingen holde paa ham, saa er det enten hans Postdag, eller han har lovet sig bort paa et andet Sted, eller han er upaselig, og vil hjem. Men i Stedet før at gaae hjem, gaaer han, og lugter efter stegte Kyllinger udi en anden Gade; fra hvilket Hus da Lugten kommer ham i Næsen, bryder han ind uden Betænkning, enten han er kjendt eller ej, naar han kun har talt med Folkene engang paa Gaden, eller fulgt dem til Bogens engang fra Kirken.

(Medens hun taler saaledes, staaer han, og rækker Øret til.)

Apicius. Bliv kun ved Ma Soeur! det var en skjøn Præken; hvor var det, Du 'slap?

Terentia. Jeg staaer, min Ero, ved mine Ord; thi det samme, som jeg siger nu, har jeg sagt Dig hundrede Gange selv tilforn; thi Du holder ikke Venskab med Folk, men allene med deres Kjøkken og Kjelder; Du gjør ikke andet, end løber om i Byen og støver efter Rhinskviin, Steg og Fruentimmer, og kommer aldrig til Dine Venner, uden de har Col-
latio:

lationer. Jeg maae tit lide derfor i Selskaber; thi en vis Person, som ikke kunde erindre sig mit Navn, kaldte mig for nylig Støverens Søster.

Apicius. Ha ha ha! Det var, min Tro, artig; jeg vilde ikke have mistet det for fire Skilling.

Terentia. Og jeg vilde give hundrede Daler til, at det ikke havde været talt.

Apicius. Ha ha ha! Støverens Søster.

Terentia. Du er en Gjef, som bliver aldrig flog; hvor kommer Du nu fra?

Apicius. Ach Ma Soeur! gid Du havde været med os! vi blev saa herligen tracteret.

Terentia. Det smagte i min Mund, som slet intet, Du maatte vel være saa artig iblandt at tage Din Søster med. Jeg kan ogsaa taale noget godt.

Apicius. Vilde Du have været med til Charlotté? det var vi.

Terentia. Nej, votre Servante, jeg tænkte, at J var uden Byen; men hvor skal Du nu hen?

Apicius. Til de Romere i det 3die, der har man faaet en ny Rhinskviin, som jeg vil prøve.

Terentia. Hvad er det for Snak?

Apicius. Det er et Vinhus paa Kjøbmagergaden lige over for Capo de bonne Esperance, som hedder de tre Romere, hvilket jeg og Monfrere Henning kalder Die Römer am Dritten. Ha ha ha!

Terentia. Det er, min Tro, Jer ligt nok.

Det

Det var ellers nok saa godt, Du gif nu smukt hjem.

Apicius. Hvorfor da? kommer der nogle smukke Piger til Dig i Eftermiddag?

Terentia. Jo jo, Du skal nok see, at jeg lader stikke Bud efter smukke Piger for Din Skyld; seer man vel, ellers vilde Karlen ikke gaae hjem. Men der seer jeg Frants's Søster, Abelone, komme; jeg gaaer min Vej; Du maae holde hende med Compagnie, og sige, at jeg er ikke hjemme; thi jeg kan ikke lide den Tøs for min bittre Død; jeg veed selv ikke, hvoraf det kommer.

Apicius. Saa kan jeg da.

Terentia. Ja, profit Naalzeit.

Fjerde Scene.

Apicius. Abelone.

Apicius. Nu! hvor gaaer det? lille Tomfru! man seer hende saa sjelden; hvad godt Nytt? hvor mange Barselstuer har hun været udi denne Uge?

Abelone. Han skal nok see, at man gaaer hen at gjøre Ham Regnskab for saadant.

Apicius. Ingen nye Partier?

Abelone. Jeg troer, Han bilder sig ind, jeg gaaer om og sætter i Byen, for at høre nyt! vil I spørge mig, hvor mange Alen Kniplinger, jeg har kniptet i denne Uge, det kan jeg sige Jer.

Api:

Apicius. Ej! Skalde Hun kniple? Hun er alt for artig til det.

Abelone. Jeg er ikke bedre end Hans Søster, Jomfrue Terentia.

Apicius. Ej! min Søster har ikke været i Moden i mange Aar, hun er ikke at regne mod Jomfruen; men veed Hun da intet nyt?

Abelone. Nej saamænd veed jeg ikke.

Apicius. Da skal jeg kunde sige Hende nyt.

Abelone. Hvad er det?

Apicius. Drengene paa Gaden løbe om med en Spaadom, som er nylig trykt, at mod Verdens sidste Tider alle Jomfruer skal gaae med Kniplingskjørt.

Abelone. Det er sandt nok, men der staaer og i samme Spaadom, at paa samme Tid alle unge Karle skal være blinde.

Apicius. Ha ha ha! det kalder jeg et Bon mot: jeg vil saamænd kysse Dig derfor, lille Abelone.

Abelone. Herre Gud! hvor hæftig Han faaer det.

Apicius. Ach! charmante Jomfru, maa jeg røre kun med den lille Finger paa Hendes Bryst?

Abelone. Ej! saa harceleer!

Apicius. Ach! ifkun med den lille Finger.

Abelone. Jeg troer, den Karl spørger.

Apicius. Har Jomfruen Snørliv paa i Dag?

Abelone.

Abelone. Nej, vi gjør os ikke saa gemen, at gaae med Snørliv; det er alt gammeldags.

Apicius. Maae jeg ikke føle, om Hun har Snørliv paa?

Abelone. Ej see her! jeg skal, min Troe, sige det til Jer Søster.

Apicius. Gud bevare os vel, hvor pene disse Jomfruer er her i Landet, da er franske og engelske Jomfruer anderledes. Dersom ikke Jule-Bege var her i Landet, maatte man forsmægte; thi det er den eneste Tid paa Aaret, de ere noget tamme, da kan man endelig faae et Kys. Bild Eder ind, Jomfru! at det er Juul; hvad skal den gjøre, som ejer dette Pant?

Abelone. Den skal holde sin Mund, og skjotte sig selv.

Apicius. Hvor kan saadan artig Jomfru give saadan slet Dom?

Abelone. Jeg er ikke artig, Monsjeur; thi jeg har hverken været i Frankerig eller Engeland. Er han forlegen for artige, lystige Jomfruer, som veed at leve, see da vil jeg recommendere Ham een, som skal være efter hans Sind, og samme er ligesaa tam i Faste-Tider, som i Julen.

Apicius. Vil da Jomfruen have den Godhed, at føre mig an?

Abelone. Han maae føre sig selv an.

Api:

Apicius. Jeg har jo ingen Adresse.

Abelone. Der kan Han let faae Adresse, det er en Kone, som sidder steds i en aaben Bod; Han kan anvende et Par Skilling paa noget smaat Galanteri, saa faaer Han baade Vare og Snak for Pengene.

Apicius. Hvor boer hun?

Abelone. Nest ved Henning Henningsen; jeg har aldrig været der, før i Dag; men hun tracterede og embrasserede mig, som vi havde været kjendt i hundrede Aar.

Apicius. Er hun ogsaa kjon?

Abelone. Ja vist, hun er temmelig kjon.

Apicius. Adieu, charmante Abelone! jeg maae gaae hjem og pynte mig først, saa vil jeg siden strax gaae derhen.

T r e d i e A c t.

Første Scene.

Sparenborg. Lucretia.

Sparenborg. Ydmygste Tjener, min hjerte Madame! jeg skulde kjøbslaae noget med Hende; men jeg veed ikke selv, hvad det skal være.

Lucretia. Det vil ikke sige, min Herre! Han er mig derfor lige vel kjerkommen. Vil Han ikke have

have en Koppe Caffe med? Jeg skal gjerne have min Caffe ved disse Tider.

Sparenborg. Jeg skulde tænke, det Slags Drik var skadelig for Madamen, saavel som for alle dem, der af Naturen ere traurige; saasnart jeg drikker kun een Koppe, faaer jeg strax saadan Hjerteklemmeise, saa jeg synes (Gud bevare mig vel) ligesom jeg havde gjort en Ulykke.

Lucretia. Ej! det er, min Tro, kun Indbildning. Torben! bring en Koppe hid. For en halv Ones Aar siden hørte man nu aldrig tale saadant; jeg bilder mig ind, det er gaaet saaledes til: en Jomfru har maaskee engang af en Hændelse faaet ondt, og bildt sig ind, at det kom af Caffe; hvorfor det hele Nabolag er falden paa samme Grillen, og om sider den hele Bye er bleven saaledes anstucken, at de fleste Jomfruer kan faae ondt allene af Lugten. Jeg sidder og læser her en artig Passage om Indbildninger udi denne Bog.

Sparenborg. Det er maaskee de tolv aandelige Betænkninger?

Lucretia. Nej! det er en satyriske Roman.

Sparenborg. Ej! Gud bevare os vel! læser Madamen saadanne Bøger?

Lucretia. Ach! ja, jeg er ikke uden for lystige Skrifter. Jeg har selv gjort nogle satyriske Vers, som jeg skal vise Monsieur, om jeg kunde finde dem.

(Hun leder, og synger imidlertid en fransk Vise.)

Sparenborg. Hvor kommer det, at Madamen sidder her i Boden i Dag?

Lucretia. For den samme Aarsag, som i Gaar.

Sparenborg. Hendes Søster plejer jo ellers at sidde udi Boden; hun, som er saa meget stille.

Lucretia. Monsieur maae da have seet hende udi Skolen til Madame Lapan, der er hun nok stille; men naar hun er hjemme, springer hun baade over Borde og Bænke.

Sparenborg. Nej, jeg mener Hendes vorne Søster.

Lucretia. Jeg har ingen ældre end paa 6 Aar. Om Forladelse, Monsieur! jeg maa tælle efter mine Penge, hvor meget jeg tabte i Cinville i Gaar.

Sparenborg. Om Forladelse, Madam! at jeg maa gaae bort. (gaaer.)

Unden Scene.

Lucretia alene.

Gik han bort? Ej! den Karl var meget ærbar og knarvurren. Ham tog jeg aldrig til Mand. Det er skrækkeligt, hvorledes unge Mennesker kan forfalde saaledes. Denne syntes dog ikke at være over fyrgetyve Aar, men var saa ærbar, som en gammel Huuspostil.

Fre-

Tredie Scene.

Apicius. Lucretia.

Apicius. Ach! charmante Madam! det er en dobbelt Avantage at kjøbflaae med Dem.

Lucretia. Hvi saa?

Apicius. Baade faaer man de bedste Varer, saa og kan man tilligemed have den Ære, at tale med den artigste Enke her i Byen.

Lucretia. Jeg er aldeles ikke af de Snakksomme, Monsjeur! vil heller ikke taale saadant Skjemt.

Apicius. Gud bevare os, min søde Madam; hvo har bragt Hende saa af Hendes dejlige Humeur?

Lucretia. Min kjære Mand! jeg er altid, ligesom J seer mig nu.

Apicius. Hvo der troer saadant, har et Stenhjerte; men hvad er det for en Bog, Madamen studerer udi? det er vel Molieres Comedier?

Lucretia. Nej saamænd, det er ikke Bog for mig, jeg sidder og læser lidt udi Taare-Persen.

Apicius. Taare-Persen? Ej! man bliver saa melancholisk af saadanne Bøger.

Lucretia. Nej vist! jeg bliver heller i god Humeur af saadanne Bøger.

Apicius. Ja i visse Maader har Hun Ret derudi; naar Sindet er besværet, kan man usejlsbarlig finde Trøst udi saadanne Bøger.

Lucretia

Lucretia. Ach ja! men man maa dog holde Maade ved saadan Læsning; thi man bliver visselig noget melancholisk af saadanne Bøger.

Apicius. Men hvortil bruger Hun denne Bog? jeg seer det er en satyrisk Roman.

Lucretia. Af den river jeg Blade ud, og gjør Kræmmerhuse.

Apicius. Ej! det er Synd, Madam! det er en Bog fuld af nyttigt Skjemt.

Lucretia. Jeg har, min Tro, ikke fundet et sundt Ord deri.

Apicius. Ja, det er, ligesom man vil tage det til; mod andre solide Bøger kan den ikke kaldes god.

Lucretia. Saa maae I da, kjære Mand! ikke have læst den med Estertænksonhed; thi, naar man seer det med rette Øjne, finder man dog en mægtig Hob Godt derudi.

Apicius. Det er selsomt; Madamen roser og fordømmer sin egen Mening, allene fordi den er i en andens Mund; dersom Madamens Artighed var mig ikke bekjendt, skulde man tænke, Hun var noget bizarre. Men maaskee Madamen er ikke vel i Dag?

Lucretia. Nej, alle Fredags Eftermiddage plejer jeg gjerne at have Hovedpine.

Apicius. Derfor skal jeg sige Hende et godt Raad; Hun skal lade sig trykke en Almanak aparte med ingen Fredag udi.

Lucre:

Lucretia. J skjemter dermed, men det er, min Tro, dog saa; jeg kan sværge paa, at jeg mange Eder har været meget vel, men saasnart jeg har eftertænkt, at det var Fredag, er jeg strax bleven saa elendig, ligesom mit Hoved var klovret ad.

Apicius. Ha ha ha! hvor disse Fruentimmer kan forestille sig! Hun bilder mig, min Tro, aldrig ind, Madam! at det er Hendes Alvor; thi jeg har alt for god Underretning om Hendes Artighed, at jeg skulde troe saadant. Ej! tag Masken af, Madam! og vær ligesaa artig mod mig, som Hun er mod alle andre Mennesker. Apropos, Madam! maa jeg være Hendes Galan i Dag, og føre Hende med paa Comedien?

Lucretia. Nej, Monsjeur! det er mod min Religion. Jeg har været der eengang, men kommer der ikke saa hastig igjen; thi jeg hørte dem bande eengang nogle store Risd-Eder; hvorudover jeg ærgrede mig saa, at jeg ikke har forvundet det endnu.

Apicius. Jeg hørte en vis Mand sige det samme nylig, og der er dog ingen, som bander saa meget som han selv. Jeg troer, der er gandske saa Huse i Kjøbenhavn, hvor der jo bliver bandet meer paa een Dag, end paa Comedien i en Maaned. Den Forskjel imellem de Eder, som falder paa Comedien, og dem, der bruges i Folks Huse, bestaaer fornemmelig derudi, at paa Comedien forestiller man kun

faadmundede og ugudelige Personer, men udenfor er man det virkelig; paa Comedien bander man sjelden, og det paa Skrømt, kun for at vise Folk, hvor ilde det lader, udenfor bander man for Alvor, og det idelig. Sid jeg havde en Daler, Madam! for hver Gang en Kræmmer her i Byen bander paa, at en Allen Klæde koster ham meer i Engelland eller Holland, end han sælger det her for! men Madamen skjæmter herudi saavel som i andet.

Lucretia. Jeg troer, min Tro, den Karl spørger.

Apicius. Ikke, min Troe, saa meget som Hun; thi jeg er lystig, men Hun eengang saa meget som jeg. Nej, lad os nu tale Alvor. Jeg skal forære Hende et Par artige Viser, som er nylig gjort, Hun skal finde Fornøjelse saavel i Ordene som i Melodien. Den første gaaer saaledes: (han synger en Wise, og hun læser imidlertid i Raare-Persen.) Nu er den ude, Madam; thi der er ikke gjort flere Vers.

Lucretia. Det er mig usigelig kjert.

Apicius. Den anden Wiser gaaer saaledes: (han synger en anden Wiser, og holder paa hende, som vil gaae bort; hun slider sig endelig løs.)

Lucretia. Torben! kom ind i Bodden, og sly den Karl, hvad han skal have. Jeg kan ikke bide længer.

Apicius. Det gjøres ikke nødig, lille Kone; jeg vil hen og friblaae paa et andet Sted, hvor Folk er lidt mere høflig.

Lucre:

Lucretia. Det staaer Jer frit for, ung Karl. (gaaer.)

Fjerde Scene.

Ulcicus allene.

Nu denne Gang blev jeg, mafoi, artig pudset; kan jeg spille Mademoiselle Abelone et Puds igjen, skal det være mig en stor Fornøjelse. Men det er tilpas for os Mandfolk, efterdi vi ere saa lettroende. Kunde jeg Tosse ikke have estertænkt, at det ene Fruentimmer aldrig gjerne roser det andet; thi, naar de laster hinanden, kan man allene troe dem; men, naar de roser, er det allene spotviis. Jeg er pardieu saa skamfuld, som jeg havde staaet i et Halsjern; havde der været endnu en underligere og meer bizarre og ufasonlig Kone i Byen, havde hun skicket mig derhen. Men endin hvad skal man gjøre? ha ha ha! hvor vred jeg er, maae jeg dog lee; men det var dog et Skarnstykke af Abelone, ha ha ha!

Fjerde Act.

Første Scene.

Torben kommer plompende ind, som han var stød, og har en gemeen lille Pygte i Haanden. Siden Lucretia.

Drollen fare efter den, der skal tale et Ord herefter meer. J maa gjøre det ligesaa galt, som J vil. Vær og bliv Nar længe nok; J har selv Skam deraf.

Naar hun er hjemme og venter ingen Fremmede, saa pudser hun sig undertiden op som en Maj-Brud; men nu, hun skal ud i Byen til et Eted, hvor der er en Hoben Fremmede, vil hun ud i sin Flasketrøje. Om Permission, Messiors! maae jeg ikke tænde min Lygte = = = = Serviteur.

Lucretia. Torben! er Du færdig med Lygten? jeg er alt længe siden færdig.

Torben. Snarere at gaae til Sengs end at gaae i Besøg.

Lucretia. Du skal nok see, at jeg pynter mig, hver Gang jeg skal gaae i Byen. Vil ikke Folk agte mig for min Person, saa kan de, gjøre hvad de vil.

(Torben gaaer med Lygten for hende, imidlertid tager hun sin Emustobaksdanse op, og spilder noget Tobak paa Gaden.)

Lucretia. Torben!

Torben. Madam.

Lucretia. Ach! jeg elendige Menneske, jeg spildte mit halve Tobak paa Gaden.

Torben. Det var ret ilde; thi Gaden var saa smuk reen tilforn.

Lucretia. Ej! ej! det var, min Tro, for meer end en Skilling, jeg spildte; see, Du kan skrabe det op med en Kniv igjen.

Torben. Men er det ikke bedre, at Madamen kjøber sig for to Skilling igjen.

Lucretia. Gjør, som jeg siger, eller Du skal faae Skam paa Din Ryg.

Tor

Torben straber det op i Daafen igjen. Nu er jeg vis paa, Madam! at det er bleven det bedste Nyse-Pulver, nogen vil forlange; thi der er saa mange Slags Gade Confect deriblandt. Hvem veed, om den Slags Tobak ikke tør komme i Moden; thi saadant er skeet tilforn.

(Gaaer ud.)

Anden Scene.

Sparenborg allene.

Satyriske Romaner, Comedier, Cinqville, The og Caffe hver Dag, Railleri, forliebte Viser; den Recommendation var jo god nok. Hun behøvede ikke saa mange Qualiteter; een af dem allene var tilstrækkelig til at indplante mig Afsky for saadant Menneske; thi om et Fruentimmer var stikkelig og efter mit Sind i alle Maader, men brugte kun Snustobak allene, saa gav jeg hende strax Afked. Denne fattedes intet andet for at gjøre alting fuldkomment, end at hun skulde have taget mig ud paa Gaden at dandse med mig, eller anmodet mig selv om Kjærlighed, og maaskee om jeg havde blevet der lidt længere, saa havde det ogsaa skeet. Nu har jeg levet udi fyrgetyve Aar, men er aldrig bleven saa skammelig fixeret. Men jeg har ikke fortjent andet; thi, naar jeg estertænker alting, da maa og bør jeg tilstaae og bekjende for hele Verden, at jeg end i mine bedste

bedste Klæder er een af de største Tøsser i Byen; thi der behøvedes kun Hesteforstand at begribe dette, at naar du først har stødt et Fruentimmer for Hovedet, du ikke strax derpaa skal spørge hende til Raads udi Ægteskabs-Sager. Jeg vil give alle Folk Lov at belee mig. Min Tjener, Christopher, selv maa kalde mig en Nar, jeg vil med Taalmodighed høre derpaa og sige: Christopher! Du har Ret. Havde den gode Jomfrue Terentia gjort det med en anden, kunde man have taget det op som en Artighed, men hun veed, at jeg er et af de stilleste og ærbareste Mennesker her i Byen, at jeg taaler ingen Skjemt, men lægger en Ting paa Hjertet, som er langt ringere end denne. Jeg er vis paa, at Historien er i Morgen over den hele By, og bliver forbedret i hver Gade, som gemenlig seer, og at Autor til de danske Comedier fører min Person rigtig paa Theatrum; han burde i det ringeste gjøre det; jeg vil give ham Lov til at forestille saadan Person med en Papiirkrave om Halsen, med en Tromme for sig. Men, der seer jeg min Tjener Christopher komme.

Tredie Scene.

Sparenborg. Christopher.

Sparenborg. Du skal vide, hvordan jeg blev narret, Christopher.

Christopher. Hvordan da?

Spa

Sparenborg. Aldrig nogen Sjæl er bleven saa narret; jeg skal fortælle Dig hele Historien: Mammefelle Terentia, Apicii Søster, var saa uforfæmmet i Dag, at, da vi taledes om Giftermaal sammen, begyndte hun at frie selv, og spurgte, om jeg vilde have hende.

Christopher. Det var en forbandet Fristelse for en Mandsperson; svarer man nej, saa har man deres Fjendskab, som aldrig dør ud; og svarer man ja, saa er man fast. Jeg kan ikke begribe, hvi et Fruentimmer tør være saa dristig; somme blive dog feliciter derover gifte, naar de saaledes falde paa et høfligt Menneske, som undseer sig for at spise dem af med Complimenter. Monsieur gav hende da vel nogle Complimenter, og prisede sig lykkelig, om han havde de Meriter, og var i den Stand, at han kunde forsørge saadan Jomfru?

Sparenborg. Christopher! Du kjender jo mit Humeur, og veed, hvor lidt jeg kan simulere. Jeg svarede, min Tro, reent ud: Nej, men bad, at hun ikke vilde tage det ilde op.

Christopher. Det kalder jeg, at gaae lige til; men, hvad sagde hun?

Sparenborg. Jeg kunde nok mærke af hendes Ord og Miner, at hun blev vred, udi hvilken Tanke jeg siden er bleven bestyrket af et forbandet Puds, hun har spillet mig: hun gav mig Auslag paa en
 Dame,

Dame, som skulde i alting være efter mit Sind, taus, ærbar, stille, forstandig og forsynlig; jeg takkede hende derfor, og gik lige hen til samme Kone, men fandt hende gandske romanssk, comediantisk, vellystig, allamodisk, bagtalerisk, med et Ord, af Qualiteter lige tværtimod dem, hun var beskrevet af.

Christopher. Det var et Skarnsstykke af hende, besynderlig, naar jeg estertænker Tiden.

Sparenborg. Tiden gjør intet til Sagen, enten det var Formiddag eller Eftermiddag, nok er det, at jeg har løbet med Limstangen.

Christopher. Nej, saa min Tro, er det ikke lige eens; thi Monsieur maae estertænke, at det er i Dag første April.

Sparenborg. Det er sandt, det er første April. Des mere haanligt, des større Tort; jeg skal ikke gaae til Sengs i Nat, førend jeg hævner mig.

Christopher. Jeg er kun en ringe Person, men jeg vilde ikke have saadan Spot, om man gav mig en Mark.

Sparenborg. Enten skal hun have et Par Drefigen, eller hendes Broder en banket Trøje. Jeg vil hjem og tage en anden Kaarde; hi Du her saa længe, Christopher.

Fjerde Scene.

Christopher allene.

Saa gaaer det i Verden, saa gaaer det, qui ne scit

scit simulare, nescit regnare. Min Herre er for aabenhjertet, han siger for reent sin Mening. Den nye Verden forstaaer sig ikke paa saadant. Det hedder nu: mundus vult decipi; det er, man maae ikke alle Tider sige lige sin Mening. Der er og en anden latinsk Phrase derpaa udi Colloqvie Stephani, som jeg lærte udi Latinskolen; lad mig see, det er vist: omnia conando docilis solertia vincit, det er, man kan nægte og afflaae en Ting udi gode og høflige Terminos; havde min Herre studeret, som jeg, havde han ogsaa taget de Regler i Agt. Troe mig, de gamle Latiner, som Colloqvie Stephani og Orbes Pictus, har ingen Gjæffe været. Jeg vilde ikke miste for fire Rigsdaler det lidet Latin, jeg kan. Jeg laster min Herre, at han svarede saa plat; men undskylder derfor aldeles ikke hende, der saaledes har proskatueret en brav Mand, og kommet ham til at løbe April; thi det er ingen Tvivl paa, hun jo fortæller saadan hendes Artighed til alle, hvorudover min Herre vil blive spottet over hele Byen.

Femte Scene.

Apicius. Christopher.

Apicius. Det er vist Sparenborgs Christopher; hør, Christopher!

Christopher. Hej!

Apicius. Jeg har en liden Commission at give
Dig;

Dig; vær saa god, og leveer Din Herre disse Drefigen, og beed ham transportere dem paa sin Søster Abelone. (Han giver ham Drefigen.)

Christopher. Ach! ach! Gevalt! Gevalt! I gjorde som en Canallie, det skal blive Eder dyre Drefigen.

Apicius. Hvad siger Din Slynge; de første Drefigen var for dem, men disse er for dig.

Christopher. Ach! Monsieur Apicius! jeg har jo intet ondt gjort Eder. Ah, ah, ah!

Sjette Scene.

Sparenborg. Christopher.

Sparenborg. Christopher! hvad er paa Færde?

Christopher. Det er ingen Konst at gaae bort, og lade en anden staae i Stikken.

Sparenborg. Hvad er det for Snak? hvem lader Dig staae i Stikken? hvorfor græder Du?

Christopher. Ach! jeg har faaet over 365 Drefigen.

Sparenborg. Af hvem?

Christopher. Af den Slynge, ach! gid jeg havde ham fat allene, nu først blev jeg modig, og Blodet begynder at kaage i mig.

Sparenborg. Du skulde have staaet fra Dig tilforn, nu er det for silde.

Christopher. Ach, Monsieur kjender jo min Natur, jeg kan ikke blive vred, førend man har længe irret mig. Spar

Sparenborg. Jeg mærker paa den Maade, at Du vil have 400 Drestigen, før Du bliver vred; jeg synes 365 kunde nok ellers komme Blodet til at faage i en ærlig Karl; men af hvem er Du slagen?

Christopher. Af Apicius.

Sparenborg. Hvorfor slog han Dig?

Christopher. Jeg veed ikke meer Aarsag dertil, end det Barn, som ligger i Moers Liv.

Sparenborg. Ach! Herre Jeh! hvad er dog dette? den hele Familie er udsat paa at gjøre mig Spot og Fortræd. Jeg veed ingen Aarsag dertil, uden det skulde være, fordi jeg vænrede mig forgangen Dag at laane ham nogle Penge; dem skulde han dog gjerne have bekommet, hvis jeg havde havt dem ved Haanden. Kom, lad os gaae, her bliver noget at bestille i Dag.

Syvende Scene.

Torben i Liberi; Klæder med en suoret Hat, til Spectatores.

Messieurs! J kjender mig maaskee nok ikke igjen. Jeg er Torben hos Lucretia. Jeg tør sværge paa, at ingen af Jer kjendte mig, førend J hørde mig tale; thi for en Time siden var jeg et Svin, og nu er jeg bleven Laksj, om en Time bliver jeg nok forvandlet til et Svin igjen. Nu skal J strax faae see Madamen i en anden Skik; thi for en Time, da hun skulde besøge fornemme Fremmede, gif hun til

Guds

Føds i sin Flaſketrøje, men nu hun ſkal hen og tale med en Kone, ſom har været Nimme hos hende tilforn, lader hun ſig bære i Portechaiſe; ſee der er hun.

(Lucretia bliver baaren over Theatrum, og hilſer til Folk paa begge Sider.)

Sttende Scene.

En Cavallier med Muſicantere. Lucretia.

Cavallieren. Ah! det ſmerter mig, at jeg har været ſaa længe her i Byen, og ikke ſeet den char-
mante Dame tilforn. Kan noget Menneſke være be-
hagelſtaere i Selſkab, end den Lucretia; al't det, ſom
var paa hende, levede. Jeg har nu omgaaedes med
Fruentimmer her i Byen ſaa meget, ſom nogen an-
den, men jeg har altid ſtaaet Karl førend nu. Det
er ikke hendes ſjønne Anſigt jeg er forliebt udi, men
hendes Manerer, Fripoſtighed, Familiaritet, Yn-
dighed, ſøde Miner og Belevenhed, hvormed hun
har betaget mit Sind, at jeg veed ikke, enten jeg
ſtaaer paa mit Hoved eller Fødder. Een af mine
gode Venner hviffede mig i Dret diſſe Ord: Den
Dame ſynes at være forbandet coquette; men jeg troer,
at han tog forbandet fejl; thi jeg mærkede, at det
var ifkun en fripoſtig Arrogance. Jeg bad mig til at
fornøje hende i Aften for hendes Vinduer med en
ſagte Muſik, hun takkede mig ſtraf med ſaadan yn-
dig Mine, at jeg er færdig at blive gal, naar jeg
tænker derpaa. Hør, I gode Muſicantere! liſter

Jer

Jer saete hen under Vinduerne. Jeg vil først have et Songestykke med en Fiol de Gambe, siden kan I spille med de andre Instrumenter.

(En spiller og synger et Par Stykker.)

Lucretia kigger ud af Vinduet, slaaer en Staal Vand over dem, siende: Jeg skal lære Jer, I Natteravnge, I dristige og uforfammede Karle, at komme med Spil for en Enkes Vinduer. Mener I, at jeg er nogen Skjoge?

Cavallieren. Madam! det er mig, som hun selv bestilte i Dag.

Lucretia. Det vil intet sige. Allegaard! giv mig nok et Fad Vand. Den Karl har Lyst at døbes end eengang.

Musicanten. Min Herre! vi gaaer, min Troe, ikke mere grassat med Ham, i det ringeste tager vi ikke vore bedste Klæder paa, thi de ere alt for gode til at lade sig overstanke; tilmed er den Kjole, jeg har paa, ikke krympet, og maaskee, naar vi seer til, er det noget, som er værre end slet og ret Vand.

Cavallieren. Hvad kan jeg dertil? Der er ingen mere fixeret end jeg. Gaae I kun hjem Børnlille! her er intet mere at bestille.

Musicanten. Herren er saa god, at betale os først. Vi gaaer, min Troe, ikke grassat for intet.

Cavallieren. I har jo faaet noget. I fik jo skjønt Kildevand. Noget er godt, sagde Spillemanden.

Musi-

Musicanten. Min Herre! vi vilde gjerne transportere Ham vor Part deraf, om vi kunde. Han burde betale os aparte for vore Klæder.

Cavallieren. Ej! hvilken Snak! gaf J kun smukt hjem. J har jo intet arbejdet, derfor kan J jo ingen Betaling forlange.

Musicanten. Vor Principal lader sig ikke nøje med Snak. Vi skal nok faae vore Penge, troe mig.

Cavallieren. Hvad siger Din Tølper?

(Giver ham et Drefigen, hvorpaa de kommer i Haar sammen.

To Bægtere kommer ind med Morgensterner, og trækker dem samtlig paa Raadhuset, blæser i Bægterpiberne først.)

F e m t e A c t.

Første Scene.

Apicius. Espen. En Dreng.

Apicius. Han fik, mafoi, en Hob dygtige Drefigen; jeg kan føle det paa mine Hænder, som svier endnu deraf.

Espen. Ja, ja, Herre! jeg er ingen Prophet, men jeg kan dog spaae, hvad deraf vil følge.

Apicius. Hvad vil deraf følge; mener Du, at jeg er bange for nogen af dem? jeg vil gaae mod Sparensborg med min Stok, skjøndt han møder mig med blot Kaarde.

Espen.

Espen. De stille Folk ere ikke at skjemte med, naar de først bliver vred; seer jeg ret paa Sparenborg, da er han af de Slags Folk. Men hvad vil den Dreng her; vil Du tale med nogen?

Drengen. Jeg har et Brev til Jer fra en Karl, som flyede mig det paa Gaden.

Apicius. Giv hid! (Læser Brevet.) "Er Du en hønet Cavalier, saa møder Du mig Klokken otte i Aften paa Grønland; hvis Du ikke møder, holder jeg Dig for en Eujon. Adieu.

Sparenborg"

Espen! hører Du det, hvad er herved at gjøre?

Espen. Jeg skal sige Monsieur et godt Raad, hvorved Han skal komme reputerlig derfra.

Apicius. Hvorledes da?

Espen. Han skal ganske stiltiende allene møde paa Grønland, og der slaaes som en ærlig Karl; enten bliver Han selv stukken ihjel, og dør som en brav Mand, eller stikker Han sin Contrapart ihjel, og bliver hængt derfor med Reputation, saa, hvor det falder ud, saa kommer Han dog ræd Vren derfra.

Apicius. Du trøster vel i en Lygte.

Espen. Ja, der er intet andet ved at gjøre, I skulde have betænkt tilforn, hvad I gjorde.

Apicius. Ej! mener Du, jeg er bange?

Espen. Det siger jeg ikke, gik derfor ganske stiltiende derhen; thi dersom I siger det til nogen,

at

at de søger at hindre det, maa I ligesaa fuldkommen hedde Eujon, som I aldrig havde turdt møde. Men der kommer Jer Søster, hold nu gode Miner.

Anden Scene.

Terentia. Apicius. Espen.

Terentia. Hvor forliebt den gode Sparenborg blev, da han hørte den Madame beskrives; hun er og paa et Haar efter hans Sind; thi jeg har ikke kjendt nogen ung Kone saa menagerlig, stille, og indgetogen, som hun. Jeg troer nok, der bliver et Parti imellem dem. See her, Monsfrere! hvad bestiller Du her?

Apicius. Hør, min hjerte Søster! har jeg gjort Dig noget imod, saa beder jeg om Forladelse.

Terentia. Hillemand! hvad er det? Ach! mit Blod tilfiger mig noget ondt; sig, for Guds Skyld, hvorfor tager Du Nisked med mig?

Apicius. Jeg siger intet; jeg har min Ære kjære, jeg beder kun, at, saafremt Du vil holde mig for Din Broder, at hverken Du eller nogen anden kommer paa Grønland i Aften Klokken otte. (Vender sig til Espen.) Espen! er det ikke godt nok, kan Du nu see, at Hjertet sidder paa det rette Sted, og at jeg kan tie.

Espen. Jo, jo, Monsjeur tier brav nok; Han siger kun: hold mig, eller jeg gjør en Ulykke.

Terentia

Terentia. Ach! jeg elendige Menneske! jeg mærker nok, hvor det hænger sammen, at J vil for Haanden. Espen! jeg formaner Dig ved alt det, som helligt er, at Du aabenbarer mig den hele Historie.

Espen. Ej! Jomfru, mener Hun, at jeg ikke kan tie ligesaavel som min Herre? jeg siger kun allene dette, at min Herre skal slaaes i Aften Klokken otte paa Grønland.

Terentia. Med hvem?

Espen. Det siger jeg heller ikke, men første Bogstav er Sparenborg.

Apicius. Du fortvivlede Skjelm! er det ret saaledes at røbe Din Herre?

Espen. Hør, Monsieur! naar J har sagt A, saa maae J og sige B. J har jo selv givet Anledning til Jer Søster at spørge derom. En retskaffen Cabeler tager aldrig Afsked enten med Broer eller Søster, naar han vil slaaes; thi at sige til sin Søster: har jeg gjort Dig noget imod? det er at sige paa anden Dansk: min hjerte Søster! jeg staaer i Fare i Dag enten at gjøre en Ulykke, eller at tage en, hvilken jeg som en retskaffen Cabeler ikke kan eller tør sige Dig, men, som jeg er bange for Trøjen, saa gier jeg Dig kun Anledning at efterforske, hvorudi Faren bestaaer, at Du i Tide kan hindre den. Jeg holder, min Tro, for, at det er ligesaa godt at sige reent ud til sin Contrapart: Monsieur! mit

Hjerte sidder mig i Buxerne, derfor beder jeg, at I vil undskyldte mig for at møde.

Terentia. Det er en smuk Tjener, som raader sin Herre, at styrte sig i Ulykke.

Espen. Nej! I forstaaer mig ikke ret, Gømsfru! jeg raader ham ikke til at slaaes; men siger kun, efterdi han har besluttet at slaaes, saa skal han slaaes som en retskaffen Cabeler; saa vilde jeg gjøre, om jeg var det. Jeg har kjendt en Officeer, som modtog alle Dueller; men saasom han altid sagde til sin Kone, førend han skulde slaaes: Farvel, min Hjerte! jeg veed ikke, om vi seer hinanden meer: saa blev der aldrig noget af; thi Konen udspionerede strax Sagen, og hindrede det. Men der kommer, min Troe, Sparenborg. Nu bliver her en Ulykke af.

Tredie Scene.

Sparenborg. Christopher. Espen. Terentia.

Abelone. Apicius.

Sparenborg. Jeg troer nok, Han har faaet mit Cartel, er der nu en ærlig Blodsdraabe i Ham, saa møder Han mig til bestemte Tid.

Christopher. Hør, Herre! hvad jeg har i Sinde. Naar I kommer i Træfning sammen, vil jeg gaae bag til, og vende ham min Kaarde ind i Ryggen, saa vinder vi sikkert.

Sparenborg. Sy, sy! det duer ikke, vi skal fægte reent og ærligen tilsammen. Chri:

Christopher. Ej! hvad Ærlighed? naar J vil gjøre en Ulykke, er det jo lige meget, paa hvad Maade det skeer. Naar vi vil tale om Christendom, om Samvittighed, saa burde J blive hjemme. Men eftersom vi har besluttet at sætte i Dag saadant til Side, maae vi være os selv lige; om en Tyv havde sat sig for at stjæle en Ko, bekymrede han sig aldrig om Maaden, men allene, hvorledes at han sikkerst kunde stjæle den; naar en Ulv sætter først Samvittighed og Christendom til Side, og beslutter at dræbe et Faar (dog det er sandt, en Ulv har endelig ingen Christendom) men jeg vilde allene sige, naar en Ulv vil dræbe et Faar, og tog i Betænkning at anfælde det bag til, vilde de andre Ulve holde ham for en Pedant, forstaae, om Ulve kunde raisonere. Det er virkelig noget underligt, som man ikke kan begribe, hos visse Folk, at de søge at føre et ugudeligt Forsæt christelig ud. Jeg for min Part, jeg søger aldrig at sætte Gud eller Mennesker Børnæse paa. Naar jeg er gudfrygtig, saa er jeg gudfrygtig, naar jeg er ugudelig, saa er jeg ugudelig, saa alle kan tage og føle derpaa. Jeg har tit tænkt paa disse Office-rer, at, naar de vil duellere, det er, bryde Guds og Landets Love, gjør de deres Bøn først. Hvad maa vor Herre tænke, naar saadanne Bønner kommer for ham: Herre! saasom jeg har ifinde at dræbe

min Næste, eller sturte mig selv i Ulykke for ingen Ting saa beder jeg om din Bistand herudi.

Sparenborg. Ej! holdt op med Din Moraliseren; jeg skal forsvære, at tage nogen latinsk Dreng i min Tjeneste meer, de ere, ligesom de vare galne.

Christopher. Herre! seer J ikke, hvem her staaer?

Sparenborg. Jo, det er den Mand, jeg leder efter. Her kan vi gjøre det strax af. Træk ud, Cannalie, er Du en ærlig Karl.

(De sætter sammen.)

Terentia. Mord! Mord!

Abelone. Hvad er paa Færde? Ach! Gud bedre mig arme Menneske, hvad er det for en Ulykke? Espen og Christopher! hvis J ikke hindrer det, skal J komme i Bøddelens Hænder.

(De komme alle imellem og stille dem ad.)

Sparenborg. Hvis J ikke gaer til Side, skal jeg = = =

Abelone. Ach, min allerkjæreste Broder! sig, hvad er Aarsag til saadan Ulykke?

Sparenborg. Synes Dig ej, at, jeg har Aarsag! først kommer hans Søster mig til at løbe April; siden prygler han min Tjener.

Apicius. Nej! Ser Søster har kommet mig til at løbe April.

Christopher. Espen! denne Sag maae hænge underlig sammen; vi to vil være Mediateurs. Her

er

er Bildfarelse; thi begge beskylde hinanden for een Sag. Hør, Monsjeur Sparenborg! vi tvende Mediateurs eller Opmand tilspørger Eder først, hvorudi Eders Prætenjioner bestaaer?

Sparenborg. Hans Søster viste mig April.

Espen. Og Eders? Monsjeur!

Apicius. Hans Søster gjorde ligesaa ved mig.

Christopher. For det andet maae vi spørge, hvorudi den April-Løben bestaaer?

Sparenborg. Hun viste mig hen til en Dame, som hun berømte af Gudsfrøgt, Menage, Taushed, Stilhed &c., men da jeg kom derhen, fandt jeg hende ugudelig, comediantisk, aabenmundet, ødsel, gal.

Espen. Og Eders? Monsjeur!

Apicius. Hans Søster recommenderede mig en Dame til Brud, som var artig, levende, resolut, beleven, og i alting efter mit Sind. Men da jeg kom derhen, fandt jeg hende knarvurren, arrig, mistenkelig, gnteragtig &c.

Christopher. For det tredie maae vi vide den Kones Navn, og hvad hun hedder.

Sparenborg. Jeg veed ikke, hvad hun hedder, men det var en Galanterikræmmer-Enke.

Espen. Og Eders?

Apicius. Ogsaa en Galanteri Kræmmerstke.

Christopher. Saasom der er mangfoldige Galanteri-Kræmmerstker i Byen, maae vi spørge for det fjerde, hvor denne boer? Sp. 15

Sparenborg. Næst ved Henning Henningsen.

Espen. Og Eders?

Apicius. Ogsaa næst ved Henning Henningsen.

Christopher. Gaaer I nu lidt til Side, Monsieur! nu maae vi examinere Fruentimmerne; hør, Jomfrue Terentia! hvordan fandt I den Helena at være, for hvis Skyld denne Trojanske Krig er begyndt?

Terentia. For mig var hun gal og lystig, og holdt en Roman for sin Bibel.

Abelone. For mig var hun melancholsk, sad og sukede og græd over Taare Persen.

Terentia. For mig var hun aabnemundet, troehjertig, ødsel, satyrisk.

Abelone. For mig var hun taus, gnieragtig, precieuse, vaersom.

Christopher. Ha ha ha! nu har jeg løst Knuden, I Gjætte tilsammen, kan I ej mærke, at det er to ulige Søstre i eet Huus, hvilket har givet Anledning til al den Allarm, ha ha ha!

Fjerde Scene.

Torben. De Forrige.

Torben. En stakkels Tjener her i Kjøbenhavn er ligesom et Plovbeest, besynderlig, hvo der har saa underlig Herskab, som jeg.

Terens

Terentia. Der er, min Tro, den Tjener, som er i samme Huus; ham maae vi examinere.

Torben. Dog jeg troer, ingen har saa underlig Herkab som jeg. Jeg havde saa nær faaet Hug forleden Dag af en gammel Mand; thi han tænkte, at jeg fixerede ham, da jeg beskrev Madam Lucretia for ham. Han spurgte mig, hvormange Døttre min Husbond havde; jeg svarede sexten vorne Døttre, foruden en liden paa fem Aar. Da sagde han: jeg har aldrig seet meer end een i Bøden. Hvorpaa jeg svarede: de sidde der alle sexten. Han sagde: da maae de være hinanden meget lige. Jeg svarede: vel i Skabningen, men ikke i Moder. Han spurgte videre: hvem af dem hedder Lucretia? Jeg sagde: alle sexten. Han sagde: ej! Du staaer og hasfellerer; nej lad os tale Alvor, jeg veed nok, at en klog Mand giver ikke alle sine Døttre eet Navn; jeg har hørt meget tale om dem; hvilken af dem er saa geistlig og ærbar? jeg svarede: den ældste. Ja, sagde han, det er naturligt, at den ældste har meest sat sig; men hvilken er saa lystig og verdslig? jeg svarede: den ældste; hvorpaa han blev vred og vilde give mig Hug, da jeg dog intet sagde uden Sanden; thi udi den ene Kones Legeme ere sexten Sjæle. Nu viste hun mig i Byen efter nye Kort for at spille Kemise med i Aften eller Marthedorn, hvad man kalder det, men
maa-

maaskee naar jeg kommer tilbage, sidder hun og læser Taare-Persen, og kaster Kortene paa Ilden.

(Gaaer bort)

Femte Scene.

Den fremmede Cavalier. De Forrige.

Cavalieren. Pots Slapperment! hvilket Eventyr var dette. Jeg veed ikke, enten jeg drømmer eller jeg er vaagen. Hun tager med venlig Mine mod mit Tilbud, berammer Tiden; jeg lejer Musicantere, kommer til bestemte Tid, i Forhaabning at recommendere mig ved saadan Artighed; men, i Steden for at faae et Kys, eller i det ringeste Tak for saadan Høflighed, faaer jeg Skjeldsord og Band over Hovedet. Hvorudover, saasom Ulykken aldrig er ene, jeg kommer i Klammeri med Musicanterne, faaer Hug af dem, bliver trækket til Raadhuset af Bægterne. Saa at jeg maae løse mig med Penge baade fra de første og de sidste.

Christopher. Jeg vil sværge paa, at denne Monsieur har havt selvsamme Eventyr, som vi.

Torben. Hillemand! gid jeg var vel hjemme. Det er Mare den samme Maansør, som Madamen nylig slog Band paa. Jeg kommer til at gaae en anden Vej tilbage.

Cavalieren. Der er, min Tro, hendes Tjener. (Tager ham i Haaret.) Du skal sandelig betale mig Lauget.

Tor:

Torben. A . . . A . . . A . . .

Sparenborg. Ach! min Herre! laae ikke den stakkels Dreng saaledes.

Cavalieren. Messieurs! dersom J vidste mine Aarsager, hjalp J mig selv til at prygle ham.

Torben. Maansør! jeg har jo aldrig seet Ham før.

Cavalieren. Tjener Du ikke hos den artige Lucretia?

Torben sagte. Jo somme Tider.

Cavalieren. Du har et artigt Herfskab.

Torben. Somme Tider.

Cavalieren. Det er den uraisonnableste Kvinde, jeg har kjendt.

Torben. Somme Tider.

Cavalieren. Svar mig, Du Slyngel! tjener Du ikke hos hende?

Torben. Jo, somme Tider.

Cavalieren. Er Du ikke Dreng der i Huset?

Torben. Jo! jeg er, go Herre!

Cavalieren. Saa tjener Du der jo stedse hos hende?

Torben. Nej, ikkun somme Tider.

Cavalieren. Den Dreng har enten Malice, eller det maae være en Tosse. Saae Du ikke, hvordan jeg blev nyelig medhandlet for Jere Binduer?

Torben. Jo jeg gjorde, go Herre! men hvad kan jeg gjøre dertil?

Ca

Cavalieren. Det er endelig sandt. Jeg slog Dig med Uret, men i Hidfighed. Jeg burde hævne mig paa hende selv, hvilket og skal skee, inden jeg gaaer til Sengs.

Torben. Paa hvem vil Herren hævne sig?

Cavalieren. Paa den gode Madame Lucretia, som boer der.

Torben Den Lucretia, som slog Band paa Herren, boer ikke der mere.

Cavalieren Hvor boer hun da?

Torben. Jeg veed, min Troe, ikke.

Cavalieren. Var det ikke dette Huus, hvor man handlede saa ilde med mig?

Torben. Jo, min Tro, var det saa.

Cavalieren. Var det ikke Lucretia, som slog Band over mig?

Torben. Jo, men ikke den, som boer der nu.

Cavalieren. Er Din Madame da flyttet?

Torben. Nej! hun boer der endnu.

Cavalieren. Ej! saa skal Du faae en Ulykke, vil Du fixere mig oven i Kjøbet?

Torben. A : : : : slaae mig ikke, Monsjeur! lad mig forklare min Mening. Min Madame har adskillige Sjele i sin Mave eller Hjerte. Somme af disse Sjele ere onde og somme gode. En af de gode Sjele inviterede Herren hid, og en af de onde slog Band paa ham. Det er derfor ikke Madamens Skyld,

Skuld, men Herrens egen, at Han ikke kom et halvt Qvarter tilforn, førend den gode Sjæl gif ud i Byen og den onde Sjæl kom hjem, eller, at Han ikke biede et halvt Qvarter længere; thi Hun har baade for og siden den Tid været saa mild som en Guds Engel.

Cavalieren. Jeg begriber alt dette gahdske ikke.

Sparenborg. Min Herre! jeg fatter det meget vel. Drengen tjener hos en Dame, der er værgelindet, og ved sin foranderlige Humeur har givet Anledning til stor Bildfarelse iblandt os, som her staae, og ført tvende enige Familier i Harnisk mod hinanden, saa vor største Sorg nu er, hvordan vi kan redressere den Fejl, som vi af Bildfarelse har begaaet.

Cavalieren. Den Dame er jo mægtig til at opvække en indbyrdes borgerlig Krig udi Staden; ha! ha! nu forgaaer min Brede. (Til Torben:) see der, Cammerat! der har Du to Mark for de Hug, jeg gav Dig i Hastighed. Gaf kun Din Vej. (Torben gaar bort.) Det er bedst, Messieurs! at vi tier paa begge Sider med denne Historie; thi den kunde ellers give Anledning til den bedste Comedie.

Sparenborg. Men hvad Satisfaction skal vi give de smukke Jomfruer for den Tort, vi har af Bildfarelse gjort dem?

Christopher. Hør, godt Folk! lad mig og Espen,
som

som Mediateurs, raade. I veed jo her er en Comedie spillet, og at alle Comedier bør endes med Giftermaal. Vi finder for godt, at Areden sluttet paa den Maade, at Monsieur Sparenborg gifter sig med Gomfru Terentia, og Monsieur Apicius med Gomfru Abelone. Er I dermed fornøjet paa alle Sider?

Terentia. Seer man vel, hvor perfect han forstaaer det Handværk, at koble Folk sammen!

Christopher. Min hjerte Gomfru! Hun maa forlade mig, at jeg gaaer saa lige til. Jeg har ikke gaaet i Skole til Maren Gifte-Knivs, der kunde gjøre saa mange Præludier, naar hun gjorde Partier mellem Folk. Jeg veed nok, hvordan Moden er baade for den, som skal frie, og den, der skal sige ja. En Frier, eller hans Commissionair, skal lade sig mærke, i mange Aar at have baaret hemmelig Kjerlighed til en Gomfru, omendskjøndt han aldrig har seet hende tilforn. Eller han skal foregive, at hans Fader eller Moder har aabenbaret sig for ham i Søvne, og sagt: vil Du gifte Dig, min Søn, saa tag ingen uden den eller den Gomfru; eller han skal sige, naar han gjør sin Bøn i Kirken om et godt Giftermaal, staaer strax den eller den ham for Djænnene. Den, som vil sige Ja, skal blive rød i Ansigtet og sige: Monsieur! det er noget, som jeg ikke kan svare til. — Det er for tidligt for mig at giftes,

tes, jeg er for min Frihed — Jeg kan intet gjøre uden mine Venners Raadsførsel — Og skal gaae saasom halv vred og skamsfuld bort, omendskjøndt hun er færdig at sprække af Kjerlighed. Jeg er aldeles ikke for slige unyttige Ceremonier; naar jeg skal til at frie engang, saa siger jeg kun: Lille Pige! vil I have mig? Saaer hun Ja, saa smækker jeg strax til; siger hun Nej, saa svarer jeg: Farvel lille Pige! hils hendes Forældre.

Sparenborg. Jeg holder med Dig, Christopher, derudi, Du taler efter mit Sind.

Christopher. Vil I da have disse tvende Jomfruer, som hos Eder staaer, til Eders Egtehustruer?

Sparenborg. Jeg for min Part holdt det for en stor Løkke, om jeg kunde overtale Jomfrue Terentia.

Apicius. Jeg er iligemaade fornøjet med Dit Forslag.

Terentia. Du gjør Brude-Vielsens noget for hastig, Christopher!

Abelone. Mig synes, min Troe, det samme.

Christopher. I gode Jomfruer! gjør mig ikke vred. I veed jo, at jeg er en hastig Mand. Slaae kun strax til; I ere alle lige af Stand og Midler. I har derforuden, omendskjøndt uskyldig, ophidset tvende Personer til Uenighed, som ikke kan bedre bilægges end ved Giftermaal og Svogerskab. Tilmed er jo spillet en Comedie, som endelig maa endes med

Gif-

Giftermaal. Allons! giver hverandre Hænder, jeg vil, min Troe, ikke begjere en Skilling derfor; hvorvel der er mange Folk her i Staden, som lever af intet andet, end det samme.

Espen. Jeg vil, min Tro, ej heller begjere noget derfor.

Christopher. Du har Ret, Espen; thi Du har ikke talt et Ord, men staaet, som en Døsmer. I staaer saa pene, I godt Folk! Corrafi! Giver hverandre Hænder. See! jeg skal hjælpe Jer til Rette. Fly mig kun Jer Haand, Jomfru! ligeledes! Saa, nu er Ja-Ordet alt sluttet; lad os gaas hjem.

Over den Bægelsindede

i fem Acter.

Har den engelske Digter Waller Met, naar han i sit Poem til Roscommon siger:

Poets lose half the praise, they should have got,
 Could it be known, what they discreetly blot. *)

da har Lykken sørget for Holberg i denne Henseende, ved at bevare os nogle af hans Stykker i deres oprindelige Tilstand, at vi kunne holde dem ved Siden af de Forbedringer, tiltaget Erfaring, venstabelige Raad og Critik have formaaet ham til at foretage deri. Ustridig kan det ikke være andet end saavel høist lærerigt for Kunstens Dyrker, som høist hæderligt for Holberg, at studere disse hans Penitenti, som Malerne kalde dem, at ledsage ham gjennem, hvad den dresdenske Sagedorn kalder Lanernes Genealogi, og ikke blot randsage, hvad han har forandret, men og tillige de Grunde, hvorfor han har forandret det. Undertegnede smiggrer sig derfor med, at den holbergiske Muses Venner ikke fortryde-

*) Hvilket omtrent kan oversættes paa Dansk:

Poeten tabe maa sin halve Priis,
 Da man ej veed, hvad han udstøttet' viis.

trydelig ville optage, om han med nogen Udførlighed anstiller en Sammenligning mellem dette Stykke i dets ældre, og i dets senere Form.

I denne gamle Udgave begynder dette Stykke med en Monolog af Tjeneren, som her hedder Torben, men siden kaldtes med det almindelige holbergske Tjenernavn Hendrik. Det kunde give Anledning til en ikke uinteressant Undersøgelse, hvad den comiske Digter vinder ved, at visse Navne ligesom strax characterisere den Klasse, Personen hører til; saaledes hedder hos Holberg den lystige Tjener Hendrik, den eenfoldige Gaardskarl Arv, den comiske gamle Mand Jeronimus, den Fornuftige Leonard, Elskerens Leander, den listige Tjenestepige Pernille, den latterlige gamle Kone Magdelone o. s. v.; her være det nok at erindre, at disse Hendrikker samtlige ere opkaldte efter deres første Fremstiller Hendrik Vegner.

Undtage vi den første Pudseerlighed om Uhret og Hunden, er denne Monolog den samme, som Holberg i senere Udgave har henkastet i femte Scene; ligesom og den næste Scene med Peer Iversen er ordlydende den samme, som den senere Udgaves sjette med Mag. Petronius, kun at Navnet der — af hvad Grund, er andensteds berørt — saaledes er forandret, og at denne Petronius i Slutningen af Scenen erklærer sig for Lucretias Veiler, og altsaa virkelig indflettes i Handlingen, medens Peer Iversen blot

blot er en episodisk eller protatisk Person, indført, at Torben kunde beskrive ham sin Madame. Derimod er den følgende Scene, Lucretias lange Monolog, aldeles bortfaldet i den nyere Udgave, da den, uagtet det saare meget comiske den indeholder, altfor tydelig røbede Digterens Higen efter at gjøre os sin Hovedpersons Character bekjendt, ligesom man og i hendes Uttringer om de danske Comedier gjenkjender den begyndende Theaterdigter, der altfor ofte tænker paa, hvad han behøver sagt, isteden for, hvad Personerne under de Omstændigheder have at sige.

Ogsaa de følgende Scener, saavel den med Torben, som de med de tvende Jomfruer, der kjøbblaae med hende, ere bortfaldne, eller rettere de sidste henkastede i Fortælling i den Samtale, de tvende Jomfruer have om hende, hvormed nu Stykket begynder, og Knuden fra første Djeblig knyttes. Unægtelig er det, at denne sidste Forandring ikke blot viser, at Holberg ved Erfaring var blevet opmærksom paa, at ogsaa Comedien har sine

Intus digna agi,

Quæ mox promat facundia præfens

men ogsaa, at han allerede følte Fornødenheden af en heel og sammenhængende Handling, der forbandt Stykket fra Begyndelse til Ende; thi til denne var i den ældre Udgaves første Act endnu ikke ringeste Spor.

Anden Act begyndtes i den gamle Udgave med en, Styk-
ket og Handlingen aldeles uvedkommende, Scene mellem
Sparenborg — siden Crast, da Holberg medrette forfaste-
de betegnende Navne, hvor de ikke, som i Jean delFrance,
Rasmus Montanus, Didrich Menschenschreck, udgjorde
en væsentlig Deel af Personens Daarskab — og en Mand,
der vil sende en Tjener efter ham med sin Kappe, hvil-
ken Høflighed Sparenborg maa fratjæbe sig; denne har
Holberg med stor Grund ligeledes fortællingsviis henlagt
til Personens følgende, unægtelig vel lange, Monolog,
men som ustridig maatte støde mere i den første Udgave,
da Sparenborg som en os aldeles ukjendt Person saaledes
perorerede for os, end nu, da vi fra første Scene af kjende
Craste, og vide, at han er den ene af dem, der skal
prøve sit Held hos Lucretia; og har det end i nærvæ-
rende Udgave noget stødende, naar han ved Monologens
Slutning gaaer bort for at give Apicius Plads, der li-
geledes har en lang Monolog at foredrage os, kan man
dog ikke andet end billige, at den indelicate Scene mel-
lem Terentia (siden Leonora) og ham falder bort, især
da alt, hvad nogenlunde deraf kan synes fornødent, er
fortællingsviis henlagt i Expositionsscenen mellem begge
Jomfruerne. Morsommere, men heller ikke uden sine
Anstød, var den ligeledes bortfaldne Scene mellem Apicius
og hans Søster; overalt have alle disse Scener den Feil,
at de ikke staae i nogen væsentlig Forbindelse med Ho-
vedhandlingen, og altsaa adsprede, siden de ikke sanke.

Vel

Vel bringer tredie Act's første Scene Sparenborg i Forbindelse med Hovedhandlingen; men ikke nær med den Interesse, som i den ny Udgave, hvor vi fra Begyndelsen af ere spændte efter dette Møde, hvor ogsaa det saavel som den følgende Monolog er noget mere udført; hvilke begge Dele ligeledes gjælde om den følgende Scene med Apicius, ikke at tale om, at disse tvende Krambodscener i den ældste Udgave tabe ved deres Parallelismus med de to lignende i første Act med de to Jomfruer. Nu endes Acten i den gamle Udgave med Apicius' truende Bortgang, hvorimod Holberg i den nyere meget snildelig har bragt hende nok engang paa Scenen med sine Huusfolk, som for at hæve sig paa Apicius, om han ikke skulde være gaaet, da en Læge bringer hende et Kjærlighedsbrev fra Petronius, der lover hende en Serenade for hendes Dør, hvilket hun hjerteglad modtager, indtil hendes Pige gjør Frieren og Brevet latterlige i hendes Næse, hvorved da den paafølgende Catastroph saare godt forberedes og indledes.

Fjerde Act begynder i den her aftrykte Udgave Torben, der tænder sin Lygte hos Musici for at følge sin Madame i Selskab. Denne Monolog og den følgende korte Scene med Lucretia om Enustobak, vil neppe nogen savne; de følgende Scener med Sparenborg (Craff) og hans Tjener Christopher, ere eens i begge Udgaver; kun at der

i Christophers følgende Monolog forekomme nogle Pubseerligheder om at kunde Latin, som Holberg siden har fundet pafseligere Steder til; uforandrede ere ligeledes de følgende Scener, indtil Torbens Monolog, som nu er henlagt paa et pafseligere Sted; hvorpaa her en Cavallier kommer at bringe Lucretia en Serenade, hvorfor han kun faaer slet Tak. Enhver vil let see, med hvormegen Smag Holberg, istedenfor denne os fremmede Cavallier, lader det i de senere Udgaver være Petronius, og ovenikjøbet forbereder saavel Serenaden som Udfaldet af Scenen med Brevet.

Sidste Act's første Scener ere aldeles eenslydende i alle Udgaver, indtil Scenen med Torben (Hendrik) som i sidste Udgave har faaet en langt mere dialogisk moerksom Form; temmelig eenslydende er og Begyndelsen af Scenen med Cavallieren (Petronius); kun har Holberg allerede i Udgaven af 1724, som ellers endnu er i fem Acter, skjøndt Holberg siger den er meget forandret, og hvor Cavallieren og Peer Iversen alt ere blevne til een Person, ladet Lucretia komme ind, som i den ældste Udgaves Oplosning gandske forbigaaes, og — ligesom i den nuværende — gjæffes af alle dem, hun har fornærmet; derimod rev hun sig der løs fra dem, uden at det kom til nogen Forsoning og paafølgende Brud mellem hende og Petronius, som i den seneste Udgave, hvor
Hol-

Holberg meget rigtig har følt, at Stykkets Hovedperson maatte vedblive at være Hovedfiguren indtil allersidst.

Kaste vi da et Bie tilbage paa de forskjellige Udgaver, ville vi see, at det er ikke comist Caracarterteyning, ikke vittig Dialog, ikke moersomme Scener, ikke — om det er tilladt at tale saaledes — de Fortrin, Naturen giver Lustspildigteren, hvori Holberg fuldkommede eller forbedrede sig, men at det var just de Ting, som rude ingenium ikke formaaer, den series & junctura, hvorved den nuværende Udgave udmærker sig, den kunststrigtige Bygning, hvis Værdi og Mechanismus først Erfaring maatte lære ham at kjende; og kunde det maaſkee dog være Noget til nøjere Eftertanke for Viſse, at en Holberg, en Cwald, en Shakspeare selv, ved Erfaring bragtes til at hylde og følge de Regler, som ikke sjælden Mennesker, der kjænde ligelidit til Reglerne og til hine Mønſtre selv, paa diſſes Autoritet troe sig beføjede at forkaſte.

Mærkeligt er det i øvrigt, at Mallet i sin intereſſante Artikel om Holberg i Formeys biblioth. germanique XV Bind, ſætter Vægelsindede over Kandestøberen, og ſiger: "Han begyndte med den politiske Kandestøber, ſom blev modtaget med det ſtørſte Biſald. Der er uſtridig Opfindelse i dette Stykke, Natur, og nogle Træk, men

men Emnets og Personernes Valg, Smagen i den Spøg, som hersker deri, det Latterlige, som der afmales, alt det vilde gjøre selve Læsningen meget lidet moersom for Frankrig, hvor den lavere Almue lidet sybselsætter sig med Politik, og hvor man ikke synderlig vilde bekymre sig om, at høre den tale derom, om den var i denne Vane. Lucretia eller den Vægelsindede fulgte fort derpaa, thi Holberg skrev alle sine Stykker i Prosa, og med en meget stor Hurtighed. Der er i mine Tänker mere Smag og Vid i dette Stykke end i det foregaaende." *)

Man vil af den forte Notice bag dette Stykke i første Deel erindre sig, at i det mindste det danske Publikum ikke synes at have været af Mening med Hr. Mallet; om imidlertid den Vægelsindede ikke vilde finde en velkomnere Modtagelse, hvis Lucretia faldt i Hænderne paa en Skuespillerinde, der med preislerst eller valterst Talent og Tælle vidste at fremstille os hende ung og letvindig, saaledes omtrent, som Schink i sin begyndte Efterligning deraf har skildret sin Jeannette Helm? Undertegnede kan ikke andet end ønske vor Skueplads, at den snart
maatte

*) Ustridig maae disse Linier, skrevne 1754, gjøre en synderlig Sensation, naar de læses 1805; og tænker man sig nu ovenikjøbet 10 Aar tilbage, maa denne saa beskemte Paastand endnu være mere paafaldende.

maatte see sig istand til at gjøre Forsøget, saameget mere, som den ustridig i Hr. Frydendahl vil kunde have en Apicius, der fuldkommelig var istand til at gjøre denne vanskelige Rolle fyldest. Den meget haarde Dom, den dramatiske Journal, i hvis Tid dette Stykke kun blev eengang forestilt, fælder over det, da den kalder det "et af Holbergs letteste Stykker, hvis Fejl er Usandsynlighed, en fast ganske raa anlagt Hovedcharacter, skjæve Situationer, og Mangel af theatralisk Interesse, skjøndt man desuagtet ikke kan kalde det ganske slet", vilde Undertegnede i det mindste ligesaalidet kunde underskrive, som Mallets ovenanførte altfor fordeeltige. Ligesaalidet troer han med Journalisten at Apicius er et ens rationis, hvis Dialoger ikke kan andet end ennuiere. Ere, foruden de to nævnte Hovedpersoner, Hendrik, Christopher og Espen i gode Hænder, træffer ydermere Graste paa en Skuespiller, der fatter og føler, hvad denne Rolle er værd, og ved en humoristisk Behandling kan blive, torde man vel nogenlunde staae inde for dets Held.

Maaskee vil det ikke være en og anden af Læserne uvelkomment i Anledning af den franske Sang bannisons la, bannisons la, bannisons la melancolie, som Apicius i den nærværende Udgave ved Slutningen af sin Monolog synger, at læse følgende Anecdote:

Paa

Paa den Tid, da den engelske Digter Prior var i Frankrig at underhandle den utrechtse Fred, var det brugeligt, som Rundsang i muntert Selskab at synge ovenanførte Omqvæd, hvortil da hver skulde sætte de foregaaende Linier selv. Da Radden kom til Prior at synge bagefter en smuk ung Dame, der sad ved hans Side, sang han følgende Impromptu:

Mais cette voix, & ces beaux yeux
Font Cupidon trop dangereux,
Et je suis triste, quand je crie:
Bannissons la melancolie.

K. K.

Om

Om
Jean de France.

Dette Skuespil, som Holberg selv satte saa megen Priis paa, findes, det ene i første Deel S. 253 omtalte Sted om den bagvendte Kjole undtagen, uforandret, undtagen at i Elsker-scenen mellem Antonius og Elisebeth, efter Antonii Forsikkring, at han vil omkomme sig selv, findes følgende Repliquer.

Elisebeth. Ak, min Antonius! vær dog ikke saa utaalmodig; I synder kun dermed.

Antonius. Ej Jomfru! jeg mærker nok Jer Koldsindighed, Jer Hjertelag imod mig. I bilder Eder maa skee ind, at min Kjærlighed, mine Sukke, min Graad er kun Galanterie, kun Hykkleri, som Eders. Men I skal strax faae andre Tanker. See her beviser og bekræfter jeg min oprigtige Kjærlighed med mit Hjerteblood.

Elisebeth. Ak, hold inde, hold inde, hør hvad jeg vil sige Eder.

Antonius. Hvad kan I vel sige, som formager mig at forandre mit blodige Forsæt?

Hvilke

Hvilke fire Repliker forlibt Snak, Digteren med megen Feje i Udgaven af 1731 har udeladt, og strax paa Antonii Trudsel lader Elsebeth svare med sin Contra-trudsel.

Dette Stykke var i øvrigt det første, som den i de Dage saa anseete Gottsched efter Prof. Dethardings Oversættelse indrykkede i sin deutsche Schaubühne anden Deel (men som kom ud før den første). Saavel hans Unbefaling for det i bemældte Fortale, som hans senere Forsvar derfor i Fortalen til tredie Deel, vil uden tvivl ikke her findes paa et upassende Sted.

”Det sjette og sidste Stykke — siger han da — er af Hr. Mag. Detharding, mig til Behag, i ledige Timer oversat af den lærde Prof. Holbergs danske (Original). Denne berømte og sindrige Mand har i Danmark udrettet det, hvad Moliere eller Hr. Destouches (?) i Frankrig have virket. Han har nemlig foruden mange andre historiske, philosophiske og poetiske Værker, forfærdiget og udgivet fem og tyve danske Lystspil, der ere at ansee som Theatrets Mynstere. Uagtet vi i Tydskland endnu ikke have saa frugtbar og regelret en Digter at fremvise, gjør vi os dog en Ære af, ogsaa at fremstille Europas sydlige og vestlige Folk denne vor Nabo af et med os nærbeslægtet Folk til Beviis, at de nordiske Lærdes Mander ikke ere nær saa lade, som de pleie at troe. De franske Abers Daarskab er i det mindste saa skarpsindig og saa lykkelig ubleet af ham, at man kan haabe, alle slige Tydskfranske, som der en Tidlang i Tydskland har

prim:

vrimlet af, hos alle dem, der læse dette Stykke, ville blive gjort halv uærlige.”

I den derpaa følgende tredie Deel siger Gottsched i Anledning af Holbergs der indrykkede Tybo: ”De, der i samme Forfatters Jean de France, der findes i anden Deel af denne Skueplads, ville have anmærket Mangel paa Sandsynlighed, i det det unge Menneske, der har forgabt sig i alt, hvad parissk er, efter et formeent nys fra Paris kommet Fruentimmers Daad, tager sin Kjole bagvendt paa, tør formodentlig ogsaa i Tybo finde et og andet at støde dem over. Men ligesom man ikke tør just indrømme det første uden Modsigelse, have de vel i dette sidste heller ikke saa ganske uden al Undtagelse Ret. Thi hvad Jean de France angaaer, da gjør dette unge Menneskes Character alle de Daarskaber, der blot kunne hedde parisske, sandsynlige hos ham. Han kommer fra Frankrig, og er forgabet i alle franske Moder; hans Fædreland, hans Familie, hans Brud, saa smuk hun end, og er, mishage ham, fordi de see saa tydske (danske) ud. Til alt dette er han forliebt i den formeente Mad. la Fleche, da han indbilder sig, at hun ham til Ære er kommet fra Frankrig, hvilket han anseer for en ugemeen Ære for sig. Nu forestille man sig, hvad der ikke er en saadan Phantast muligt? Hvilken Daarskab vil vel være ham for stor, naar han kun holder den for fransk, og han med den kan behage sin smukke-Franskmandinde, der leer ham ud for hans gammeldags Dragt, og dog for:

forresten holder af ham? I Sandhed! jeg seer ikke, at Hr. Prof. Holberg her har begaaet nogen Forseelse mod Sandheden. Tvertimod synes det, han har havt den berømte Rachelii Vers af een af hans Satirer for Pine.

En Fransmand prøve paa
Med Støbler til Parné, med Eko paa Haand at gaae,
Med Sporer paa sin Hat, med Bjelder paa sin Mave
I Bureklappens Sted, strax Lydsken det maa have.

”Hvad nu der undskylder denne Satirefriver i at skildre Daarskaben i de Franskes Esterabelse, kan og undskyldes hin Comediefriver.”

Foruden dette Forsvar, som Holberg selv i 225 Epistel veraaber sig paa, har dette Stykke ogsaa i Capelmesters Scheibes Fortale til hans Oversættelse af Peder Paars anden Udgave fundet en Forsvarer mod en saare streng Critik indrykket i andet Stykke af de greifswaldiske Forsøg (udgivne 1744 af Meyer, Lasius og den yngre Epinius). ”Det vilde være altfor vidtløftigt, siger Scheibe, ganske at gjennemgaae denne Critik, jeg vil altsaa kun anmærke saameget af den, at Forsatt. finder Chronologiske (?) Fejl i dette Stykke, bebrejder Holberg at have syndet mod Stedets Eenhed*), skrevet flaut Løj, ikke

*) Havde han endda sagt mod Stedets Rigtighed; thi rigtigt er det ustridig neppe, at Jean de France har sit Mode med Mad. la Fleche paa det Sted, hvor han nys bandsede Menuet med sin Moder, eller at Arvtegnen Korsedandsen af med Kride paa Baden.

ikke iagttaget Charaktererne, at han var faldet til Feil, som man alt havde bebrejdet Moliere o. s. v. Men da hele Critiken er grundet paa lutter saadanne mechaniske Regler, som et fyrigt Genie mindst binder sig til, Forfatt. og synes at have glemt, at man i alle eller dog de fleste Nationers Theaterstykker finder visse Nationalcharacterer eller Træk, saavel som en Nationalsmag, der skiller dem fra andre, og at disse just ere det sande Skjønne, der gjør en Moliere og en Shakspeare saa fortreffelige, falder den hele Critik, naar man undtager nogle Smaating, der ikke fortjene at anmærkes, strax til Jorden."

Synderligt er det, at den dramatiske Journal, der ellers saa ivrig taler Holbergs Sag, nævner Jean de France blandt de Stykker, den ikke saameget forlanger, da disse Lediggjængerens Sæder forandre sig hvert Aar. Efter Undertegnede's Mening kan dette højt ramme den ene Replik, hvor Arv beskriver Jeans Klædedragt, da Slaabrokken og den brede Hanswürsthat ikke alle Tider have passet saa godt til Beskrivelsen af en Spradebasse, som de tildeels i nærværende Djeblig gjøre; men i øvrigt er det bestandig forekommet Undertegnede, som om denne Rolle aldrig iblandt os har savnet, og desværre vil ikke saa lettelig komme til at savne Originaler.

At den i Magistratsbestyrelsens Tid kun — i Følge Altes Fortegnelse — oplevede 12 Forestillinger, lader sig af Holbergs Uttringer om den Indfyldelse, der paa den

Tid

Lid var kommet i Hænderne paa saadanne Personer — som i Jean de France saae deres Daarligheder livagtigen afmalede, og lærte, hvor ilde de havde anvendt deres udenlandske Rejser — noksom forklare. Heller ikke kom den paa Theatret i den dramatiske Journals Periode; derimod optoges den med meget Bifald, saavel da Jeans Rolle af Hr. Schwarck paa ny bragdes paa Theatret, som siden, da den kom i Hr. Preislers Hænder.

K. K.

Shak-

Shakspears

Indledning

til

Lystspillet:

Havgasfen tæmmet.

Et

Sidestykke

til

Holbergs Jeppe paa Bjerget.

Personerne.

En Lord, som Stykket forudsættes at spilles for.

Christopher Slu, en drukken Kjæbelskiffer.

Bærtinden.

Page, Skuespillere, Jægere og andre Tjenere, der opvarte Lorden.

Før

Første Scene.

(Udenfor et Øhuus paa Heden.)

Vertinden og Slu komme ind.

Slu.

Jeg skal sandfærdig trasaffe Dig.

Vertinden.

Rager og Gabestokken, Din Kjeltring.

Slu.

Du er en Løjte. Sluerne er ingen Kjeltringer! see i Krøniken: Vi kom her ind i Landet med Richard den Erobrer. Derfor: Nichts Parlament! lad Jorden dreie! Ses! Sa!

Vertinden.

Betal' J ei de Glas, J slog i Stykker?

Slu.

Nej! ei en Hvid! Gaae Du, Jeronimo!
Gaae i Din kolde Seng, og varm Dig der.

Vertinden.

Jeg veed Raad; jeg maa gaae at hente Polit.

(Gaaer.)

Slu.

Poleti, og Poleesleve og Poletolv! Jeg vil svare
ham efter Loven; jeg viger ikke en Fodbred, Dreng!
lad ham komme, og med det Gode. (Falder i Søvn.)
(Jægerhorn. En Lord kommer fra Jagt, med Følge.)

Lord.

Jeg beer Dig, Jæger! pas vel mine Hunde!
Min Merryman! den Stakkell er forfanget!
Og kobbet Klovder med det hase Beest:
Saae Du ei, Knæ! hvor Sølv er den var fir
Bed Gjørdehjørnet i det kolde Spor.
Jeg misted ej den Hund for tyve Pund.

Jægeren.

Da er nok Belman, Herre! vel saa god;
Han gav strax Hals, da vi var reent af Farten,
To Gang' opsnused han det flettest Spor,
Tro, jeg anseer ham for den bedre Hund.

Lord.

Du er en Nar! hvis Echo var saa snarfod,
Holdt jeg ham mere værd, end slige tolv,
Men foer dem godt, og see mig til dem alle,
I Morgen agter jeg igjen at jage.

Jægeren.

Det skal jeg, Herre.

Lord.

Hvad nu! en Død! en Guld! see, om han aander.

211

Anden Jæger.

Han aander! varmed ikke Dlet ham,
Den Seng var kold at sove i saa trygt.

Lord.

Det lede Kræ! han ligger, som et Svin.
Grum Død! hvor fuul og leed dit Billed er.
Børn! jeg vil gjøre Løjer med den Drukne. —
Hvad mene I, om han blev bragt til Sengs
I fine Klæder, Ringe paa hans Fingre,
Et lækkert Herre-Maaltid ved hans Seng,
Og flink Opvartning om ham, naar han vaagner,
Mon Staadderen ej glemte da sig selv?

Første Jæger.

Ero, Herre! neppe vil han kunde vælge.

Anden Jæger.

Det kom ham sælsomt for, naar han opvaagned!

Lord.

Just som en Smigredrom, en tom Indbildning.
Tag ham da op, og styr mig vel det Spøg.
Kjært bring ham til mit smukkeste Gemak,
Behæng det rundt med vellystfulde Stykker,
Hold mig Musik tilrede, naar han vaagner,
Til yndige og himmelsøde Toner.
Vær strax ved Haanden, hvis han skulde snakke,
Og med en dyb ærbødig Reverents
Slig: hvad har Deres Naade at befale?
Lad En staae for ham med et Ølsfad fuldt.

Af Rosenvand, bestrøet med Blomster; en
 Staae med et Klæde, en med Skaal og sig
 Vil Deres Naade kjæle Deres Hænder?
 En anden staae med kostelige Klæder,
 Og spørge, hvilken Klædning han befaler?
 En snakke om hans Hunde og hans Heste,
 Og at hans Frue sørger for hans Svaghed,
 Indbild ham, han har været maanedsyg.
 Og siger han: han er — da sig, han drømmer,
 Han er ei andet end en mægtig Lord!
 Gjør det, og gjør det flink, I gode Venner!
 Det bliver overmaade herlig Moerskab,
 I fald det bliver styret med Forstand.

Første Jæger.

Jeg lover, vi skal spille vore Roller,
 Saa han skal troe af vor Paapassenhed,
 Han er ei ringere, end hvad vi sige.

Lord.

Tag ham nu varlig, og til Sengs med ham!
 Og hver til sin Forretning, naar han vaagner.

(Nogle gaar ud med Glu. Der høres Trompeter.)

Gaae En og see, hvad det er for Trompet?

Maaskee en ædel Riddermænd, der agter

(en Tjener gaar.)

Naar nogen Rejse her at hvile sig.

(Tjeneren kommer ind igjen.)

Nu vel! Hvo er det da?

Tje.

Tjeneren.

Comedianter!

Som hyde Deres Naade deres Kunst.

Lord.

Bed dem at komme ind.

(Comedianterne komme.)

Godtfolk, velkommen!

Comedianterne.

Vi takke Deres Naade.

Lord.

Er I tilfands at blive her i Aften?

2 Comediant.

Hvis Mylord vil modtage vor Opvartning.

Lord.

Uf Hjertet! Denne Knøs erindrer jeg,
Fra det han spille den Forpagtersøn,
Der hvor I beilede saa smukt til Damen.
Jer Navn har jeg forglemt; men Rollen var
I Sandhed meget brav, naturlig spilt.

Sincklo.

Det er nok Goto, Deres Naade mener.

Lord.

Fuldkommen sandt! — Du spille den fortreffelig.
Vel! I kom hid ret i en heldig Stund,
Især da jeg har nogle Løjer for,
Hvor Eders Klygt vil hjælpe mig mangfoldig.
En Lord vil høre Eders Spil i Aften;

Men

Men jeg har Eviol, om J kan bare Eder,
 At naar J bliver vaer hans sære Udfærd,
 (Ehi aldrig saae Hans Naade Skuespil)
 J ikke bryde ud i noget Galsskab,
 Og støder ham; for jeg maa sige Eder,
 Han bliver utaalmelig, hvis J smile.

Comedianterne.

Frygt ei Mylord! vi veed at tvinge os,
 Var han det snorrigste Figur paa Jorden.

Lord.

Gaae Du, og bring dem til mit Fædebur,
 Og byd dem der en venlig Velkomst alle,
 De intet mangle, hvad mit Huus formaaer.

(En gaaer med Comedianterne.)

Gaae Du, Bartholomæus, til min Page,
 Og faae ham frueklædt i alle Maader;
 Bring ham saa op paa Drukkenboltens Kammer,
 Og kald ham Frue — viis ham Lydighed,
 Byd ham fra mig — saa hjer han har min Gunst,
 Opføre sig med hæderværdig Udfærd,
 Som han har seet af ædelbaarne Fruer
 Mod deres Herrer vise.

Ellig Skyldighed han vise Drukkenbolten,
 Med blid lav Røst, og dyb Verbødighed,
 Og sige: hvad befaler Deres Naade,
 Hvor Deres Frue, og ydmyge Hustru
 Kan vise skyldig Pligt, og tee sin Omhed.

Dg

Dg da med samme Favntag — fjælnæ Kyssæ
Dg heldende sit Hoved til sin Barm,
Han fælde Taarer, som af Glæde over
At see sin ædle Lord igjen ved Hilsen,
Der tvende Gange syv Aar ansaae sig
Ei bedre end en fattig usel Staadder,
Dg hvis ej Drengen har en Qvindes Gave
At regne Byger af befalte Taare,
En Læg vil gjøre godt til sligt et Brug.
Som i en Haandbug tæt indhylllet skal
Vel bringe Vand i Djnene til Trods.
Saa det i Stand, saa hurtig, Du formaaer,
Jeg da har meer at overdrage Dig.

(Tjeneren gaaer.)

Jeg veed, den Knæ vil have Fruenænde,
Dg Næst, og Gang, og Færd. Mig længs at høre
Ham kalde denne Druffenbolt Gemal,
Dg hvor de Folk vil bare dem for Latter,
Naar de opvarte denne usle Bonde.
Jeg gaaer at raade, min Nærværelse
Lær vel nedslaae den overgivne Lune,
Som torde ellers gaae til Yderligt.

(Lord gaaer.)

Anden Scene.

(Et Gemak i Bordens Huus. Slu kommer ind med Følge, nogle med Klæder, Bandkaal og Fad, og andet Tilbehør, Borden kommer ligeledes ind igjen.)

Slu.

For Guds Skyld! en Pot tyndt Øl.

1 Tjener.

Befaler ikke Deres Naade at drikke en Skaal Sekt?

2 Tjener.

Behager ikke Deres Herlighed at smage paa dette Syltetøj?

3 Tjener.

Hvad Klædning vil Deres Naade tage paa i Dag?

Slu.

Jeg er Christopher Slu! kald mig hverken Herlighed eller Naade, og vil I give mig noget at smage paa, saa lad det være et godt Stykke Drekjød. Spørg mig aldrig, hvad Klæder jeg vil tage paa, for jeg har ikke flere Trøjer end Rygge, ikke flere Strømper end Been, ikke flere Skoe end Fødder; ja sommetider har jeg flere Fødder end Skoe, eller mine Skoe ere saadanne, at Tærne fige op igjennem Overlæderet.

Lord.

Gud lad det stemme Lune snart gaae over.
O at en mægtig Mand af saadan Stamme,

Slig

Slig Ejendom, saa høi en Agtelse,
Dog af saa fuul en Mand hjemsoeges Kulde!

Slu.

Hvad? vil I gjøre mig tosset? er jeg ikke Chris-
topher Slu, gamle Slus Søn fra Burtonhede, af
Fødsel en Bispekræmmer, af Opdragelse en Hegle-
mager, ved Forandring en Bjørnetrækker, og af
nærværende Haandtering en Kjedelstikker. Spørg
Maren Hacket, den fede Ølkroerke i Winco, om
hun ikke kjender mig: siger hun, at jeg ikke staaer for
14 Pence paa Karvestokken for Godtøl, saa kald
mig den største Løgneknægt i Christendommen. Hvad!
Jeg er ikke fra min Forstand; her er

1 Tjener.

O derfor er det, Deres Frue sørger.

2 Tjener.

O derfor er det, Deres Folk hentvине.

Lord.

Og derfor skyer Deres Slægt vort Huus,
Bed Deres sære Banvid skræmmet bort;
O ædle Herre! mindes dog Din Byrd,
Hjemkald fra Landflugt Dine gamle Tanker;
Forjag Du disse usle lave Drømme;
See her, hvor Dine Folk de vogte paa Dig,
Hver i sit Kald staaer rede paa Dit Vink;
Vil Du Musik! giv Agt! Apollo spiller,
I Bure syngte tyve Nattergale;

Hvis

Hvis Du vil sove! vi Dig føre til
 Et Leje blødere og sødere,
 End selv Semiramisses Lystfeng var;
 Siig Du vil gaae, vi Jorden blomsterstrøer;
 Hvis Du vil ride, Dine Heste sadles,
 Dit Ridetøj staaer stivt af Guld og Perler.
 Vil Du paa Falkejagt, Du Falke har,
 Der stige over Morgenlærken. Vil Du jage,
 Skal Dine Hunde lade Skyen svare,
 Af hule Jord fremkalde høje Gjenlyd.

1 Tjener.

Siig Du vil lede Dyr; her Mynder ere
 Saa snare som en Hjort, ja trods en Raa.

2 Tjener.

Vil Du see Malerier, vi Dig hente
 Adonis malet ved en Rindebæk,
 Og Cytherea skjult i Siv, der synes
 At vaje legende med hendes Kande,
 Som Røret bølgende med Binden leger.

Lord.

Vi Dig vil vise Jo, end som Pige
 Hvordan hun blev bedaaret og forrasket,
 Saa livlig malt, som Handlingen gif for.

3 Tjener.

Og Daphne løbe gennem Tjørneskov,
 Der river hendes Been, man skulde sværge

Hun blødte, og Apollo græd ved Synet,
Saa mesterlig er Blod og Taare malet.

Lord.

Du er en Lord, og intet uden Lord,
Du har en Frue meget skjønnere
End nogen Kvinde i vor stolte Alder.

1 Tjener.

Og til de Taare, hun for Dig har fældet,
Lig nidste Strøm randt over hulde Ansigt,
Hun var den allerskjønneste paa Jorden,
Og selv endnu hun viger ej for Nogen.

Slu.

Er jeg en Lord, og har jeg sliq en Frue,
Og drømmer jeg? har jeg da drømt til nu?
Jeg sover ej! jeg seer, jeg hør, jeg taler,
Jeg lugter Bellugt, føler bløde Ting —
Saa sandt jeg lever — vist er jeg en Lord,
Ej Kjærligheder, ej Christopher Slu.
Vel, bring vor Frue hid for vore Dine,
Og nok engang en Potte Lyndtsøl hid!

2 Tjener.

Befaler Deres Naade ej at toe Dem?
Hvor vi er fro at see Dem nu ved Samling.
O! at igjen De veed nu, hvem De er;
De femten Aar var De som i en Drøm,
Og vaaged De, De vaaged, som De sov.

Slu.

Slu.

I femten Aar! min Tro en dygtig Slum!
Men har jeg aldrig talt i al den Tid?

1 Tjener.

O jo, Mylord! men lutter sølsom Snak!
Eht skjøndt De laae her i et stolt Gemak,
Dog sagde De, De kasted var paa Dør,
Og skjæded paa Bertinden her i Huset
Og sagde: at De vilde stævne hende
For det hun brugte Stenkrus, ikke Pæle.
Imellem faldte De paa Sidsel Hacket.

Slu.

Ja! det var Pigen der i Huset.

3 Tjener.

De veed af intet Huus med sliq en Pige
Og ingen af de Folk, de regned op,
Som Stephen Slu, og gamle John fra Grefe,
Og Peter Tørv, og Henrik Wimpville;
Og Snese lutter slige Mænd og Navne,
Som aldrig var og aldrig nogen saae.

Slu.

Nu Gud skee Lov for denne gode Bedring!

Alle.

Amen.

Slu.

Jeg takker Dig; Du skal ej tabe ved det.

(Pagen kommer ind som Fru med Følge.)

Fruen.

Fruen.

Hvor er det med min ædle Herre?

Slu.

Med mig staaer, Marri! godt, for her er nok
At leve af; hvor er min Frue?

Fruen.

Her ædle Lord! hvad er Dig nu til Billie?

Slu.

Er Du min Viv, og kalder mig ej Høsbond?
Lord kalde mine Folk mig! jeg er Din gode Mand.

Fruen.

Min Høsbond og min Herre, Herre, Høsbond!
Jeg er Din Hustru i al Lydighed.

Slu.

Jeg veed det nok, hvad skal jeg kalde hende?

Lord.

Frue.

Slu.

Else Frue, eller Anne Frue?

Lord.

Blot Frue, intet meer, sag gjør de Store.

Slu.

Fru Rone, her de siger, jeg har drømt
Og sovet henved femten Aar og meer.

Fruen.

Ja og de Aar var tredive for mig,
Som al den Tid forvistes fra Dit Leje.

Slu.

Slu.

Det var en Hob — Folk! lad os være ene.
Hør Frue, klæd Dig af, og kom til Sengs!

Frue.

Min ædle Lord! lad mig anraabe Dig,
En Nat mig at undskylde eller to,
Hvis ej, da kun til Solen daler ned.
Thi vore Læger bød udtrykkelig,
Skal Du ej falde i Din gamle Sygdom,
At jeg skal holde mig end fra Din Seng;
Jeg haaber, denne Grund staaer som Undskyldning.

Slu.

Ja! den staaer, saa jeg neppe gider ventet saa
længe; men jeg vilde nødigt falde i mine Drømme
igjen. Jeg vil derfor vente, trods Kjød og Blod.

(Et Bud kommer.)

Buddet.

Comedianterne som hørte Deres Bedring
Kom en Comedie at spille her;
Thi Deres Læger troe det meget godt,
De see, at Tungvind storkned Deres Blod,
Og Tungvind er Banvittighedens Amme,
De troede, det var godt, De saae et Lystspil
Og danned' Deres Sind til Spøg og Moerskab,
Som jager Sorger bort, forlænger Livet.

Slu.

Slu.

Det vil jeg, Marry! lad dem spille det! er en
Comedie ikke en Juleleeg, eller Liniedanser-Kunster.

Fruen.

Nei, gode Lord! det er mere moersomt Løj.

Slu.

Hvad? dagligt Løj?

Fruen.

Det er en Slags Historie.

Slu.

Vel! vi vil see det; kom Fru Rone, sid ved min
Side, og lad Verden snorre; vi blive aldrig yngre.

(Nu spilles Comedien i Slut og de Øvriges Paason, ved
Enden af første Act siger)

En Tjener.

De nikker Herre! agter ej paa Stykket.

Slu.

Jo ved Sanct Anne, gjør jeg saa! i Sandhed!
En vakker Ting, faaer vi ei mere af det?

Pagen.

Det er først nys begyndt, Mylord!

Slu.

Det er et ret fortreffigt Stykke Arbejd, Fru Ro-
ne! gid det var forbi.

(Nu spilles anden Act, ved Enden af denne raaber)

Slu.

Simon! naar kommer da Hansvurst?

Simon.

Simon.

Strax! strax Mylord!

Slu.

Lidt meer at drikke! hvor er Kjeldersvenden?
Hør, Simon! æd Du lidt af dette her.

Simon.

Ja gjerne, Mylord!

Slu.

Hør! jeg drikker Dig til, Simon!
(Nu mod Enden af fjerde Act raaber)

Lord.

Hvo er derinde?

(Tjeneren kommer Ind.)

Nu sovnet han igjen! gaae hen, og tag ham sagte
op, og faae ham i hans egne Klæder igjen. Men
see til, I ikke vaagner ham.

Tjeneren.

Skal see, Mylord! Kom, hjælp at bære ham
ud. (De gaae med Slu.)

(Nu efter at Stykket er spilt ud, komme to Tjenere med Slu i
sine egne Klæder, og lægge ham paa Skuepladsen; siden
kommer en Østapper.)

Slu i det han vaagner.

Simon! giv os noget mere Vin! — hvad? er
alle Comedianterne borte! — er jeg da ingen Lord?

Østapperen.

En Lord! for en Ulykke! — Slu! er Du her
Kandig fuld?

Slu.

Slu.

Hvem er det? Øtapper! — O! jeg har havt den flinkeste Drøm, Du har nogentid hørt i Dine Dage.

Øtapperen.

Ja! men Du gjorde bedst i, Du pakkede Dig hjem, for Din Kone vil bande Dig, for det Du har drømt hele Natten her.

Slu.

Vil hun? Jeg veed, hvordan man skal tæmme en Savgasse. Jeg har drømt om det hele Dagen, og Du har vækket mig af den bedste Drøm, jeg har nogentid havt. Men jeg vil hen til min Kone, og tæmme hende med, om hun gjør mig vred.

Om
 Jeppe paa Bjerget,
 og ovenstaaende
 Shakspearſke Stykke.

Undertegnede troer, at ingen Ven af den holbergſke Muse vil fortryde paa, at han, i Følge ſit i forſte Deel givne Løfte, her har meddeelt hele det ſhakspearſke Intermezzo; ſaa meget mere, ſom ſelv de engeliſke Kunſtdommere, der ere tilbøjelige til at frakjænde Shakspeare ſelve Comedien, dog indrømme, at dette Intermezzo ikke blot er af ham, men endog i hans bedste Maneer. Følgende anfører Steevens af en af Engellands ſmagfuldeſte Kunſtdommere, den ſkarpſindige Hurds, i hans høiſt lærerige Anmærkninger over Horatses Epistel til Augustus:

”Indledningen, ſom Shakspear kalder det, til den tæmmede Savgasse, fortjener for ſin ypperlige moraliſke Henſigt, og ſin ſjønne Udførelſe heel igjennem, at ſættes i et rigtigt Lyſ.”

”Denne Prolog foreſtiller os Skildringen af en ſtakfels drukken Tigger, der for en kort Tid er hævet til Adels ſtolte Rang. Og Scenens Lune antages at beſtaae

i Clus's

i Slus's Forundring og tofsede Afsærd i denne sølsomme og uvante Forfatning. Men Digteren havde en videre Hensigt, og der var hans Genie mere værdig, end dette Søglespils Morstab. Han vilde under Sløret af denne cømiske Opdigtning fremstille den virkelig latterlige Figur, mange af Rang og Stand giere, naar de ikke anvende deres store Fortrin af Stilling og Lykke til bedre Njemed, end den bløde og selvkjærlige Fyldestgjærelse af deres egne umaadelige Lidenskaber; de, som antage at Byrds og Rigdoms mægtige Privilegier ligge i den friere Overladelse til disse Forlystelser, som Liggeren nyder ligesaa fuldkommen, og med uendelig mere Passelighed og Eenstemmelse af Character, end Deres Herligheder."

"For at give sin Satire mere Pirrende, lader Digteren en Mand af Stand, der just er kommet hjem fra Jagten, med sit hele Sind henvendt til sine Forlystelser, foranstalte denne Liggerens Forvandling blot for Spøg og for at belee ham, uden at betænke, hvor alvorlig denne Spøg gik ud over ham selv. Hans første Betragtninger, da han ser denne fælske Drukkenboldt, ere ypperlige:

D lede Kree! der ligger som et Soiin.

Grim Død! hvor suult og æfelt er dit Billed.

"Denne Forargelse tages over menneskelig Natur fornedret til Fælskhed, og en Tilstand af dørst Følelseløshed, Dødens Billede. Intet kan være rigtigere end denne Forstilling. Thi disse højbaarne Sandsemennesker have en meget fin og æfel Afsky for saadan uædel Fælskhed. Og hvad der foruroliger deres Frygt med Udsigt til Døden, kan ikke andet end frembyde dem et suult og æfelt

Billede. Det er ogsaa sagt i fuldkommen Consistens med den sande epicuræiske Character, som den er givet af dem, der forstod det bedst, og der her er vedligeholdt ved denne ædle Lærling. Thi skjøndt disse store Wiisdomsmestere gjorde Vellyst til det højeste Gode, vare de dog, som os er sagt, mellem de første til at raabe mod Afroti, hvorved de mene saadanne grove Sandsemeneer, som kaste op ved Bordet, og bæres bort fra Gilder, og anden Dagen forædte fylde sig paa ny. Men de Fine, de Lækkre, der ved de bedste Kokke, Bagere, Fiskeri, Fuglefangst, Jagt, samtlig udsøgt skuede Ufordærlighed, dem complimenterede de med Navn af Lykkelige og Wiise."

"Ogsaa, skjøndt deres Philosophie lovede en Fritagelse fra Dødens Rædser, bestod dog denne roste Fritagelse ene i et Aneb at holde dem ude af Erindring ved bestandig Abspredelse, saa at, naar Hændelsen paatvang dem disse, de ikke kunne undlade ved enhver Leilighed at udtrykke den ængsteligste Frygt derfor."

"Dog er denne flygtige Skumring snart afløst ved muntere Udsigter. Lorden betænker at skaffe sig en liden Moerskab af denne Tildragelse:

Folk! jeg vil gjøre Løjer med den Drukne.

Dg saaledes foreslaaer at faae ham bragt til Sengs, og velsignet med alle Herligheder af kostelig Overdaad, hvori en selvkiertlig Nigdom er vant til at finde sin højeste Lyksalighed."

"Forehavendet udføres. Og nu begynder Spøgen. Elu, da han vaagner af sin Guldfabss Søvn, raaber som sædvanlig efter et Kruus Pl. Hvorpaa Lorden meget

get characteristisk, og (naar man tager Digterens Plan, som den er her forklaret) med uendelig Satire, svarer:

O at en mægtig Mand af saadant Herkomst,
Saa store Ejendomme, saa høj Agt,
Af saa elendig Aand betages Skulde.

Dg siden

O adle Ford! betænk Din adle Børd,
Hjemkald fra Landflygt Dine fordums Tanker,
Forjag de lave, de gemene Tæmmer.

”Thi hvad skal Erindringen af denne høje Børd og de store Ejendomme gjøre for ham? Og hvad er det for bedre Tanker og ædlere Forsætter, for hvis Skyld disse lave gemene Tæmmer skal forjages? Jo, det hele Register af patriciske Forlystelser opregnes, og han har Valget, hvilken af dem, der passer bedst til hans Herligheds dannede Gane. Et langt Følge af Tjenere, særdige paa hans Vink; Musik, saadan som tyve Nattergale i Bure synge; Lejer blødere og behageligere end Semiramis's Lystfæng, brændende Vellugt og lugtende Vand, Gulvet bestrøet med Tepper, Forlystelser med Søde, Sunde og Seste; kort sagt alle udsøgte Bellevoets Gjenstande fremstilles for ham.”

”Men mellem disse lægges der især Vægt paa et Slags forfinet Nydelse, som kræver en Smag, der er over den usle Menigmands plumpe Levemaade. Vi fandt tilforri et Vink, hvad vi havde at vente:

Før ham saa varligt til mit smukkeste Gemal,
Behæng det rundt med vækstrfulde Stykker.

Dg hvilken Lord i Overdaadigheden af hans Pusker kunde digte sig selv en velslystigere Samling, end her er beskrevet. Alle Malerierne, maa man tilstaae, ere vel valgte.

Men

Men Tjenerne ere ikke saa dybt i Hemmeligheden, som deres Herre. De dvæle allene ved Biomstændigheder, medens Hans Herlighed, der rimeligviis er dannet i Titians lydste Skole, er for at gaae mere lige til Tingene. Der ligger en fin Latterlighed heri."

"Efter disse Virremidler af Maleri fremstilles selv Skjønhedens Undigheder, som Kronen paa hans høje Stands Forrettigheder:

Du har en Frue meget skønnere
End nogen Qvinde i vort flaae Old.

Her glemmer rigtig nok Poeten ganske sig selv. Adelens Stand om ikke dens Nydelse krævede sikkerlig en Frille isteden for en Frue. Alt hvad der kan siges til Undskyldning for dette Indecorum, er, at han maaskee forestilte sig, en simpel Tigger, aldeles uvant til den højere Leve- maades Forfinesser, vilde blive alt for stødt, naar man kom med et Forslag, der var saa langt fra hans fordums Adferd. Det være, som det vil; Skjønhed, endog hos en Kone, havde saadan en Virkning paa denne foregivne Lord, at ganske smeltet og overvundet derved, han til sidst overgiver sig til det fortryllende Bedrag:

Jeg seer, jeg hør', jeg taler,
Jeg lugter Beklagt, føler bløde Ting,
Saa sandt jeg lever, er jeg ei en Lord.

Satiren er saa stærk udmærket i den sidste Luse, at man ikke længer kan tvivle om Skribentens Hensigt. Skulde nogen, da lad mig fremdeles minde ham, at Digteren i denne Digting kun lader sin Lord spille samme Spil for Spøg, som den sicilianske Tyran længe tilforu spille meget alvorlig. De to Tilfælde ere saa lige, at nogle Læsere maaskee kunne mistænke Poeten for at have ta-
get

get det hele Indfald fra Tullius. Hans Beskrivelse af denne lærerige Scene er givet i følgende Ord:

””Vil du, sagde Dionys til Damocles, siden dette Liv fornøjer dig, smage det selv, og prøve min Lykke? Da han sagde: han ønskede det, befalede han at sætte Mennesket paa en Guldseng, dejligt opredt, og et vævet Teppe med prægtigt Arbejd, og prydede adskillige Skænkeborde med udarbejdet Sølv og Guld; derpaa befalede han udvalgte dejlige Drengene at staae ved Bordet og opvarte, og omhyggelig give Algt paa hans Bink; der var Salver og Krandsse, der brændte Røgelse, Bordene opbyggedes med de udsøgte Lækkerheder.””

”Følgen var at Damocles faldt i samme søde Bedrag, som Christopher Glu.

Damocles forekom sig lykkelig.

”Udslaget i disse tvende Dramer er rigtig nok forskjelligt. Thi Philosophen bar Omsorg for at lade Smigreren føle sin Feiltagelse, medens Digteren ikke fandt det nødvendigt at bringe Staadderen af Drømmen. Men det var efter begge Plan. Thi den første vilde vise Ufseligheden i kongelig Overdaad, den sidste Forsængeligheden deraf. Tyrannen er derfor skildret elendig; og hans Herlighed er blot en forklædt Ligger.”

”At slutte med vor Digter. Det stærke Latterlige og Decorum af denne Indledning viser, hvor umueligt det var Shakspear i sine ørkesløseste Tider, maaskee, naar han blot giennemsaar Andres Smøreri, ikke at efterlade sig nogle Restattræk. Men Moraliteten i dets Hensigt skulde især anbefale os det. Thi det Hele var skrevet med den bedste Hensigt at gøre den uhyre epicureiske

Sæt.

Erøtning latterlig: at Livets sande Nødelse bestaaer i et Delirium af sandselig Forlostelse; og dette paa en Maade, der rimeligst kunde virke paa de Store, ved at vise deres Stolthed, at den ene var skicket til at udgør summum bonum for et Menneske.”

Ei bedre end en fattig ædel Tigger.

Man ansee heller ikke Poeten for at have handlet for frit med sine Overmand i at give denne Fremstilling af Adelskab. Han havde den højeste Autoritet for, hvad han gjorde. Thi Livets store Mester gav ingen anden af Gubdommen. Man see Petrons 132 Capitel.”

Behøvede man et Beviis paa, hvad den her anførte Forfatter i Slutningen af sine Anmærkninger over Epistelen til Pisonerne siger: at det nuomstunder er Shakspears Tid at bedrives Afguder med, kunde sikkerligen hans ovenstaaende Raisonnement være tilstrækkeligt til at godtgjøre det; da ustridig Shakspear med Føje kunde sige om sin Landsmand, som Socrates om Plato: ”hvad det Menneske al har ladet mig sige, som jeg aldrig har tænkt paa!” hvormeget mere vilde ikke en dansk Hurd kunde udlede af vor danske Digters langt mere udmalede Skilberi? Dog det forstaaer sig, hvad der for vor Holberg var Hovedsagen, var for Shakspear kun en Bisag, et Intermedium; har imidlertid dette Udkomst til de store Berømmelser, Engelsemændene tillægge det, har man sikkerlig Føje til at gjøre kraftig Indsigelse mod den ikke saa ualmindelige Dom, der uden Omstændighed vil erklære det danske Stykke for en Pøbelcarce, eller hvilket der er det samme, et Fastelavnsmandags Stykke.

I første Bind anmærkede Udgiveren, at Holberg var

vel knap i sin Tilstaelse, naar han ikke vilde have Vidermanni Utopia at takke for mere, end sit blotte Gemne. Det vare ham altsaa tilladt af denne nuomstunder ikke meget bekjendte Bog at uddrage, hvad Holberg til sit Brug har foresundet.

”Den Fornemste af den utopiske Ungdom — saaledes lyder Fortællingen — havde faaet Lyst til at staae sig løs. Hans Følge fandt da en beskjænkent Bonde under en Seng, ligge ligere en Død end en Sovende. De strømme om ham, og trække ham en i Benet, en i Haaret, en et Sted, og en et andet, for at faae ham vaagen. Men da de saae, det var forgjæves, gav En et Raad, til ret at have Løjer med ham. De tage da Mennesket, som intet vidste af sig selv, og bære ham op paa Slottet; her underviser Herren sine Tjenere, hvad de have at gjøre; de rense og pynte den sovende Bonde, binde hans Haar i en ziirlig Knude, sætte ham et forlorent Skjæg fast paa Hagen, sminke ham, lægge ham i en prægtig Seng med galonerede Klæder ved Siden, Ringe paa Fingrene, Armbaand paa Armene, og stille nu et Par Mennesker til at staae paa Luur, hvorledes han vilde tee sig, naar han vaagnede.

Noget efter mældte den ene af disse, at Bonden var vaagnet, og gjorde saare latterlige Ophævelser. Man skimlede da til fra alle Sider, for at see, hvorledes denne Bondesklobrian kunde stikke sig paa et glimrende Slot. Da han havde udsovet Nusen, og først mærkede, hvor prægtigt Sovegemakket saac ud, begyndte han at gnide sine Pjne, og see sig om, een Gang, to Gange, tre Gange; nu satte han sig forkrækket ned og begyndet

at føle paa alt, hvad der omgav ham. Men da han ikke traf paa andet end Sølv og Silke, og kostelige Linklæder, og Guld og Elfenbeen, troede han, han svimlede. Hvad er det? sagde han, hvor har Lykken ført mig hen? er det min Skogge, jeg saae i Gaar, da jeg laae under Eegen, er jeg kanske endnu beskænket, og troer at see, hvad jeg sværmer? Men jeg er jo vaagen, og ingen Drøm gjækker mig. Nu da han igjen vilde gnide Sønnen af Dinene, saae han Ringe paa sine Fingre og Arm-
baand, og gjenkjendte intet af sin gamle Udselhed. Han begyndte nu at troe, at han var en anden, og ikke sig selv mere; og da han nu ovenikjøbet i det spejlblanke Marmor saae baade sit Haar og sit Udseende anderledes og fandt Skjægget paa sin Hage, blev han saa bleg, som et Liig, og sagde: nu har da Ulykken reent faaet Magt med mig, og Intet ladet mig beholde tilbage af mig selv. Jeg kunde dog have Lyst at staae op af mit Leje, og prøve, om min Kone og Børn, og Tjenestefolk kjænde mig. Men nu fandt han isteden for sine Bondepjalter de prægtige Klæder og Guldkjæder; og nu blev han reent forvirret, og bar sig ad som en gal Mand; tilsidst gav han sig til at raabe paa een af sine Karle.

Nu kom fire Unglinge efter Aftale ind, og med mange Complimenter kysede ham paa Hænderne, kaldte ham deres Konge og Herre, og begyndte at føre ham i de prægtige Klæder, bringe ham Sølv-Bandsfad og Vasserskaal, lugtende Vand at toe sig i, o. s. v.

Bonden, der var stum i alt dette, tænkte iblandt paa: hvad denne ny og usædvanlige Pragt kunde sige; det maatte være det forjættede Land, eller Paradiis, og det kunde

kunde ikke være andet end Engle, der baade saae saa vakre end, og gjorde saa venlig en Vold paa saadan en ringe Mand. Dog, da een vilde give ham Guldfjæden om Halsen, troede Bonden det var ude med hans Liv, og han skulde hænges i den Guldfjæde, og begyndte derfor at bede om Naade. O vær saa god først, sagde han, I fremmede Herrer, og sig mig, hvad jeg har gjort af mig selv; for jeg siger ikke imod, at døe, hvis jeg har fortjent det. Men jeg græmmer mig over, ved hvad Feiltagelse jeg er kommen hid. Og vaagen har jeg aldrig ladet mig lokke til at stjæle, at jeg ikke skulde lade mig nøde til at hænge. Men søver jeg endnu, og har besjæalen nogen i Søvne, saa lad mig dog ikke komme i Galgen, før jeg vaagner.

De falde ham i Ordet, og beder ham dog ikke snakke sligt, som var ikke ham værdigt. Han var deres Konge og Herre, hvem de efter gammel Skik skulde opvarte ved hans Lever. Han svarte derimod, at han var en Bonde, og hedde Jeppe, fød af fattige Forældre, og havde en Smule Jord og en Hoverigaard. De sagde ham imod, og da han ikke vilde give efter, overvældede de ham med store Usandheder; at det enten maatte være en Drøm, der havde forrykket den kongelige Hjerne, eller han var over sine mange Betyrninger kommen til Ulykke og gaaet fra sig selv. Om han ikke huskede, hvad han endnu i Gaar viseligen havde gjort? Da han nu spurgte, hvad det var? Da Du, svarte den ene, gav mig tusind Ducater, og denne en Guldfjæde, ham der en persisk Hest, og ham hist en indenlandsk. Jeppe svarede, at han ikke huskede noget deraf; hvorvel jeg nu
seer,

feer, sagde han, at jeg har været gal, som har foræret Jer noget slegt. Og da J maa vide, at vanvittige Personer intet kan give bort, saa giver mig det flux igjen! De paastode, at igaar havde han været ved sin fulde Forstand; men nu var det, han snakkede over sig; thi hverken plejede Gale at give Noget bort eller Kloge at tage det tilbage. Han skulde derfor sætte sig paa sit kongelige Sæde, og vente paa sine Hoflæger, der skulde helbrede ham for Sindssyge.

Nu gaaer en Page, og kommer strax igjen med en heel Mængde Mennesker, som han alle giver ud for Læger. De gaae til ham med Belymring, staae om ham med Ærbødighed, og efterat have kysset ham paa Haanden, knapper En hans Trøje op, og føler ham paa Brystet, En finder hans Puls, hver gjorde Sit. Nu stikke de Hovederne sammen og erklære, at Blodet ved Legemets umaadelige Hede var kommet i Raag, og voldte de Griller, saa Fyrsten glemte sig selv og troede at være en anden. Hvorvel den Vanvittighed ikke var i nogen høj Grad; det vilde ingen Under være, da Blodet var i saadant Raag, om han endnu sværmede urimeligere. Der var imidlertid gode Raad for; naar han blot en Dag levede lystig, og søgte at fordrive de Griller ved Glæde og Belleværet, vilde han snart komme til sin Samling igjen. Da han nu ikke vidste, hvad han skulde sige dertil, lod de strax gjøre Anstalter til al den Ting, der kunde muntre hans Sind. Der var Køgelse og Salver, og alle Slags rare Sager, og der var Musik og Sang; Jeppe, som fandt det var noget andet, end hans gamle Sækkpipe, spurgte, om de plejede altid at have slegt.

De

De svarte, hver Dag, og han plejede at holde meget deraf; han undrede sig, at han ikke kunde komme det ihu; men de paaastode, at det kom af hans Sygdom.

Nu fortælle de ham Historierne om den, der indbildte sig intet Hoved at have; den, der troede at have Hovedet fuldt af Fluer; den, der frygtede at volde en Oversvømmelse ved at lade sit Vand; den, der holdt sig selv for død; den, som man fik til at troe, hans Hoved var blevet dobbelt saa stort; og den, som stod i den Tanke, at hans Næse var 10 Fod lang; og faae de endelig vor Bøndermand i den faste Tro, at han var en Konge. Nu begyndte han da at see sig stolt omkring, foragte alle dem, der omgav ham, og ansee for en Drøm Alt, hvad der kunde minde ham om hans forbums Fattigdom. Jeg kunde have Lyst, sagde han, at komme ud af Sovegemakket, for at sætte min Hukommelse andensteds paa Prøve. Strax lyde alle hans Bud. Nogle bære ham, andre ere hans Løbere, andre hans Laqvejer. Han bliver nu baaren om blandt alle sine fornemme Herligheder, og viste især en gemeen Smag.

Nu nærmede Middagsmaaltidet sig, og da han gav tilhænde, han længtes derefter, blev der strax prægtig dækket op for ham. Nu sætter han sig, som Odin, ene til Taffels, med alle sine Hoffinder omkring sig, der alle spille deres Roller meget net. Naar han talte til Een, var strax alle i ærbødig Bevægelse, hans Nit var Befaling; der hørtes ikke uden Konge og Herre baade for og bag. Midlertid bringes en stor Slagtorden af Retter frem, Bordet pakkes fuldt med Guldtaffel; og der sees ikke andet end Guld, Sølv og de allerkostbareste Retter.

Netter. Aldrig havde det Menneske seet saamange Herligheder, og hvad den Klodrian ikke engang vidste Navn paa, begyndte han nu at smage. Hertil var nu og de udsøgteste Vine i største Overflod, og kort sagt, intet fattedes, der var lækkert og rart. Heller ikke var der alt imellem Mangel paa gottende Latter; thi hver Gang Bondeklodrianen gjorde noget dumt, saae de at komme frem med noget, de kunde tage til Paaskud at lee af.

Midlertid frigede vor Jeppe tapperlig med Fade og Glaser; thi aldrig havde hans gemene Mave havt saa meget prægtigt at gotte sig med, eller stillet sin Hunger paa saadanne Netter, og slukket sin Tørst paa saa udsøgt Vin.

Da han nu altsaa havde mædsket sig med disse overflodige skønne Ting, blev han endelig mæt, og hvad dermed gjerne plejer at følge, bestjænktes. Saaledes gik Dagen med dette Galskab, til Bonden atter ikke vidste mere af sig selv og faldt i Søvn, som han var død. Endelig faldt man da paa, at lade denne nye Konge gaae af igjen; man tog altsaa Kjæderne af hans Hals, Ringene af hans Fingre, Brasseløkkerne af hans Arme, Klædte ham af, fik ved lunket Vand det forlorne Skjæg af Hagen paa ham, og Haaret i sine gamle Folder; hvormed da hans Døgnregiment havde Ende, og han blev den igjen, han aldrig havde afladt at være. Og var det dette mærkelige ved ham blandt alle Regenter, at han var bestjænktes, baade da han fik og nedlagde sit Regiment. Saaledes nedstødt fra al sin Højhed fik han sin gamle Kofte paa igjen, og sin lasede Trøje, og blev kastet hen paa samme Mødding, han var truffet op fra igaar. Da

Da han der havde sovet sin Ruus ud, og bildte sig ind, han skulde vaagne som Konge, saae han, hans Rige var gaaet i Lyset, og han var vaagnet som en Bonde. Vilde jeg nu stykkevis fortælle, hvad han da affindig sagde, og gjorde,

der snart blev Nat paa indst.

Med eet Ord, han bar sig ad som en Tøsse vilde høre sig ad, og en klog Mand lee ad. Da han kom hjem, hvor de havde savnet ham i to Dage, siges det i det mindste, han sagde sin arrige Kone, han havde været i Paradis, hvor der havde været saa meget rart baade for Øjne og Øren, og hvor han havde

Paa Finger Ring af Edelsteen,
Og Seng af Skildpad eller Elfenbeen,
Og hvilede paa bløde Edderduun,
Og drak kun af Christal, og sad paa Purpur tun.

og havde tusinde Herligheder. Men Konen, som ikke var saa lettroende, at hun skulde troe sin Mand's Drøm, bildte sig ind, han havde figet i de klare Glas i en Skippe; hun skjældte ham derfor ud, og trak ham efter Haaret ind i Sengenammeret, at han med Faste skulde bøde for sit Galskab.

Nu blev Bonden bragt for en dattet Met. Der blev en Skraal, at man bragte en, der havde bestjaalet det kongelige Skatkammer. Der fremstode Vidner, at de havde seet Teppe i KongePragt med Ringe paa Fingrene, og Guldarmaand, som de havde kjændt, og kort sagt, fremførte alt, hvad han forrige Dag havde sagt, og foretaget. Da han mærkede, han var overtydet ved disse Vidner, brast han bitterlig i at græde, tilstod, det var sandt,

sandt, de sagde; men hvordan han enten var kommet til, eller af med al den Rigdom, begreb han slet ikke. Snart havde han troet, det var en Drøm, snart at han var bragt til Paradiis, og klædt der; men var kommen ligesaa hurtig af med sin nye Lykke, som til den. Der som han altsaa havde syndet uden sit Vidende, bad han, det ikke maatte regnes ham til Onde. De andre blev derimod ved, at man ingenlunde maatte faane ham; at Tingen baade var skjændig i sig selv, og farlig af Exempel, ikke blot at stjæle en Fyrstes Klæder, men endog paatage sig hans Person. Thi hvad kunde under dette Kongenavn ikke ustraffet prøves og gøres. Det havde man nylig havt skrækkelige Exempler paa. Nu fremføre Advocaterne adskillige Anecdoter til Beviis herpaa, hvoriblandt den, der ligger til Grund i pantsatte Bondredreng.

Nu træde Dommerne sammen, og Dommen fældes. Der hersker en dyb Laushed. Kort derpaa oplæses følgende Dom: "Da Jeppe, Nielses Søn, og Jeppe Sønesøn, med Vidner er overbevist, at have stjaalet og aabenlyst baaret Purpur, Kringe, Halskjæder og Armbaand, og uden at tænke paa sin Herkomst, søgt kongelig Myndighed, og efterstræbt Kongen og Kongenavnet; thi kjændes for Ret, at Jeppe enten skal hænges i Reeb, eller kastes for de vilde Dyr, eller aflives ved Gift. Hvorimellem han har at vælge." Her jamrer Jeppe længe forgjæves, som ikke er Umagen værd at anføre, da han i sit frie Valg intet saae, der var værdt at vælge; endelig valgte han Giften, som han ansaae for det mildeste, og drak den i alles Paasyn. Strax begynder han
at

at svimle, saa kom der en Taage for hans Næse, saa kom han fra sin Samling og faldt i Søvn, saa han laae som død.

Nu kom fire stærke Bøddelknægte med Masse for, og opreiste en lav Bippegalge, hvorpaa de alle gave dem om den arme Jeppe, der af Giften eller Sønnen var som død; de bandt ham nu saaledes, at de slog et Loug om Benene og op til Armene, saa hele Legemet var fastspundet; saa knyttede de et Reeb i, saa at de uden at røre ved Halsen hidse ham op i Galgen.

Noget efter blev der et ynkeligt Skrig. Vi føre til Binduerne og saae et Fruentimmer, der forbittret rev sig i Haaret, og slog sig for Brystet. Det var en Bondefjærling, den hængte Jeppe's Kone. Thi saasnart hun hørte, hendes Mand var kommet i Galgen, løb hun did ude af sig selv, og æskede med høit Skraal sin Mand tilbage. Men da hun nu selv saae ham hænge, saa begyndte hun reent at rase, og fordobblede sit Skraal paa sin Jeppe, og sagde, at nu var hun og hendes Børn først ret ulykkelige, da de havde mistet saadan en Mand og Fader. Han havde været en retskaffen Huusbonde og Egtefælle, og et Mønster for Bønder; med ham var al Retskaffenhed dræbt. Nu begyndte hun at fordre Liget, siden hun da ikke kunde faae sin Mand igjen.

Med denne rasende Raaben fik hun ikke blot hele Nabolaget i Bevægelse, men hun vækkede endog sin Mand op af sin dybe Søvn (thi andet havde Giften ikke gjort). Nu da Dvalens Taage var fordrevet, begyndte han først at slaae de tunge Næse op, og da de, som desuden var forgrædte, tillige hang sammen af Søvnflatterne, vilde

han gnide dem med Fingeren; men mærkede, han var bagbunden. Han vilde nu reise sig, men blev vaer, at han hang i en Galge. Nu beyndte han at undre sig, hvorledes han var kommet derop efter sin Død. Derpaa saae han sig om, og saae sin Kone hyle paa Jorden. Nu kunde den Døde ikke holde sig længer fra at tale med sin Nulle. "Nah! kære Kone! sagde han: hvor jeg vilde gjerne tale med Dig, hvis jeg ikke var død, og altsaa maatte tie. Havde Du været her for saa Limer siden, havde Du endnu fundet mig i Live. Men siden jeg nu er saa ynkelig myrdet, og ikke kan tale mere, saa tol Du, min Kone; og naar Du alt imellem seer til mig, saa fortæl mig, hvor det gaaer hjemme: om Kornet snart er modent, og naar det skal høstes; om vore Folk ere flinke til at gjøre, hvad de skal, og andet saadant, som det ligger mig Lag paa at vide. Og naar Du saa kommer igjen, saa see til, Du har nogen Mad med Dig iblandt, og en Kande Wiin. For fra den Tid af, jeg begyndte at være blandt de Døde, har man ikke bragt mig noget at drikke, hvorvel jeg er forbandet tørstig."

Da Konen hørte sin Mand snakke fra Galgen af, begyndte hun at rende sin Bet af Angest, som Pokker var efter hende. Men da hun hørte ham ogsaa tale om Wiin, blev hendes Medynk til Brede, hun blev staaende og skjældte den Hængte alt det ud, hun kunde: Mens han levede, havde han altid sværmet om i Kroer og Ripper, og ingen Dag ladet gaae hen uden Drik og Svir, og ved dette liderlige Levnet sat alting til; og nu tørstede han endnu efter sin Død? Men det var noget skamme- ligt. Hun havde knapt det, hvormed hun kunde føde sine

sine levende Børn, hvordan det da skulde gaae, om de Døde ogsaa skulde have noget at leve af. Derfor ønskede hun ham tusind Galger og Grene, og vilde gaae sin Vej, da man gav hende tilkjænde, at Dommeren havde besluttet for hendes Skyld at dømme hendes Mand til Liv og Frihed igjen. Men hun gav sig til at tude og skræle og frabede sig den Naade, og trygle dem, at de dog ikke vilde kalde en forfuldt Kjæltring til Live, som hun havde ondt nok ved at holde fra sin Lomme, nu han var død; tog de ham ned, fik hun at hænge sig. "Hør, sagde Manden: var jeg ikke død, skulde den Slange ikke tage saadan afsted for Jntet." Endelig blev det da befaleet, at han skulde tages ned af Galgen; men nu fik vi næsten værre at gjøre med at faae ham til at troe, han var i Live, end før, at han var død. Omfider blev han da overbevist ved de Penge, Førsten lod ham give til Skades Erstatning. Da han havde faaet dem, saa, enten for at prøve, eller vise, han var levende, var Jeppe ikke seen, førend han igjen kom til Kroen, og ikke gik derfra, før han havde druffet alle Pengene op."

Ustridig maa man, efterat have læst dette fuldstændige Udtog af Vidermanni Utopia, give Subm Ret, at dette Stykke er taget af denne Kilde; men ustridig maa og enhver, der sammenligner Stykket med Æmnet, tilstaae, at det, der fornemmelig gjør Stykkets Lykke og Værd, det, uden hvilket det ikke vilde være andet end et Gøglespil, næsten aldeles og allene tilhører Holberg.

At Holberg hverken har nyttet eller efter al Rimelighed kjændt den skalspearste Bearbejdelse af samme Æmne, blev i første Bind erindret; her ville vi altsaa blot

tilføje, at dette er saa meget mindre besynderligt, som dette Shakspearſke Stykke paa den Tid var i ſelve Engelland ſaa lidet kjændt, at Udgiveren af Tatler (R. Steele), rigtig nok til Johnsons ſtore Forundring, i No. 231 af ſit Ugeblad, meddeler Indholdet af det Skueſpil — den læmmede Sarggæſte — der opføres for Shakspeares Slu, ſom en ſamtidig Tildragelſe, der ſkulde være hærdet i Lincolnſhire, og er det øjenſynligt — lægger S. Johnson til — at Steele enten ſelv var bedraget, eller agtede at bedrage; at han enten vidſte ikke ſelv, hvorfra Hiſtorien var taget, eller haabede at kunde røve ſaa ukjændt en Forfatter uden at opdages.

Endnu ſtod maaskee, før ret at ſætte Holbergs Fortrin i ſit fulde Lyſ, tilbage at ſammenligne hans Lyſtſpil med den to Actes Schnurre, Drukkenbolten, ſom Hr. von Kozebue har behaget at bearbejde deraf i ſin Almanach dram. Spiele for 1805. I Fortalen gjør han ſig til af, at af denne Bearbejdelse tilhører ham ſaa meget, at han gjerne kunde kalde Stykket ſit; og Undertegnede tvivler meget paa, at Holberg, hvis han kunde ſee op af ſin Grav, vilde gjøre ham hans Ejendom ſynderlig ſtridig. Da denne Artikel deſuden er blevet ſaa lang, være dette nok om Hr. von Kozebues Mafferi.

K. K.

Me.

Mester Gert Westphaler,

eller

den meget talende Barber.

Comedie i fem Acter.

(Forestillet paa den danske Skueplads 1723.)

Personerne.

Mester Gert Westphaler.
Gunild, hans Moder.
Marie, hans Forlovede.
Gilbert, Apotheker, hendes Fader.
Gothard, hans Broder.
Senning }
Niels } to Vorgerer.
En Tiggerkjerling.
En fremmed Haderslever.
Verten Christoffer Pedersen.
Jørgen Handskemager.
Jens Bundtmager.
Christen Møller.
Cantoren.
Tobias, Procurator.
Apothekerens Dreng.
En Flensborger.
Tvende Bestikkelsesmænd.
Byfogden.
En fremmed Mand.
Theophilus.

Første Act.

Første Scene.

Henning. Niels.

Henning giver Niels et Ørefigen.

Niels. Hej, Gevalt! hvorfor slaaer Du mig?
Gevalt! Gevalt!

Henning. Om Permission! jeg seer, at jeg har løbet fejl; jeg tog Ham for en anden Mand.

Niels giver ham et Ørefigen igjen. Om Permission, Monsieur! (Rof et paa den anden Side.) Om Permission, Monsieur! (Løfter sin Etok op.) Om Permission, Monsieur!

Henning. Ach, min Herre! slaa mig ikke mere; et Ørefigen eller to bekjender jeg at have fortjent; men ikke meer, saasom jeg slog Ham af Banvare; naar Ulykken kommer, saa kommer den i Hobetal paa eengang. I Dag tidlig, jeg skulde staae op, kom jeg til min Skræder, og fandt der min nye Kjole ganske forskaaren, hvorudover jeg kom i Klammeri
med

med ham; det ene Ord tog det andet, indtil jeg gav ham Hug med min Stok, hvorpaa han lod hente Bagten, som bragte mig i Arrest; der sad jeg en Time, og imidlertid havde Bud efter min Kone, at hun vilde komme til mig; hun kom ogsaa i Bagten for at frelse mig, men fik mig ikke løs, førend hun accorderede Lieutenanten noget, som jeg skjemmes ved at sige; lat sapienti. Da jeg nu kom hjem, og takkede min Kone for sin Bistand, var hun saa taabelig at fortælle mig, hvordan det var tilgaaet, indbildende sig, at hun havde gjort en mægtig god Gjerning, nemlig, at hun af lutter Kjerlighed til mig havde opoffret det kjæreste Klenodie, hun havde, og bedrevet, nok sagt, med Lieutenanten. Jeg, som ikke kunde faae i mit Hoved dette, nemlig udaf Kjerlighed til sin Mand at gjøre ham til Hanreder, blier vred, som Monsieur nok kan tænke, stødte min Kone udaf Huset; hvorpaa der blev stor Opsigt udi Nabolauget, min Kone løber hen til sine Forældre; de gaae sammen hen til Præsten, Præsten kommer til mig, og truer mig med Kirkens Baand og Proces, saa at jeg, for at undgaae alle disse Ulykker, maatte bekvemme mig til at gjøre en Afbigt med min Kone. Jeg skjemmede mig ved at være hjemme, og derfor gif hen til Apothekeren, som er min gode Ven, for at spise med ham til Middag; paa Vejen raabte en Dreng efter mig i en Urtebod tvende Gange:

ge: Henning! Henning! og, da jeg saae mig om, satte han to Fingre for sin Pande, saa jeg kunde mærke, det var alt kundbar over Byen, at jeg var Hanreder. Jeg lod, som jeg ikke mærkede det, for ikke at faae nye Affaires paa Halsen, men gik hen til Apothekerens, og vilde fortælle ham min Ulykke. Bordet var dækket, da jeg kom, men jeg kunde hverken faae Lejlighed til at tale med ham, eller at spise, formedelst en Barber, som var derinde, hvilken udi fem stive Qvarter stod og fortalte mig om en Mand, som har levet for over 20,000 eller 21,000 Aar siden, og heed Olearius eller Arius, hvad det var, han kaldte ham, som førte en ny Tro ind her i Jylland, og derfor efter Stift-Amtmandens Ordre blev halshugget (saa syntes mig han fladdrede); thi jeg blev paa det sidste saa hovedsvimlet af hans Snak, at jeg sandsede hverken Dør eller Dag. I kan vel selv vide, hvor viderlig saadan Snak var for mig, der havde saa meget andet i Hovedet. Jeg besluttede endelig at opoffre mit Middagsmaaltid, og undstak mig, men har staaet siden en halv Time, og luret paa samme Barber, hvis Vej jeg vidste maatte falde her igjennem, naar han kom ud. Men til min Ulykke traf jeg paa Monsieur, hvilken jeg tog for Barberen, saasom han er ligeledes klædt. Ach Taalmodighed! Taalmodighed! det er en stor Dyd. En anden Gang, naar min Kjole bliver forskaaen,

skal

Skal jeg aldrig klamres med Skræderen, for ikke oveni købet at komme i Bagten, og, om jeg kommer i Bagten, skal jeg sidde taalmodig der, og aldrig mere sikke Bud efter min Kone, for ikke at blive Hanreder, og naar jeg en anden Gang bliver Hanreder, skal jeg bære mine Horn taalmodig, for ikke at gøre min Kone Ufbigt, og endelig hvilken Barberer udi Byen, der herefter vil dræbe mig med Snak, skal det staae ham frit for; thi saa dør jeg kun eengang.

Niels. Monsieur! Jer Sorrig gjør mig ondt; havde jeg vidst Jer slette Skjebne; skulde jeg ikke have slaaet Jer igjen. Jeg kan ellers mærke af den lange Tale, som, I siger, den Mand førte hos Apothekerens, at det er Mester Gert Westphaler, thi han er som Capitain for alle Barberere udi Jylland i at snakke.

Senning. Men' hvorledes er den Barberer bleven saa lærd?

Niels. Han er ikke saa lærd; thi, naar I har omgaaet ham en halv Snees Gange, har I hørt al hans Lærdom; han kaager immer op det samme; den Historie om Arius har han fortalt saa mange Gange, som der er Haar paa hans Hoved, saa at der er ikke et Varn her i Byen, der er jo god Ariasner; det er at sige, kan læse op Ord for Ord den samme Historie.

Sen:

Genning. Taler han da intet uden om den Arius?

Niels. Jo, han har ogsaa smaa Magaziner paa andre Materier; somme Tider taler han om de syv Churfyrster, somme Tider om Tyrken, om en Rejse, han engang gjorde fra Hadersleb til Kiel, somme Tider begler han Dyrigheden her i Stiftet igjennem. Disse Materier taler han verelvis om, hvorudover vi her i Byen tit har søgt for ham, at han kunde blive eet eller andet, enten ved Raadstuen eller Bytinget, forhaabende, at naar han havde faaet noget at bestille, han skal lade af at snakke saa meget. Men der er han; vil I nu hævne Jer, saa har I den rette Mand, I leder efter.

Genning. Nej, Monsieur! jeg vil hen og hævne mig paa Apothekerens gode Manders-Øl; thi jeg har i Sinde at begrave al min Fortrød udi en Ruus i Dag. Vil Monsieur gaae med mig; jeg kan forsikre, at Han er velkommen.

Niels. Jeg er ikke kjendt.

Genning. Det vil intet sige. Kom kun med mig.

Niels. Saa maa vi da skynde os; thi der er Mester Gert; han vinker ad os; nej Tak! see, om vi er saa gal og bliver staaende.

Un-

Anden Scene.

Gert Westphaler alene kommer frem, og vinker ad de andre.

Hej, Messieurs! et Ord, Messieurs! hej! jeg har noget at tale, som ligger Magt paa. Messieurs! nej Skam faae dem heller, end om de vil bie. Disse Folk her i Byen er kun for at æde og drikke. Nej! da vover jeg mit Fødeland Westphalen, der har man hver Time paa Dagen Snakkeforsamlinger, hvor der disputeres om allehaande Materier, undertiden heie Nætter til om Morgenen Klokken fire, saa at fast ingen gaaer af saadanne Forsamlinger, førend han er saa hæst, at han ikke kan tale mere. Var det ikke, fordi jeg havde boet her saa længe, og havde min Møer i Landet, blev jeg her ikke en Time længer; thi jeg kan for min Part ikke leve uden Omgængelse og Discours. Naar jeg kan komme til at snakke med Folk, skytter jeg hverken om Mad eller Drikke; men her, naar man vil besøge Folk, nægte de sig inde, og naar man kommer ind, gaaer det ud paa en Forkjering eller Panter. Talen er jo det, hvorudi vi kjendes fra Vesterne, det andet, nemlig at spille, æde og drikke og sove, har vi tilfælles med Vesterne. Jeg kan nævne Folk her i Byen, som ikke har villet ladet sig barbere af mit Huus, efter som jeg undertiden har tilbudet at gjøre det selv, ikke af nogen Trang (thi jeg har Evende nok) men for at

at tale med godt Folk, som jeg barberede; ja, de har heller ladet sig rage af Wæster Christoffer, i hvis Huus der har aldrig været en ærlig Nagekniv, saa at de vil heller lade sig rive Huden af deres Hæger, end at høre mig tale. Hvis jeg førte Kjærlingsnak, var det noget andet: men jeg rajsionerer om saadanne Materier, som man maatte give mig Penge for at høre. Her var en Skipper nylig fra Bortehude, han kunde skjønne paa min Tale; thi han havde ikke hørt mig en halv Time, førend Taarrene stode ham i Øjnene.

Tredie Scene.

En Tiggerkjærling. Gert Westphaler.

Kjærlingen. Far! gi mig en Skilling til Brød, a er saa svolten, Falil.

Gert. Er Du gift?

Kjærlingen. Nej a er ik Falil, a er en fatte Enke, som sidder med maane Børn.

Gert. Hvem var Din Mand, Mutter?

Kjærlingen. Ach! bitte Faar! a skjemmes ved at sejet; han skull see op no, det a gif og tippet.

Gert. Var han Matros eller Soldat?

Kjærlingen. Fy! fy! nej vist, han var en geistlig Mand, nemlig Substitut hier i Byen.

Gert. Herre Gott! var han Substitut! det Folk plejer dog gjerne at efterlade nogle Skillinger.

Kjær-

Kjærlingen. Nej han ik, for han leuet tou Kar uden Brø, før han døe, der kom en Trætt imell ham og Provsten, hvorover han blev affat.

Gert. Ja, Mutter! man skal aldrig sætte sig op imod sin Dyrighed; hvorledes gif det ikke Arius, der satte sig op imod sin Bisp: Du har vel hørt tale om Arius?

Kjærlingen. Nej a har ik, var han herfra Byen?

Gert. Nej, han var fra Tyrkiet; den samme Arius fik Ordre af Bispen at oplægge en Bog; men hvad havde Arius at bestille? han lod indføre udi samme Bog noget, som ikke havde været tilforn, og som Bispen holdt for Kjetteri, nu kunde han have sluppet, dersom han havde villet skyldt Skylden paa Bogtrykkeren, men det vilde han ikke; han sagde: det bør saa være. Sagen kom for Landemode, hvor Arius mødte selv uden Procurator (thi han havde en flydende Tunge, og kunde sige, hvad han vilde, jeg tør sige, at alle Procuratores, som er her i Byen, endog saa Tobias Christoffersen selv, bær ikke Band imod ham; de ere kun nogle Tingstude, Mutter! mod Arius; det er meest at forundre, at han, som aldrig har været øvet i Lands Lov og Ræt, eller nogen Tid havt sin Fod paa Tinget, turde møde for saadant Mode; Bispen, hvorvel hans Fiende, maatte selv tilstaae, at, om han havde været øvet udi Rettergang,

tergang, at han havde blevet en stor Procurator; men han havde, som jeg siger, aldrig havt sin Fod paa noget Ting) ja, hvor var det nu jeg slap?

Kjærlingen. Ach! gi mæ en Skilling Falil, a vill hen og kjøv noet Brø, a er saa svolten.

Gert. Nu erindrer jeg, hvor jeg slap; Arius mødte for Landemode uden Procurator, tilstod reent ud, at han havde forandret Bogen saaledes, forsøgtende sin Mening udi fire stive Klokke-Timer, hvorudover han af Bispen og Lehnsmanden blev dømt for en Rjetter, og forvist Landet; men, mon Arius tabte Modet derover? jo jo, hvad har han at gjøre? han rejser, min Tro, ligesfra Modet til Wien, og der insinuerer sig saaledes hos Kejseren og de syv Churfyrster; men før jeg gaaer videre, saaer jeg fortælle noget om de syv Churfyrster.

Kjærlingen. Ach, Falil! J louet mæ en Skilling, a har ino it spiißt i Dau, a kan it bie længer.

Gert. Saa vil jeg da gaae det forbi om Churfyrsterne. Summa Summarum, Arius insinuerer sig saaledes i Wien, at han bliver Høne i Kurv sammesteds. Han forplanter herpaa sit Rjetteri over hele Tydskland, Frankrig, Italien og Danmark, ja der blev her i Landet fast lige saa mange Arianer, ja fleer end Lutheraner; Navnet er endnu i det ringeste ikke uddøet; thi Byfkriverens Kone Ariane maa være af det Slags Folk udsprungen; de fleste Vestil-

lings-

lings-Navne gaaer endnu ud paa Arius, som Commissarius, Secretarius, Notarius, fra Høje indtil Lave indtil Trommeslagere, som paa Latin hedder Drummedarius, eller, som vi pronuncerer det udi Westphalen, Drummedarius.

Kjærlingen græder. La mæ i No, vil J it gi mæ noet, har J ik fornøden at hindre mæ i at søg Almis hos andre; a troer æ Troll har satt den Kol ud paa mæ i Dau med sin Snak. (Gaaer bort.)

Gert. Vi lidt, Vestemoer! nu skal Du høre, hvor det gif Arius paa sikasten; da han med Permission engang skulde gaae paa Sec: —

Kjærlingen. Ach! Ach! Ach! hjælp, hjælp, hjælp! (løber færdig med sine Krykker.)

Gert. Jeg troer Pokker rider den Pulverher; see! om hun ikke kunde løbe, naar hun vilde. Hun var ikke saa halt, som hun hinkede.

A n d e n A c t.

Første Scene.

Gunild allene.

Det er forkræffelig med Mester Gert. * Nu har han udi en heel Maaned hver Dag lovet mig at ville gjøre det klart. Han har været over ti Gange i Apothek

thekerens Huus, og havt alle de Leiligheder, nogen kunde have, at tale om Sagen og begjære hans Datter. Ja, Apothekeren har selv til den Ende ført sine Døttre neer i Stuen til ham; men hver Gang han kommer tilbage, og jeg spør ham, om Partiet er gjort, svarer han: i Morgen vil jeg vist gjøre det klart; thi i Dag kom jeg i saadan vidtløftig Snak med nogle fremmede Folk, som jeg fandt i Apotheket, at jeg ikke fik Stunder at forrette mit Erinde; saa at Apothekeren derover er bleven gandske vred, og spør mig, om jeg og min Søn vil fixere ham; thi Sagen er alt afgjort imellem os Forældre, det fattes ikke andet, end at han skal tale et Ord med Namesellen. I Dag har han dog svoret mig til at gjøre det klart. Jeg vil derfor gaae for i Veien til Apothekeren, og stille ham tilfreds først. Men der seer jeg han kommer.

Anden Scene.

Gilbert. Sunild.

Gilbert. Hør I vel, Karle! seer nu vel til, at alting er curiøst til Doctorerne kommer. Apotheket skal visiteres i Eftermiddag. Jeg mener dog, at, naar Syldenvandet og Aquaviterne ere gode, saa spør de ikke meget efter andet. Doctor Herman har ubi 10 Aar aldrig examineret mit Apothek anderledes. Det eneste, han spør mig om, er dette: ha-

ben Sie gut Salvolatile igund? das müssen wir probiren ihr Herrn Collegæ. Naar saa 7 á 8 Bou-tellier Rhinskviin er tømmet, saa er Visitationen gjort. Men der seer jeg Mester Gert Westphalers Moder. Hendes Tjener, Madam!

Gunild. Det er mig kjær, at jeg fandt Apothekereren; jeg vilde gjerne tale med Ham om det andet.

Gilbert. Vil Hun noget andet, Madam! saa er intet bedre, end at Hun tager Sennepsblade ind. Men jeg veed ellers nok, hvad Hun mener. Jeg har ti og ti Gange sagt, at Svoger-skabet staaer mig an. I lover, at Jer Søn skal komme til mig, og gjøre det af. Han kommer ogsaa, men staaer hver Gang, og præker om noget andet Sladder til den mørke Nat. Jeg har aldrig min Livstid seet saadan Frier. Jeg laer mig, min Tro, ikke fixere længer, vil han have min Datter, saa maa han gjøre Ende derpaa, at Sagen engang kan faae Hul, som man siger.

Gunild. Hun faaer nok Hul, Hr. Apotheker! det er, min Tro, ikke af Koldsindighed; thi han er saa forlybt, som nogen kan være.

Gilbert. Hvorfor Fanden frier han da ikke, i Stedet for at præke Eventyr for os; hvad bryder mig at vide, hvilken Mand Doctor Arius var. Jeg har nok at gjøre med de Doctorer og Barberer, som vi nu have. Det er jo en Mand, som er død for over halvandet hundrede Aar siden, og er færdig at
staae

staae op igjen. Hvad bryder mig ogsaa at vide, hvor mange Paver og Churfyrster der nu er til; mit Apothek kan jo meget vel staae, om der aldrig var een i Verden.

Gunild. I Dag har han svoret mig til at gjøre det af.

Gilbert. Det er godt, Mutter! min Datter skal da være hjemme; han maa spørge efter hende; thi jeg faaer selv ikke Lejlighed at tale med ham, formedelt en Visitation, som skal holdes i mit Huus i Dag. Adieu! lad ham kun komme strax.

Gunild. See! der er min Søn selv, om Hr. Apotheker vil tale med ham.

Gilbert. Nej! jeg faaer ikke Stunder at tale med ham; I maa sige ham kun, hvad jeg har sagt.

Tredie Scene.

Gert. Gunild.

Gert. Mutter! hvi gif Apothekeren saa hastig?

Gunild. Hør, mit Barn! denne Gang har jeg endnu stillet ham tilfreds, hvorvel ikke uden stor Møje. Manden meen, man vil fixere ham. Han har ikke stor Uret derudi. Det er jo over to Maanedes siden Partiet blev sluttet, saa at intet stod tilbage uden at tale med hende selv; men den ene Dag gaaer bort efter den anden med Din forbandet Snak, som ikke er fire Skilling værd; hvad mener Du, Folk

er forlegen at vide, hvad Du bestilte paa Din Rejse til Kiel, hvor mange Kroer, Du var udi undervejs, hvor mange Piger Du fælede paa Knæerne udi hver Kro, og hvor mange Piber Tobak Du smøgede paa Vejen; her er jo en stor Deel Folk i Byen, der har været længere frem i Verden; Anders Christensen har jo været 3 à 4 Gange i Borden og Røven i Frankrig, ja Fanden i Bold hen i Trapezund, eller Cattesund, men fortæller ikke nær saa meget om sine Rejser.

Gert. Det er, min Tro, ikke Paffeteller, jeg fortæller om min Kielske Rejse, hvor mange Potter Al jeg drak, og hvor mange Piber Tobak jeg smøgede; men adskilligt, som er værd at høre. Vil nu kun Mutter give Ngt paa, om det er Paffeteller, saa vil jeg kortelig repetere den hele Rejse: Vi vare tilfammen i Selskab — —

Gunild. Ej, gik til Bloksbjerg med Din Snak! hen og forret Dit Verinde, eller sig veent ud, at Du har ingen Lyst dertil, saa kan der blive en Ende derpaa. Flux hen samme Djeblik, og kom tilbage og sig mig Svar.

Gert. Ej! det haster jo ikke saa farlig meget, Mutter! I kan jo sagte lade mig fortælle.

Gunild. Jeg har jo hørt den raaden Historie over hundrede Gange tilforn.

Gert

Gert. Ach! bi dog lidt, Mutter! jeg skal gjøre den saa kort, som muligt.

Gunild. Lad mig gaae, siger jeg, eller jeg giver Dig et Par Drefigen, saa Du skal tumle om.

Gert. Blandt andre, som var i Følge med mig til Kiel, var en Hattemagersvend.

Gunild giver ham et Par Drefigen. Det er for Dig, og det er for Din Hattemagersvend.

Gert. Et brav Stykke Karl var den samme Hattemagersvend, som endnu boer i Kiel. (Hun trækker ham efter Haaret ud, og han bliver ved at fortælle, til hun har trukket ham ud.) Jeg troer, Konen er gal, maa jeg ikke snakke? Men der seer jeg en fremmed Mand.

Fjerde Scene.

En fremmed Haderslever. Gert Westphaler.

Hadersleveren kommer ind med en Badsæk paa Ryggen. Det er dog ikke saa liden en By, som jeg tænkte; denne Plads maa vist være Torvet, men her seer man ikke ret mange Folk; dog, der seer jeg en Mand; hør, Landsmand! hvad hedder dette Torv?

Gert. Det hedder Torv.

Hadersleven. Ja jeg tænkte, det var en Gade.

Gert. Er det Gade, saa er det ikke Torv.

Hadersleveren. Veed Han intet godt Logement at recommendere mig for en billig Priis?

Gert. Jo mænd, der er et Kammer i mit Huus ledig.

Hadersleveren. Det var kostelig, saa vil jeg følge Ham strax hjem; thi jeg er saa træt.

Gert. Hvor kommer ellers den gode Mand fra?

Hadersleveren. Jeg kommer fra Harsløv, om Monsjeur er kjendt der.

Gert. Ja vist er jeg kjendt i Haderslev; jeg reiste engang derfra til Kiel, men glemmer aldrig den Rejse. Blandt andre, som var i Følge med mig, var en Hattemagersvend, et brav Stykke Karl, som endnu boer i Kiel, og holdes for den bedste Mester (alle Hatte, jeg har brugt udi lang Tid, ere af hans Arbeid; thi han gjør dem saa ærlige og trofaste, som nogen udi Jylland) Summa Summarum: vi rejser sammen til Kiel hver paa sit Haandværk, for at forsøge vor Lykke der; (thi Kiel er en meget god Stad at komme fort for Haandværksfolk; jeg veed, at mange af mine Kjendinger er kommen did hen med tomme Hænder, men inden nogle Aar have staaet sig som Uls-Klinger; thi Sagen er denne: der er saa Arbejdere, og Folket i Byen ere velhavende og betaler vel, derforuden er der godt Kjøb paa alting; jeg skal fortælle Monsjeur kortelig, hvorledes Kjøbet var paa Madvare i min Tid; først gav man for det bedste Pund Flek, som nogen ærlig Mand vilde komme i sine Erter, ikke meer end en lybsk Skilling . . .

Hadersleveren. Ach, Monsieur! det blir for vidtløftig at fortælle.

Gert. For det andet, for et Pund Orefjød ikke meer end en Søsling.

Hadersleveren. Ach! det kommer jo ikke Rejsen ved.

Gert. Tredie, for en halv Tønne Smør ikke meer end fire Rigsdaler.

Hadersleveren. Hør, Landsmand! jeg vil sige reent ud, jeg har ingen Taalmodighed at høre paa alt dette.

Gert. Fjerde, for en Snes Æg ikke meer end en Lybsk Skilling.

Hadersleveren. Ej! hvad har jeg med Jer Æg, Smør og Fjæs at bestille; vilde I bryde mig altid med saadan Snak, vilde jeg ikke være i Jert Huus for intet.

Gert. Femte, for en Potte fransk Brændevin ikke meer end — — Ej, Monsieur! bliv ikke saa utaalmodig! Nu jeg vil da gaae dette forbi, og fortælle om Rejsen. Vi fandt udi den første Kro paa Bejen en Mand, som saae meget vel ud, med støbte Sølvknapper i sin Kjole, og sorte Fløjels-Buxer; den samme Mand talede os meget venlig til, og sagde: Monsieurs! skal vi ikke drikke sammen? vi takkede for den Ære, han vilde gjøre os, og drak med ham det ene Kruus efter det andet in bona charitate,

te, indtil vi bleve, reverenter talt, halv drukne, da bød han sig omsider til at drikke duus med os, vi bukkede og frummede os, og drak duus med ham. Føermanden sad imidlertid og smilede udi en Krog: vi spurgte ham nogle Gange: Svager! warumb lacht er? men han svarede altid: nichts. Endelig, da vores nye Duusbroer var gaaen bort, fik vi at høre, at det var Bøddelen af Slesvig. Nu vil jeg foreskille Monsieur, om Folk med Billighed kan blamere os derfor; thi først — — om Permission, jeg har saadan hjertelig Høste, jeg maa vende mig lidt fra Ham — (Imidlertid sniger den anden sig bort. Gert taler og hoster imellem, medens han har saa vendet sig om.) Først, siger jeg, vidste vi jo ikke (hoster imellem.) at det var Bøddelen af Slesvig, (hoster igjen.) og postito (hoster igjen.) vi havde vidst det, (hoster igjen.) saa vare vi jo derfor lige gode; thi naar vi ret estertænker, hvad en Skarpretter er (hoster igjen, og vender sig derpaa om til den anden.) saa er det jo ikke andet end Dyrigheds Fuldmægtig. — Men hvor blev han af? mon Fanden tog Hadersleveren? Hej, Monsieur Harslever! hej, Landsmand Harslever!

Femte Scene.

Gert allene.

Drollen skal fløve Jer ad I Hadersleverer, saa mange som I ere; denne Karl maa uden Tvivl have været

været en nobel Venetiano, thi han var saa snedig; men han skal, mars, ikke undgaae mig. Det er jo et Skjælsstykke at snige sig saa hørt, naar en brav Mand vender Ryggen; jeg træffer hark nok til Christoffers, hvor rejsende Folk plejer at tage ind. Der maa jeg frax hen.

T r e d i e A c t.

Første Scene.

Er et Bertshuus, hvor nogle Borgere sidde ved et Bord, og raisonnerer over et Kruus Ol om Aviserne.

En Borger. Sorgen Handffemager. Verten.

Borgeren. Herr Bert! lad os faae de sidste Aviser.

Verten. Her er de, I go Venner.

Borgeren. Er der noget i dem?

Verten. Ja, der er noget hid og did, som er mærkværdigt.

Borgeren. Vær I saa god og læs dem for os, Herr Bert! I læser saa godt Vrent.

Verten. Ja nok, men saa maa I ikke snakke imellem.

Bor:

Borgeren. Nej, vi vil hverken snakke eller drikke saa længe I læser.

Verten. Jo I maa vel drikke, jo meer I drikker, jo bedre skal jeg læse; giv nu Agt! Fra Regensburg skriver man, at man frygter for Pest, og at allerede nogle Huse ere anstakne.

Borgeren. Poh Slapperment! og vi tilstedes alligevel Kendsborgere at rejse her igjennem Byen; her har aldrig været Anstalt udi Staden, og der blir heller aldrig. Faaer jeg fat paa Byfoged og Bormester, skal jeg sige dem reent ud, hvilke Karle de ere. Pesten er allerede udi Kendsborg, og vi lader alle Mennesker komme i Byen uden Pas. Ja, jeg tør ikke sige, hvad jeg mener.

Verten. Ach, Monsieur! det er ikke Kendsborg, men Regensburg, som ligger midt udi Tydskland.

Borgeren. Ja saa.

(De leer allesammen.)

Verten. Udi Siebenborgen skal der være nylig født en Kalv med en Haarhue paa Hovedet og Fryndser om Benene, hvilket, Indbyggerne holde for, ikke betyder meget godt. Samme Kalv døde strax, men talede, førend han døde, disse Ord: væ! væ! Siebenborgen!

Borgeren. Hvad siger I om det, I gode Mænd? Ach, Herr Bert! læs det nok engang, Jørgen Handskemager hørte det ikke.

(Verten læser det igjen.)

Jør:

Jørgen Handskemager. Det kan ikke betyde andet end Krig imellem Tyrken og Kejseren; thi for den forrige Krig blev der og født en Kalv. Man hører ikke andet end Vidunder. Jeg troer ikke, at Verden kan staae i fire Aar.

Borgeren. Mener Du det, Jørgen?

Jørgen. Ja, jeg har saa mine Betænkninger.

Verten. Fra Venedig skrives der, at forgangen Maaned var saadan Kulde, at alle Cardinalerne frøs til.

Borgeren. Alle Cardinalerne?

Verten. Nej, jeg troer, der staaer Canalerne.

Borgeren. Ha, ha, ha, ha!

Verten. Vil I narre mig, saa vil jeg ikke læse meer, lad Jørgen Handskemager læse Resten.

Borgeren. Jørgen! læs Du da; det er en Tverdriver, den Christopher.

Jørgen. Der haver udi Carnavalen været adskillige Monne-Lystigheder.

Borgeren. Hvor ligger den Sted Carnaval, Mester Jørgen?

Jørgen. Den ligger i Polen.

Anden Scene.

Gert Westphaler. Borgerne. Verten.

Gert. God Dag, Christoffer! har I ikke for-
num:

nummet noget til en Hadersløver, som nylig er kommen til Byen?

Verten. Nej jeg har ikke, Mester Gert! hvad skulde den Harsløver hedde?

Gert. Det maa Pokker vide; han bestilte Logement i mit Huus, og løb siden fra mig.

Verten. Det var ilde gjort. Veed I ellers, hvad I skal gjøre for at hevne Jer?

Gert. Skam, der veed.

Verten. I skal rejse til Harslev, og bestille et Logement der i Byen igjen, og derpaa strax ogsaa løbe bort, det er, min Tro, det bedste; saa er den ene By den anden intet skyldig.

Gert. Jeg troer neppe, der er en Krohusmand i Verden, som jo harcellerer.

Verten. Hvad vil I have at drikke, Mester Gert?

Gert. Giv mig en halv Potte Øl af det bedste.

Borgeren. Jørgen Handskemager! bliv I ved at læse, saa slipper vi at snakke med Gert Westphaler; thi vi kjender nok hans Snak; indlader vi os kun aldrig saa lidet med ham, er vi strax fast.

Jørgen. Fra Epir skriver man, at Churfyrsten af Menck med de andre Churfyrster vare forsamlende at beraadslaae om — —

Borgeren. Løv lidt, Jørgen! er Churfyrsten af Menck ogsaa ikke Øisp?

Gert.

Gert. Jeg hører, Mossjørs! at I taler om Churfyrsterne.

Jørgen. Ja, det er kun imellem os.

Gert. Der ere syv Churfyrster in alles.

Jørgen. Det veed vi heel vel, Mester Gert.

Gert. Tre af dem ere Geistlige, og de andre fem Verdslige.

Jørgen. I har Ret, Mester Gert; fem og tre er syv.

Gert. Nej, jeg fortaledede mig, der er kun fire Verdslige.

Jørgen. Det er godt nok, men ingen spør Jer derom.

Gert. Af de Geistlige er Erkebispnen af Cöln den Fornemste.

Jørgen. Ach Herre Gott! det er jo noget, som I ikke har fornøden at fortælle mig; jeg veed det jo ligesaa vel, som I.

Gert. Derefter følger Erkebispnen af Trier.

Jørgen. Maae vi ikke sidde i Fred? vi taler Ham jo intet til.

Gert. Den tredie er Erkebispnen af Mentz.

Jørgen. I maa tale, hvad I vil, saa høre vi intet dertil.

Gert. De andre fire ere Verdslige. Jeg kan ikke erindre deres Navne; men jeg veed nok, at de ere fire.

Jør.

Jørgen. Jeg var tilfreds, at J kom aldrig noget ihu, saa blev man i No for Jer.

Gert. Disse syv Churfyrster regierer det fjerde Monarchi. Thi der har været tre tilforn, nemlig det Phrygiske, Elamitiske, og Mesopotamiske, og dette er det sidste; naar Churfyrsterne gaaer under, skal ogsaa Verden forgaae efter Sybille Spaadom, derfor passer man saa nøje paa, at, saasnart Nanden gaaer af en Churfyrste, vælger man strax en anden ud i hans Sted, paa det at Verden ikke skal forgaae, og har det stedse været saaledes practiceret siden Keiser Augusti Tider, hvilken berømmelig Keiser stiftede det fjerde og sidste Monarchi efter Sybillaes Begjering, som raadte ham at grunde det paa syv Statter; hvorpaa samme store Keiser gjorde to berømmelige Ting: 1) I det, at han udfrev al Verden til Skat. 2) I det han indstiftede de syv Churfyrster. Paven var vel derimod, og sagde: Ithro Keiserl. Majestæt, warum so viele Weltliche Fürsten auf einmahl zu machen? men Keiser Augustus, som var en Mand, der ikke lod sig pirre noget ved, blev vred og svarede: Ihr Papstliche Excellenz! Ich will es so haben; hvorudover Paven strax faldt til Fode, og bad om Naade, ved hvilken Ydmyghed han saa meget udvirkede, at Keiseren tilstødte ham, at gjøre sexten Cardinaler paa engang, hvilke ere ligesom geistlige Grever eller Baroner; thi Cardinalatsskabet fal-

der

der allene til den ældste Søn, men aldrig til Datter; thi hvis en Cardinal dør, og efterlader sig allene Datter, falder Cardinalatet til Paven igjen.

(De andre sniger sig ud af Bertshuset, og Mester Gert holder fast paa Jørgen Handskemager.)

Vi har ogsaa havt Cardinaler her i gamle Dage, Jørgen Handskemager! men nu ere de affskaffede.

Jørgen. Ej! slip mig, eller jeg gjør en Ulykke paa Jer.

Gert. Den sidste Danske Cardinal hedte Arcimboldius, en Karl, som ved Afsladsbreve gjorde saadan Skade, og trække sa mange Penge af Jylland, at Landet har endnu ikke kunnet komme sig igjen. Jeg har derudover fattet saadant Had til Cardinaler, Mester Jørgen, at jeg kunde ikke bare mig, om jeg saae en Cardinal, jeg jo slog ham lige paa Dret og sagde: (Siger Jørgen Handskemager et Par Prefsigen i sin Hidsigthed.) I Karle! I Blodsuere, sagde jeg, I var værd, at man skulde træde Jer under Fødder. See! saa skulde man bære sig ad med Jer. (Slaaer Jørgen paa Gulvet og træder paa ham, som skriger om Hjelp.)

Om Forladelse! naar jeg kommer paa den Materie, blir jeg saa hidsig, at jeg ikke kan styre mig. I maa gjerne slaae mig igjen. Summa Summarum: samme Arcimboldius var den sidste Cardinal udi Jylland; thi — —

(Jørgen løber ud og skræler, og Mester Gert efter, holdende ham i Haaret.)

Te

Tredie Scene.

Berten allene.

Det gaaer aldrig vel; han kommer hid, og skil-
 ler mig ved alle mine Gjester, ved al min Næring;
 saafremt her er Dyrighed i Byen, og jeg hedder
 Christoffer Peersen, saa skal Mester Gert ikke have
 gjort det omsonst. Ingen af dem betalte en Skil-
 ling, da de gif ud, og jeg veed ikke, naar jeg faaer
 mine Penge. Lad mig see: Sorgen Handskemager
 fik fem Kruus Dl , han er en langsom Betaler, jeg
 kommer for Sikkerhed at skrive ham for sex Kruus.
 Jens Bundtmager tre, jeg maa skrive fem: thi han
 kan taale at betale. Christen Møller maa jeg sætte
 to eller tre Streger til; thi det er dog uretfærdige
 Penge, han haver. Cantoren havde allene elleve
 Kruus, ham vil jeg ikke skrive højere; thi det er min
 bedste Melkeko. Hvis vi havde os ikke de Streger
 forbeholden, kunde ingen ærlig Mand creditere; mon
 det er ikke nok, at jeg faaer mine Penge igjen; de
 gode Folk havde druffet mere, hvis de havde kunnet
 sidde i No. Jeg er vis paa, Cantoren havde end-
 nu taget et Kruus paa sin Samvittighed til de an-
 dre; thi han er virkelig en af de bedste Folk her i
 Byen, der under en ærlig Borgermand en Skilling.
 Men jeg skal hevne mig paa Mester Gert, om jeg
 ellers hedder Christoffer Peersen; thi faaer jeg ikke
 Hevn,

Hevn, saa er min Næring fløjten. Min bedste Profit bestaaer derudi, at jeg skjenker for Folk, som kommer i mit Hus. Jeg sælger vel en Hob Øl uden Huset, men baader ikke saa meget derved; thi de Folk, som henter Øl, vil have fuldt Maal. Derimod skjenker jeg paa Skum for andre Godtsfolk, som kommer i Huset, saa at altid Skummet bringer mig en Potte paa fire Kander. Jeg vil ikke tale om, naar Godtsfolk blir drukne, at jeg ofte kan give dem et halvt Krus for et helt, hvilken Profit jeg kan gjøre med en god Samvittighed; thi det er drukne Folk ikke tjenligt, at de faaer Kruset fuldt. Saa altid det Øl, jeg sælger i Huset, bringer mig dobbelt saameget ind, som det, jeg sælger uden Huset. Det er en forbandet Karl med hans Snak, han har det som en hidsig Feber; hvis Dyrigheden i Tide ikke hammer det, saa jager han os alle af Byen. Der er saa mange Maader, et Mennecke har at plage et andet med. Jeg troer, om man svede Munden til paa den Karl, saa lærte han sig til at snakke med den anden Ende. Jeg har aldrig min Livstid kjendt Magen dertil. Men jeg maa i Tide tænke paa Raad derimod.

(Han drikker alle Slumpene udaf Krusene, og gaaer ud.)

Fjerde Act.

Første Scene.

Gert allene.

Det var mig en forbandet Harsløver. Jeg har spildt den hele Dag bort paa at lede efter ham, men forgjæves. Hillemand! nu kommer jeg ihu, at jeg skulde hen til Apothekeren at afgjøre det andet. Mon det ikke skulde være for silde? dog, hvor silde det er, er det dog bedre at gaae derhen, end at blive ganske borte.

Anden Scene.

Tobias Procurator. Verten.

Tobias kommer ind, og banker paa Bertens Dør.
Herr Bert! giv mig et Glas Brændevin. J plejer jo at have nogle Draaber, som styrker Hjertet.

Verten. Serviteur, Monfr. Tobias! hvor kommer Han fra?

Tobias. Det er jo Jer ligemeget.

Verten. Herre Gott! J er udi saare ondt Humour i Dag.

Tobias. Ja, det er sandt. Har J nogle Draaber, saa lad mig strax faae dem.

Verten. Men hvad skader Jer da; er der skeet nogen Ulykke, eller er der nogen Sag bleven forliget?

To:

Tobias. Ej Du Narrenkop! lad mig faae, hvad jeg begjærer, og hold inde med saadan Snak.

(Verten gaaer ud efter Brændevin, medens den anden sidder med Haanden under Kinden)

Verten. Her er Brændevin med Draaber i.

Tobias. Geres Skaal, Herr Bert! Det gjorde godt. Hør, Christopher! nu vil jeg høre Jer Betænkning om noget; vil I nu dømmne, om det er ret eller ej. I veed nu, at jeg er en ærlig Mand, der vil Jngens Ulykke, og at jeg søger altid at forlige fattige Folk, som ingen Midler har at søge Proces med.

Verten. Ja, det er sandt nok, den Reputation har I over den hele By, Men bør man ikke og forlige rige Folk?

Tobias. Nej, holdt sagte! saa maatte Ganden være Procurator.

Verten. Ja ja! det er menneskeligt.

Tobias. Hvad menneskeligt! I taler som en Gaas; jeg holder for, det er Uret, det er et Skjelmestykke af en Procurator, at forlige en Sag, det er jo at stjæle fra Byfogden, det er at stjæle fra Skriveren, det er at stjæle fra sig selv.

Verten. Ja, det er saa vidtløftig.

Tobias. Nej hør, Christoffer! jeg vil bevise det saa klarligt, som to og tre er fem. Har en Skri-

ver Ret til at tage Skriverpenge eller ej? sig mig kun aut, aut.

Verten. Han har Ret dertil; thi Loven siger, at han skal have Skriverpenge for Stevninger og andet.

Tobias. Naar nogen betaer ham den Ret, gjør han vel eller ilde? svar kun aut, aut.

Verten. Han gjør ilde.

Tobias. Ergo gjør En ilde, der forliger Sager, hvoraf de Mænd skal leve; ja, jeg tør sige, han er en Tyv; thi Tyveri eller Furtum er mange Slags. I Karle, som ikke har studeret, kalder kun det Tyveri, at bryde ind i en Mands Hus og stjæle. Nej! Tyveri er ikke allene at tage Ens Gods og Penge bort, men ogsaa at opsnappe det, som er paa Vejen at blive hans; *ex utroque capite actio furti*; thi foruden det, som man kalder *furtum manifestum*, *non manifestum*, *furtum conceptum*, *oblatum*, er der ogsaa noget, som man kalder *furtum prohibitum & non exhibitum*; til hvilken Klasse kan henses denne Casus; thi at hindre En udi at faae sine stjaalne Koster tilbage, eller at hindre ham udi den retfærdige Gevinst, som En er lovet, er det samme; saaledes er det Tyveri, at hindre og afvende en Flod at flyde til mig. Den, som gjør det, stjæler det Vand fra mig, som er paa Vejen at flyde til min Gaard. *Furti actio competit ei, cujus*

cujus interest rem salvam fore; saa lærte Tobias og jeg i gamle Dage paa juridiske Collegier.

Verten. Jeg troer nok, det sidste er ret, fordi der var saa meget Latin og Græsk deri; men det, som J sagde først allene paa Dansk, kunde jeg ikke begribe, at det var Ret.

Tobias. Nu vil jeg tale tydeligere, saa at J skal tage og føle derpaa; en god ærlig Mand her i Byen (jeg vil sætte Cantoren) er paa Vejen til Jer Hus for at unde Jer en Marks Penge eller to, en anden møder ham, og hindrer ham udi det Forsæt; gjør han vel eller ilde?

Verten. Han gjør, som en Skjelm; thi han betager mig min Næring, og stjæler fra mig; derfor mener jeg paa saadant Fundament at støvne Gert Westphaler.

Tobias. Hvad har han gjort?

Verten. Han skilte mig i Dag ved alle mine Gjester; de kunde ikke være her længer for hans forbandede Snak; men den ene sneg sig ud efter den anden. Hvad synes Jer, Monsieur Tobias! at jeg skal gjøre herved?

Tobias. J skal lade ham støvne, lad mig kun raade; jeg skal føre den Sag ud for Jer, som en ærlig Mand. Vi skal actionere ham efter den Artikel: *si quis panno rubro armentum fugaverit.*

Verten. Hvad er det paa Dansk?

To

Tobias. Paa Dansk hedder det: dersom nogen ved rødt Klæde gjør Bester løbske.

Verten. Men jeg veed jo, at Snak er ikke rødt Klæde, og Haandværksfolk er ikke Bester.

Tobias. Det er sandt nok; jeg veed jo vel, at Haandværksfolk kan ikke holdes for Fæ, og at Snak er ikke rødt Klæde; men ligesom man straffer En, der med rødt Klæde gjør Fæet løbst og gal, Husbonden til Skade, saa bør og han straffes, der med urimelig lang Snak gjorde Borgerne løbske, og drev dem af Huset, Jer til Skade. Lad kun mig raade, han skal faae en Ulykke.

Verten. Men jeg er bange, at Sagen kan koste mig meer at udføre, end Gevinsten kan blive.

Tobias. Hvad vil det sige, Christoffer? vil I ikke staae paa Jer Net, gjør han maaskee ligesaa en anden Gang. I maa drive paa den Sag i det ringeste for Jer Vres Skyld. Folk vil ellers pege Fingre ad Jer, og sige: der gaaer den Styngel Christoffer Peersen, der ikke torde staae paa sin Net. Jeg raader ikke til Proces for det ringe Salarium, som jeg kan have deraf; men fordi I er min gode Ven, som jeg nødig vilde skulde vederfares nogen Skam.

Verten. Saa faaer jeg da procedere mod ham?

Tobias. Ja vist, og det jo før jo bedre; thi
Sagen

Sagen kan J aldrig tabe. Der kommer Mester-
Gert. Lad os gaa.

Tredie Scene.

Gert alene.

Jeg veed ikke, hvor det kommer, jeg har en stet
Skjebne udi denne Bye; hvis jeg boede paa et andet
Sted, kunde jeg fortjene Penge ved min Tale. Jeg
troer ikke, noget Menneſke, end ikke mine Uvenner,
skal ſige, at jeg nogen Tid har ført Snak paa Va-
ne, at man har hørt mig tale om Bejrligt, om Gif-
termaal, om Barselſtuer. Jeg fører lutter politiske
og udenlandske Discourſer, ſom ikke findes udi mange
Bøger, og hvis Værdi ikke kan opvejes med det røde
Guld. Er det ikke ubegribeligt, at ſaadan Slyn-
gel, ſom Jørgen Handſkemager, tør foragte og ka-
ſte paa Nakken af min Tale; nu mødte jeg ham igjen
for Apothekerens Dør, og hvorvel jeg havde haſtig
Erinde, kunde jeg dog ikke bare mig at fare fort
med min Tale; men han ſled ſig løs. Men, vilde
nogen ſige: hvorfor kaſter Du da Perler for Svin?
hvorfor ſpilder Du unyttig koſtbare Ord for Folk,
ſom have Eſeløren? jeg ſvarer dertil: naar jeg har
begyndt en Discourſ, maa jeg fuldende den. Det
er ſaa min Natur; thi jeg kan aldrig ærgre mig meer,
end, naar En har hørt Begyndelſen af min Tale,
og ikke vil holde ud til Enden. Derfor ſkal Jørgen

Hand-

Handskemager høre i Dag Slutningen af det, jeg begyndte at fortælle ham, om jeg end skal bryde ind i hans Hus med Magt. Men, hillemand! jeg forsømmer mit Erinde. Jeg maa banke paa.

Fjerde Scene.

Gert. Jesper. Siden Marie.

Gert. Serviteur, Jesper! er Apothekeren hjemme?

Jesper. Jo han er nok hjemme, men er ikke at faae i Tale; thi den hele Doctorgrad er her i Dag.

Gert. Hvad er da at bestille?

Jesper. Her holdes Visitas. Men Husbond bad mig, at naar Mester Gert kom, at jeg skulde kalde paa Mammesellen.

Gert. Godt nok! sig, at jeg er her at opvarte hende.

Marie. Tjenerinde, Mester Gert!

Gert. Skyldigste Tjener, Mammeselle! jeg er bange, at jeg kommer i ubelejlig Tid.

Marie. Hvi saa?

Gert. Jeg hører, at her er Visitas i Dag.

Marie. Det gaaer mig ikke an. Naar der er Visitas hos min Mama, saa er jeg gestjæftig. Men dette angaaer kun ene Mandfolkene.

Gert. Jeg hørte, der var saadan Støjen og Al-larm i den store Stue, som der kunde have været holdet en Rigs- eller Kreds-Dag.

Ma-

Marie. Hvad vil det sige: Kreds Dag?

Gert. Det er mig kjert, Mammeselle! at Hun spør mig derom.

Marie. Jeg vil dog ikke bemøje Ham med at fortælle det denne Gang.

Gert. Thi jeg veed saa vel Bessked derom, som nogen her udi Byen.

Marie. Jeg tvivler ikke derpaa. Men jeg ønsker dog, at det maa blive til en anden Dag.

Gert. Man maa gjøre vel Forskjel, min hjerte Mammeselle! paa Reichs-Tagen und Kreids-Tagen.

Marie. Ja jeg troer det nok; thi der er stor Forskjel paa et Rige og et Stykke Kride.

Gert. Nej, det kommer ikke deraf. Jeg skal fortælle Hende først, hvad en Reichstag er; en Reichstag kaldes sammen af de syv Churfyrster.

(Fortæller saa videre den hele Historie om Churfyrsterne.)

Marie. Monsieur! jeg har ikke Stunder at høre meer: vil I være saa god og besøge os oftere, skal det være os kjert, besynderlig, om I kan træffe paa de Tider, som jeg ikke er hjemme; ellers vil jeg bede, I er saa god at fortælle min Kat Resten af Historien; thi han forstaaer den ligesaa vel, som jeg. Adieu.

Gert. Det var, min Tro, rene Ord for Penge. Jeg seer nok, at jeg gjør mig forhadet i denne By ved min Tale; jeg skal forsvære at lukke min Mund op oftere; thi disse Folk her i Byen er det ikke værd.

Man

Man blir forhadet just for det, som man burde elkes og æres for. Jeg maa hjem og sige Murter, hvor haanlig jeg blev modtagen. (Saaer ud.)

Femte Scene.

Gunild. Marie.

Gunild. Nu maa jeg hen at høre, hvordan min Søn har forrettet sit Verinde. Det er noget underligt med den Karl. Familien staaer ham an. Han er forstbt i Mammesellen. Hans Person staaer hende an. Forældrene har banet Vejen. Han har været paa Vejen saa ofte at fri, og dog altid med uforrettet Sag er kommen tilbage. Jeg vil ikke haabe, at det er ogsaa saaledes denne Gang tilgaaet. Men der seer jeg Mammesellen. Tjenerinde, min hjerte tilkommende Svigerdatter!

Marie. Den Titel tilkommer mig aldeles ikke. Hun behager kun at skjemte med sin Tjenerinde.

Gunild. Hvi saa? min Søn har jo været her efter Begjering.

Marie. Det er sandt nok.

Gunild. Og, som jeg haaber, forrettet sit Verinde.

Marie. Det kan jeg ej heller nægte. Han havde sat sig for at komme hid for at underrette mig ubi den tydske Stat, og vise, paa hvad Fod Regimentet staaer i Tydskland. Det samme forrettebe han
saa

saar meget vel. saa at jeg aldeles intet kan klage, uden derover, at Discoursen varede for længe.

Gunild. Talede han da intet om Kjerlighed?

Marie. Nej, Madame! Saa længe han talede med mig, var han paa den anden Side af Rhin-strømmen, og gik alt dybere og dybere ind i Tydskland, saa jeg derover af Frygt for at blive omsider bragt hen til Tyrkiet maatte tage Flugten, og bede ham fortælle min Kat Resten. Men der er Batter, nu kan Madamen høre hans Betænkende derover.

Sjette Scene.

Gilbert. Gunild. Marie.

Gilbert. Madam! Hun maa forlade mig, at jeg taler noget plumpt. Jeg vil aldeles herefter ikke have hverken Hendes eller Hendes Søns Gang i mit Hus, saasom vi ikke har i Sinde at lade os tage ved Næsen oftere, og tilstøde, at vort Hus bliver gjort til en Fabel.

Gunild grædende. Ach, Hr. Apotheker! jeg kan ikke beskrive, hvor meget dette gaaer mig til Hjerter. Jeg tilstaaer, at min Søn har den Fejl, at naar han kommer paa sin gamle Snak, glemmer han alt andet, hvad han skal forrette. Men naar man undtager den Skrøbelighed, Herr Apotheker! saa er der meer godt end ondt hos ham. Han er from,
og

en god Husholder, har hele Aar ikke en Mus paa, spiller og ikke, er flittig i sin Profession.

Gilbert. Jeg tilstaaer alt dette, Madam! derfor tilstøder jeg ham gjerne at omgaaes med mine Svende, som han kan holde Collegium eller Lectie for. Men min Datter skal han blive fra; thi det staaer hende ikke an at gaae paa Lectie.

Gunild lader som hun daaner. Ach! Ach!

Gilbert. Hillemand! Konen faaer ondt. Spring ind, Mariken, og tag den Flaske Nummer tre, som staaer paa den fjerde Hylde.

(Hun kommer ind med Flasken, som man ser hende at lugte til.)

Hør, Madam! tag sig da dette ikke saa nær. Hvad vil det sige, om Jer Søn ikke faaer min Datter? han kan jo altid gjøre ligesaa godt Parti.

Gunild. Ach, Herr Apotheker! gjør mig dog den Tjeneste, at have Taalmodighed end eengang, for at undgaae Folkes Snak. Tro mig, Han skal ikke blive fixeret oftere.

Gilbert. Nu nu Madam! giv Jer da tilfreds. Lad ham da komme end eengang, og gjøre Alvor deraf.

Gunild. Tak, Herr Apotheker! Løber han end eengang med Limstangen, skal jeg ikke kjende ham for min Søn meer.

Gilbert. Adieu, da.

(De gaaer bort.)

Gy-

Syvende Scene.

Gunild. Mester Gert.

Gunild. Ach, jeg elendige Menneske! den Søn bringer mig i Graven; men see! der er han. — Lør Din liderlige og vanartige Karl understaae Dig til at møde for mit Ansigt. Jeg er gal, at jeg lægger saadant paa Hjertet; thi jeg burde have slaaet Haanden af Dig for længe siden. Hvorledes har Du forrettet Dit Vrinde ogsaa denne Gang hos Apothekereren?

Gert. Vel nok, Mutter! allene at Mammesellen var noget for hastig.

Gunild. Det er at sige, hun vilde ikke sidde hele Timer og høre paa Din forbandede Snak. Din vanartige Skjelm! (giver ham et Prefsigen.) sig mig (giver ham et paa den anden Side.) hvorfor gif Du hen til Apothekereren? var det for at tale om Statsager?

Gert. Mammesellen spurgte mig, hvad en Kreds eller Rigsdag var i Tydskland, saa veed jeg jo, at jeg maatte underrette hende derom, hvilket man ikke kan gjøre, uden man beskriver Churfyrsterne, og viser nemlig, at de ere syv in alles, nemlig tre Geistlige og fire Verflige. Som for Exempel: de Geistlige ere Churfyrsten af Cöln — —

Gunild (giver ham et Par Prefsigen igjen.) See! der har

har Du et Par af de Geistlige og Højlærde efter
Colns Bægt. Vil Da nu holde Din Mund.

Gert. Ach, Mutter! vær dog ikke saa vred paa
mig. Stil Apothekeren end eengang tilfreds. Jeg
skal, min Tro, ikke opholde Jomfruen oftere med
Snak, og gaae uden om, men strax lige til, saa at
hun skal være fornøjet med mig.

Gunild. Hør, Gert! den Brede, jeg lader see
mod Dig, rejser sig af lutter Kjerlighed. Jeg har
end eengang, Dig uafvidende, stillet Apothekeren
tilfreds; gik derfor nu paa staaende Fod lige derhen,
men viid derhos, at dersom Du fører Dig ogsaa
denne Gang op, som tilforn, skal jeg aldrig kjende
Dig for min Søn mere.

(Gaaer bort. Mester Gert gaaer strax hen, og banker paa.
Mammefellen kommer selv ud)

Attende Scene.

Marie. Mester Gert.

Marie. Velkommen tilbage, min kjære Mester
Gert!

Gert. Ydmygste Tjener, min hjerte Jomfru!
jeg beder tusinde Gange om Forladelse, at jeg for-
tørnebe Hende sidst med min lange Tale.

Marie. Det er Ham alt forladt, min kjære Me-
ster Gert!

Gert. Jeg beder, Jomfruen ikke vil regne mig
det til onde.

Ma:

Marie. Aldeles ikke. Hans gode Moder har alt stillet min Pappa og mig tilfreds igjen.

Gert. Jeg bekjender, min hjerte Jomfru, at jeg snaffer undertiden noget meget.

Marie. Ja, det har jeg og mærket.

Gert. Man lægger mig det til en Lyde, men der findes dog visse brave Folk, som skjønne derpaa.

Marie. Det vil ikke sige, Mester Gert, naar man ikke taler saa meget i Utide.

Gert. Men har da Jomfruen af Hjertet forladt mig min forrige Forseelse?

Marie. Ja jeg har, Mester Gert! af mit ganske Hjerte.

Gert kysker paa hendes Haand. Jeg vil tjene Hende, min hjerte Jomfru! vi, som har reist udenlands, har gjerne den Syge eller Orm, hvad man kan kalde det, at vi vil fortælle, hvad vi har hørt og seet paa fremmede Steder, for at lade see, vi ere ingen Hjemfødinge.

Marie. Har da Mester Gert reist udenlands? det har jeg, min Tro, aldrig vidst.

Gert. Jo mænd. Jeg rejste engang fra Haderslev til Kiel, men glemmer aldrig den Rejse.

(Fortæller den hele Rejse igjen; omsider gaaer Jomfruen ud.

Han gaaer og spadserer ved een af Gangene, og mener, hun skal komme tilbage. Men hun lader sig see over Gangen med en Skaal Vands, som hun staaer over hans Hoved, sigende:)

Kom saa igjen, og fixer os oftere. Gert.

Gert. gaar hen til den anden Side med nedslagen Hoved, og spadserer op og ned. Men hvad mon det er for en Mand? han gloer, som han ikke havde seet et Huus tilforn. Det maae være en Fremmed.

Niende Scene.

En Flensborger. Mester Gert.

Flensborgeren. Her maa vist boe en Barbeer; jeg seer, der hænger Fade ud. Hør, er Jer Mester hjemme?

Gert. Er der noget til Tjeneste, min Herre?

Flensborgeren. Jeg vilde gjerne have mit Skjæg af mig.

Gert. Det skal strax skee. Vil Monsieur, behage at sætte sig ned. (Han barberer ham.)

Flensborgeren. Er her noget nyt i Byen?

Gert. Jeg veed, min Tro, ikke. Jeg har der foruden forsvoret, at fortælle nogen Ting. Folk her i Byen er ifkun for at æde og drikke, og gider ikke høre tale.

Flensborgeren. Da er jeg en stor Liebhaber af Discourser.

Gert. Hvorfra er min Herre, med Permission?

Flensborgeren. Jeg er fra Flensborg.

Gert. Mig synes, jeg har havt den Ære at see Ham udi Kiel.

Flensborgeren. Kan nok være. Har da Mester været udi Kiel?

Gert.

Gert. I Kiel? ja vist, jeg glemmer aldrig den Rejse. Jeg skal fortælle min Herre, hvorledes det tilgik.

(Fortæller den hele Rejse. — Det staaer til Acteuren at gjøre den saa vidtøstigt som han vil. — Midtertid raaber den Anden, at Skægget er vel nok afraget, for at komme des hastigere løs, men han maa holde ud.)

Slensborgeren sagte. Jeg skal, min Tro, betale ham med samme Mynt. (Vist.) Jeg har faaet en slem Byld bag mit Ore, Mester! veed Han ingen Raad derfor?

Gert. Den gaaer nok bort af sig selv; jeg vilde ønske, jeg havde saadan Byld, thi det er meget sundt.

Slensborgeren. Sid jeg kunde overdrage Jer min. Jeg vil ellers fortælle kortelig, hvorledes jeg fik den Byld.

Gert. Min Herre! jeg skal hen at barbere en Anden strax, jeg vilde gjerne bede, at Han vilde betale mig for min havte Umage.

Slensborgeren. Først havde jeg udi tre Dage en stor Pine paa den Sted, hvor Bylden nu er. Dog, det var endelig ikke paa samme Sted, men en Tommebred derfra. Udi tre Dage eller, jeg troer gar, fire Dage, nej det var kun tre Dage, fandt jeg en stor Pine, uden at see ringeste Tegns.

Gert. Det kan nok være, Monsieur! Han er ellers saa god, og glemmer ikke mit Salarium.

Glensborgeren. Summa Summarum, efterat jeg havde følet den Pine udi fire Dage (jeg sætter endnu fire Dage; thi nu erindrer jeg mig det) det er ellers underligt med Menneffens Zhufommelse, naar man meest vil sjøre sig Umage at erindre en Ting, saa kan Pokker ikke hitte den, og naar man ikke tænker derpaa, falder det ind af sig selv.

Gert. Om Monsseurs Zhufommelse ogsaa herudi slaaer Ham fejl, saa vil jeg tage mig den Frihed til at erindre Ham om det, mig tilkommer for min Umage.

Glensborgeren. Jeg skal, min Tro, ikke glemme Ham. Imidlertid, mens denne Pine varede, svædede jeg forfrækkelig bag Øret. Det var saadan underlig Svæd, Mester, den var ligesom et Lim, naar jeg tog den imellem Fingrene, og lugtede, reverenter talt, ligesom (jeg tør ikke sige.)

Gert. Monsseur! med et Ord at sige: Sæbe og Kniv koster Penge.

Glensborgeren. Det nægter jo ingen, Mester! nu skal vi strax komme til Sagen. Endelig brød det ud til en rød Fæ, som nu var liden, som et Naalehoved, nu blev stor som en Ert, nu liden igjen, nu stor, nu liden igjen, nu stor, atter liden igjen, atter stor, nu som et Naalehoved, som sagt er, nu som en Ert.

Gert. Frem og tilbage er en lang Vej, Landsmand!

mand! gaaer alle Flensborger-Historier i den Melodie, saa gid Fanden have Resten. I skal, min Tro, betale mig dobbelt, baade for min Umage og Tidsspilbe.

Flensborgeren. Efter at denne Plet havde været ubi nogle Dage, og jeg imidlertid følet stor Pine (jeg glemte at sige dette, at jo mindre Pletten var, jo større var Pinen; thi naar den var kun som et Naalehoved, havde jeg ingen Lise hverken Nat eller Dag, derimod naar den var som en Ert, følede jeg kun lidet dertil; ligesom Pletten tog af, saa tog Pinen til, og ligesom Pletten tog til, saa tog Pinen af, liden Plet stor Pine, og liden Pine stor Plet) Mester forstaaer vel min Mening?

Gert. Ach, jeg bliver gal over denne Snak. Hør, Landsmand! hvis — —

Flensborgeren. Nu kommer jeg strax til Sagen: endelig efterat jeg havde udstaaet denne Pine i nogle Dage mere og mindre, ligesom Pletten var stor og liden til, som foromtalt er, og ikke nødvendig at repetere, brød det omsider ud til en Byld, hvis Begyndelse Tilværelse og Aftagelse jeg kortelig her vil fortælle.

Gert. I skal, saa sandt jeg er en ærlig Mand, betale mig for min Tidsspilbe.

Flensborgeren. Vi skal nok komme til rette,

Mester! noget kan afvittes i den Kielske Kesse. Men hvor var det jeg slap?

Gert. Jeg veed Fanden, hverken hvor I begyndte eller I slap. Lad mig gaae. I maa beholde de Penge, I er mig skyldig, med al min Ulykke.

Slensborgeren. Ej! det er underlige Folk i denne By, som ikke kan høre Folk tale. Nu skal jeg strax komme til Ende, og saa vil vi gjøre Regning. Vyliden var i Førstningen gandske plettet, det er at sige, gandske fuld med smaae Pletter. Jeg veed ikke, om Mester begriber min Mening?

Gert. Hør, Landsmand! gaa af mit Huus, jeg lader Jer ellers trække ud.

Slensborgeren. Men saa gif Pletterne bort, saa kom de igjen, saa gif de bort, saa kom de igjen, saa gif de atter bort, saa kom de igjen, saa bort, saa igjen. En Dag utallige Pletter, en anden ingen.

Gert. A . . . A . . . A . . . Mutter! kom ind til Hjelp! her er kommen en Lucifer fra Slensborg i mit Huus.

Slensborgeren. Saa vil jeg da gaae.

Gert. Gaa Fanden i Bولد. Det var en forbandet Karl; man klager over mig i Byen, at jeg taler for meget, men jeg er kun en Sinke mod denne Karl. Skam faae han for mine otte Skilling; thi jeg barberer dog ingen Fremmed ringere. Dog er jeg glad, at jeg slap ham med den Forlis. Det for-

fortrød mig meest, at han vilde ligne sin Historie ved min, ligesom det var ikke mere vigtigt at rejse udenlands, end som at faae en raaden Byld bag Øret. Jeg tilstaaer gjerne, at jeg taler meget, det har jeg efter min Faer; men han førte ingen Sladder, og det gjør jeg ikke heller. De Godtsfolk her i Byen vil nok savne mig engang, naar jeg er død, og sige: Fanden fare i Gert Westphaler, han var dog bedre Mand, end vi holdt ham for at være; thi siden han døde, er her ikke een i Byen, der veed saa at tale om udenlandske Sager. Ja, de vil sige: gid vi kunde grave ham levende op af Jorden igjen. Saa længe Folk lever, agter man dem ikke, men de ere ikke død, førend det fortryder dem. Kvindsyge er ogsaa maaskee tildeels Aarsag derudi. Man seer, at jeg fører Discoursen allene i alle Selskaber. Andre vil gjerne tale med, men kan ikke; og derfor lider ikke at høre mig tale. Hvorfor hader Jørgen Handskemager mig meest af alle? just fordi han helst af alle Folk her i Byen vil give et Ord i Lavet med, men tør ikke føre nogen politisk Tale, naar jeg er tilstede; thi han veed, at jeg hugger ham strax i Flanken, saasom jeg forstaaer mine Politica bedre end han. Jeg har ofte mærket det, at saa tit jeg kommer i hans Selskab, stiller han sig gandske taus an, ligesom han vil indbilde Folk, at han er af de kloge Mænd, der taler lidt, og grunder meer. Det er saa en

gam-

gammel Streg af viise Dosmere, der intet forstaaer, og derfor giver sig en grundig Mine, og tier, naar de lærde Folk, som jeg eller andre, er tilstede; da de dog med al deres Grunden tænker ikke meer end en Hest eller et Faar. Skal jeg nu derfor lade mig Munden binde? nej! jeg vil heller være misundet end foragtet. Jeg vil heller, Folk skal sige: der sidder en carnalligst Tunge paa den Karl, end de skal sige: den Karl sidder som en dum Fæhund eller Skab-hals, der har hverken Maal eller Mæle. Men hvad mon disse Mænd vil her?

Tiende Scene.

Tvende Bessikkelses-Mænd. Gert.

Tvende Mænd. Hans Tjener, Mester Gert! det gjør os ondt, at vi skal komme til Ham med saadant Verinde.

Gert. Hvad Verinde er det?

Tvende Mænd. Vil I være saa god at læse dette.

Gert læser Stevningen: Christoffer Pedersen, Borg og Ostapper her ibidem, finder sig højlid besværges over Belagte og Kunstfarne Sr. Gert Westphaler, Badsker her sammesteds, fordi han ved urimelig, lang og kjedsommelig Snak haver kommet alle fornævnte Christoffer Pedersens Gæster til at bortløbe udaf hans Huus, hannem til ubodelig Skade

vdi

udi sin Næring, hvoraf han med Kone og Børn
 skulde leve, samt Skatte og Skyld. Derved han for-
 mener at fornævnte Gert Westphaler høilig har
 forgrebet sig mod Gæsteretten. Thi gives fornævnte
 Gert Westphaler lovlig Gæsterettes Barsel herom i
 Gæsteretten at møde, som holdes i Eftermiddag Klof-
 ken fem i Byfogdens store Stue her i Staden, Vid-
 ner og Attester at høre, paa Spørgsmaal at svare,
 og Dom at lide for sig sin formastelige Udfærd, alt
 efter den Rettesættelse, som Citanten agter yderligere
 at lade gjøre, ladende ingen Udeblivelse skee under
 Faldsmaal — —

Hvad Pokker er dette? det er paa sin Tyrkisk at
 handle med Folk.

Tvende Mænd. Hør, Mester Gert! I maa
 ikke tale saaledes; I kan derudover komme i For-
 træd.

Gert. Er det christeligt? kunde saadant veder-
 fares mig, om jeg havde været i Tyrkiet? lad os
 kun ikke spørge og efterabe barbariske og tyrkiske Mo-
 der, vi veed ikke selv, hvor nær Faren er os, hvor
 snart det er ude med Christendommen. Tyrken har
 alt de tre Parter af Verden inde, og Christendoms-
 men er kun den fjerde; thi det er forskrækkeligt,
 Monsieur! hvorledes Tyrken har taget til i disse
 sidste Tider; thi naar vi efterseer, hvad Mahomed,
 den første tyrkiske Kæiser, var, da var det en sulten
 Hund,

Hund, der havde ikke engang, hvad han skulde bide eller brænde; han tjente udi en Urtebdød, og var som Provisor for en Enke, hvilken han siden fik til Ægte, og bekom Midler med.

Twende Mænd. Ja det er nok, Mester Gert! Stevningen er ham forkyndet, farvel!

Gert. Nej hør kun, Mossieurs! et Djeblif. Saasnart Mahomed havde faaet Penge i Hænder, førte han sig strax op, som en Baron, tillagte sig en forgyldt Vogn med Spejlglas udi, og fire Lafejer, anrettede Lystigheder og Gjestebude, og derved fik mange Benner, og et stort Urhang, saa at han først undertvang hele Mesopotamie By, som han boede udi, derefter gif videre, tog ind Jerusalem og Trapezundt, satte chrisne Folk paa Spid, stegte og aad dem op, hvor han kom, og med det Blod, som han tappede af dem, skrev Alcoranen, en stor Bog, fast fire Gange saa tyk, som Jerntegns-Postil. Hans Efterkommere har trædet i hans Fodspor — — Vær saa god at bie lidt, nu er det ude — og undertvunget sig tre fuldkomne Parter af Verden.

Twende Mænd. Ej, Landsmand! slip, eller I faaer Hug. (De gaae.)

Gert. Gid det maa ikke skee udi min Tid det, som Sybilla har spaaet, at Tyrken skal vande sine Heste udi Limfjorden. Hej! hej! bi lidt, nu er det ude.

ude. Hej! hej! gaa da, I Slyngler! længe nok.
Jeg maa hjem at fortælle min Moer denne Sag. (Gaaer.)

Ellevte Scene.

Tobias alene.

Ach! nu kommer jeg mig lidt igjen, eftersom jeg
saaer noget at bestille; jeg kan ikke være ørkesløs;
jeg kan for min Død ikke være ørkesløs; den lille
Gevinst, som er derved, er ogsaa god, men det er
det mindste, som jeg seer efter; min Glæde i Ver-
den er, at jeg kan have noget at bestille, lade see,
hvad jeg duer til, og tjene min Næste. Jeg burde
dog ikke være her i Byen, sandt at sige; thi jeg er
for lærd til at være Procurator i Jylland. Naar jeg
ret vil gjøre mig Umage, og tale juridisk, sidder
Byfogden og gaber, som han var fortabt; thi han
forstaaer ikke et Ord af alt, hvad jeg siger. Men
jeg kan have min Lyst deraf undertiden at plage ham,
og hugge ham i Flanken nu med en ut rubi, nu
med en uti possidetis, nu distingvere mellem ma-
lificium & quasi-maleficium, nu citere et Sena-
tus Consultum Servianum, nu et quasi-Servia-
num, hvormed jeg vinder mangen vanskelig Sag.
Thi (uden at tale ilde om sin Dyrighed) saa er By-
fogden lidt storagtig, saa at, førend han vil lade
sig mærke, at han ikke forstaaer mine Terminos,
opofferer han heller min Contrapart; jeg glemmer al-
drig,

drig, hvorledes jeg i Fjor kom ham til at svæde over en *Condictio indebiti*, hvilken jeg citerede, hvorvel det ikke var *Condictio indebiti*. Han sagde, hvorvel han ikke forstod det, "Tobias! J har Ret", saa at jeg vinder mange Sager, som jeg ufejlbar ellers tabte, dersom jeg førte dem ud paa reent Dansk. Engang var han dog saa forbandet, at han fældte saadan Dom: Udi det, som blev ageret paa Dansk i denne Sag, har N. N. Ret; angaaende Latinen, da ophæves Omkostningen paa begge Sider. Men der seer jeg Mester Gert kommer. Jeg kan ogsaa tage hans Sag an, thi han er en *raisonnabel* Mand. Men jeg maa raadføre mig først med min *Samvittighed*, om jeg kan tage begge Parter's Sag an paa eengang. — Hør, *Monsieur Samvittighed!* jeg tilspørger dig, om jeg kan gjøre saadant uden Synd, helst efterdi jeg er en fattig Mand, og begge Parter har noget til Bedste? (Svarer selv udi en sin Zone for *Samvittigheden* :) Ja vist! ja, vist! ja vist kan Du gjøre det! *Domine Tobia, utriusque juris studiose & Advocate doctissime.* Godt, godt, *Monsieur Samvittighed!* jeg vil og gjøre det. Naar Cy har raadført sig med sin *Samvittighed*, er det ham jo nok.

Tolvte Scene.

Tobias. Gert.

Tobias. Serviteur, Mester Gert! J seer saa traurig ud i Dag.

Gert.

Gert. Ach, Herr Advocat! her er onde Mennesker i denne By.

Tobias. Det er sandt, Mester Gert. Tænk engang, om her ikke var Lov og Ret, Dyrighed og Procuratores, som straffe Ondskab og forsvare Uskyldige, hvorledes det da vilde gaae.

Gert. Herr Advocat! vil J tage en Sag an for mig?

Tobias. Mod hvem?

Gert. Mod Christoffer Peerssen.

Tobias. Ja nok, men med Caution, at J ikke siger ham det; ellers crediterer han mig aldrig et Kruz Pl oftere.

Gert. Nej, han skal, min Tro, aldrig faae det at vide af min Mund.

Tobias. Hvorfor har han da ladet Ham stevne?

Gert. Han foregiver, at jeg ved unyttig lang Snak har drevet hans Gjester af Huset.

Tobias. Hør, Mester Gert! J skal tage en Contrastevning.

Gert. Men hvorpaa skal jeg grunde den Contrastevning?

Tobias. Ej! lad mig kun raade, jeg skal nok hitte paa noget, ellers maatte jeg ilde have studeret mine Jura. Hør, de Mænd, som løbe ud af Stuen for ikke at høre paa Jer Snak, hvorfor løb de bort?

det

det var jo ligesaa meget, som de vilde sige: vi vil ikke høre paa den Ordgydere længer.

Gert. Ja, det er sandt; men ingen sagde dog de Ord.

Tobias. Det er lige meget; naar En viser en Mand, der har en galant Kone, to Fingre, er det ikke ligesaa fuldkommen, som han kaldte ham Hans reder? her er vel ikke Actio directa, men dog Actio utilis, quæ non ex verbis legis, sed ex interpretatione petenda est.

Gert. Det er Gjesterne angaaende; men hvorledes skal jeg stevne Verten, som kunde aldeles intet dertil?

Tobias. Verten? ha! ha! han bør svare til den Tort og Skade, som skeer i hans Huus; teneatur ex quâ-maleficio.

Gert. Paa den Maade kunde jeg ogsaa for nogle Aar have stevnet en Vert to Mile fra Harsløv, udi hvis Hus mig skede en stor Tort, saasom jeg der drak duns med Bøddelen af Slesvig, hvilken jeg tog for en fornemme Mand. Jeg skal fortælle Herr Advocat fortelig Historien: jeg rejste engang fra Haderslev til Kiel; blandt andre, som var i Følge med os, en Hattemagersvend — —

Tobias. Og det efter den Artikel: Exercitor navis aut cauponæ aut stabuli de dolo aut injuria,

ria, quæ in navi aut caupona aut stabulo facta erit, quasi ex maleficio teneri videtur.

Gert. Samme Hattemagersvend var et brav Stykke Karl, som boer endnu udi Kiel.

Tobias. Si modo ipsius nullum est maleficium, sed alicujus eorum, quorum opera navem aut cauponam aut stabulum exercet.

Gert. Og holdes for en af de bedste Mestere sammesteds.

Tobias. Cum enim neque ex maleficio neque ex contractu adversus eum constituta sit actio.

Gert. Alle Hatte, jeg har brugt i lang Tid, er af hans Arbejd.

Tobias. Et aliquatenus reus est, quod majorum hominum opera uteretur.

Gert. Thi han gjør dem saa ærlige og trofaste som ingen udi Jylland.

Tobias. Ideo ex quasi maleficio teneri videtur.

Gert. Summa Summarum, vi rejser sammen til Kiel.

Tobias. In bis autem casibus in factum actio competit.

Gert. Ej! jeg kan ikke komme tilrette med de Mennesker, som taler saa meget.

Tobias. Jeg ikke heller.

Gert.

Gert. Lad os begge da holde op at tale om de Materier.

Tobias. Ja nok.

Gert. Men I kan jo sagte høre Enden af min Historie, jeg skal gjøre den saa kort, som muligt. Summa Summarum, vi rejser sammen til Kiel.

Tobias. Qvæ hæredi quidem datur, adversus hæredem autem non competit.

(De taler det sidste begge paa enaang.)

Gert holder for Ørerne. Ej! hold dog op med Jer latinske Snak. En ærlig Mand kan jo ikke faae et Ord indført.

Tobias. Saa længe som I rejser fra Haderslev til Kiel, saa længe taler jeg Latin. Ellers var det nok saa godt, at I gif hen og kjøbte stemplet Papir til Stevningen. Naar I har ført Sagen til Ende, maa I gjerne snakke om Jer Rejse, saa længe Jer lyst.

Gert. Maa jeg det? saa vil jeg strax gaae efter Papir.

Tobias. Ja vist.

Gert. Vil Advocaten da erindre, hvor det var, jeg slap?

Tobias. Ja! Ja!

Trettende Scene.

Tobias allene.

Hvis Alle udi Byen havde det Greb, som jeg har, at holde Gert Westphaler i Tømme, Skulde han snart blive taus; thi en Gjel cures allerbedst af den, der stiller sig meer naragtig an end han. Ligesom naar man vil vænne En fra at lyve, Skal man lyve ligesaa stærk som han; thi dersom man straffer ham derfor, og siger, at det er ikke sandt, gjør han sin Saligheds-Ced paa, at det er gandske vist, og saa kommer man ingen Vej. Saaledes, naar En siger, han er falden ned af et Klokketaarn uden Skade paa Hovedet, Skal den anden sige, at han er falden ned af Maanen paa Hovedet, og befundet sig meget vel derefter. Ellers troer jeg virkelig, at Gert Westphaler gif saa bedrøvet bort over det, at han ikke kunde fuldføre sin Historie, som om han havde tabt sin Sag. Nu vil jeg hen og agere for begge Parterne; thi det er at slaae to Fluer med een Smekke. Jeg maa strax hen til Byfogden.

F e m t e A c t.

Første Scene.

Tobias. Byfogden.

Tobias, Dyrngste Tjener, Herr Byfoged! jeg
kom,

Kommer i Dag frem med en meget underlig Sag. Christoffer Peersen vil have Dom over Gert Westphaler, fordi han har snakket alle hans Gjester ud af Huset.

Byfogden. Hvad skal man gjøre med den Sag, Monsieur Tobias! man kan jo ikke straffe ham for hans Tale, uden han har brugt Skjeldsord.

Tobias. Det er sandt nok; men som det er en underlig Sag, saa skulde der og fældes en underlig Dom.

Byfogden. Jeg veed ikke anden Dom, end at Processens Omkostninger ophæves paa begge Sider.

Tobias. Nej! Herr Byfoged! Han veed jo, at alle Folk klager over Mester Gert, at han dræber dem med formegen Snak. Nu kunde Herr Byfoged fælde en Dom, hvorved hele Staden skede en Tjeneste, og hvorved og Byfogden kunde indlægge sig Ære.

Byfogden. Hvorledes da?

Tobias. Man kunde dømme Gert Westphaler til, udi tre Dage ikke at snakke.

Byfogden. Det er artig nok. Før dem da kun hid i mit Hus.

Anden Scene.

Byfogden alene.

Det er en pudserlig Karl den Tobias; hvem
 Pok

Dokker anden Skulde hitte paa saadanne Inventioner? men den hele By vil glæde sig over saadant; thi her er ikke en Sjel udi Byen, som jo slyer Mester Gert for hans forbandede Snak. Jeg tør dog ikke dømme ham til mere, end tre Dages Taushed; thi ellers tog han Livet af sig selv af Fortvivlelse. Det kan nok hælde sig, at han kaster ester udi Lovbogen, om der er nogen Straf dicteret for dem, der dræber Folk med Snak, og at han ikke skjætter Dommen, naar han finder ingen *Clausula poenalis* mod saadant, ja maaskee vil besvære sig for anden Dyrighed derover; men det skal have gode Veje. Jeg skal nok hitte paa noget at forsvare Dommen med; hvad jeg ikke kan hitte paa, det kan Tobias; thi han er en lærd Mand. Men der seer jeg, de kommer.

Tredie Scene.

Christoffer. Gert. Byfogden. Tobias.

Tobias tager Gert til Side, og tørrer Sveden af sig. Hør, Mester Gert! jeg har ærlig fortjent i Dag de fire Rigsdaler, I gav mig; thi jeg har fægtet saaledes for Jer, at jeg er vaad indtil min Kjole.

Gert. Hvorledes mener I, det vil falde ud?

Tobias. Christoffer har sat i Rette paa Eders Vre, og vil have Jer til at blive en Tremarks-Mand.

Gert. Han vil Fanden heller?

Tobias. Ja vist! men jeg haaber dog, det skal Holbergs Skrifter. 6te Del. D ikke

ikke saaledes falde ud; thi jeg bombarderede Byfogden saaledes med Latin, at han blev ganske hovedsvimlet, og Christoffers Procurator, da jeg begyndte ret at tale, løb bort. Jeg vil hen at sige Christoffer det; thi jeg kan ikke dølgelængere for ham, at jeg har været Jer Procurator.

Christoffer. Hvorfor taler I saaledes med min Contrapart?

Tobias. Han spurgte mig, hvor hans Procurator var afbleven, og jeg svarede ham, at han forløb Sagen.

Christoffer. Løb han da bort?

Tobias. Ja, han gik fløjten, da han hørte mig tale; thi jeg har i et helt Aar ikke gjort mig saadan Umage for nogen Sag. (Torrer Sveden af sig.)

Byfogden. Lad Parterne komme frem.

Tobias. Saa, frem frem!

Byfogden. Mester Gert Westphaler er med Bidner og egen Tilstaaelse lovlig overbevist, at have indmænet sig i Christoffer Pedersen Oltappers Gjæsters Laug, mod Gjæsternes Billie, og forstyrret deres ædrue og ærbare Discourser med ubegjert og ham uvedkommende Raisonneren, hvorudover de har forladt Huset. Hvorfore Christoffer Pedersen ved Fuldmægtig paastaer Dom over Gert Westphaler, el allene at erstatte den derved tilføjede Skade, men endog at restituere al *lucrum cessans* og *damnum*

emer-

emergens, som deraf i Fremtiden kan flyde, samt derforuden med vilkaarlig Straf ansees, og betale Processens Omkostning tilstrækkelig. Herimod har ver Gert Westphaler ved Contrastevning ved sin Fuldmægtig ladet paastaae, at han ved disse Gjæsters haanlige Bortløben er tilføjet en stor Tort, hannem ikke til liden Forklejnelse paa hans ærlige Navn og Rygte, hvorfore han formener, at Verten bør tilfindes ved Mulct og Afbigt at gjøre ham Reparation, samt betale Processens Omkostning. Efter flige Omstændigheder kjendes for Ret, at, som de gode Mænd Gjæsterne vel, om de havde villet, kunde have blevet ved deres Kruus Ol besiddende, uden at kjere sig efter Gert Westphalers Snak, hvorudi intet Vererørigt har været, saa kan Gert Westphaler ej eragtes skyldig i den Skade, Verten ved deres Bortgang har taget, men han derover fritages, og forbeholdes Christoffer Pedersen sin lovlige Regres til dem, som han bedst veed og kan; ej heller kan Westphaler finde sig nogen Tort tilføjet ved det, at Gjæsterne gik bort; thi de udi et aabent Ølhus havde Lov at gaae ud og ind, som de selv vilde. Dog, som Gert Westphaler ikke kan undskyldes derudi, at han med sin lange og videlsøftige Snak har incommoderet disse Godtfolk, saa bør han, sig selv til velfortjent Straf, og andre Ligefindede til Affky, i trende fulde Dage være ganske taus, og ikke tale no-

get Ord under Nam og Execution. Processens Omkostning ophæves paa begge Sider.

(De gaae alle ud foruden Mester Gert og Tobias.)

Fjerde Scene.

Tobias. Gert.

Tobias ved sig selv. Den Dom var, min Tro, god nok; thi jeg haaber af de Ord: "Og forbeholdes Berten Christoffer Pedersen sin lovlige Regres til Gjesterne, som han bedst veed og kan", at gjøre en ny Proces. Skam faae Byfogden, han maatte ogsaa have givet Gert Westphaler saadan Regres, saa skulde jeg af den Dom have gjort to nye friske Sager. En Procurators Dygtighed bestaaer ikke derudi, at han kan forstaae en Sag, men at han kan gjøre een til flere; det var det, man fornemmelig rofede min salig Formand for, at han gik aldrig til Ting med een Sag, han gik jo med fire tilbage. (Vender sig til Gert.) Mester Gert, nu er Sagen til Ende; vil I nu fortælle mig om Eders Rejse fra Haderslev til Kiel.

(Gert, som, for at efterleve Dommen, ikke tør tale, fortæller Historien med en Hob underlige Gebærder.)

Tobias. Ha, ha, ha! nej det er bedst, Mester Gert, at I sætter det op, til de tre Dage ere forbi. Adieu.

(Mester Gert holder paa ham, og continuerer at fortælle Historien med Tegns og Gebærder.)

To

Tobias. Fader J mig ikke gaae, hugger jeg
 Jer i Flanken med Latin igjen. (Gaaer bort.)

Femte Scene.

Gert allene.

Det var en tyransk Dom jeg fik; — dog det er sandt,
 jeg maa ikke tale — men maa jeg ikke tale med mig
 selv? jeg kan ikke erindre, om det formenes mig i
 Dommen. Jeg tør ej heller spørge mig for; thi
 det er mig forbuden. Men jeg mener, at jeg kan
 tale saa meget, som jeg vil, naar ingen hører derpaa.
 Ach! gid disse tre Dage var til Ende! men jeg troer
 ikke, at jeg lever saa længe; thi al mit Liv bestaaer
 udi at tale med Godtfolk. Men der seer jeg en ube-
 kjendt Mand kommer. Jeg er bange, at han hørte
 mig tale. Det er ufejlbar een af Byfogdens Spio-
 ner. Han vil maaskee lokke mig til at tale, men
 han skal faae en lang Næse.

Sjette Scene.

En fremmed Mand. Gert.

Den Fremmede. Landsmand! hvor gaaer man
 til Posthuset?

(Gert gjør Grimacer af ham.)

Den Fremmede. Det maa være lumpne Folk i
 denne By, der ikke vil vise Godtfolk Vejen.

(Gert gjør atter Grimacer.)

Den

Den Fremmede. Ej! Du Slynge! kan Du ikke vise mig Vejen?

(Gert gjør Grimacer igjen. Den Fremmede giver ham et Presfigen. Gert slaaer igjen. De faaer hinanden i Haaret, og slaaes længe; omsider slaaer den Fremmede Gert ned paa Gulvet, og løber sin Vej.)

Gert. Denne Gang fik Du en lang Næse, Spion! jeg seer nok, hvor den Dom sigter hen; man vil føre mig i Ulykke. Men der kommer Jørgen Handskemager, han skal høre Historien ud om de syv Churfyrster, om han var gal.

Syvende Scene.

Jørgen Handskemager. Gert.

Jørgen. Ha! ha! ha! det var, min Tro, artig nok; ha! ha! ha! jeg tør sige, den Dom er gaaet ham saa meget til Hjerte, som om han havde været dømt fra sin Væ. Hvorledes er det muligt, at Gert Westphaler kan leve fire Dage uden Snak? Men der staaer han fortabt, ligesom Baaden var roet fra ham. — Hans Tjener, Mester Gert! jeg ønsker til Lykke; jeg hører, at I har givet Jer udi Carthusianer-Ordenen, hvor man aldrig snakker. I kan dog sagte til Slutning fuldende den politiske Tale, som I førte sidst om Churfyrsterne og Cardinalerne.

(Gert

(Gert fortæller med Gebærder, og det med saadan Iver, at han støder Jørgen Handfemager undertiden for Brystet, og giver ham et Prefsigen, saa at han retirerer sig.)

Jørgen. Jeg mærker nok, at en anden Gang for at have No, man maa dømmes Jer baade fra at bruge Munden og Hænderne.

Attende Scene.

Gert alene.

Det var en haard Dom. Jeg troer, at jeg appellerer. Nej, tre Dage gaaer dog hastig bort. Dog, naar jeg ret tænker mig om, appellerer jeg. Jeg maa spørge Tobias til Raads. Nej, det gaaer ikke an, saa bryder jeg strax Dommen. Vidste jeg kun Formaliteterne; thi jeg troer, jeg skulde strax have appelleret, da Dommen faldt. Men kan jeg ikke bilde mig ind, at denne Hueblok er et Menneske? jeg maa tale; thi jeg kan umulig ellers leve.

(Vender sig til Hueblokken, og fortæller den Historie om Arius (see 1ste Act's 3die Scene.). Bliver omsider vaer en Person, og løber ud.

Niende Scene.

Theophilus.

Hvad, Himmel! er det, som jeg ser?
Det var jo Gert Westphaler?

Han

Han dømt er, ei at snakke meer,
Med Blokken derfor taler.
Men ach! hvad nytter saadan Dom:
At tie trende Dage?
Han siden meer vil løbe om,
Med dobbelt Snak os plage.
Net, saasom en forhungret Krop,
Der sig paa Fadet hevner,
At han fast ei kan holde op,
Men æder, til han revner;
Saa vil det gaae med denne Mand,
Lhi saadan Dom curere
Hans Snakkesyge ikke kan,
Men heller den formere.

Over Gert Westphaler,

i fem Acter.

Og saa dette Stykke er især for den, der vil sammenholde
 dets oprindelige Form med den, hvori det nu forestil-
 les, ustridig et saare lærerigt Studium. I Noticen bag
 Genacts-Stykket (i. B. S. 372.) er Holbergs egen Be-
 retning om dette Stykkes Skjebne anført, og anmærke-
 des der tillige, at det neppe har været uden Ulyst, Holberg
 fandt sig nødsaget at forskjære og omdanne dette Stykke, som
 han elskede saa højt, til den nuværende forkortede Form;
 ogsaa anmærkedes der, hvad udentviol enhver Under og
 Kjænder af Holbergs Aand ustridig vil indrømme, at
 ved denne Forkortning megen og træffende Satire, mange
 moersomme Scener og Indfald tabtes, hvoriblandt man
 vel ikke uden Føje kan regne Gerts Fortælling om Arius
 til Liggerkjærlingen, Scenerne i Værtshuset, Scenen
 med Flensborgeren om Bylden, og Tobias Procurators
 Character. Derimod er det paa den anden Side heller
 ikke at nægte, at Stykket ikke blot har vundet i drama-
 tisk Eenhed og Plausibilitet, i det deri nu forestilles
 een sammenhængende og fuldstændig Handling, men at
 det og har faaet en langt rimeligere, moersommere og
 i alle

i alle Henseender lykkeligere Ende, end det i sin fem Actes Tilstand havde, da man med Føje kunde sige: *Mimi hic exitus est non fabulæ*, og den urimelige Dom, og endnu urimeligere Overtrædelse alt for kjændelig var i det italienske Theaters Fjelsebudsmaag. *)

Vor berømte Litterator, afdøde Justitsraad Nordahl, har i et Brev skrevet til Prof. Nyerup (i *Minerva* 1788 Octbr.) spurgt, hvor nu den Sortale fandtes, som Holberg i sin Levnetsbeskrivelses første Epistel melder at have skrevet til Forsvar for denne Comedie, da den ved første Forestilling ikke behagede Tilskuerne; ligeledes finder jeg ogsaa i den danske Oversættelse af Holbergs latinske Epistler fra 1745, som dog siges at være ny og nøjere, de Ord *prologus apologetica* oversat. Midlertid synes dog ikke blot Holbergs følgende Ord: at nemlig dette Forsvar aabnede Tilskuernes Øine, at give tilkjende, at denne Sortale var, som det i første Bind er anført, en Prolog; men en Mand, hvem Undertegnede gjør sig en Ære af her at nævne som sin Ungdoms-Ven, nuværende Hr. Amtmand Viibe i Bergen, har endog sagt Undertegnede, at han hos en Bonde i Norge har fundet og faaet denne Prolog, som han siden sendte sin ovennævnte Frænde, blandt hvis litterariske Efterladenskaber den imidlertid alt skeet Eftergranskning uagtet ikke har været at opspore. Hvad i øvrigt bemeldte Litterator har anmærket om Forskjælligheden af Udgaerne af dette Stykke, er nu let at berigtige, da det her

*) Til Processen, Dommen, og selv de moersomme Tirader om Patinen vil et Forbillede findes i *Theatre Italien* første Tome i Protee.

her findes aftrykt efter den ældste Udgave fra 1723, medens Senacts-Stykket, som findes i første Tome, er conformt med den anden Udgave, (fra 1724) hvorefter de øvrige senere Udgaver alle have rettet sig.

Naar ligeledes sammesteds siges, at det er den eneste af Holbergs Comedier, der er oversat paa svensk, er dette ligeledes urigtigt, da f. Ex. 1787 hos Bogtrykker Horn i Westeraas er udkommet en Samling af Holbergs med Fleres forsvenskede Comedier, hvori fem holbergske Stykker findes; og ere disse ikke de eneste, man har oversat i dette Sprog.

Til en rigtig Burdering af nærværende Holbergske Stykkes Værd veed Undertegnede intet mere passende at tilføje, end at affrive, hvad Holbergs bedste Biograph, vor lærde Litterator P. L. Wandal, hidhørende har sagt. "Saavel Læsere, som Tilskuere modtog Holbergs Skuespil med et Bifald, som næsten ved dem alle var almindeligt; som Beviis kan ansees, at den første Deel, som udkom 1723, blev oplagt tre Gange i to Aar, og den anden, som blev trykket Aaret efter, tvende Gange i eet Aar, ikke at tale om de adskillige Oplag, man haver af hele Samlingen. Og af første Deels andet Oplag kan man og see, at Forfatteren har søgt at fortjene saadant Bifald ved at give sit Arbejde al den Fuldkommenhed, som var mulig. Her er Kandestøberen og den Vægelsindede meget forandret, men Gert Westphaler ganske ny, da den af fem Acter er sammensmættet til een. Saadant gjorde, at man ikke allene til den Tid saae Holbergs Stykker ligesaa gjerne som Molières, men at de endnu, uagtet alt, hvad vor Tids forfinede Smag vil finde at sætte ud paa dem, spilles med det stærkeste Tilløb, og
 hvad

hvad Under! de ville stedse behage formedelst den Natur, det Liv og den Munterhed, hvormed Charactererne ere tegnede. Og denne Tegning beviser den ikke Menneskejænderen? Men, siger man, Holberg har overdrevet sine Characterer. Vel, men hvi kalder man ikke den Maler en Bedrager, der troligen afbilder os den i vore Pjueselfsomme Klædebragt fra det serteende Aarhundrede? fordi vi vide, den da virkeligen brugtes saaledes. Bør man da ikke og tænke sig de Liden, Sædeskildrerer skrev, naar man vil dømme ham? Hvo vil da tvivle, at Holberg har skildret en Montanus, en Hans Graudsen efter Naturen? Upaatvivleligt er det vel, at vi have saadanne Characterer endnu; men at de ere finere, at de ikke vise deres Daarligheder paa en Maade, som saa stærkt falder i Øinene, derfor har man vist ogsaa den Mand at takke, som ved sin bidende Skjemt bragte dem til, i det mindste at søge at skjule Sjækken. For hvor megen Daddel vilde Holbergs Skuespil ikke befries, dersom man vidste at dømme dem saa tilbage til Tiden."

Til Slutning synes ikke upassende her at kunde tilføjes, hvad Holberg uidentviol ikke uden Hensyn til dette Stykkes Skjæbne og Bedømmelse, i sin latinske Epistel om tvende franske Stykker af lignende Æmne har sagt:

"Medens jeg var i Paris fremkom to Comedier, hver af sin Forfatter, Sladderhanken *) (af Boissy) og den Aabenmundede **) (af Voltaire); men det er saa langt fra, at de ere dannede efter Aristoteles Regler (thi Protagis, Epitasis, Catastrophe ere de nuværende Comedieforivere ubekjændte Sydlande) at de ikke engang udtrykke
den

*) Siden oversat paa Dansk af Valeur og spilt to Gange.

**) Oversat af Valeur og ligeledes saa Gange spilt.

den Character, de 'trove; med mindre man troer, at man forestiller en sandfærdig Skildring af en Sladderhank, naar man indfører et Menneske, der engang i en Samtale er til Besværet med sin Sladdervurnhed, eller en Aabenmundet, som een eller to Gange forraader, hvad han under Tausheds Løfte er betroet. Thi dette maa kun være Indholdet af een Scene. Den sande Character udtrykkes, dersom Stykkets Helt saaledes forestilles, at hverken Frygt eller Magt eller Skam kan helbrede ham for hans Daarlighed, hvorefter Tilskuerne længe ere holdte i Forventning. Men Sladderhanken i dette Stykke udføres eengang sladdrende mellem sine Venner, indtil en god Ven eller en Tjener tilsidst kommer ind og melder, at han, medens han spilder Tiden med nuyttig Snak, har ladet sig en herlig Lejlighed gaae af Hænderne til at gjøre sin Lykke. Disse Comedier forekom mig imidlertid prægtige i Sammenligning med de øvrige . . . ”

K. K.

Over

Over Originalerne til ellefte Junii.

I Noticerne over dette holbergſke Lyſtſpil i første Deel anmærkedes, at Molieres Pourceauagnac — og vel ikke ganſke uden Føje — anſaaes at have givet den første Idee til Holbergs Studenſtrup, med mindre man vilde heller udlede dette ſidſte Stykke fra begges fælles Væld, en italiensk Farce kaldet, Disgracie d'Arlichino, hvilket Holberg i ſin 506te Epistel angiver, ſom Molieres Forbillede. Undertegnede troer, det ikke vil være uvelkomment for dem, der elſke at give hver ſit, her at finde et Udtog af diſſe tvende Stykker, taget af Cailhavas fortreffelige og højſtlærerige Værk de l'Art de la Comedie første og tredie Deel.

I første Deel giver da nyſnævnte ypperlige franſke Kunſtdommer følgende Udtog af det molieriſke Stykke — og, hvad Undertegnede vilde bede Holbergs og det holbergſke Stykkes ſtrængt fine Dablere at lægge Mærke til — giver det ſom et Beviis at Moliere i Henſeende til comiſk Interesſe, (ſom man — ſiger han meget rigtig — ikke maa blande med den tragiſke) er den meeſt tiltrækkende af alle Digtere; blot at man udelader nogle Intermezzet, ſom ikke udgiøre nogen væſentlig Deel af Stykket.

”Vi erfare, at Julie og Craſte elſke hinanden, at Julies Fader er deres Kjærlighed imod, da han har lovet hende til Hr. Pourceauagnac, en Limofinſt Advocat, ſom han aldrig har ſeet. Man ſætter ſig for at bryde dette latterlige Giſtermaal, ved at spille Frieren mangfoldige Pudſer. I Ledtog med har man taget en liſtig Neapolitaner ved Navn Sbrigani, ſom man ſeer komme, og bringe Tidender; vi vente dem alt med Utaalmodighed.

Faren er overhængende. Herren af Pourceauagnac kommer med Aſtopoſten; til Lykke kan Sbrigani ham allerede udenad, og har fundet, han netop er en Mand til at tage ved Næſen; man opmuntret Julie til at forſtille ſig og lade, ſom Hr. Pourceauagnac ſtaaer hende færdeles an; vi vide ikke, hvorfor man gjør det: desbedre! desmere længe vi efter det følgende, iſær efterat vi har ſeet Hr. Pourceauagnac.

Møbelenſ Grin bebuder os, at Hr. af Pourceauagnac er en latterlig Perſon; han lader os ikke vanſmægte af Længſel, han lader ſig ſee, og hans blotte Figur intereſſerer os for hans Rival; Sbrigani liſter ſig lidt efter lidt ind i hans Yndet, ved at tage hans Parti mod Møbelen, ſom hujer efter ham; han tilbyder ham ſin Tjenette, ſom bliver modtaget, og de gaae ſammen at ſøge om Logis. Der er min Hr. Pourceauagnac alt i overmaade gode Hænder.

Craſte kommer; lader, ſom han har fjændt Hr. Pourceauagnac og hele hans Familie i Limoges, og nøder ham til at tage ind i hans Huus. Pourceauagnac undſkylder ſig nogen Tid, men giver omſider efter for ſin Medbejlers Overhæng, og gaar med Sbrigani efter ſit

Løj, for at kaste sig jo før jo heller i sine Fienders Arme. Hvad vil man gjøre ved ham? Det veed jeg ikke; men Craste giver os megen Vist til at erfare det, naar han slutter Scenen med at sige:

”J Sandhed, min Hr. Pourceauagnac! vi skal see ind til Dem paa alle mulige Maader. Tingene ere forberedte; jeg behøver kun at slaae til.”

Craste banker, og der kommer en Apotheker ud. Af deres Scene erfare vi, at Craste har bedet en Læge have den Godhed at paatage sig at helbrede en af hans Paarørende, der ikke er vel forvaret i Hovedet; og at denne foregivne Paarørende er Hr. Pourceauagnac; Skulde vi have ventet det?

Lægen kommer, og siger, alt er færdigt til at tage den Syge i Cuur, og til vor Fornøjelse kommer Hr. Pourceauagnac ufortøvet. Vi længes virkelig ogsaa efter at see, hvad Figur han vil gjøre i sin Esculaps Hænder.

Craste siger Hr. Pourceauagnac, at han er nødsaget at forlade ham, men at han efterlader ham i Hænderne paa en Mand, der vil behandle ham paa det bedste. Lægen svarer, at hans Kaldspligter forbinde ham dertil. Pourceauagnac tager Lægen for Crastes Hushovmester, og beder ham blot behandle sig som en Ven. Craste gaar, og lader Hr. Pourceauagnac blive i Hænderne paa to Læger.

De to Læger overlægge sammen, hvorledes man skal behandle Hr. Pourceauagnac; han erfarer, at man anseer ham for vanvittig, og vil behandle ham derefter; han vil løbe fra dem, man holder paa ham, og til en Begyndelse vil man give ham nogle Clisterer; han tager Flugten. — — —

"Doctoren siger til Ebrigani, at Patienten er løbet sin Vej, men at han vil gaae til Svigerfaderen. Ebrigant bebuder fra sin Side, at han vil begynde et andet Epilog, for at tage Svigerfaderen ligesaa godt ved Narsen som Svigersønnen. Læg Mærke til, at han er saa snild, ikke at oplyse os om, hvad han har i sinde at gjøre, for des mere at interessere os i det Følgende."

"Lægen forbyder Hr. Dronte i Lægekunstens Navn at fride til det besluttede Giftermaal med hans Datter, førend han i Forvejen har cureret Hr. Pourceauagnac. Svigerfaderen bliver urolig, og vil have at vide, hvad hans Svigersøn skader; Lægen svarer, at han er forpligtet at være taus, og den gode Gamle forbliver i den Overbeviisning, at Hr. Pourceuagnac maa have en gemeen Sygdom."

"Ebrigani, forklædt som en flamsk Kjøbmand, siger Dronte i Fortrolighed, at han og et Dusin Kjøbmænd af hans Nation med Utaalmodighed vente paa Hr. Pourceauagnacs Giftermaal, da han har lovet at betale dem, af den Medgift, han faaer. Hr. Pourceauagnacs formeente Sygdom og hans Gjeld bestemme naturligviis Svigerfaderen meget stærkt til ikke at gjøre dette Giftermaal."

"Ebrigani kaster hastig sin Forklædning. Pourceauagnac kommer til, og beder ham sige, hvor Hr. Dronte boer, da han er kommet for at gifte sig med hans Datter. Ebrigani anstiller sig forundret, og efterat have ladet sig længe bede, og meget længe raadspurgt en King, Pourceauagnac giver ham for at formaae ham at sige Sandhed, tilstaaer han, at Julie er en udlært Coquette, hvilken Polbergs Skrifter. 6te Del. 2 163

Det giver Frieren Affinag, da man i Pourceauagnacernes Familie er meget for at gaae med Panden fri. Ebri-gani lader ham blive ene med Droute, der lader sig see. Hstridig vil enhver, der har lagt Mærke til, med hvor-megen Kunst disse to Personers Møde er forberedet, længes inderlig efter det."

"Mødet mellem Pourceauagnac og Dronte begynder at blive saa moersomt, som det lovede, da det afbrydes ved Julies Mellemkomst. Vi kjende hendes Forehavende, lad see, om hun udfører det."

"Julie lader, som hun med eet bliver lidenskabelig forelsket i Hr Pourceauagnac, og vil ægte ham mod hendes Faders Villie, hvilket fyldest overbeviser Brudgommen om, at hans Brud er en Tsjre."

"Dronte og Pourceauagnac blive ene paa Scenen. Pourceauagnac erklærer Dronte, at han ikke er hans Nar, og kjober ikke Katten i Sækken. Dronte erklærer ham, at han ikke vil give sin Datter til et Menneske, som flamske Kjøbmænd have faaet Dom over, og efter Doctorens egen Tilstaaelse har den Sygdom, I veed nok selv. Pourceauagnac bliver naturligviis overmaade forundret over alt det, man siger ham; han vil have Doctoren sat med Kaarden i Haanden, da der kommer et Fruentimmer til, og foreger endnu hans Forvirring."

"Lucette, en ung Langvedokerinde, beskylder Pourceauagnac for at have forladt hende efter at have ægtet hende i Pezenas, og havt adskillige Børn med hende. Dronte, rørt af Lucettes Klager, græder, og siger Pourceauagnac: han er et slet Menneske."

"En Picarderinde kommer til, og gjør Pourceauagnac
samme

samme Bebrejdelse. De to Hustruer trættes om, hvo af dem der skal lade den ustadige Egtemand hænge, og før at gjøre sig mere interessant kalde de begge paa de Børn, de paastaae at have med Pourceanagnac.”

”Et Duffin Børn komme frem, omringe Pourceanagnac, forfølge ham, og skrike: Papa! Papa! Dronte forbitret tænker nu aldeles ikke mere paa at give ham sin Datter, og overgiver ham til Lucettes og Nerines Bredde, og opmuntrer dem til at lade ham straffe. Pourceanagnac, fortviolet, døvet, tilintetgjort, tager Flugten.”

”Ebrigani ene fortæller os, at han har styret det hele; og at ikke Interessen skal falde i Søvn hos os, saa vi skulle holde op at tage Deel i Spillet, bebuder han os, at han vil plage Landsbykarlen, til han faaer ham til at pakke ind. Hvorledes vil han bære sig ad dermed? Vi vil see.”

”Pourceanagnac kommer igjen til Ebrigani, som ængster ham med at sige, at Retten der i Landet er streng som Fanden, og straffer haardeligen de Folk, der tage to Koner. De gaae for at raadspørge Advocater, og Acten endes. — ”

”Ebrigani bebuder Craste, at Tingene har en god Gang, og hvisker til ham, hvad han har at gjøre for at bringe Comedien til en hæderlig Ende; hvilket ikke lidet forøger vor Nysgjerrighed. Vi erfare ydermere, at Hr. Pourceanagnac, af Frygt for at blive hæftet, har klædt sig i Fruentimmerklæder, og vi længes efter at see ham i denne Forflødning.”

”Ebrigani formaner Pourceanagnac til, ikke at lade sig hænge, siden man saa vilde i Fremtiden gjøre ham

hans Adelsstand stridig. Han er bange for, man skal fjænde ham, gaaer for at skaffe ham et stort Hovedtøj, og lader ham i Hænderne paa to Schweitserne."

"Schweitserne aftale sammen, at de vil gaae hen, og see en vis Hr. Pourceauagnac, hænges for det han har taget to Koner. Endelig blive de Personen vaer; de lade, som de bedrages af hans Forklædning, vil caresfere ham, og nøde ham til at raabe om Hjælp, da de vil begge to have ham hjem at sove hos sig den Nat."

"En Politicommissair kommer med Betjente, og nøder Schweitserne at pakke sig. Pourceauagnac er sjælelad, da han paa ny kommer i langt større Knibe."

"Commissairen fjænder den foregionne Dame for Pourceauagnac, som han søger, og vil bringe ham i Fængsel."

"Sbrigani kommer til, græmmer sig over, at man har gjentjændt hans Ben, og foreslaaer Commissairen at afsinde sig med ham, hvorpaa denne befaler Betjenterne at gaae."

"Pourceauagnac faaer endelig med mange Penge den Skjelm af en Commissair paa sin Side, den Rærlring Sbrigani tager Løfte af Commissairen, at han ikke skal forlade Hr. Pourceauagnac; at han vil tage Flugten med ham, at han vil bære yderste Omfarg for ham, det er at sige, at han ikke vil lade ham komme til at tale med Nogen, der kan underrette ham om de Pudser, man har spillet ham. Nu er da Craeste sin Medbejler quit; men han er ikke lykkeligere derfor; han har ikke faaet Drontes Samtykke. Hvorledes skal han nu bære sig ad for at faae det? Det skal De nu see og undres."

"Sbrigani, som seer Droute kommer, lader, som han

er

er i Fortviivelse, og bebuder ham, at Pourceauagnac løber bort med hans Datter, og at Julie er forgabet i ham. Faderen vil have Justicien til at sætte efter Hansmanden.”

”Craste bringer med Magt Julie tilbage, og paastaer at have revet hende ud af Hr. Pourceauagnacs Hænder. Et saadant Forhold rører Dronte saameget, at han foreslaaer Craste sin Datter med et Tillæg af 10,000 Rigsdaler til hendes Medgift. Denne tager imod Partiet, i Betragtning af Hr. Dronte, som han har] — siger han — fattet Kjærlighed for.”

”Man anføre mig hos Molières foregionne Medbejlere et Stykke, der er mere tiltrækkende fra Ende til anden, end dette, som ansees for et blot Søglespil; man bevise mig, at Tilskuerne deri bestandig længes efter Noget fra Begyndelsen til Enden, som i Pourceauagnac, og da vil jeg give dem Lov til at sige, at Molière ikke er interessant. For at være det, kommer det ikke an paa fra Tid til Tid, at give Sjælen hæftige Rystninger; man maa fra Begyndelsen af Stykket bemestre sig Tilskuernes Opmærksomhed, og fastbinde den til Emnet indtil Enden.”

Saavidt Cailhava, og Undertegnede erkjænder, at Læseren uden Tvivl, efter at have læst dette Udtog, vil være af den Formening, at det er mere end den første fjerne Idee til Studenstrup, Holberg har Molière at takke; inden vi imidlertid videre undersøge dette, ville vi først saavidt muligt gøre os kjænde med det italienske Stykke, der angives som første Original.

”Et Stykke i tre Acter, kaldet Le Disgracie d'Arlechino

chino (Harlequins Banheld) — siger da fremdeles Cailhava i sin tredie Deels tyvende Capitel — har leveret de fleste af de Pudsier, der spilles den limosinske Herremand. Jeg har ikke kundet forskaffe mig den italienske Comedie, der er meget sjælden *); men jeg har talt med adskillige Skuespillere, som kjændte den meget nøje, og som selv endog havde spilt deri. De have forsikket mig, at den italienske Helt, ligesom den franske, forfulgtes af en Epidøbub, der sendte ham opdigtede Creditorer, Tøjter, der udgave dem for hans Koner, og en Oversvømmelse af Børn, der kalde ham Pava, paa Halsen. Man lader ham endog forklæde sig som et Fruentimmer, for at undflye Justitien, der strængelig straffer Polygamister.”

I sit senere fortreffelige Værk, Etudes sur Moliere, hvortil Undertegnede vel af en dansk Cailhava over vor danske Moliere vilde ønske os Mage, har han blot leveret et Udtog af ovenstaaende, saa at dette Stykke ikke i den mellemlevende Tid nøjere synes at være blevet ham bekjendt; heller ikke kan man af Holbergs 506 Brev, hvor han taler om dette Stykke, som Pourceauagnacs Original, skjønne, om han har kjændt det videre end af Niccobonis Fortegnelse paa gamle italienske og spanske Lysspil. Midlertid er ovenstaaende Udtog os nok til at erkjænde, at Moliere i det mindste skylder Italieneren

lige-

*) Til denne Sjældenhed angiver Cailhava andensteds en latterlig Marsag: Jøderne, som fandt sig fornærmede ved en Scene deri, hvor Harlequin med Etok'oprind optages til en Jøde, havde nemlig udvirket et Forbud mod dets Opførelse.

ligesaa meget, som Holberg kan skyldes ham, og det endda uden at tage Hensyn paa, at den Scene, hvor Craste bytter Pourceauagnac paa, at han er en gammel Bekjændt af ham, er taget af en saakaldet spansk Novelle. Holberg, der ligeledes i sin Studenstrup har efterlignet denne Scene, har lykkeligen undgaaet den Usandsynlighed, baade Fortælleren og Moliere have gjort sig skyldige i, da han ikke har ladet Hendrik fremstille sig som en gammel Bekjændt af Tossen, men som en Paarørende, han ikke kjændte af Person.

Men uden videre at forfølge disse Efterlignelsesspor, eller indlade os i vidtløftig Undersøgelse om, fra hvilken fransk eller italiensk Fjolebod Holberg f. Ex. har laant den Sækkescene, han, trods den alvorlige Advarsel, Boileau havde givet Moliere, i dette og flere Stykker har fundet Behag i, ville vi heller kaste et Øje paa, hvad det er, der — alle beviste og ubeviste Efterlignelser uagtet — her karakteriserer Holberg, som den originale Digter; og dette er da ikke allene den Mesterhaand, hvormed det er nationaliseret, men især den beundringsværdige Kunst, hvorved han har givet det en Interesse, som Pourceauagnac ikke har og ikke kan have; og denne Mesterkunst ligger i den ene Omstændighed, at, medens Pourceauagnac blot er Tosseshoved, der rigtig nok troer sig en klog Mand, men der forresten paa ingen Maade forskylder, hvad disse Skalk foretage mod ham, er Niels Studenstrup tillige en dum Skjelm, en Agerkarl, et Menneſke, der ikke undseer sig ved de allernedrigste Bedragerier, saasom at optrække Folk med falsk Mynt, og falske Eder, ja der endog sætter en Ære derti, og hvem

vi

vi — efter det gamle Ordsprog: med Næv skal man Næv fange — af Hjertet unde, at han faldet for sin Overmand; ja selv det værste Puds, der spilles ham af Svoger Jacobs foregivne Kone, er efter Studenstrups Forhold ganske Løn som forskyldt, da derimod den stakkels Pourceauagnac kommer ganske uskyldig til de to Koner, og alle de Børn, man præker ham paa. Ogsaa har Holberg — kjendt han udentviol i Følge sine eller Tidens Fordom egentlig saae Fordelen deraf fra Moralitetens Side — saavel indseet, at denne Vending af Hovedpersonens Character var et Fortrin hos hans Stykke, at han udtrykkelig lader hele Epilogen gaae ud paa at gjenfalde os, at den, det gik ud over, var en Magerkarl' som det var en Fortjeneste at have revset.

Ogsaa vil enhver udentviol føle, hvor meget bedre endnu her, hvor den Bedragne forskylder det saavel, man med Føje kan anvende, hvad Cailhava siger til Besømmelse for Catastrophen i Pourceauagnac: "Opløsningen er meget god, siden den latterlige Person, brav forbudlet, brav ydmyget, brav ængstet, finder sig mere end lykkelig, at han kan tage Flugten mod at betale, fordi man lader ham løbe; Erkepubsemageren selv, der er en snedigere Træring, end nogen af Oldtidens, faaer Tak af sit Slagtoffer, for den Umage og Omsorg, han har havt for ham, og den stakkels Løse erklærer ham mere end eengang for en ærlig Sjæl og en ærlig Fætter, som han er skyldig at give sit Liv for." Og kunne vi da med dobbelt Føje gjentage efter Cailhava: Lægges man nu hertil en Mængde comiske Træk, naturligen indledede ved suidelig forbundne Situationer, da spørge vi: om
mange

mange Stykker af den højeste Comedie forene flere dramatiske Egenskaber end nærværende?"

Naar imidlertid Undertegnede i Noticerne lag dette Stykke i første Bind paa en Maade har taget dette Stykke i Forsvar mod Holberg selv, der i den vil have fornægtet sin Natur, for at sætte den Mading paa Krogen, Folk løbe efter; naar han ikke tager i Betænkning at svare dem, der kalde dette Stykke en Farce, som Cailhava om Pourceauagnac: vel, mine Herrer! en Farce skrive ikke, hvo der vil; de have deres Behagelighed, deres Banfelighed, deres Moral; naar han ydermere siger dem efter denne Kunstdommer: er Expositionen god? er Intriguen levende og tillokkende? fuldestgjør Oplesningen Tilskuerne? har Farcen ikke denne Fortienste, er den slet; men forener den de Egenskaber, der ere nødvendige til et godt Skuespil, er den ypperlig i sit Slags, som Stundesløse og honette Ambition i deres; kan han dog derhos ikke undlade at ansee Holbergs nysnævnte Betænkelighed som en Advarsel til Skuespilleren, i det mindste ikke at gjøre mere af, hvad han allerede fandt for meget, og især at vogte sig for at trække Opmærksomheden fra Stykkets comiske Situationer, vel skildrede Characterer, og vittige Dialog hen paa Harlequinader og Fjelebodslazzis.

Da i øvrigt en gammel Tradition, som Cailhava anfører, paastaer, at Moliere til sin Pourceauagnac har havt et virkeligt Original, er det Under, at ingen herved har tænkt paa Babet's Frier, den Sieur Launay af Mesnil, som hun i sine vittige Breve har foreviget.

K. K.

See

S c e n e r

af

B a r s e l s t u e n ,

der i den senere Udgave ere udeladte eller forandrede.

A n d e n A c t .

Første Scene.

Barselseng præsenteres.

Barselqvinden. Corfiz. En Pige.

Barselqvinden. **M**in hjerte Mand! jeg synes, Du har aldrig været i saadan ond Humeur, som Du nu er, da Du burde glæde Dig ved at see Dit Huus formeret med en Livsarving.

Corfiz. De Bekostninger staaer mig for Hovedet; thi der vil ikke behøves mange slige Barselstuer til at føre en ærlig Mand til Hospitalet; tilmed er der

der noget andet, som staaer mig ogsaa for Hovedet, gid det var en falsk Mistanke!

Ammen kommer frem med BARNET. Vil Du til Din PAPA? Kom, PAPA! Kys BARNET.

CORFIZ. Ej, gik Din Gang; jeg kysser aldrig BARN.

AMMEN. Nej, see eensgang, hvor ligt det er sin Faer, det er, min Tro, ligesom to Draaber; PAPA! jeg og min Amme beder om en Mark at kjsbe en Ringlestok med Bjelder paa, som vi kan fordrive Tiden med.

CORFIZ. Ej, gik Din Gang med BARNET bag Sengen igjen, nu har jeg noget at tale med min Kone.

BARSELQVINDEN. Men hvad er det, min hjerte Mand! som ligger Dig paa Hjertet?

CORFIZ. Lad Ammen gaee ud først et Djeblik.

BARSELQVINDEN. Gik ud et Djeblik, Marthe! til vi kalder paa Dig.

(Hun gaaer ud med BARNET og synger.)

CORFIZ. Hør, min hjerte Kone! jeg har havt stor Forlængsel i disse Dage at tale med Dig allene, men har ej fundet ringeste Lejlighed dertil formedelst Bister, Støjen og Allarm, nu haaber jeg, vi bliver en halv Time allene, og jeg imidlertid kan sige Dig Aarsagen, hvi mit Sind er saa forandret — Men, banker det ikke? nu er Fanden løs igjen, hvor skal jeg

jeg komme ud? Denne Stue er gal derudi, at her er kun en Dør.

Barselqvinden. Min Hjerte, I kan blive inde.

Corfis. Ikke, om man gav mig tyve Rigsdaler, thi saaer de fat paa mig, saa gaaer de aldrig igjen, og saa skal de tracteres, men naar jeg ikke var tilstede, kunde Du skulde paa min Fraværelse og sige, at jeg havde af Vanvare taget Nøglerne med mig til Skab og Kjelder.

Barselqvinden. Gaaer Du ud, saa møder Du dem lige i Gangen; løb bag Skjermbrættet i en Hast.

Corfis. Der staaer jeg ikke sikker, der er jo Buggen, de vil hen og see BARNET; ach, jeg elendige Menneske! jeg maa krybe under Sengen.

Barselqvinden. Det vil blive et slet Leje, min Hjerte!

Corfis. Det maa ikke hjælpe, af to onde Bilkaar . . .

(Han kryber under Sengen.)

En Pige med en Zatterken. Jeg skulde hilse Madamen flittig fra vor Madame, her er en Vittensanddel, hun had Madamen ikke vilde forsmæde, ikke fordi hun jo vel veed, at de kan lave den bedre til hos dem selv, men man veed, at fremmed Mad smager altid bedst.

Barselqvinden. See der, mit BARN, har I
tolv

tolv Skilling for Jer Umage, havde min Mand været hjemme, skulde I have faaet mere.

(Pigen gaaer bort, og Manden rækker Hovedet frem og siger:)

Hun skulde have faaet tolv Ulykker havde jeg været tilstede; men see, der har vi atter Visiter paa Halsen. (Kryber under Sengen igjen.)

Anden Scene.

To Damer. Barselqvinden.

1ste Dame. Jeg gratulerer, Madame!

2den Dame. Jeg ligesaa, og takker, for Hun har gjort os den Ære, og lade os det vide.

Barselqvinden. Det var ikke mere, end min Skyldighed.

1ste Dame. Ach, min hjerte Madam! jeg har havt en stor Ulykke i disse Dage.

Barselqvinden. Hvorledes da?

1ste Dame. Min lille Jollie er kommen bort for mig, jeg kan svære paa, at jeg har derover i tre Nætter ikke faaet Søvnen paa mine Dine af Sorg, det var et allertjæreste Beest, thi foruden det var fjønt, havde det og Forstand som et Menneske; den Hund elskede mig saa højt.

Barselqvinden. Ej, Madame! lad ingen Christen Sjel see, at I græder for en Hund.

1ste Dame. Ja Madame! Hun skulde ikke kunde troe, hvilken Art der var i den Hund; den kunde aldrig

aldrig ligge fornøjet noget Sted, uden den laae i mit Skjød.

Barselqvinden. Mig synes, at det var en meget ond Art; om jeg havde nogen Hund, skulde den faae Lov at gaae paa Gulvet, thi jeg kan for min Død ikke lide de fjelne Hunde, som ikke kan gaae paa Gulvet, men idelig staaer og skraber paa et Forflade.

1ste Dame. Det er synderligt, Madam! at Hun ikke elsker Hunde.

Barselqvinden. Jeg elsker en Hund, som en Hund bør at elkes.

1ste Dame. Søster, hvordan lever Hendes Fiddelle?

2den Dame. Vel nok, der seer Søster et Stykke af hende.

1ste Dame. Ej, Hun har, min Tro, Fiddelle i sin Muffe; Delle, Delle, Delle! kom hid til mig, min allerkjæreste søde Hund! kom hid til mig, Delle, Delle, Delle! kom hid, lad mig kysse Dig.

Barselqvinden. Madam, for Guds Skyld, sid ikke, og slik den Hund, jeg er færdig at kaste op derover.

2den Dame. Den Hund har, min Tro, ligesaa reen og nydelig Tunge, som et Menneske.

Barselqvinden. Ej, ej, Madam! forsøg kun at spytte paa Gulvet, saa skal I see, om ikke

jeg

jeg væmmes ved at tale om det, I forstaaer vel
Resten.

2den Dame. Kryb ind i Dit Huus igjen.

1ste Dame. Ach Søster! lad mig kysse hende
eengang først.

2den Dame. Saa, kryb nu ind igjen.

1ste Dame. Søster, vil Hun ikke forære mig
den Hund?

2den Dame. Jo, jo, I skal see, at man gaaer
om, og forærer saadanne Hunde bort; jeg mistede,
min Tro, ikke den Hund for al Verdens Guld.

1ste Dame. Ach, jeg har ingen No, førend
jeg faaer Spørning om min Solie; vidste jeg, hvor
den var, jeg skulde rejse efter, om det var til Ham-
borg.

Barselqvinden. Ej, I gode Madamer! lad
os tale om noget andet.

1ste Dame. Har BARNET alt været i Kirke, Ma-
dame!

Barselqvinden. Ja, i Gaar blev det døbt.

2den Dame. Maa vi ikke see det?

Barselqvinden. Jo, min Tro, maa De saa,
men der er ikke meget at see paa det lille Noer endnu.

(De gaae bag Skjermbrættet, imidlertid kryber Corfik frem og
spør, om de er borte, men kryber strax tilbage igjen.)

1ste Dame. Ach, det er et allerkjæreste Barn,
er det ikke sin Fader ligt?

2den Dame. Jo, det ligner ham, min Tro, paa et Haar. Hendes Kæreste, Madam! er vel meget glad, at han har faaet en Livsarving paa hans gamle Alder?

Barselqvinden. Ja vist, han er saa glad, at han ej veed, hvad Gød han vil staae paa.

1ste Dame. Hvor er nu den kjære Mand? vi maa have ham herind for at fixere ham lidet.

Barselqvinden. Han kommer vel strax igjen, han lovede mig at male Caffe; thi jeg har sagt til ham, at han maa varte os op i disse Dage.

2den Dame. Det er, min Tro, ikke mere end billigt; J skulde kuns see, Madam! hvor gestjæftig min Mand er, naar jeg ligger i Barselseng, han er allevegne selv, baade udi Kjøkken og Kjelder, saa at Pigerne ønsker tit, Gud give, Mutter var vel oppe igjen, saa blev vi fri for den Kjøkkenskriver.

1ste Dame. Holdt der ikke en Bogn for Døren?

2den Dame. Jo, jeg maa springe til Vinduet, at see, hvem det er; ej, hillemend, Søster! nu er det bedst at gaae, det er Anne Kandestøbers, den Kone kan jeg ikke lide for min Død.

1ste Dame. Og jeg langt mindre.

2den Dame. See, der er hun; giv kuns Agt paa, hvilken Air hun gier sig.

1ste Dame. Mener J, at den Ko har ikke ogsaa faaet Udriene paa!

Gre

Tredie Scene.

Anne Kandestøbers. De to Damer.

Barselqvinden.

Anne. See her, skal jeg have den Lykke, at finde Dem her.

1ste Dame. Hvor Godtfolk er, der kommer Godtfolk efter; jeg har, saa min Tro, ligesom kun det kjende paa mig, at jeg skulde have den Fornøjelse at see Dem.

Anne. Jeg takker skyldigst, Madam! Vren er min.

2den Dame. Jeg glæder mig i Hjertet, saa tit jeg har den Ære at see Dem.

1ste Dame. Jeg, min Tro, ligesaa; thi just samme Øjeblik sad jeg og Madamen og talde om Hende og sagde: hvor mon den allerkjæreste Madam Anne Kandestøbers lever, vi har ikke havt den Ære at see hende længe.

2den Dame. Jeg kan og forsikre, at jeg elsker Hende, som hun var min kjædelige Søster; men det er Ulykken, at vi seer Hende saa sjelden.

Barselqvinden. Ach, I gode Madamer, I complimenterer hinanden saa meget, mener I det kun af Hjertet, saa er det godt nok.

1ste Dame. Jeg kan forsikre Madamen, at jeg aldrig er af de Mennesker, som siger andet, end

hvad de mene; jeg er ganske ikke af de poliske K^oner, hvorfor jeg har ogsaa saa mange Uvenner; min M^oster siger saa tit til mig: Du forstaaer Dig ikke ret paa Verden, mit Barn! hvad Dig ligger paa Hjerte, det skal frem, om det skalde ud af Din Side.

Barselqvinden. Lad os heller drikke en Skaal Caffe, I gode Madamer, det er nok saa godt.

1ste Dame. Jeg kan, min Tro, ej taale Lugten deraf.

Barselqvinden. Ej, det er, min Tro, kuns G^udbildning.

1ste Dame. Nej, det er, min Tro, ingen G^udbildning, Madam! jeg har været saa stor Elsker af Caffe, som nogen tilforn, men nu maa jeg tage Svøftet ind; thi saasnart jeg drikker kuns en Koppe, skjelver mit hele Legeme.

2den Dame. Og jeg bliver saa hjerteklemt, som jeg havde gjort en Ulykke.

Barselqvinden. Jeg fandt og forgangen Kar altid Hjerteklemmelse, saa tit jeg drak Caffe, men i Kar befinder jeg mig meget vel derefter.

1ste Dame. Men hvoraf mon det kunne komme?

Barselqvinden. Jeg har mærket, at det er kommet deraf, i Fjor bildte En mig ind, at Caffe var en Gift for mig, hvorfor jeg af denne G^udbildning kunde faae ondt af Lugten; men siden, da jeg spurgte

spurgte en Doctor, og han forsikkrede, at det var en Lægedom for mig, har jeg aldrig følet nogen Hjerte-klemmelse derefter, men tvertimod befinder mig meget vel derefter.

2den Dame. Men hvorfor skulde da saa mange Folk faae ondt deraf?

Barselqvinden. Bed J ikke, at Indbildning er som en hidsig Sygdom, den kan paa een Dag stikke an en heel Gade; mon Folk ikke havde Rystelse og var hjerteklemt, førend man vidste af Caffe at sige? mon En ikke kan faae Cholica af en Hændelse, efterat han har ædt en Skeefuld Byggrynsgrød? vil man derfor strax sige, at Byggrynsgrød foraar- sager Cholica?

1ste Dame. Ja ja, Madam! Hun skal engang sande mine Ord; vil Hun kuns blive ved at drikke Caffe, saa skal Hun nok see, at Hun bliver ej gammel.

Barselqvinden. Bliver jeg ikke gammel, saa døer jeg, Madam! og døer jeg, saa kan jeg ikke sande Hendes Ord.

1ste Dame. Ja ja, en Jædermand sin Lyst.

Barselqvinden. Har J været i nogen anden Barselstue i Dag, gode Madam?

1ste Dame. Ja, vi var til Jeremias Tobaks- spinders.

Barselqvinden. Hvem var der ellers?

1ste Dame. Ha, ha, ha, bed mig ikke for-

tælle det; thi jeg er færdig at sprække af Latter, naar jeg tænker derpaa; min Søster kan bedre beskrive de Folk end jeg, thi hun kan bare sig for Latter.

2den Dame. Kjender Madamen ikke Lucie Hans Jespersens?

Barselqvinden. Nej!

Anne. Jo, jeg kjender hende, det er jo den, som hvisker Folk saa meget intet udi Dreene.

2den Dame. Ja, det er en Fandens Hviſken med den Kone, hun kan ikke sige, at det er godt Vejr, uden hun skal tage Folk tilside, og hvidſke dem det i Dreene. Den anden var Gertrud Jensdatter, hun talede om sine Liigtorne fast en halv Time.

Barselqvinden. Ej, I gjør og for meget deraf.

2den Dame. Nej, Madam! I ſkulde ikke tro, hvor rig den Pige er paa Ord, det er en Lyſt at høre hende tale, beſynderlig naar hun vil fortælle noget paa Tydſk.

Anne. Taler hun ogsaa Tydſk?

2den Dame. Hvorfor ikke det? hun har jo Gravſted i den tydſke Kirke. Hvad var det, hun ſagde, Søster, da vi gif?

1ſte Dame. Hun ſagde: wollet Iſr ſaa ſnart gaaen?

Barselqvinden. I er, min Tro, ſlemme. Vær der ellers flere?

2den Dame. Ej, Madame, ſpørg os ikke mere, ellers

ellers kommer jeg til at beskrive Hende Marthe Mortensdatters Adriene, hvilket jeg ikke kan gjøre i en Time.

1ste Dame. Ja, den Pige klæder sig forbandet absurdt.

2den Dame. Gav J ogsaa Ngt paa hendes Adraschanter?

1ste Dame. Ja vist; men hvad syntes Jer om hendes Smekke?

2den Dame. Vist, det var en Orig'nal af en Smekke.

Barselqvinden. Men har hun ikke en Søster?

2den Dame. Jo, det er hun, som vrikker med Kumpen; det er, i Sandhed, en nydelig Pige, hun er saa peen, at hun taler igjennem Tænderne; hun kan ikke tale om sit Tørklæde eller Skjørt, uden hun siger: med Permission, eller Salvâ feniâ, mit Tørklæde! De havde ogsaa deres Faster med sig.

Barselqvinden. Hvorledes er den Kone?

2den Dame. Det er en skikkelig Kone, som aldrig taler ondt om noget Menneske; thi hun kan ikke komme til at tale formedelst hendes Tænder, som hun idelig maae sidde og sue paa.

Barselqvinden. J ere meget stemme, J gode Madamer; jeg vil ikke spørge dem om flere: men
for

fortæl mig om Barselstadsen selv, det vil jeg heller høre.

1ste Dame. Nej, vi maa hen en anden Steds.
(De gaae.)

Siette Scene.

Arianke Bogtrykker's. Barselqvinden.

Arianke. Jeg ønsker til Lykke med Hendes unge Datter.

Barselqvinden. Jeg takker, Madam Arianke Bogtrykker's.

Arianke. Hvorledes befinder Madamen sig?

Barselqvinden. Jeg er saa skrækkelig afmægtig.

Arianke. Det kan ikke andet være, Madam! den første Edition er altid den værste.

Barselqvinden. Hvad vil det sige: den første Edition?

Arianke. Vi siger saa om Bøger, thi naar en Bog bliver første Gang oplagt, kaldes det den første Edition, jeg vil derfor sige, at Madamen er ikke vant til at ligge saa ofte i Barselseng som jeg, derfor er det Hende mere besværligt.

Barselqvinden. Hvor ofte har da Madamen været befordret til Trykken?

Arianke. Ha, ha, ha, det var artigt nok, jeg hører Hun bliver i Lignelsen; jeg skal ellers hilse fra min Kjæreste, han bad, Madamen ikke vilde forsmaae denne Bog, som han nylig har ladet oplægge

Bar

Barselqvinden. J maae vinde Penge, som Græs, paa Jeres Bøger.

Arianke. Forlad mig, Madam! Slige Bøger tabe vi paa, og maa oprette vor Skade paa Biser og Eventyr igien; thi naar vi kan sælge fire tusinde Biser, kan vi ikke sælge to hundrede slige gode Bøger.

Barselqvinden. Her er jo et stort Land, jeg veed, at J skikker dem overalt udi Provindserne.

Arianke. Ja vi gjør, Madam; men vi faaer dem undertiden alle tilbage igjen.

Barselqvinden. Ej Snak, det kan jeg ikke begribe.

Arianke. Vi faaer vel at begribe det, som har forsøgt det i fire og tyve Aar; vi skikkede forgangen Aar to Bøger, ligesaa gode som denne, til Jylland, det ene Exemplar blev solgt, men det andet maatte vi nøde bort for den halve Priis.

Barselqvinden. Ej, det er underligt! jeg hører jo alle Mennesker klage over Mangel paa gode danske Bøger.

Arianke. Det kan man ikke agte, vor Nation klager altid, vi maa forstaae det bedre, som har forsøgt det mange Aar; jeg kan sværge, Madam, at dersom vi ikke vilde lægge op uden gode danske Bøger, saa maatte vi spille Bangverot, inden tre Aar gif til Ende; de eneste Bøger, som vi har Profit paa, ere de, som vore Svenne skriver selv. Vær
Dreng

Dreng Lars satte forleden et Himmelsbrev over paa Dansk, hvoraf vi solgte over fire tusinde Exemplarer.

Barselqvinden. Paa den Maade skalde I aldrig lægge andre Skrifter op, end de, som Svenskene gjør.

Arianke. Jeg skal sige Madamen, min Mand er noget curiøst, han gjør mange Ting mere for at tjene Publicum, end for Profit.

Barselqvinden. For at tjene Notarius Publicus?

Arianke. Nej, vi kalder Publicum det gemene Bedste.

Barselqvinden. Min Mand er meget for Læsning, og kjøber daglig Bøger, igaar kjøbte han Docter Arendt Hvitfelds Krønike.

Arianke. Hvilken Edition var det?

Barselqvinden. Det var den danske Edition.

Arianke. Er det den, som er i Quarto eller Folio?

Barselqvinden. Det er det Oplag, som er i hvidt Bind.

Arianke. Man binder en Bog ind ubi ti Slags Bind, om man vil, det er ikke det, som jeg spør om; veed hun ikke, hvad en Bog in Folio er?

Barselqvinden. Jeg har ej hørt tale, uden om en Nar in Folio.

Arianke.

Arianke. Ha, ha, ha, jeg hører nok, at Madamen forstaaer sig ikke paa Bøger. En Bog in Folio er den, som er saa stor, som en Bibel; en Bog in Quarto er mindre; en Bog in Octavo endnu mindre; en Duodez endnu mindre, og endelig en Sedez, som er allermindst.

Barselqvinden. Saa er den Bog i Folio da; thi den er saa stor, som en Bibel.

Arianke. Den Edition er ikke Vand værd, Madam! hvorfor spør J ikke min Mand tilraads, før end J kjober Bøger? den udi Quarto er engang saa god.

Barselqvinden. Det kan nok være; men det er Bogbinderens Skyld, thi den er ellers gandske ny.

Arianke. Ha, ha, ha!

Barselqvinden. Hvoraf leer Hun, Madam? jeg taler maaskee ikke ret, men hvad veed jeg af de Sager; jeg takker ellers for det, jeg lærte, nemlig: hvad en Bog in Folio er; men lad os tale om andet, mødte J ikke to Koner i Døren?

Arianke. Jo jeg gjorde.

Barselqvinden. De kom her i Klammeri sammen, den ene var Ingeborg Blytækkers, den anden Anne Kandestøbers.

Arianke. Hvilken af dem var Anne Kandestøbers? den store eller den lille?

Barselqvinden. Den store var i Quarto, var
Inge

266 Forandrede Scener i Barselstuen.

Ingeborg Blytækkers, og den anden i Folio var Anne Randestøbers.

Arianke. Ha, ha, ha! for Guds Skyld, tal ikke Latin mere, Madam! det kan ikke siges uden om Bøger; men jeg maa tage Nisshed, jeg skal have den Ære at see Hende snart igjen.

Barselqvinden. Vær saa god at hilse Kjæresten.

(Arianke gaaer.)

Corfiz kryber frem. Hillemand! jeg er saa nær død, saavel af det slette Leje, jeg har havt, som af Barselsnacken.

Barselqvinden. Synes Dig ikke, at en stakfels Barselqvinde er at ynke?

Corfiz. Jeg har ingen Stunder at ynke hende nu, jeg har nok at bestille med at ynke mig selv, som har ligget saa længe under Sengen.

Barselqvinden. Ach, kjære Mand! nu er I fri, mig derimod forestaaer hundrede andre flige Visiter, saa jeg regner den Pine, jeg kommer endnu til at udstaae, aldeles intet imod at føde Børn; thi naar Dorthes Knapmagers og Ollegaard Sverdfejers kommer, saa vil min Plage ret gaae an, da skalde I faae høre Støjen, de snakker gjerne paa eensang begge, saa det kommer an paa, hvem der har stærkt fest Maal.

Corfiz. Det er bedst da, at jeg smører mine Støvler og gaaer min Vej itide.

Bar.

Barselqvinden. Jeg skal skikke Jer Bud, naar jeg faaer Kølighed; men banker det ikke! der har vi, min Tro, friske Visiter igjen.

Corfig. Ach! jeg er om en Hals.

(Kryber under Sengen igjen.)

Syvende Scene.

Else Skolemesters. **Barselqvinden.**

Else. Jeg takker skyldigst, Madam! for den Ære og Honeur, Hun har gjort, beviset og undt mig, at lade os vide og tilkjendegive Hendes Forsløsning, hvilket er mere, end mine Meriter kan meritere, jeg gratulerer og ønsker til Lykke af mit Hjerte, og forsikkrer, vidner og contesterer, at det er een af mine største Plaisers, Fornøjelser og Glæder, at see Hendes Velstands Contentement, thi saasom der altid har været et tro, oprigtigt og usforfalsket Venkabs, Kjærligheds og Amors Baand, der har sammenknyttet, sammenheftet og forenet vore Huse sammen, saa bør og maa jeg glæde og fornøje mig over Madamens Glæde og Fornøjelse, ligesom det var min egen Glæde og Fornøjelse, thi man siger for et gammelt Ordsprog og Sprichwort: gaaer det din Ven vel, saa gaaer det og dig; derfor kan jeg med Eds Bekræftelse sige og vidne, at denne Hidkommelse her i Dag ikke skeer af Ceremonie (thi jeg er en Antipode af al Ceremonie) men allene af
en

en oprigtig Venſkaas Drift og Tilskyndelse, er derfor ikke til Bogns agende, men til Føds gaaende, og har brugt, som man siger for et gammelt Ordsprog, Apostlernes Heste, omendſkjøndt, med Permission at ſige, Gadernes Ureenhed er ſaa stor, at den ikke kan fortælles, afmales og beſkrives, jeg har allerede ved mine hemmelige Sendebuds og Spioners Afſtedſe og Udſikkelse efterforſket og erkyndiget mig, om hertærede Madames Tilſtand og Sundheds Forhold, ej villende beſøge Hende, førend jeg fornam og hørte at Hun var i den Condition, Stand og Vilkaar, at Hun kunde lide Viſiters og Beſøgelses Modtagelse; thi man siger for et gammelt Ordsprog og Sprichwort: alting har ſin Tid. Min Goldamme, med Permission at ſige, fik igaar Underretning af Madamens Koffepige, om Deres Sundheds og Hilsens Etat og Tilſtand; thi det gaaer med ſlige Tjenſtefolk, ſom det gamle Ordsprog lyder : : :

Barselqvinden tørrer Svøden af ſig. Der banker viſt igjen, det er Ollegaard Sværdfegers og Dorthes Knapmagers (ſagte.) nu maa der komme ſaa mange urimelige Folk, ſom der lyster, thi jeg har alt overgivet mig.

Ellevte Scene.

Abelone Hans Hanses. Christine Erik Erik-
sens. Barselkvinden. Siden Corfik.

(De trættes om Rangen.)

Abelone. Madame, jeg mener underdanigst,
det kommer mig til at sidde her.

Christine. Nej, holdt sagte, jeg er en Dag
ældre.

Abelone. Det kommer ikke saa meget an paa
Alderen; jeg mener, min Mand er lidt Korne meer
i Anseelse, end som Hendes.

Christine. Ej, man kan, min Tro, faae ondt
af at høre saadant.

Abelone. Det maa J, Madame, imidlertid
sætter jeg mig her.

Christine. Der blir intet af denne Gang.

Abelone. Jeg mener jo.

Christine. Jeg mener nej.

Abelone. Jeg vil see paa den, der tør drive
mig af mit Sæde.

Christine. Det tør jeg, som for Exempel. (Vys-
ter hende fra Stolen, hvorpaa bliver Klammeri.)

Abelone, Madame, J skal være Vidne til,
hvorledes jeg bliver medhandlet, hvorledes hun har
revet min Hue i Stykker. (Gaaer ud.)

Christine. Madame, J skal være Vidne til,
hvor-

hvorledes hun har revet mine Abraschanter i Stykker.
 (Gaaer ogsaa ud.)

Corfiz krynber frem. Ej, giv mig et Glas Brændevin i en Hast, jeg er nærmere død end levende, jeg er ligesom jeg var sønderslagen over alle mine Lemmer og derforuden saa fuld af Støv, Qualm og Barselsnak, at jeg er færdig at briste; men der er, min Tro, atter Folk; er dette ikke en forbandet Stue, hvor ikke mere end een Dør er, jeg har aldrig seet sig en urimelig Bygning; kan jeg ikke komme ud igjennem Vinduet?

Barselqvinden. Jo vist, om I vil bryde Halsen itu.

Corfiz. Det vil ikke sige, saa faaer det engang Ende.

Barselqvinden, Ej Snak, jeg troer, Du spørger.
 (Han krynber under Sengen igjen.)

Trettende Scene.

Karen Uhrmagers. Ellen Cantors. Gedste
 Klokkers. Barselqvinden.

Karen. Tjenerinde, Madam! seer I vel, om jeg ikke spaaede ret, at I fik en Datter; jeg gratulerer. — Tjenerinde, I andre gode Madamer.

Ellen. Intet godt nyt, Madam?

Karen. Jeg fik en Bisebog hjem forgangen med
 tres

tredive skønne tyske og franske Viser, jeg troer ikke, at I har hørt nogen af dem, thi de ere ganske splin- ternye; den første begynder saaledes. (Hun synger en god tyske og franske Viser og pronuncerer Fransken, ligesom den skrives, og tager derpaa Afsked med Gedse.) — Actricen maa selv choisere Viserne. —

Fjortende Scene.

Corfiz. Barselqvinden.

Corfiz. Mon hun bilder sig ind at divertere Folk dermed?

Barselqvinden. Jeg troer ja, thi jeg kjender mange Folk, der endnu har slettere Stemme, der dog sidder hele Timer og piber i Compagnier.

Corfiz. Jeg har mærket det, at En, der kan synge eller spille Folk til Behag, er alt for menasgerlig, en anden derimod, som intet kan, gjør intet andet, end synger og spiller fra Morgenen til Aftenen; Mennesket synes mere at være skabt for en andens Plage, end Fornøjelse; et fornuftigt Menneske, som man gjerne vil høre raisonere, taler ganske lidet, et andet derimod, som har Hæsteforstand, gjør ikke andet, end taler og plager sin fattige Næste med urimelig Enak; jeg havde i min Ungkarls Dage i mit Nabolag to, som spillede paa Fløjte, den ene vilde jeg gjerne give Penge for at høre, den anden vilde jeg gjerne betale for at holde op;

op; men den første fik jeg tre eller fire Gange at høre om Sommeren, den anden derimod spillede mig et hundrede Menuetter hver Aften, ikke for at øve sig, men for at dræbe Folk i Nabolauget, thi han lukkede altid sit Vindue op, naar han begyndte at pibe, hvorudover jeg undertiden glædede mig, at det var ondt Vejr, for at have No om Aftenen. Det var ikke af Vejen, om Borgemester og Raad tog sig saadant an, og at her visse Betjentere gik om at confisquere saadanne Fløjter og Fioler, som bruges kun til at forstyrre Folkets No'ighed; jeg for min Part vilde ligesaa gjerne give Penge dertil, som til Gadernes Renselse; men det er bedst at jeg løber.

Barselqvinden til Pigen. Hør, nu vil jeg have Nolighed en Times Tid; kommer der Fremmede imidlertid, saa kan Du sige, at jeg er falden i en Slummer.

T r e d i e A c t.

Første Scene.

To Koner.

Der kommer ind saa mange Fruentimmer, som kan komme afsted; efterat de har aflagt deres Gratulation, sidder de gandske stille, og maaber en Tidlang; endelig siger en Kone:)

Det er meget smukt Vejr i Dag.

2den

her lugter saa ilde hos Hende, hvem har været her nylig?

Barselqvinden. Her har været en Hob smukke Borgerkoner.

Fruen. Her lugter og forbandet borgerlig; lad dem ryge noget: jeg er slet ikke hoffærdig, Madam! det skal ingen kunde sige mig paa; thi hvis saa var, saa havde jeg ikke gjort Hendes ringe Hus den Ære at komme hid, derfor giver mange Folk mig den Lov: Gud velsigne den velbaarne Frue! hun er ikke anderledes at omgaaes med, end en slet og ret Borgerkone; men man maa ikke gjøre sig altfor gemeen heller, thi jeg har mærket, at det undertiden giver Foragt.

Barselqvinden. Nej, det er Synd at sige velbaarne Frue paa; thi jeg har hørt, Hun kommer til Borgerfolk, saa tidt de have noget at byde Hende paa, og at Hun spiser med ligesaadan Appetit der, som det kunde være ved Hendes eget velbaarne Bord.

Fruen. Ja, hvorfor skulde jeg ikke gjøre det, Madam! thi, naar jeg ret estertænker det, saa er Borgerfolk christne Mennesker, og om de føre et gudeligt Levnet, kan blive salige ligesaavel som En af os.

Barselqvinden. Men, velbaarne Frue! mon dog ingen Forskjel skulde gjøres paa Rangs personer og Borgerfolk i det andet Liv?

Fruen. Nej, ikke meget, Madam! her imellem

os at sige, men Hun har ikke behov at lade Sig mærke for Andre; thi en gemeen Haandværksmand kunde blive storagtig deraf; derfor, Madam! tracterer jeg det Slags Folk ikke med den Foragt, som jeg burde og kunde efter min høje Stand; tænk, Madam! hvor ydmyg jeg var forgangen: jeg laante, mafoi, uden at rose mig selv, ti Rigsdaler af min Skræder.

Barselqvinden. Det var uforfæmnet gjort af en Skræder, at han turde understaae sig at laane Penge til saadan en velbaaren Fru; den taabelige Djævel kunde jo mærke, at Fruen gjorde det allene for at sætte Prøve paa ham.

Fruen. Han vægrede sig vel i Begyndelsen, og trakkede paa Axelen, ligesom han vilde sige: jeg er alt for ringe dertil; men da han saae, det var mit Alvor, beqvemte han sig dertil, og gav mig de ti Rigsdaler med et dybt Suk, ligesom han vilde sige: gid alle vare saa ydmyge, som denne velbaarne Fru. Jeg er vis paa, at denne stakkels Mand skal løfte mig op til Skyerne, hvor han kommer; thi enhver skulde dog ikke gjøre det, jeg gjorde; er det ikke sandt, Madam?

Barselqvinden. Jo, velbaarne Fru har stor Ret derudi.

Fruen. Men hvad vil det sige, Madam! vi ere dog alle Mennesker; jeg vilde, min Ero, ikke

276 Forandrede Scener af Barselstuen.

undsee mig ved at gjøre det samme mod Hende. Madam, vil Hun være saa god og lade mig faae ti Rigsdaler, jeg skal strax skikke dem hen i Guld tilbage.

Barselqvinden. Ach, velbaarne Frue har kun Lust at skjemte med Hendes ringeste Tjenerinde, jeg er meget enfoldig, men dog ikke aldeles som Skredderen.

Fruen. Det er, min Tro, mit ramme Alvor, Madam!

Barselqvinden. Ej, velbaarne Frue! jeg skulde komme i Udraab for et af de uforstammeste Mennesker, om jeg gjorde mig saa næsvis; nej, mine Penge ere altfor ringe dertil.

Fruen. Sandt at sige, Madam! saa er Nøgelen til mit Pengeskab forlagt, og jeg skulde i en Hast give ti Rigsdaler i Drikkepenge til en Tjener, som jeg venter med en Present fra en Cavallier.

Barselqvinden. Nej, jeg gjør det, min Tro, ikke; om det hele Borgerskab var saa uforstammet, at laane Eders Velbaarenhed Penge, saa gjorde jeg dog ikke det, thi jeg har altfor stor Respect for Hende dertil.

Fruen. Ja, ja, saa er det Hendes egen Skyld, Madam! men hvad har Hun staaende paa det Fad?

Barselqvinden. Det er nogle gemene Rager.

Fruen. Lad mig smage dem — ej, de smager dog ikke saa ilde, som jeg tænkte; jeg vil, min Tro,

paa

paa hendes Behag, tage nogle hjem med mig. Christopher!

Christopher i et sønderrevet sjaltet Liberi. Belsbaarne Fru! (Hun giver ham Ragerne, og de gaae.)

Barselqvinden. Jeg takker Fruen for beviste store Naade.

Tredie Scene.

Anne Signefielling. Barselqvinden.

Anne. Nu, Madam! hvorledes er det med Helbreden?

Barselqvinden. Vel nok, Anne! men jeg kan ikke sove om Natten, og saasnart jeg falder i Søvn, har jeg strax forskrækkelige Drømme; hvoraf kan det komme, Anne!

Anne. Brænder Madamen Voklys eller Tællelys om Natten?

Barselqvinden. Jeg brænder Voklys.

Anne. Det har vi det! hvad mener I, Drømme er andet, end Gejster, som forekommer Folk i Søvn? Det eneste, hvormed man fordriver saadanne onde Gejster, er ved Røgen af Tællelys, derimod løber de der efter Voklys, ligesom Fanden efter Sjælen. Hvoraf mener I vel det kommer, at det altid spøer meget i Kirker af andet, end at man der brænder Voklys? jeg vil forbinde mig til at jage en heel Million svævende Gejster bort med en Praas

om det ikke er andet end slige Geister, som flyve i Luften; men er det Nisser, som J har Uro af, maa J strøe Hørfrø for Sengen, saa faaer de strax Fødder at gaae paa.

Barselqvinden. Ach, kjære Anne! plag mig ikke med saadan Snak! et frisk Menneske kan endog ogsaa blive syg deraf; saadanne onde Drømme kommer jo ikke af andet, end af Blodet; jeg sover jo roligere, naar jeg har et frisk Legeme, hvorfor Fulde Jeres Geister plage Folk mere, naar de ere syge, end naar de ere friske.

Anne. Det veed jeg ikke, Madam! men man seer dog, at de gjør det; kommer det af Blodet, saa skal vi hitte paa andre Midler: intet er bedre, end at J bliver maalet; nu skal jeg strax være hos Hende igjen. (Gaaer ud.)

Barselqvinden. Ach, gid jeg var skilt ved denne Hæx! men hun faaer have sin Billie; thi hun har sin Gang i store Huse, hvor hun sætter Godtfolk i Miscredit, naar de ikke vil flattere hende, jeg maa skikke mig udi dette, saavel som i alt andet, som Barselsenge fører med sig; ach, ach, kunde jeg kun holde det ud?

Anne kommer ind. Om Forladelse, at jeg blev saa længe borte.

Barselqvinden. Alt forladt, Anne! (sagte ved sig selv.)

(selv.) jeg var tilfreds, du havde aldrig kommet tilbage.

Anne. Jeg var udenfor og gjorde min Bøn, Madam! som jeg altid gør, førend jeg signer eller maaler.

Barselqvinden. Jeg gjorde og min Bøn imidlertid, Anne! (sagte.) nemlig, at du maatte staa fast i Gangen, indtil jeg hjalp dig løs igjen.

Anne. Det gjorde J vel i, Madam! thi Bønnen maa være paa begge Sider; men jeg skulde have et Glas Brændevin, førend jeg begynder at maale.

Barselqvinden. Hillemand! der er Mester Bonifacius, nu bliver her Klammeri af; løb, Anne! bag Skjermbrættet i en Hast.

(Anne løber og skjuler sig bag Skjermbrættet.)

Fjerde Scene.

Mester Bonifacius. Barselqvinden.

Mester Bonifacius. Serviteur, Madam! hvoreledes er det med Helbreden?

Barselqvinden. Slet og ret, Mester Bonifacius!

Mester Bonifacius. Hun maa lade sig aare lade, Madam!

Barselqvinden. Docteren siger nej, han har allene givet mig nogle Draaber, som jeg skal bruge; de staaer i denne Flaske.

Me:

Mester Bonifacius. Ej, pok Slapperment! de Draaber ere en Forgift for Hende; har Hun ikke svedet forskrækkelig derefter?

Barselqvinden. Jo, jeg svedte stærk for et Par Timer siden, da Else David Skolemesters var her; men jeg veed ikke, enten det kom af Draaberne, eller af hendes lange højtravende Gratulation, som hun gjorde mig.

Mester Bonifacius. Det var af Draaberne, Madam! Gud forlade de Doctere det, som handle saaledes med en stakkels Patient; vil I kun bruge disse Draaber en Uge, saa skal I see, om I ikke har den bedste Gulsot paa Halsen, nogen vil forlange; vil I bruge dem nok en Uge, kan I faae en Svindsot eller hypocrisie, epilepsie, anomalie, paralytie, og endnu det, som værre er, thi her er antimonium, her er arsenicum udi; er det ikke uforkammet at præparere for en stakkels Barselqvind en Recept af Sulphure indigesta, und Sale Haluminosa und mercurio, absonderlich in diesen Jahre, worin Saturnus nicht regieret.

Femte Scene.

To Koner. Mester Bonifacius. Barselqvinden. En Pige.

Iste Kone. Tjenerinde, Madam! til Lykke med hendes unge Datter.

2den Kone. Jeg siger det samme.

Barselqvinden. Vær saa god og sidder ned, I gode Madamer. Hun seer saa vred ud i Dag, Madam! har Hun haft nogen Fortrød?

1ste Kone. Ja, Madam! men det er Ulykken, at min Mand er ikke hjemme, thi ellers skulde den Person, som har gjort mig Fortrød, blive pryglet saa mær, som man prygler en tør Fisk.

Barselqvinden. Hvem er den Person, Madam?

1ste Kone. Det er den, der skriver de Danske Comedier; tænk engang, Madam! han har været saa malisiosk at gjøre en Comedie over mig, som blev spillet forleden Uge; ach, gid jeg havde ham fat, jeg skulde rive hans Øjne ud.

Barselqvinden. Hvad hedte den Comedie?

1ste Kone. Den hedte Lucretia, Madam! og det er just mit Navn; ach! faaer jeg ingen anden Hævn over ham, saa skal jeg bande ham fastende hver Morgen.

Barselqvinden. Ej, Gud bevare os, Madam! maa ikke Manden bruge Fornavne til de Personer, som han forestiller? jeg har jo ogsaa hørt mit Navn paa Comedien, men jeg lader mig slet intet deraf anfægte, saalænge han ikke bruger ogsaa mit Tilnavn.

1ste Kone. Madam! tag ham ikke i Forsvar; thi jeg vil dse paa, at han ingen har meent ved den vægelsindede Lucretia, uden mig.

Bar.

Barselqvinden. Er Hun da saa vægelsindet, Madam!

1ste Kone. Nej, det skal intet ærligt Menneske sige mig paa, det er ikkun slemme malisjøske Folks Snak, Madam!

2den Kone. Ej, Søster! naar det ikke er Din Fejl, hvorfor tager Du Dig det da saa nær?

1ste Kone. Ej, ti stille, Søster, Du kan selv komme i en Comedie, førend Du veed et Ord deraf; var jeg kjendt med Autor, skulde jeg, min Tro, betale ham for at gjøre en Comedie ogsaa over en selvflog Kone.

Barselqvinden. Jeg vil ikke raade Hende saadant; thi det kunde hende sig, at Autor svarede, at et Skarn skal kunde bevise ham over, at han nogen Tid forsætligvis har sigtet paa nogen.

1ste Kone. Ikke sigtet paa nogen? tro aldrig saadant, Madam! jeg er ikke den eneste i Staden, der har den Mistanke.

Barselqvinden. Hvad det er eller ej, Madam! saa er jeg vis paa, at aldrig slige Slags Materier ere blevne skrevne, uden at Nogen, som Autor aldrig har kjendt eller tænkt paa, jo har taget sig det til.

1ste Kone. Ej, Madam! tag aldrig saadant i Forsvar; der blev spillet et Stykke for nylig, kaldet Bert Westphaler, som alle Mennesker kunde tage og føle

søle paa, at det var meent Mester Bonifacius, en Barbeer her i Byen.

Mester Bonifacius reiser sig op. Was, hat er mich gemeint, so soll er ein Unglück kriegen.

1ste Kone. Er det Mester Bonifacius? det vidste jeg, min Tro, ikke.

Mester Bonifacius spadserer og tørrer Sveden af sig. Wo wohnt der Kerl? Madam!

2den Kone. Du maatte nok holde Munden med saadan forbandet Snak en anden Gang, Søster!

Barselqvinden. Jeg vilde, min Tro, ikke have havt dette for en Daler; thi naar han begynder at snakke Tydsk, saa er han ikke at skjemte med, Hør, Mester Bonifacius! Skal J, som en lærd Mand, ikke være klogere, end agte saadan Snak?

Mester Bonifacius. Ich bitte doch, Madam! Sie sagen mir, wo der Mann wohnt.

Barselqvinden. Ej, Mester! lad fare saadan Galsskab; veed J, hvem han har meent dermed? ingen, min Tro, anden, end den Barbeer, som J havde Trætte med forgangen Aar, det har jeg god Underretning om.

Mester Bonifacius. Men er det vist?

Barselqvinden. Det er saa vist, som jeg ligger her; thi hvorfor skulde han gisre det om Jer? J har jo intet udstaaende med ham; men han har havt en Proces med den Barbeer, J veed vel selv.

Me:

Mester Bonifacius. Ha, ha, ha, saa er det mig, min Ero, kjært, og jeg skal spendere en Boustellie Wiin paa Autor for den Comedie; ha, ha, ha, han har truffet ham accuratissimo; jeg har aldrig været paa de danske Comedier, men jeg har hørt dem fortælle, mine Svenne løbe derop iblandt.

Barselqvinden. Hvad siger de derom?

Mester Bonifacius. De siger, Autorerne ere meget gode; men det danske Sprog kurrer dem saa i Dreene, tilmed saa er der intet for Dinene, som i de tydske Comedier; thi i dem har man adskillige smukke Fortøninger, Præsentioner af store Søer, gfoende Drager, Krige, Belejringer, saa der er altid noget for Pengene.

Barselqvinden. Ja, jeg vil sige Ham, Mester Bonifacius! de tydske Comedier befatter undertiden fyrgetøve eller halvtredstindstyve Aars Historie, saa at man der kan see unge Folk at blive gamle, rejse til Indien, og komme tilbage igjen samme Aften, jeg veed, min Ero, ikke hvorledes de endnu kan sælge deres Comedier for saa godt Kjøb.

Mester Bonifacius. Har Hun været nogen Tid paa de tydske Comedier?

Barselqvinden. Ja, jeg var der engang for gangen Aar, men har ikke forvundet det endnu; en Ting behagede mig dog, det er at en af Dønkene gif i Stykker, som Folk sad paa, hvilket gav Aars
sag

sag til Latter; hvis det ikke havde hændet, saa havde jeg ladet dem støvne anden Dag for mine to Mark. Men lad os tale om andet — hør, min kjære Mester Bonifacius! Skulde det være tjenligt at lade sig aarelade nuomstunder?

Mester Bonifacius. Ach! ja, det er vel bedre i klart Vejr end udi taaget Vejr, bedre udi Maanens Tiltagelse end dens Aftagelse, men det gjør ikke meget til Sagen, naar man kun holder sig derfra udi de ulykkelige Dage, das ist zu sagen (jeg kan ikke saa vel explicere mig paa Dansk) am Tage Verkündigung Mariæ und Jud. und Apost. S. Andrea, soll man keine aderlassen.

Barselqvinden. Men hvad vil det sige, Mester Bonifacius, lykkelige og ulykkelige Dage?

Mester Bonifacius. Das ist zu sagen, Madam! wer sich am 14 oder 16 Marti verlobet oder heirathet, komt in großer Armuth und Elend, am 10 oder 18 April muß man aus einem Hause ins andere nicht ziehen, am 7 oder 8 Mai muß man nicht reisen, am 17 Juni nichts handeln, am 21 Juli keine Proces anfangen.

1ste Kone. Mester Bonifacius! Han kan vist ogsaa see Folk i Hænderne?

Mester Bonifacius. Ach freylich, das heist man der Negromantia.

1ste Kone. Ach, vær saa god og see i mine Hænder. Me-

Mester Bonifacius. Ja nok! jeg seer, Madam, at Hun faaer sex Børn endnu.

Iste Kone. Ej Snak, min Mand er allerede 68 Aar gammel.

Mester Bonifacius. Det vil ikke sige, Stregene i Haanden kan ikke slaae mig fejl; J faaer sex Børn, det er vist, men hvor J faaer dem fra, det kan jeg ikke see.

Iste Kone. Sy, sy! mener J, at jeg er en Skjoge, at jeg skal faae Børn med anden, end min Mand? Jeg er altfor vel opdragen til at være min Mand utro.

Mester Bonifacius. Vil Hun være flatteret, Madam! saa maa Hun lade Sig see i Hænderne af andre, end mig.

Iste Kone. See nu ogsaa i hendes Haand.

Pigen. Nej, min Tro, vil jeg ikke, at nogen skal see mig i Haanden.

Iste Kone. Jo, min Tro, skal Du lade Dine Hænder see saavel som jeg, hvad er det for Snak?

Mester Bonifacius seer Pigen i Haanden. Hendes Haand er noget vanskelig, jeg kan ikke see, hvor mange Børn, Hun faaer; lad see nok engang, nej, men jeg seer, at Hun har faaet et Barn.

Pigen. Det er usandskærdig Løgn, thi jeg er Jomfru endnu.

(De andre holder Tæklæderne for Ansigtet af Bluse.)

Me

Mester Bonifacius. Det gjør mig, min Tro, ondt, at jeg ikke vidste, Hun var ugift, ellers havde jeg slet intet talt derom; lad mig see nok engang, Jomfru! maaskee at jeg saa fejl første Gang.

Pigen. J maa see Fanden, J skulde maaskee lyve mig flere Børn paa, end det jeg har faaet; hvem som siger mig andet paa, end at jeg er Jomfru, den skal være en Løgner og en Skjelm.

(De andre begynder at tñise, og Pigen græder.)

Mester Bonifacius. Min hjerte Jomfru! bliv ikke vred paa mig; jeg vidste, min Tro, ikke andet, end Hun var Madame, men = = =

Pigen. Du est en Løgner og en Bedrager, jeg skal sige de gode Madamer, hvoraf dette rejser sig: jeg tjente paa en Herregaard med en anden Nameselle, som kom Skolemesteren for nær, Sagen kom for Tamperretten, hun paastod Ægteskab, han søgte Udflugter, og ved adskillige Procuratorstregere forvakkede saaledes Sagen, at han blev frikjendt for Ægteskab, og jeg maatte lade mig nøje med to hundrede Daler.

(De begynder at lee allesammen; Pigen bliver vred, gaaer bort med den anden Kone og truer Barberen.)

Barselqvinden. Det var en forbandet Historie; men hun røbede sig selv; jeg vilde have givet ti Rigsdaler, at det ikke var skeet i mit Huus.

Mester Bonifacius. Jeg vidste ikke andet, end hun var gift, ellers havde jeg gjerne sparet hende.

Bar.

Barselqvinden. Jeg vilde have svoret for den Dige, thi hun seer ud saa skikkelig og saa peen, som hun ikke kunde skræve over et Halmstraa. — Men der kommer Doctoren, hillemend! bag Skjermbrættet, Mester Bonifacius!

(Han løber bag Skjermbrættet.)

F j e r d e A c t.

Tredie Scene.

Corfig. En Officeer.

Corfig indløbende igjen, kaster Huen af og tager sin Værelse paa. Hillemend! det var en stor Ulykke. Jeg glemmer den ene Fortræd for den anden; her kommer Cabeleren, som stod Fadder til Barnet, den Karl lader sig ikke nøje med en Boutellie Viin; havde han ikke seet mig, saa havde jeg nægtet mig inde, thi han kunde aldrig komme paa ubelejliger Tid; nu har jeg Hovedet fuldt af Grillen og skulde raadføre mig med M. Gothard; det er ikke nok, at man skal plages med Fruentimmer udi Barselstue, man faaer ogsaa al Verdens Mandfolk paa Halsen, og hver Gratulation, man gior mig, er et Knivsting i mit Hjerte.

(En Officeer med Knæbelsbarter kommer ind, syngende en nydt Vise, bliver Corfig vaer, omfavner og koster ham, sigende:)

Ah,

Ach, mein lieber Herr Corfiz, bliv ikke vred, fordi jeg har bitt saalange.

Corfiz. Nej, aldeles ikke, Herre!

Officieren. Jo, jeg kan nok see paa Jer, at I er noget fortrydelig i Dag.

Corfiz. Da er det, min Tro, aldeles ikke derfor, at min Herre ikke kom her igaar; (sagte.) (thi jeg var tilfreds, du aldrig havde kommet.)

Officieren. Mandfolk regner Moden og Ceres monter ikke saa nøje som Fruentimmer. Ej, Hr. Corfiz! læg ikke saadant paa Hjertet; jeg vil oprette det igjen med at komme her hver Dag, saalange Jer Kone ligger.

Corfiz. Ej, Herren skal ikke gjøre sig nogen Umage at oprette saadant; thi jeg kan gjøre min Eed paa, at jeg ikke er vred, fordi Han blev borte igaar.

Officieren. Jeg kunde, min Tro, ikke komme, vil Han nu troe mig.

Corfiz. Jeg troer, jeg troer det, Herre!

Officieren. Ich war, pardi, engrasfirt anders werts.

Corfiz. Vil Han endelig at jeg skal sværge paa, at jeg ikke er vred derfor, at Han blev borte igaar? (sagte) men fordi du ogsaa ikke blev borte i Dag.

Officieren. Jeg havde en liden Affaire med en fremmed Officier igaar Eftermiddag, som jeg skal

ihjel, unter uns gesagt, ved Fuglestangen; vi kom i Disput, om det var rettere at sige Berda oder Berdar: det ene Ord udi Disputen tog det andet, saa vi derudover maatte ud for Fuglestangen, hvor jeg nær havde stukket min Contrapart ihjel; thi Spidsen af min Kaarde var ikke en Fingersbred fra hans Hjerte.

Corfiz. Mig syntes, Han sagde tilforn, at Han stak ham ihjel.

Officieren. Har jeg sagt, at jeg stak ham ihjel, saa stak jeg ham og ihjel; først stødte han i en Secund, hvilken jeg caverede, og gav ham en igjen udi en Ters; (støder efter Corfiz.) siden stødte han atter i en Secund, og jeg gav ham en over Armen. (Støder Corfiz, saa at han falder om.)

Corfiz. Min Herre! Han maa exercere Kunsten paa Andre; thi jeg taaler ikke mange Stød paa disse Tider.

Officieren omfavner ham. Ach, mein lieber Herr Corfiz! ich bitte om Permission; jeg tænkte ikke, at jeg skulde have stødt saa hart.

Corfiz. Og jeg langt mindre.

Fjerde Scene.

To Officierer. En Kjærling. Corfiz.

2den Officier kommer ind med Baagekønen, som holder paa hans Hat. Ej, Morlille! ingen Harcellering mere, lad mig faae min Hat.

Kjær.

Kjærlingen. Nej, Maansøren faaer ikke Hatten, førend Han løser den.

2den Officier. Ej Snak! fly mig smukt min Hat.

Kjærlingen. Hatten hører, min Tro, mig til, efter Barselstue-Net.

1ste Officier. Ha, ha, ha! det er ret, Morlille! lad ham ikke faae Hatten tilbage; — kom saagigien at gaae ind udi en Barselstue en anden Gang, Monfrere!

2den Officier. Lad mig faae Hatten først, Morlille! jeg skal nok siden give Jer en Discretion.

Kjærlingen. Ej, Maansøren er altfor resensabel at vægre sig derfor, er det for saadan Cabeler, som Han er.

2den Officier. Jeg troer, Kjærlingen er gal.

1ste Officier. Ha, ha, ha, ha!

Corfis. Marthe! hvad skal slige Noder betyde, kan Du ikke see Folk an?

Kjærlingen. Jeg gjør ingen Forskjel paa Folk berudt; jeg torde gjøre ligeledes ved Fatters Hat selv.

Corfis sagte. Gid J faaer en Ulykke for min Hat, J har ikke taget den bort, men gjort det, som værre er, dermed.

2den Officier. Bruder! laan mig en Marks Denge til siden, jeg har glemt at tage min rette Lomme med.

292 Forandrede Scener af Barselstuen.

1ste Officier gravende udi Lommen. *Pos! Slap-
perment!* jeg har ogsaa glemt min rette Lomme.

Corfiz. *Marthe!* fly Herren strax sin Hat, det
skal ellers bekomme Dig ilde.

Kjærlingen. *See der har J ham da.* Det var
en sulten Cabeler den! (Saaer ind.)

1ste Officier. *Veed J nu,* hvad vi ville gjøre,
Monsieur Corfiz! om Han ikke vilde tage det ilde op?

Corfiz. *De har maaskee noget at forrette,* og
derfor ville tage Afsked; hvis saa er, saa fortryder
jeg aldeles ikke derpaa; thi jeg lader Enhver Frihed
i mit Hus.

1ste Officier. *Ach, nicht doch!* jeg har ifinde
at brække Halsen itu paa nogle Boutellier af Jer
gamle Biin; vi maae drikke Barselkonens Skaal i
det ringeste, og paa en lykkelig Continuation.

Corfiz. *Hvad min gamle Biin er angaaende,*
da er den for længe siden opbrugt, jeg kan derfor
ikke skjenke Dem denne Gang uden med en Drif Øl;
men jeg er ogsaa bange, at det er blevet noget surt:
patience et lidet Djeblik! (Saaer ind.)

Femte Scene.

De to Officierer.

1ste Officier. *Det er jo uforskammet, Mon-
frere!* at tractere Folk med Øl i en Barselstue.

2den

2den Officier. Gid han faae en Ulykke, denn sulten Hund!

1ste Officier. Det er forunderligt, hvordan alle gode gamle Moder tager af; naar man kom og besøgte Folk i gamle Dage ved saadan Occasion, blev man saa tracteret, at man maatte lade sig bære hjem.

2den Officier. Man kunde glæde sig over i gamle Dage at komme til Begravelser, Bryllupper, og Barseler; men nu faaer man kun Snak for Vare.

1ste Officier. Jeg kan ærgre mig ihjel, Monsieur! naar jeg tænker derpaa; mener den Slynge, at vi er kommen her for at aflægge en lumpen Gratulation; jeg har isinde, naar jeg faaer Kruset i Haanden, at kaste det mod Gulvet.

2den Officier. Nej, Bruder! lad kun mig raade, jeg skal nok faae Karlens gamle Biin for en Dag, og det paa en høflig Maade, som dog skal indjage ham og alle andre Skræk, der søger at kuldaste god gammel christen Etik og Sædvane, og tractere Folk udi Barselstuer med haardt Ol — lad kun mig raade. Men der kommer han.

Sjette Scene.

To Officierer. Corfiz. To Soldater.

En Tambour. En Pige.

Corfiz. Ach, I gode Herrer! mit Ol er ikke
saa:

saadant, at jeg kan byde Dem det, og jeg har Ingen ved Haanden, at hente en Drik Vin; thi jeg har vilst min Dreng ud i Byen.

2den Officier. Ej, Herr Corfik! da er mine Folk til Tjeneste. (Fløjter efter dem i en Bægterpibe.)

To Soldater med en Tambour komme indløbende og raabe: Herr Captain!

2den Officier. Hør, Jens Holgersen! Du skal hente fem til sex Boutellier Rhinskvin for Monsieur Corfik.

1ste Officier. Ej, hvad vil det forslaae? hol man zehen.

2den Officier. Nej, det kan være nok med de sex for det første; jeg siger det ikke i Henseende til Monsieur Corfik, thi jeg er vis paa, at vi kunde ikke gjøre ham større Fornøjelse, end om vi ville fortære et helt Dre hoved. Kom, lad os sidde ned saa længe. (De sætte sig ned, og Corfik tørrer Sveden af sig.)

2den Officier. Han skal ikke undsee sig for, min Herr Corfik! at sikke mine Folk Vrende i Byen; de ere altid til Hans Tjeneste.

Corfik. Nej, jeg vil ingenslunde misbruge Deres Godhed, om en Times Tid kommer min Dreng Troels hjem, saa skal jeg sikke ham efter Vin.

2den Officier. Ej, hvortil tjener slige Ceremonier? (Til Soldaterne.) Hør, J elementste Karle, J Dosmere! har J nu glemt det, som jeg saa tit har

har sagt, hvad Ere I skal bevise Verten i det Hus, som jeg besøger? Kan I ikke engang gjøre det af Jer selv, uden at jeg skal commandere Jer dertil? Hej, gebet Achtung! ziehet die Bajonetten aus!

(De to Soldater trække ud.)

Corfiz. Kjælvende. Ihr Herren! jeg har endnu et Par Boutellier tilbage; nu kommer jeg det først ihu.

2den Officier. Rangiret euch hinter den Stuhl des Herrn Wirths!

(De gaaer bag Stolen.)

Corfiz. Ihr Herrn! kanske jeg kan finde tre Boutellier.

2den Officier. Kreuzet die Bajonetten!

(De krydser Bajonetterne over hans hoved.)

Corfiz raaber højt. Marie, Marie, Marie!

(Pigen kommer ind.)

Tag mig ti Boutellier Vin herind, som staaer udi Sanden; vær som en Ild, og tag Glas med.

2den Officier. Ej, Herr Corfiz! det gjordes ikke fornøden, vi kunde have nok udi de sex.

Corfiz. Lad kun blive da med Vinen, Marie!

2den Officier. Gebet Achtung, Musquetiers!

Corfiz. Kan Dit forbandede Menneske ikke bringe mig strax de ti Boutellier, som jeg forlanger.

(Pigen gaaer ind.)

Corfiz. Ach, Ihr Herrn! jeg er ikke ærgjerrig; maatte de ikke stikke Bajonetterne ind igjen?

2den

2den Officier. Ej, Herr Corfis! hvad jeg gjør, er kun af Skyldighed til Ham og Hans Hus.

Corfis. Serviteur, min Herr Captain!

2den Officier. Mine Foll bruge altid disse Exercitier udi Huse, som jeg har Respect for. Der er aldrig skeet nogen Ulykke derved; vel er sandt, at Musqveteren Jens Paaske, som staaer ved den højre Side, er noget forvirret udi Hovedet iblandt; jeg har ikke hørt, at han har gjort nogen Ulykke, siden forgangen Sommer, da han stak en Bert med Bajonetten bag i Ryggen, men Berten lever endnu.

Corfis tager i Kommen. See der, Monsjeur Paaske! der har J to Mark for den Ure, J har beviset mig; stikker nu kun ind igjen.

2den Officier. Steffet die Bajonetten wieder ein!
(De stikker Bajonetterne ind)

2den Officier. Jeg har ogsaa en anden Exercitie, hvormed jeg honorerer Berten i Huset, om Monsjeur vilde see den.

Corfis. En anden Gang, Herr Captain! jeg har nok af den første. (Piaen kommer ind med Bouteillier igjen, og Corfis vinker, at hun skal blive tilbage.)

2den Officier. Jeg maa dog vise min Herre den anden Exercitie; gebet Achtung, Musqvetierr!

Corfis. Ej, min Herre! det er altfor stor Umage.

2den Officier. Slet ingen Umage, min Herre! gebet Achtung!
Cor:

Corfig. Marie! hvor bliver Din So af med
Boutellierne? lader os kun nu drikke, I gode Herrer!
(De giver sig til at drikke Skaaler paa Continuationen af
saae flere Vorn.)

Syvende Scene.

Corfig. To Officierer. To drukne Mænd.

(De to drukne Mænd komme ind, omfavne og kysse Corfig.)

1ste Mand. Ach, Svoger! hvilken Glæde er
det ikke for Jer at have faaet en Livsarving?

2den Officier. Vi har, min Tro, drukket saa-
ledes, Svoger! paa Jer Kones og kjære Barns
Sundhed i Dag, at vi ere gandske bleve beskjænkede.

Corfig saare. Denne Svoger-Titel skurrer for-
bandet i mine Øren: jeg er bange for, at jeg kommer
i Svogerskab med hele Verden.

1ste Mand. Men vi har endnu lidt Rum for
et Par Boutellier af Jer gamle Viin.

2den Mand. Ja, sandt at sige, vi er kommen
hid for at lade os tractere.

(Han tager et af Officierernes Glas og drikker Skaal af,
Officiereren rejser sig, tager et andet Glas, som er
lidt Viin udi og slaer ham i Ansigtet med; de kom-
me i Klanmeri og fordre hinanden ud paa Gaden;
Corfig kryber af Frugt under Bordet, og Soldaternes,
naar de gaae ud, tage Boutellierne med sig.)

Over

de her aftrykte Scener af Barselstuen, m. v.

Hvorvel Enhver uden tvivl maa indrømme, hvad allerede bag efter selv Stykket er erindret, at de her af Holberg foretagne Forandringer og Udelabelser i det Hele ustridig ere til det Bedre, vil dog neppe heller nogen Kjænder af det ægte Comiske fortryde, her at have de ubeladte Scener, og hvor ustridig findes mange ægte comiske og satiriske Træk, f. Ex. i Arianke Bogtrykkers Scene, i Elise David Skolemesters første Replik, og flere Steder, som, skjøndt de maaskee ved Forestillingens mere hastende Gang bedre undværes, dog ved Læsningen i Studerekammerets Mag ikke kunne andet end mere. Ogsaa seer man tydelig, at Holberg i sine første Lustspil ligesom overstrømmede af Ideer, som han siden ved sine senere Arbejder fandt bekvemmere Pladser til, og altsaa kunde og maatte udlette, hvor han først havde sat dem; saaledes gjenfindes her en Scene om Folks vrange Udtøyninger af Lustspillet's Carakter paa virkelige Personer, hvortil han siden i Hereri eller blind Allarm, og

i lyk-

i lykkelige Skibbrud fandt en mere passende Plads, o. m. d. l. Ogsaa seer man, at dette Skuespil i den anden Udgave fra 1725, hvor dog adskillige Stykker ere forandrede, endnu er aldeles uforandret; saa at det var først i Udgaven fra 1731 (i fem Tomer) Stykket findes saaledes, som det nuomstunder opføres, og som det i anden Tome af nærværende Udgave er aftrykt; og hvor lær Scenen med Officieren, Christoffer Eisenfreser og Jens Olsen, af et Gjelebodsoptrin er blevet til en sand comisk Scene; derimod har Holberg i Begyndelsen af femte Act, paa det vi desbedre skal vide, at de Folk, der plage Corfik, ere Udsendinge fra Gottard, der tilsat en episodisk Scene mellem Gottard Sanger og en vis ubekjendt Monsieur Leonard; en Forsigtighed, som er aldeles overflødig, hvis Gottard har vidst at tildrage sig vor Opmærksomhed i fjerde Acts sidste Scene, hvor han i sin Monolog siger os det selv samme; og har Gottard ikke der, hvor han nys har havt det lidenskabelige Optrin med Corfik, og hvor han har den ydligere Scene med Troels, vidst at tildrage sig Behør og Opmærksomhed, maa han end mindre gjøre Regning derpaa, naar han træder frem med en anden ubekjendt og ubetydelig Person, der desuden som oftest maa ventes at komme i en saadan Skuespillers Hænder, hvis blotte Navn advaerer Tilskuerne, at Scenen har intet at sige.

At i øvrigt de Daarligheder og Latterligheder, der udgjøre dette Stykkes Hovedinteresse, om end ikke dets Hovedæmne, længe havde ligget Digteren paa Hjertet, sees allerede af hans i Aaret 1722 udfomne Skjemte- digte, hvor det i den første Satyre Democritus og He-
rall.

salitus i Opregnelsen af Menneskets Latterligheder
hedder:

Til Barselstuer sig i Efter lade slæbe,
For Barselkvinden med Opvartninger at dræbe,
End Fødselsnoden selv den Pine større er,
Er det fornuftigt? ja, det efter Noden seer.

Med denne Lejlighed kan Undertegnede ikke undlade at anføre en Anekdote, der opløser, hvorledes Holberg har faaet dette saa nøje Kjendskab til Modens daværende Daarligheder, som nærværende Stykke udviser; han har den af en Kone, hvis muntre og vittige Barndom meget tidlig tildrog hende den Ære at være Holbergs Yndling, og som i sine senere Dage har prydet og hædret enhver af de høistforskjellige Forsatninger, hvori Lykken har sat hende; men som Undertegnede, der i hende har haft en moderlig Veninde, ikke vover nøjere at betegne, at ikke hendes Beskedenhed skulde saares, om dette kom hende for Næ. Holberg kom meget i hendes Førelæres Hus, da hendes Fader havde blandt andet Deel i Theatrets Bestyrelse under Fredrik den Femte, og hendes Moder var højt agtet af ham. En Dag, som Holberg var der, lod der sig melde nogle Fruentimmer til Caffevisiter; da han just den Dag, hvad overalt ikke var usædvanligt hos ham, var i et tvært og vrangent Lune, bad Bertinden efter den utvungne Maade, hvorpaa de omgikkes ham der i Huset, ham uden Omstændigheder at gaae bort, da han ingen Fornøjelse vilde have af Selskabet, og det ingen af ham; men han yttrede, at han nok vilde blive. Selskabet kom, drak deres Caffé, og førte den sædvanlige Caffésnak, uden at Holberg videre
syn=

lyntes at tage nogen Deel deri; men da Madamerne vare borte igjen, rejste Holberg sig venlig og munter, gik hen til Vertinden, og sagde: "Nu skal Hun have Tak, Madam! nu har jeg hørt en Hob Sladder; nu er jeg i godt Humeur, og vil gaae hjem at sætte mig til at bestille Noget." *)

I No-

*) Det vare mig ved denne Lejlighed tilfødt, at tilføje et Par Anecdoter, som jeg fra samme Mund har, og som, saa ubetydende de i sig selv synes, dog neppe vil findes characteristiske. En Dag kom Holberg dertil hen, og spurgte efter sin lille Christiane? Moderen svarede, hun var oppe hos sin Informator. Holberg forlangte da, hun skulde komme ned, da han vilde tale med hende; Moderen maatte da lade Informatoren gaae, og Børnet komme ned. "Kan Du sige mig, min Pige!" spurgte nu Holberg, "hvem der har det største Kridthus her i Byen?" Efter nogen Betænkning nævnedes Børnet en Amagerkone, der sad lige over for, og der — efter da brugelig Raade — havde et stort Messings — saakaldet — Kridthus til sine Penge; "nej, mit Børn!" svarede Holberg, "det er ham, der boer paa Hjørnet af Bredgaden og Garnisøndpladsen, han har ladet bygge et heelt stort Tre-etagehuus af Kridt; nu kan Du gaae igjen, andet vil jeg Dig ikke." En anden Gang, da Holberg adskillige Gange havde høvt hende med paa Comedie, syntes Moderen, efter de Tidets Raade, at det nu ogsaa var høj Tid, at hun kom engang i Kirke, og tog hende med sig i Aftensang. Børnet, som ingen Begreb havde om sligt, kede sig, og spurgte: om ikke Bondemannen snart kom. Moderen, forfærdet over denne Børnets Ugudelighed, irettesatte hende, og var

I Noticerne bag efter selve Stykket (anden Tome S. 107) anførtes, at den dramatiske Journal, denne Holbergs tro og ivrige Forsægter, dog har — som det synes — ladet sig faa meget overmande af sin Tids peenladne og snærpende Smag, som den i øvrigt med Føje erklærede for en Modesyge og en urimelig Grille, at den har indrømmet: at dette Stykke, naar man vilde bruge Strængheid i at bedømme det, mere end nogen anden af denne store Mands Comedier fortjener Noget af det, man vilde sætte ud paa den. Lillige udlod Undertegnede sig med, at det havde været at ønske, Forfatteren havde udladt sig noget tydeligere om, hvori dette Noget — saafremt derved ikke forstodes Tvetydighederne, dem Højsaalidet Undertegnede *) som Journalisten agter at forsvare — egentlig kunde bestaae, da tvertimod dette Stykke efter hans Mening henhører mellem Holbergs allermeest fejlfrie. Det synes altsaa billigt, ogsaa at afskrive, hvad hin Holbergs varme Talsmand, dette Stykke til Berømmelse, har tilføjet: 'Alt dette uagtet har dog

Var:

ikke seet til at læse Holberg sin Text derfor, det første han igjen kom til dem. "Det er tilpas til Eder, Madam!" svarte Holberg, "naar I ikke er klogere, end at tage saadant et Barn med i Kirke, inden det faaer bedre Forstand. Kom Du til mig, Christiane!" sagde han derpaa: "Du skal med mig paa Comedie, det første et af mine Stykker bliver spilt."

*) Undertegnede gjør sig derfor slet ingen Betænkning af, at tilstaae, at han blandt Varianterne ikke har optaget nogle blot plumpe Tvetydigheder og Grovheder, Babs quus angaaende, der i 5te Act's 5te Scene i de ældre Udgaver fandtes.

Barfelftuen sine store Fortjenester; vi vil ej engang tale om den Virkning, den har havt paa Nationen, men alene spørge, om den overflødige Bittighed, de mange og ubetalelige latterlige Situationer, og endelig om den sande nationale Character, som Stykket er overalt tegnet med, ej endogsaa i vore Tider bør gjøre denne Comedie elsket og beundret? — "Ja," vil Folk sige af god Smag, "det nægter ingen." — Jo! vi forsikre, at det nægtes af Alle, som vil prunke med Nornet af en fin Smag — thi de Folk, som har sliq en Smag eller maaskee slet ingen, men følger den kun, fordi den er Mode — disse Folk troe, at de have lidt et græbseligt Stød, naar de fornøjede dem, eller bleve overbeviste om, at have fornøjet dem (thi ofte viser Naturen sin Magt paa disse fine Vænder.). — Denne Syge at foragte Holberg, den sande Comedies Fader, er bleven næsten almindelig blandt vore Landsmænd; de troe, at en god Smag kun kan smage eet Slags; de paastaae, at det Slags, hvori de bør finde Behag, er allene det rørende; kort, de forvise alt det ægte Comiske fra Theatret, som noget, der er gandske uværdigt at opføres i saa oplyst en Tidspunkt — Plautus, Moliere, Regnard, Holberg og alle ægte Comedieskrivere ere Mænd, hvis Comedier Pøbelen kun bør finde Behag i. — Kort, ingen som vil have Navn af Vænder bør paastaae, at den ægte Comedie har fornøjet dem, og de blive skamrøde, naar man lader dem forstaae, at de selv strax efter, at de have ret tappert udfreget alle dem for Pøbel, Folk af Gallerismag og uden Kundskab, som forfægte den ægte Comedie — have læet, og skoggerleet af de selvsamme

Ind-

Jubfald, som de nylig forbrømt. — Men disse fine Kjændere tillade os at spørge, hvad Comediens Djemed er? de tillade os at sige, at den rørende Comedie, (og det er denne ene, som de kan taale) først opkom, da de største Genfer havde udtømt Naturen fra denne Kant; de forlade os, at vi holde det for Comediens Djemed, at vise Lasten eller rettere Daarligheden i sin Nægenhed; at vi skulle tale med Hr. Sporon i hans læseværdige Breve i Anledning af nye udkomne Skrifter; det er, at gjøre Daarligheder foragtelige ved at gjøre dem latterlige. Forresten vil vi ikke nægte disse Folk den Fornøjelse, at kalde os for Folk uden Smag, men at sige det samme om dem.” —

Vi afbryde her, da det følgende blot indeholder en ikke hidhørende, skændt i sig selv ikke ubeføjet Anke mod dem, hvis eensidige Modesmag ikke ville taale uden det rørende Skuespil, og som i sin Tid, efter alle slige Genfidsigheders Maner, gav Anledning til den Reaction, der uden Naade bred Staven over alt, hvad der i mindste Naade nærmede sig det Rørende, og som førte de udaf deres Sammenhæng revne og mistydede Ord af Horats: aut dormitabo, aut ridebo, i sit Banner.

Da derimod en nyere Forfatter, som man med Føje kan antage ikke at være partiisk til Fornærmelse for Holberg, hvis samtlige Værker han har selv vilbet udgive, nylig i sit Blad Theatret No. 4 har paaanket dette Stykkes hyppige Unskødeligheder, ja endog anført Hovedrolsens Besætning med en Mandsperson, som et forøget Beviis, at dette Stykke med alle dets Wittigheder og dets endnu altfor træffende Satire burde vige Pladsen;

og i et følgende No. gjentaget sin Anke mod hine Anstødeligheder; som noget der aldrig burde høres fra Skuepladsen, troer Undertegnede først at burde anføre dramatiske Journals efter hans Skjønnende rigtige Ytring i Henseende til bemældte Anstødeligheder. "Tvetydighederne vil vel ingen forsvare — da vi bedømte Vielgeschrey, roste vi en Skuespillerinde, fordi hun forandrede en Tvetydighed — men hvorfor lod hun den ej ude, som staaer her i syvende Scene første Act? — men undskyldes kan de hos Holberg, og overalt gjøre de Slags Equivoker, som Holberg bruger, mindre Skade, end de, som forekomme i mange af de finere Comedier — og hvorfor? — fordi man glemmer dem ligesaa hurtig, som man seer dem." — Uden at vilde ubetinget antage den angivne Grund, da tvertimod Erfaring har viist, at der gives Mennesker, hos hvilke netop disse Tvetydigheder mere end noget andet præger sig i Huskommissionen, troer Undertegnede dog at burde erklære sig for den dramatiske Journals Mening, at de gjøre meget mindre Skade, end de, der i mange andre Stykker findes, da det deels ikke lettelig er deres Tendents at gjøre Dyd og Sædelighed latterlig, de deels og meget hyppigere ere af det plumpe, end af det vellystige Slags; han vilde derfor heller ikke gjerne give Skuespillerne ubetinget Hals og Haand over alt, hvad der kunde forekomme dem at være Tvetydigheder eller Anstødeligheder; kun dette vilde han ustravigeligen fordre, deels at ingen maatte understaae sig — hvad han mere end een gang mindes at have hørt see — at skabe pøbelagtige Tvetydigheder og Plumphetter der, hvor Holberg ikke har tænkt

Holbergs Skrifter. 6te Del. U der-

derpaa, deels at de vilde have den Agtelse ikke blot for Publicum, men og for dem selv, at sige disse Tvetydigheder ligesaa tvetydigen hen, som Holberg har skrevet dem, uden ved Tone, Mine og Gebærder at udhæve dem til virkelige Plumpheder, hvori de ydermere viste en Velbehagelighed. Sikkerlig vilde en saadan Behandling, som man er berettiget til at fordrø, meget formindste Anken imod Holbergs Anstødeligheder.

Det være Undertegnede tilladt at slutte denne Artikel med det, Holberg selv i Fortalen til sine Epistler om denne Materie siger: "der fattes ikkun — for at Holberg kan sige sig at have moraliseret paa alle brugelige Maader — at udføre moralske Materier ved Samtaler, hvilket dog ogsaa kan siges at være skeet med mine Skuespil, som bestaae udi Dialoger, og ere fast alle moralske. De samme blive nu igjen paa vor fornøvede Skueplads forestillede mestendeels uforandrede. Jeg siger, mestendeels uforandrede, efterdi man haver fundet fornødent, for at rette sig efter visse Folks Peenhed, at udelade alle fri og naturlige Talemaader, hvorved Comedierne tabe meget af deres Fynd, men derved al Prætext betages samme delicate Personer til at fremture i at disrecommandere vore Skuespil, og at søske Indførsel af andre Comedier udi fremmed Sprog, hvorudi de bedre kan taale at høre naturlige Expressjoner, end udi deres Modersmaal, som stedse haver skurret udi deres Øren. At de Critiker, som nu fældes over vore danske Comedier, ere ugrundede, sees deraf, at de ere de samme Skuespil, som for tyve Aar siden have uden Nogens Forargelse været spillede, saavel tilhøve som udi Staden,

den, og som ere paa adskillige Sprog oversatte, og forestilles paa fremmede Skuepladse, ikke allene uden Forandring, men endogsaa med Tillæg af friere Talemaader. Lad os forestille os, hvis Terentii eller Plauti Comedier, som de ærbare, romerske Damer uden Ansægtning have bivaanet, nu bleve forestillede, hvilke Bevægelser vilde de ikke forårsage! hvormange Hovedvandsflaaker og hjertestyrkende Balsombæsker vilde ikke tømmes! hvormange Snørliver ikke opløses iblandt visse af vore Fruentimmer, som ikke kan taale at høre det Ord Jomfrudom at nævnes paa Skuepladsen! Man skalde jo tænke, Hr. Axel Thordsens og Skøn Waldborgs Lider igjen vare fornyede, da en Jomfru endnu daanede, eller maatte stille sig an som hun daanede, naar hun hørte en Ting nævnes ved rette Navn. Dette siger jeg ikke for at plaidere for grove Talemaader, hvoraf jeg selv er en Hader, men allene for at vise, at man ligesaavel ved altformegen Peenhed, som ved Grovhed kan underkastes Critik." *)

I Noticen bag selve Stykket 2 T. S. 106 erindres, at Schlegel den ældre med Berømmelse havde omtalt dette Stykke; det fortjener endnu her at tilføjes, at vor udsødelige Suhm, i selve den Recension, hvis Strængthed mod Holberg af Scheibe i Fortalen til anden Udgave af den oversatte Peder Paars saa ivrigen paataltes, har erklæret dette Stykke tilligemed Grundløs for et Original, og et Mesterstykke i sit Slags.

R. R.

U 2

Emnet

*) See og Prof. Rierulfs Breve om Moral i Skuespil, i scandinavisk Museum for 1802, femte Brev.

Emnet

til Skuespillet

det arabiske Pulver,

taget af Bidermanni Utopia VI Bog 410 S.

Da vi nogle Dage saaledes havde spillet, erfare vi, at der ikke langt derfra var en fornem Herre, der alt længe plagedes af en rasende Begjærighed efter at gjøre Guld, og for at opnaae dette hverken sparede Omkostning eller Møje. Dette forekom mig en ny Binding, og naar man brugte sin Forstand, en Gjenvej at komme til Penge. Jeg overlægger en Plan, og efterat have nøje beregnet Alting, kalder jeg Simo tilside, og aabenhæber ham hemmelig mit Anlæg. Paa denne Maade, siger jeg, komme vi med en Fart i Skuddet. "Du skulde heller sige, i Vejret!" svarede Simo; "thi dette synes mig, at bære lige ad Galgen. For, sig mig, om Du er ved Din Forstand, der ikke øjner nogen Strikke ved denne Profit? Naar har Du nogensinde hørt, at en Guldsmager er død i sin Seng? naar er nogen af dem enten

enten fælsdød, eller druknet, eller slaaet ihjel af Lyn-
 idd? alle have de ovgivet Aanden i det Høje, og ere
 gaaet fra Digelen til Strikken i Galgen." Jeg lode, da
 Simo sagde mig alt dette; "ret ligesom Du har levet
 saaledes — sagde jeg — at Du nu skulde begynde at
 frygte for Strikken. I tredive famfulde Aar have vi nu
 begge været Galgefugle, og enten vi gaae fra Smeltdi-
 gelen, eller fra simpelt Stylt til Galgen, saa komme
 vi til at bøde med selvsamme Hals. Mener Du, at
 disse Historier vil unde os anden Dødsfeng? Følg Du
 derfor mig, og hjælp mig at gjøre det Guld, vi kan for-
 tære." Med disse Ord bevæger jeg Simo; snart verle
 vi hundrede Philipdalere i Guld, og støde Guldet til
 Pulver, og blande det med slet og ret Sand. Jeg age-
 rer Guldsmager, Simo Biskrammer; hver vidste sin
 Rolle."

"Da alting var i Orden, kom fjerde Dag derpaa min
 Kammerat paa Slotsgaarden, jeg gaaer indenfor og un-
 derretter Herren, i hvad Tjeneste jeg kom. Manden
 sprang op i den Tanke, at han havde fundet en Archi-
 medes; han tilbøder mig sit Huus, og en anseelig Be-
 lønning, hvis jeg ærligen lærte ham Kunsten. Da jeg
 saa Mandens Begjærighed, lovede jeg Altting, og til-
 lige taler jeg iyrig imod de mangfoldige slige Bedrage-
 rere, der ved deres skjændige Dødsfeng have bragt denne
 herlige Kunst i Vanrygte, og været Skyld i at hele
 Verden afskyede alle Guldsmagere, som Landeplager.
 Derpaa, at han desmindre skulde formode nogen Evig,
 forskriver jeg mig til ham, hvis jeg paa nogen Maade
 søeg ham; men hvis jeg giver ham øiensynlige Beviser
 paa,

paa, at Kunsten er probat, betinger jeg mig 400 Philipsdalere. Han lovede mig af sig selv, om det saa var fem hundrede, og bad mig skynde mig at gjøre Prøve. Der blev indrettet en Døn nøjagtig efter min Forskrift: Kul, Svovl, en maadelig Portion Svægsølv, og alt, hvad jeg ellers befalede, bringes mig i Overflødighed. Tredie Dag indbyder jeg Herren, viser ham hele Kunstfremgangen, og giver ham en liden Kugle, der var sammensmeltet af gemeen Materie, i Hænde. Den var knap en Halvskilling værd, thi den bestod blot af Svovl, Bly og flygtigt Svægsølv. Da han overmaade nøje havde undersøgt denne Klump, og reent ud erklæret, at han overflødig havde randsaget Alt, sagde jeg, at det halve af den vilde blive til Guld, naar den blev smeltet. Allerede var det i Dønen, som jeg havde anordnet, da jeg raaber, de skulde hie, til det arabiske Pulver var kommet i; det var en Tilfættning, som jeg nær havde glemt. Herren svarte mig, at han intet saadant Pulver havde. "Der er ingen Bissekrammer," sagde jeg, "der jo har af det i Mængde. Send De da Bud, og lad kjøbe for en ti tolv Skilling, saameget De forlanger." Herren siger det strax til en Dreng. Drengen løber: i Forstuen seer han Simo, der sidder med sine Vare. Han spørger, om han ikke havde det arabiske Pulver? "Meget mere end jeg forlanger," sagde han, "det Kram vjer meget mere, end det er værd." Han fylder et stort Klæde, og giver Drengen. Da denne spurgte, hvad det skulde koste, forlangte han et Par Skilling. Drengen løb hjem, og sagde til sin Herre, at Pulveret havde neppe kostet det halve, og at Krammeren selv holdt det

det i ingen Priis. Manden syntes godt om, at det Pulver var saa godt Kjøb; men jeg skjældte Kræmmeren ud for en knap Snyder, og sagde: jeg vilde levere dobbelt saameget ringere. Jeg bad ham derpaa faste en Trediedeel af det Pulver til den øvrige Masse, og ikke vende Pjenede fra det. Midlertid lagde jeg Kul til, og stænkede Vand paa, og brugte Puster, og blæste til Ilden, indtil vi saae Pulveret smelte, og opløses til en Klump Guld."

"Herren gav et Glædeskrig, og bildte sig ind, at han havde en Guldgrube i sin Døn; han faldt mig om Halsen, og sagde, jeg havde holdt min Prøve som en Mand. Han lod sine Venner komme, de studse; han lod Guldsmedene komme, de roste det. Gullet gik om for Alles Pine, og i Alles Hænder, og blev erkjendt for reent ægte Guld. De undersøgte Vægten og tarere det til ti Philipsdalere; nu fremstillede han mig for dem alle, faldt mig om Halsen, og førte mig omkring paa Slottet, og sagde: jeg var den Tusindkunstner, der af en Toffillingeklump havde frembraat saa meget Guld. Heller ikke kunde Guldsmedene lade dem nøje med hans Ord, men for at see selve det nysøgte Gulds Bugge, løbe de til Dønen, og mange beundre det Underværk. Men en af hans Venner var klogere; "endskjøndt jeg ingen Ewig opdager her — sagde han — bliver jeg dog ved, at Gullet ikke kan frembringes ved Kunst. For Er. her denne Mand, naar han saa let kunde bringe Guld til Verden, hvorfor er han da saa maadeholden, at han ikke mangfoldiggjør sin Afkom? seer jeg ikke fejl, er hans Kjøle istykket; han er bleg af Ansigt, og
mager

mager af Krop. Hvorfor gjør han da ikke Guld og faaer sin Sjole- høllet for? eller hvorfor tigger han hos Dig, naar han gjør Dig riig? Klogere, synes mig, drev engang, jeg veed ikke, hvilken Fyrste, Sjæl med saadan en Karl; da han forærede ligedan en Bedrager, der gav sig ud for at kunne gjøre Guld, og vilde have en Belønning derfor, en overmaadig stor Pose, og sagde: at den, der kunde frembringe Guld i saadan Overflødighed, maatte ikke kunde faae noget, der kunde være ham mere velkomment, end en Pung at forvare det i."

"Denne Karls Spottesløser ærgrede mig meget; og for da at forvare mig mod ham, tager jeg mig over at gjøre en ny Prøve i hans Overværelse; jeg gjør strax nok en Guldklump af samme Pulver, hvorpaa jeg baade bandt Munden paa Dableren, og gav ham selv Lyst til at lære den Kunst, han havde spottet. Men Herren formaade mig til, at jeg ikke maatte meddele nogen anden den Hemmelighed, og prøvede derpaa i hele tre Dage den samme Ting for sig selv, saalænge der var arabisk Pulver; saa han ingen Tvivl mere havde, men roste af, at han var en Midas, der forvandlede til Guld Alt, hvad han rørte ved."

"Han udbetalte mig altsaa efter Accord de fem hundrede Philipsdalere, og forlangte blot af mig, at jeg maatte være sparsom i at optage Disciple, at Guldet ikke skulde tabe sin Pris ved at blive for overflødig. Jeg lovede det, og ved vor Afseed bad jeg ham prøve det en gang endnu, at jeg kunde see, om han ogsaa erindrede Alting rigtig. Han gjør saa, og sender Tjeneren efter mere Pulver. Denne kjober for en Nigsorts Penge af
sammen

samme Simo en stor Mængde, og bringer sin Herre. Herren smelter det halve, og faaer saa meget Guld ud, som han aldrig havde faaet. Alle sprang nu af Glæde, og jeg bad Farvel; og Simo var heller ikke seen til at pakke sit Kram sammen, og følge mig paa Vejen, da jeg nu havde vundet hundrede Procent. Midlertid udsprede sig det Rygte i Nabolaug, at Herren var en Midas til at gjøre Guld. Hans fornemme Venner lyønske ham, og kappes at faae den vidunderlige Don at see; Herren lader dem eengang efter den anden baade see Donen, og prøve Guldet, saa at de fleste troede, at Naturen havde dog maattet give tabt. Men inden faa Dage slap det arabiske Pulver. Tjeneren blev sendt ud som sædvanlig; han gaaer til alle Bispekammer, han spørger i alle Høder, men ingen havde enten nogenfinde hørt eller set det allermindste til dette gemene Pulver. Der sørges i Italien, der sendes til Spanien, der søges næsten i selve Arabien efter det arabiske Pulver, men det har indtil denne Dag ikke været at finde; nu mærkede da Herren, han var taget ved Næsen, og blev udført af Mange."

K. K.

Dver

Over det arabiske Pulvers Kilder, m. v.

Det er i Noticen bag efter selve Stykket (2 Tome S, 155) anmærket, hvad og Suhm i titomtalt Recension af Holbergs Lystspil har yttret, at ovenstaaende Fortælling af Bidermanni Utopia er Hovedkilden, hvorfra Holberg har taget dette Emne; noget, som han uden tvivl saa meget mindre har havt ifinde at fragaae, da han i sin Beretning derom i sin latinske Epistel endog har brugt af Bidermanni egne Udtryk og Ord. Midlertid, om man end ved Sammenligning vil erkjænde Bidermans Deel i dette Stykke ikke at være liden, maa man dog paa den anden Side indrømme, at meget af det, der giver Stykket sin comiske Kraft, saavel som hele Satiren mod de Mundvenner, der komme og gaae med Lykken, af Skuespildigteren ere lagte deri. Heriblandt maa man uden tvivl med Føje regne den høist moersomme første Scene mellem de tvende Gavyve, om hvilken man ikke uden Føje med en tydsk nyere Kunstdommer — om hvem snart mere — kan sige, at ikke mange Exposi-

tions

tionscener i Henseende til Bestemthed, Kraft, og Sikkerhed kunne sættes ved Siden af den; ligesom man og med den dramatiske Journal maa beundre alt den salte Satire, den indeholder. Vel muligt, at man ogsaa her adskillige Stæder kunde efterspore de første Rødder, hvorfra een og anden Idee havde sit Udspring, at saaledes, f. Ex., Oldfures Tildragelse, da han i Antwerpen agerede Helgen, oprindelig er taget af Scarrons Nouvelle les Hypocrites, hvor Moliere efter Cailhavas Formening ligeledes har hentet Ideen til een af de mestersligste Scener i Tartuffe o. dl.

Ovenfor omtaltes en tydsk nyere Kunstdommer, der havde anpriist dette Stykkes første Scene. Undertegnede formoder, det ikke vil være hans Læsere uvelkomment her at læse, saavel hvad herom, som om Holberg i Almindelighed ved denne Anledning er sagt. Kunstdommeren selv har ikke nævnet sig, men Skriftet hedder: *Annalen der neuen Nationalschauübne zu Berlin, und der gesamen deutschen dramatischen Litteratur und Kunst*, og har umiskjændelig en af den nyeste kritiske Skole, hos hvilken overalt Holberg er i stor Anseelse, til Forfatter. I et foregaaende Nummer havde han i Anledning af Kockebues *deutsche Kleinstädter*, som han ikke altfor mildelig behandler, yttret en Slags Misnøje over, at man ved Lejlighed af dette Stykke, havde omtalt Navnet Holberg, der, hvor der tales om det ægte Comiske, kun maa nævnes med den inderligste Respekt, og sammenlignet Kockebues Arbejde med det holbergiske: hvoraf han da igjen vilde tage Anledning til, om-

stæn-

stændeligere at tale om vor Landsmand, hvem det ikke syntes ham hverken umuligt eller upasseligt at bringe tilbage paa den tydske Skueplads, naar kun en genialist-Comiker understøttede Foretagendet. Sit næste Skjæffe overskriver han da Holberg, og her taler han saaledes:

”Nylig har Tilfældet bragt os paa dette Navn, det stedse maa være den komiske Muse dyrebart og ærværdigt. Endog uden det vare vi engang forskællig komne derpaa, og paa en Tid, hvor Dagens Digtene aftage i Frugtbarhed, og deres Frugter i Saft og Kraft, hvor man stedse høster paa Udlandingenes Marker, og er selvforsat med at vække halvglemte Digtene af deres Grave, tør og en Erindring om denne Digter ikke ansees for spildt.”

”Det danske Sprog, hvori Baron Ludvig Holberg skrev, hører til dem, der i Tydskland hverken som lærdt eller Umgangsprog synderlig dyrkes. Ogsaa læses det lidet, da der rigtig nok og kun tør være lidet at læse. De Danske have aldrig haft en Periode, hvor deres Poesie saaledes havde blomstret, at de kunde kappes med andre Nationers Værker. Holberg betegner deres højeste Flor, og skabte den tillige. Senere ere kun Navnene Cander, Rahbek, og Waggesen blevne bekendt.” *)

”I Kjøb-

*) Af sine for ovenanførte Kunstdomme er formentlig; thi for bedre underrettede Litteratorer tør de sikkertlig baade flere og andre Navne, saasomt Ewald, Thaarup, Tode, Samsøe o. fl. være bekendte.

”I Kjøbenhavn udkom 1759 *) den første Deel af Oversættelsen af de holbergiske Lystspil, hvorpaa siden flere Bind ere fulgte. Oversættelsen er utydske, og saa ussel, at den endog udfjæmmes ved grammatikaliske Fejl. Man faaer ved den kun en sagte Afnelse af, hvad Holberg var, naar man i Læsningens Djæblig skaber sig selv en bedte, og ved den ikke blot gjenstaber Dialogen, men og hele den komiske Kraft, der ligger i Ordene. Der skal gives en nyere Bearbejdelse, men hvoraf kun enkelte Stykker ere udkomne; man siger, at de har en Lector i det danske Sprog i Leipzig til Forfatter.”

”Om flere af hans Stykker ere komne paa den tydske Skueplads, kan jeg ikke sige. Bestemt veed jeg kun dette om hans politiske Randestøber, der i Hamborg for omtrent 18 Aar siden (?) kom frem i en Samarbejdelse, jeg troer, af Tact (?). Ogsaa mindes jeg i Coswig (?) paa en Gjennemrejse at have seet en skreven Comedieplacat af en omvankende Truppe, som spille den. At andre af hans Stykker endnu vare spille i Tydskland, troer

*) Denne Udgaves Læsere vide, at længe før det her opgivne Datum (om man og forandrede det til 1750, som det uden tvivl skal være) vare tre holbergiske Lystspil, Randestøberen, Jean de France, og Enbo, oversatte af Prof. Detharding, indrykkede i Gottscheds deutsche Schaubühne, og 18 saa Aar derefter oversatte og udgav i tre Bind i Aaret 1742 ved den saakaldte J. G. L. v. A. Barselstuen i Forvejen oversat af en Ukænt; ligesom Aaret derpaa tre af J. G. L. v. A. forskudte Stykker 1745 udkom med en velskreven Fortale.

troer jeg ikke, ogsaa var det efter den Oversættelse, der ligger for mig, umuligt; thi man kan aldeles ikke tænke sig noget mere vanskabt, end den er."

"Dette Arbeids fuldkomne Misheld synes ogsaa at have været Aarsagen, hvorfor Holberg, som Lystspildigter, fik et langt mindre Publicum; thi hans store Berømmelse erhvervede hans Niels Klim ham, hvis underjordiske Rejse endnu senere fandt en smagfuld Bearbejder. En lignende Skjæbne er at ønske hans Lystspil, og Lystspil have det egne, at de skrevne i et Sprog, der endnu ikke staaer paa den højeste Punkt af sin Uddannelse, hvert 30 eller 50 Aar maa omskrives paa ny. Thi da i deres Dialog Omgangens lette Sprog nødvendig maa herske, blive de just derved landlyste, at deres Diction afviger derfra. En saadan Omarbejdelse af de holbergiske Lystspil vilde aldeles være en Acquisition for vor Litteratur, om end deres Indførelse paa vor Skueplads torde udkræve en endnu betydeligere Omdannelse deraf."

"Thi at vi skulde mistvivle om at bringe Holberg tilbage paa vor Skueplads, blot fordi det i den Tilstand, hvori hans Værker ligge for os, er umuligt, det er derfor endnu ikke Grund nok til. Holbergs Fortrin, hvorvel de bestemtes og indskrænkedes af hans Tid og dens Aand, ere dog meget overvægtige og af evig Værd. Men det ligger i Lystspillet's Natur, at det ældes des hurtigere, jo strængere det slutter sig til sin Tids Individualitet, og at det her er Digteren saa meget vanskeliggere at hæve sig til Objectiviteten, da just det særegne og ejendommelige hører til dets Caracteer, som Liig-

den

den til et Portrait. Dette er Grunden, hvorfor selve Cartufferne ældedes. Thi det Latterlige bliver vel som Form, hvori det viser sig for Forstanden, stedse latterligt, men det skifter som Form, hvori det fremstiller sig for Sandserne.”

”Holberg *) har en overmaade rilig Fylde af comisk Opfindelse, en let og sikker Characteristik, en fast Haand til at udfaste Planer; han gaaer dristig over udfyldende Hjelpescener, og trækker kun dem paa Rad, der gjøre den højeste comiske Effect. Han seer i rigtige Lys Handlingens Værdi, der kun er Middell for det comiske Spil og dets Fremstilling, samt det comiske Spil selv, som er det Formaal, der kun gjennem en Handlingens Medium kan vise sig. Han har en Nigdom paa Vid, og hans Vid har den dramatiske Character; det gøgler ikke i Luner, gjør intet Farvespil med Antitheser, og skyder ikke Epigrammer som Raketter, det gaaer over i Skuespillerens Spil, og bliver sølgelig en væsentlig Deel af Charactererne, denne fremstiller, og af Handlingen selv. Derhos træffer han med Sikkerhed Overgivenhedens højeste som dybeste Toner; den fineste Skjemt er ham paa rede Haand, som den groveste; han har her en Ubunden-

*) I Betragtning af denne varme og smagfulde Lovtale over Digteren, har Undertegnede ikke havt Hjerte til videre at opholde sig over den Uvidenhed i thds Theaterhistorie, og de ikke sjælden skæve Modesmagsbegreber, Læseren ustridig flere Steder i det ovenstaaende vil lægge Mærke til.

denhed og Frækhed (?) og tillige en Fiinhed, som man neppe nogensteds finder saaledes foreenet."

"Lystspillet har meget ofte holdt, og maattet holde sig til sin Tids Modedaarskaber. Saaledes har ogsaa Holberg visse igjenkommende Themata, Characterer, som han tit kun med en liden Modification fremfører igjen. Men han har givet disse Characterer en Bestemthed, der næsten gjør dem lige med de italienske Maffer. Hans Hendrikker, hans Verniller, Magdeloner, Jeronimusser, Leonarder, hans Barberer, hans Doctorer, hans Poeter ere ligesaa runde, og fylbdigdannede, ligesaa corporificerede, som Italienernes Truffaldiner, Columbiner, Pantaloner, og Barberer (?) og gives med samme Bestemthed, selv med selsamme Navne igjen. Men de ere intet mindre end uforandret overbragte, men gandske nationaliserede, og saaledes siger de holbergiske Lystspils Titel ingen Usandhed; thi der gives virkelig en dansk Skueplads, hvorimod det endnu bestandig er noget tvivlsomt med den tydske."

"Vi vil for nærværende Djeblig blot blive staaende ved hans Personers skarpe, sikre og træffende Characteristik strax ved deres første Fremkomme, og da Holberg Iettelig torde være mangen Læser ubekjendt, andre let vilde lade sig afstrække ved den smagløse Oversættelse, give vi her en Scene i en noget smidigere Fortydsning, og dette være strax den første Scene i første Bind af den tydske Oversættelse, hvormed de to Spidsbuber aabne Esterspillet det arabiske Pulver, hvori drives Spot med den Syge, at gjøre Guld."

Efter

Efter nu at have leveret en berigtiget og tildeels noget moderniseret Oversættelse af denne Scene, indtil det Sted, hvor Oldfux meddeles sin Guldmagerplan, vedbliver nu Kunstdommeren saaledes:

”Nu fortæller han ham hele sin Plan, der tillige er Stykkets, saa at i Henseende til Handlingen og dens Forvikling aldeles ingen Spænding for Tilhøerne mere kan finde Sted. Desmere Interesse maatte ligge i de enkelte efterfølgende Personers Characteristik, naar Stykket skulde staae ved sig selv.”

”Hvad ovenstaaende Scene angaaer, da ønskede vi at see en lignende i et tydsk Originalstykke, der var saa determineret, kraftig og sikkert holdt. Et Stykkes første Scene er ligesom Duverturen, der ikke saa meget skal være Indledning, som give et Oversyn af det Hele, og bebude dets Tendents. Maa ske i Hensyn til alle ovennævnte Fortrin kun Begyndelsen af Lessings Minna, Justs og Bertens Characteristik, lader sig sammenligne med denne holbergiske Scene. Der er alt forhen antydet, at den danske Digter er endnu mangt andet Fortrin eget.”

Man vil af det Par henkastede Vink allerede have erfaret, hvorlidet Undertegnede ubetinget underskriver, hvad han her har afskrevet; da imidlertid endnu ingen tydsk Kunstdommer, der er kommet ham for Næ, og end ikke mange danske, med saa megen Varme og i det Hele med saa megen Rigtighed og Nøjagtighed har ladet Holbergs Fortjenester, som Lyfispildigter, vederfares Ret, vover han at

Holbergs Skrifter, 6te Del. Æ tro,

troe, at ovenstaaende ikke vil findes upassende her at være aftrykt.

Til den dramatiske Journals Udsagn, at dette Stykke er ligesaa lidet at regne til Holbergs bedste, som at fradømme al Interesse paa Theatret (NB. vel forestilt) har Undertegnede Intet at sige, skjøndt han meget godt indseer, hvorledes f. Ex. Guldmagerens og Oldfures Scener ved en smagfuld Modernisation kunde faae en fordoblet Interesse for dem, der kjænde det Stov, Bedrageren af dette Slags i vore Dage, have vidst at kaste de ikke saa sjældne trofaldige Polidorer i Pjensene.

K. A.

Ud=

U d t o g

af

Julestuen og Maskeraden.

Skuespil paa tre Acter,

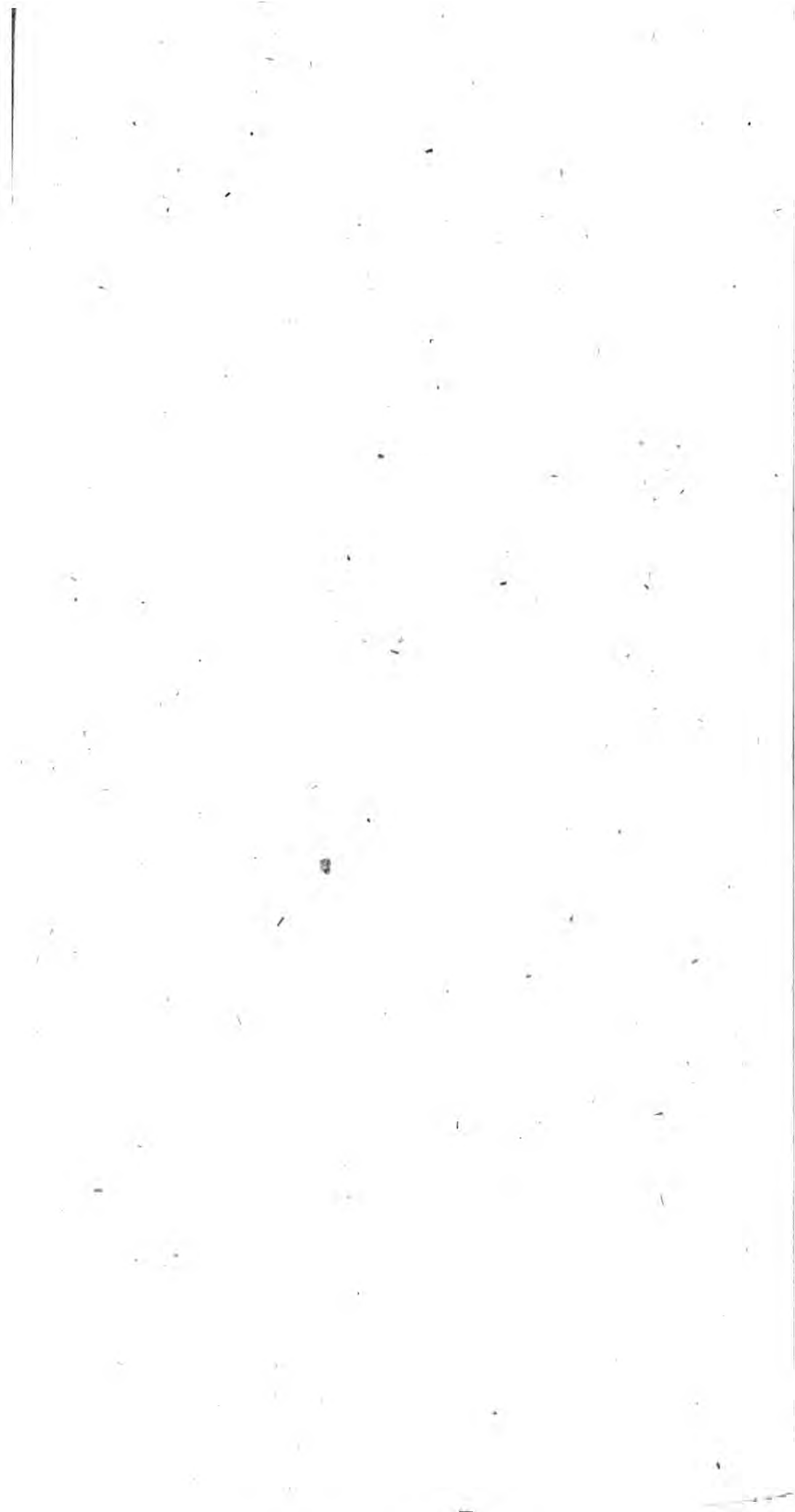
sammenskrevet Aar 1724,

med Motto: Andre til Forlystelse.

K j ø b e n h a v n .

Findes tilkjøbs hos Hieronymus Christian Pauli,
Boghandler sammesteds.

Trykt i Povel Joh. Phænirbergs Bogtrykkeri i
Klosterstræde, Aar 1724.

Aurelius, en gammel Renteneer, sad ved et Bord, efter
regner sine Rentepenge, og siger: **D**et er dog alligevel
en anseelig Summa, som jeg har udestaaende hos An-
dre. Aurelius! Aurelius! du est rigere end du selv
veed, men du løber kanske og større Fare at miste nogle
af dine Penge, end du selv betænker. Det er ikke nu
saaledes beskaffen, som det har været nudi fordem Tid.
Da kunde man laane sine Penge ud, og faae dem præcise
igjen til den belovede Tid. Men nu holder det haar-
dere. De siger nok, hvormange Renter de maa give nu
fremfor i forrige Tider, men de taler intet om, hvor
mange Gange de vil manes fremfor i forrige Tider,
hvor mange Terminer der skal forlænges fremfor i for-
rige Tider, hvor mange Maader at bedrage Folk sine
Penge fra, der nu ere brugelige fremfor i forrige Ti-
der, saa at dersom den fornødne Viis, at tage tolv eller
flere Procento i Rente meer end i forrige Tider ikke
var opkommen, saa kunde aldrig nogen ærlig Mand, som
laaner Penge ud, nuomstunder begaae sig. Lad mig nu
see, hvorledes jeg er faren med de Summer, som jeg
har ublaant. (Seer i Bogen og læser af den.) 400 Rdlr.
hos Eberhard Redlich; ja de maa jeg saa godt som styde
en hvid Pind efter; Manden var en brav Mand nok,
der

der er ingen Tvivl paa og jeg troer endnu, at han saa saa varm inden Dørre, som Nogen; men der staaer Fanden i den Arvs og Gjelds Fragaelse, som Konen har ladet gaae efter ham; den skiller mig vist nok ved mine Penge, og siden den forbandede Mode er kommet op, saa kan man ikke troe nogen, han maa være saa ærlig, han vil, imedens han lever. 700 Mark lybse hos Pierre Filou paa Verel; ja tag mig dem der. Den Karl smurte Støvlerne og løb Fanden i Vold bankerot til Frankerig, hvor han var kommen fra. Nu sidder jeg her med en lang Næse tilbage. Ja det var en feeb Karl denne Pierre Filou. Men det var mig godt nok, hví snappede jeg efter den store Gevinst, jeg tænkte at gjøre ved ham, og hvorfor skjønnede jeg ikke paa hans Navn, at Filou var en Bedrager. 20 Rdlr. hos Hartman Willig. Ja den Staffel er villig nok at betale, men Pengene sidde saa hart hos ham. 16 Rdlr. hos dito; disse Penge faaer jeg endelig nok inddrevne. Nu erindrer jeg mig, at denne Debitor er blandt de Gjeldninge, som Procurator Policarpus har under Hænder at forsølge med Lov og Dom; han skaffer mig og vist nok min Betaling, om han endelig skulde pante dem ud, indtil Sengen, de ligge paa. Net nok. Ligesaa godt er det, at de miste en Dyne af deres Seng, som at jeg skulde miste en Net Mad af mit Bord. Jeg kan ligesaavel taale at æde noget Godt, som de kan taale at ligge blødt. Det Blad faaer jeg da at springe over. (Slaer Bladet om.) Nu paa den anden Side. Policarpus imod Pant i hans Huus 3000 Rdlr. Ja der er intet at tale om, der er god Forsikkring for; Dito for udtagne Vare
 efter

efter en underfreven Regning 500 Rdlr. Det er en Hob Penge at creditere saa hen. Manden synes endelig vederhæftig nok, og fortjener hver Dag Penge som Græs; men naar jeg betænker, at han ikke kan holde paa Penge, saa var det ej afvejen, om jeg saae mig for. Ikke desmindre, saa tør jeg ikke støde ham for Hovedet, han er den, som skal hjælpe mig tilrette, om noget paakommer, saa faaer vi da at springe over Policarpus. Nu kommer Polidorus; ja det er sandt, hans Verel er forfalden, hillemen! lad mig huske paa det.

Dette tegner nu Aurelius op paa et Stykke Papiir, og raaber efter een af Folkene. Wildebaldus hans Tjener kommer, men har endnu Sviren og Sønnen i Hovedet fra forrige Aftens Sulestue, hvorfra de ikke kom hjem før Klokken 6 om Morgen. Aurelius tordner mod de forbandede Sulestuer, hvor hans Børn umulig kan blive fra, hvor hans Kone slentret med for Dødsens Skyld, hvor Pigen skal ledsage dem hen og tilbage, og Drengen bære Lygten, saa det hele Huus kommer i Oprør. Men Wildebald svarer, det er hans egen Gnieragtigheds Skyld, for han kunde spendere Bogn paa dem, som andre brav Folk. Aurelius truer ham med at spendere en Krabast paa hans Puffel, og befaler ham derpaa at gaae til Polidorus, at indkræve den forfaldne Verel. Men Wildebald er imidlertid falden i Søvn, og gaaer i Søvn mod Bæggen, Aurelius vil drive ham afsted.

Vildebald. Døren er lukket i, og der er femten Laase for.

Aurelius. Femten Laase! hvad er det for en Snaa?

Vildebald. Nej! det er ikke femten Laase, det er femten Balleroner.

Vil-

Aurelius. Endnu sidde de Julelege ham i Hovedet, har man hørt i sine Dage! femten Balleroner!

Villebald. Nej! det er ikke femten Balleroner, det er femten Børn i min Søl.

Aurelius. Ja femten Drefigen paa Din Kjæft, Din dovne Esel! der bliver nok intet af med Dig, førend jeg vækker Dig op. (Han tager Villebald ved Næsen, og leder ham frem.) Saa skal vi til dermed, for at faae god Karl munter.

Villebald: J faaer mig aldrig mere til at tage Fruens Penge, dersom J vil have min Næse til Pant.

Aurelius. Kan det ikke hjælpe, saa faaer vi at bære os anderledes ad. (Giver Villebald et Drefigen; Villebald giver ham et igjen.) Hvad, skal Din Compan slaa Sin Høsbond paa Pret?

Villebald. Om Forladelse! det var ikke saa meent; jeg vidste ikke andet, end det var vor Herres Fugl, som skulde gaae rundt omkring.

Aurelius. Jeg skal gaae rundt omkring Dig, seer Du?

Nu vaagner da Villebalbus saavidt, og Aurelius sender ham afsted til Polidorus efter de forfaldne Penge. Men Villebalbus, der endnu bestandig gaaer i Laaget, og der repeterer sit Wrende i det han gaaer, for ikke at glemme det, forverler Navnene Polidorus og Polycarpus.

Aurelius sætter sig igjen til sine Regninger, Pigen Claudine kommer ind og luret paa ham, og hører ved denne Lejlighed, at hans Datter Constantia har 30,000 Rdlr. i Arv efter sin Farbroders Testamente, som han sidder inde med, til hun engang skal giftes, og at han

der-

derfor vil sige alle hendes Friere Nej, og vil vogte Nøg-
len til det Pulpet, hvori Testamentet ligger forvaret.
Hun gjør Mine til at vilde have fat paa denne Nøgle.
Han vender sig, og forstrækkes over at see hende, og vil
vide, hvor længe hun har været der; men hun giver ham
Snak for det, og siger tilsidst, hun er sendt fra hans
Kone at see, om hun kunde faae ham i Tale om noget
høist magtpaaliggende. Aurelius spørger, om hun veed
hvad det er, hvilket Claudine vedgaaer, da hun er Ma-
damens hemmelige Raad; men da han nu altsaa vil
vide det, reder hun sig derfra ved at begynde paa en pe-
dantisk Tale med de Ord: Den Gang Scipio Africanus
gik til Capitolio, og nu gaae i Staa; men love at stu-
dere om til den igjen. Aurelius gaaer at gemme sine
Bøger, og Balbina, hans Kone, kommer.

Claudine aabenbarer hende nu den gjorte Opbagelse om
Constantias 30,000 Daler, hvorved Balbina bliver meget
glad, da det vilde fremme et Giftermaal mellem hende
og Placidus, der igaar er bleven forliebt i hende i Su-
lestuen, men hvis Venner maaskee neppe vilde tilstæde,
han tog en mindre bemidlet Pige. Men Claudine adva-
rer hende, at Aurelius vil give Frieren Afslag, for ikke
at maatte ud med Pengene, og beder hende isteden-
for at tale til sin Mand om dette Parti, at foran-
stalte en Sulestue der i Huset, hvor Placidus og Constan-
tia kan komme til at erklære dem for hinanden, og som
hun besuden har Andet under. Balbina lover det, og
Claudine gaaer for at tænke sig videre om.

Aurelius kommer tilbage for at høre Claudines rare
Oration, og bliver fortrydelig over at see hende gaae,
men Balbina siger, hun sendte hende bort at see, hvem
der bankede. Aurelius har ingen hørt banke, men til-
fældig kommer Prisca, Polibors Kone i det samme. Au-
relius bilder sig ind, det er i Følge det Bud, han har
sendt

sendt Manden med Bilbebalbus, men hun forsikker, de intet Bud har seet; hvilket da heller ikke havde været fornødent, da hendes Mand minder sig selv, hvorfor hun ogsaa medbringer de skyldige 500 Rdlr.; men da de ere i Kroner, beder hun, de maatte blive holdne hendes Mand tilgode, til han kan verle dem om med Courant. Aurelius modtager den forseglede Pose, og lover at gemme den paa et Steb, hvortil ingen har Nøgle, uden han selv.

Men Prisca har tillige et andet Brev, nemlig at frie til Constantia for en Person, som hun dog ikke kommer til at nævne, da Balbina meget eftertrykkelig, og til Aurelii store Glæde, erklærer sig imod at gifte sin Datter bort saa tidlig. Prisca gaaer stødt bort, og lover at sige til den, der sendte hende, hvorledes Balbina i denne Henseende har forandret sine Tanker. Aurelius er meget glad over Balbinas Udfærd, og i Glæde herover lover at gjøre det første, hun beder ham om; hun beder ham til hans store Forargelse, om hendes Datter ikke maa gjøre en Julestue for sin Broder, der har gjort en for hende forrige Aften. Saa nødig end Aurelius vil dertil, har han dog givet sit Ord. Han gaaer at betænke sig derpaa, og gemmer Priscas Penge i sit Pulpet.

Nu kommer Constantia med Placidus at faae Forklaring over Balbinas Forhold mod Priscus. Balbina har en kort Tid sin Fornøjelse af at angste dem ved ikke at vilde forklare sin Udfærd, men trøster dem endelig med at hun kun paa Skrømt talte sin Mand efter Munden, og overdrager Claudine, der kommer til, at gaae med Placidus, og sige ham, hvad de videre have at tage i Agt; medens hun overdrager Constantia at sende sin mindre Søster Theodosia til at opholde sin Fader med Snak.

Neppe har hun faaet affærdiget dem alle, før Aurelius kommer igjen, og giver da sit Minde, skjøndt mod
sin

sin Willie, til, at Julestuen maa holdes i hans Huus. Barbina takker ham, og gaaer. Nu kommer Theodosia.

Theodosia. Med Eders Tilladelse, hjerte Papa! jeg kommer for at ønske Papa en god Morgen.

Aurelius. For at ønske mig en god Morgen, Du liden Sladderpose, og nu er det Middag.

Theodosia. Jeg kunde ikke komme før for den Søvn. Jeg var i Julestuen i Nat, og derfor har jeg sovet til nu, Papa! maa jeg have Forlov af Skolen i Dag?

Aurelius. Jamæn! een Gang er ingen Gang.

Theodosia. Ogsaa den anden Dag?

Aurelius. Ja nok, i Morgen med.

Theodosia. Ogsaa den anden Dag, hjerte Papa!

Aurelius. Hvad meer?

Theodosia. Ogsaa den anden Dag, allerkjæreste Papa!

Aurelius. Ogsaa siden?

Theodosia. Ogsaa siden den anden Dag igjen, om søde Papa vil.

Aurelius. Hvorlænge skal det da vare med den anden Dag?

Theodosia. Indtil jeg bliver saa frisk, at jeg kan gaae i Skole; jeg har, min Tro, saa ondt i mit Hoved, saa ondt saa ondt.

Aurelius. Der seer vi atter Frugten af de smukke Julestuer, og jeg skal dog lade mig forsøre, at lade dem holde Julestue her i mit Huus i Aften; er det vel Ret?

Theodosia. Hjerte søde Papa! skal der være Julestue her til Bored i Aften?

Aurelius. Ja, men det tjener Dig ikke at komme her, Du har jo ondt i Dit Hoved.

Theodosia. Det gaaer nok bort inden Aften, hjerte Papa! det gaaer vist nok bort.

Aurelius. Men hvad er det da ved de Zulestuer at gjøre, at Du kan have saaledes Behag i dem?

Theodosia. Det skal jeg sige Papa; vil Papa lege Zuul med mig, saa skal jeg vise Ham, hvordan vi legede Zuul sidst, og Han skal sige: Ih, Theodosia! det var dejlig, dejlig, dejlig.

Aurelius. Naa! lad os da see, hvad her bliver af. Hvad skal vi da lege?

Theodosia. Nu skal Papa være en ung Karl, og jeg vil være min Søster Constantia.

Aurelius. Saa! saa! det er paa gode Veje. Naar jeg nu er en ung Karl, og Du er Din Søster Constantia, hvad skal vi saa gjøre.

Theodosia. Saa skal Papa sætte Sig i Stolen.

Aurelius. Nu da! her sidder jeg. (Sætter sig.)

Theodosia. Nu skal Papa tage mig paa Sit Skjød.

Aurelius tager hende paa Skjød. Det er noget sjønt Løj det.

Theodosia. Ja, Papa! er det ikke dejligt?

Aurelius. Jo, det har en herlig Gang, det bekjænder jeg. Hvad meer?

Theodosia. Nu skal Papa kysse.

Aurelius. Saa ret. (Kysser hende paa Haanden.)

Theodosia. Ey, Papa! Papa kysser saa slemt.

Aurelius staaer op, og sætter hende paa Gulvet.) Hvor den

den Ufærd skal jeg da hen, jeg troer aldrig den lille Lasse vil have, jeg skal kysse hende et andet Sted.

Theodosia. Nej, Papa! det skal være lige paa Munden.

Aurelius. Gjorde Din Søster saa?

Theodosia. Ja vist gjorde hun, over ti Gange i Næb, saa det smak.

Aurelius. De Omstændigheder føre Griller i mit Hoved.

Theodosia. Skal vi lege mere, Papa!

Aurelius. Nej, det er nok denne Gang.

Theodosia. Jo, Puslebænk, og kryb i Træ; gjem Ringen vel, gjem saare vel; og saa siden to Børn i min Pose.

Aurelius. Gaa Din Vej med Dine Julelege til siden, jeg har faaet andet at pønsse paa.

Theodosia. Maa jeg da blive hjemme af Stolen?

Aurelius. Ja!

Theodosia. Og saa komme i Julestue i Aften?

Aurelius. Ja, siger jeg.

Theodosia. Gaa er jeg glad. (abit.)

Aurelius anstiller nu sine Betragtninger over Theodosias Ord, der synes at give tilkjænde, at Constantia maa have en Kjæreste. Han foresætter sig vel at tillade dem Julestue, men selv see til, hvorledes der tilgaaer, da Willebalbus i det samme kommer løbende ind, og render ham overende af bare Hast, for at mælde den, der ejer Aurelius de mange Penge. Denne kommer, og see! — det er Procurator Polycarpus, hvem Willebalbus i Taaget har manet isteden for Polydorus, og som er saa meget mere forbitret derover, da han har søgt ham op paa

Bør-

Børsen mellem alle Kjøbmændene for at mane ham. Han kommer derfor med en Dreng med en Procuratorpose fuld af Penge, og spørger i Forbittrelse Aurelius, hvilken af sine Fordringer han vil have betalt, men truer tillige, at han ikke mere vil have med hans Anliggender at gjøre, men derimod opsætte ham en Contraregning, hvorved Aurelius skal blive eensang saa meget skyldig. Aurelius vil vel undskyldte sig med, at det er en Fejltagelse af Tjeneren, men Policarpus svarer, at hvad Tjeneren har gjort, det staaer den for, som udsendte ham; og gaaer forbittret bort, alle Aurelii Forestillinger og Bønner uagtet. Aurelius følger ham. Vi faae een af de da saa brugelige Frier-scener mellem Claudine og Willebaldus, hvoraf eet Træk særdeles har forekommet Undertegnede lykkeligt. Claudine er knipst og vil ikke høre Willebaldus, der paa Knæ beder hende høre, hvor hans Tænder løbe i Vand af lutter Kjerlighed. Han taber da Taalmodigheden, staaer op og staaer sin Hat i Gulvet, og siger:

Hvo skulde tænke, der kunde være saa haarde Hjerter til. Endnu er det Tid, om Du vil.

Claudine. Nej, hverken nu eller nogen Tid.

Willebald. Nu, saa skal der være Vand nok i Stranden at udslukke den skidne Kjerlighed, der er i mit Hjerte. Jeg gaaer hen at drukne mig selv. (Gaaer.)

Claudine. Jeg er bange, han gjør Alvor deraf; det vilde jeg ikke gjerne; jeg holder dog en Klat af ham, og jeg har ham høilig fornøden. Jeg faaer at løbe bag efter. (I det Claudine vil gaae, kommer Willebaldus hende imøde, hvorudover de begge gaae frem igjen paa Theatro.) Kommer Du saa snart igjen; jeg meente, Du vilde drukne Dig selv.

Vilr

Vildebald. Jeg vil ogsaa, men jeg glemte min Hat, den maa jeg først have med mig.

Claudine. Er det da Dit fulde Hvor?

Vildebald. Ja, hvad andet? naar man springer i Stranden, saa er det ingen Skjemt.

Nu giver da Claudine Kjøb og tager ham ned med i Borgstuen at aftale noget, hvori han skal være hende behjælpelig; og første Act endes.

I anden Act see vi Balbina med Claudine og Vildebaldus. Claudine mælder Balbina, at alle Julestue-Golene ere komne, undtagen Constantia, der endnu er paa sit Kammer, hvor Aurelius har indeløst hende, da han ikke vil, at hun maa komme ind til Selskabet, før han selv følger med. Balbina ængster sig nu, at han har dem mistænkt, men Claudine siger, bestørre Fornøjelse er det at narre ham, og hun længes kun efter at faae fat paa Nøglen til Pulpeten, hvor Testamentet ligger, hvortil Balbina siger sig alt at vide Raad. Nu gaaer Balbina at tage mod Selskabet, og Vildebaldus og Claudine blive at sætte Stolene tilrette. Under dette Arbejde tale de sammen om deres Plan at sætte Fatter en Børnæse paa. Mener Du, siger Claudine, at denne Julestue er oprettet uden Årsag?

Vildebaldus. Hvor kunde jeg gjette det af mig selv? Jeg vidste aldrig før nu, at Julestuer vare paafundne for at narre Folk. Jeg har altid holdt det for en uskylbig Forlystelse, som Folk gjorde sig paa disse Tider af Aaret, hvor de kom tilsammen, de Gamle for at røre deres stive Been, og de Unge for at snylte sig nogle Sys til? men det Narreri, som Du siger, der er under, tænkte jeg mindst paa.

Claudine

336 Udtog af Julestuen og Mafferaden.

Claubine lover nu at underrette ham i det Hele, da hun har hans Hjelp nødvendig, og de løbe bort, da de høre Selskabet komme.

Følgende Scene, som forestiller Julestuen, ville vi aftrykke heel.

Anden Scene.

Balbina. Theodosia. Leandre. Placidus. Jule-Compagniet.

Balbina. Her fører jeg Eder ind, I gode Venner, thi her er bedre Rum; hvem af dem vil nu begynde og føre de andre an?

Leandre. Det vil jeg! værter saa god, og stiller Eder i den Orden, som jeg vil vise Eder.

(De begynde derpaa at lege nogle Julelege, som kan gjøre bedst Parade paa Theatro, og kan indrettes med Musikk og Optog.)

Tredie Scene.

Balbina. Theodosia. Leandre. Placidus. Jule-Compagniet. Constantia. Aurelius.

Aurelius. Velkommen, I gode Venner! har I alt begyndt?

Balbina. Ja, min Hjerte, de skulde have noget at bestille.

(Aurelius seer snart til een, snart til en anden af Compagniet, og de hilse ham en efter den anden, som gir ham Anledning altid at hilse igjen. Placidus og Constantia gjøre imidlertid og Reverense for hver andre.)

Aurelius. Jeg er aldrig en ærlig Mand, om jeg fjender fem blandt disse.

Leandre. Det er allesammen mine Bekjendtere og honette Folkets Børn.

Aurelius. Honette mig hid, honette mig did! Der er intet, som bliver mere misbrugt, end det Ord honet, og jeg troer dem alle lige vel fordi de ere honette Folkets Børn. Men hvad den Ulykke skal alle disse Complimenter til?

Balbina. Kan Du fortryde, at vor Datter er høflig?

Aurelius. Derpaa fortryder jeg ikke, men der er Maade med alting.

Leandre. Vil Papa lægge sin Stof fra Sig, for at lege med os, saa vil vi begynde en anden Leeg.

Aurelius. Hvad, skal jeg gjøre mig gal paa min gammel Alder, og spille Juul?

Claudine. Vist faaer Fader det, for ikke at forstyrre Selskabet. (Tager hans Stof, og bærer den bort.)

Aurelius. Ja nok da, hvad skal vi da lege?

Leandre. Skjerc Havre, om Papa saa behager?

Aurelius. Det kan jeg slet intet med, jeg har aldrig været Hakkelsefjærer endnu.

Balbina. Jh, min hjerte Mand! det er ikke at skjære Hakkelse, men det er en Juleleeg, som kaldes saa. Den er ret artig.

Aurelius. Ja det var en anden Snak; jeg har aldrig leget Juul, mine Forældre vilde aldrig tillade mig det, de sagde, det var en Gift for Ungdommen.

(De gaar omkring og synge, som Julestuen medfører, imidlertid spilles dertil af Musikanterne, og Leandre staar første Gang midt imellem.)

Alle.

Ebjære, Ebjære Havre, hvem skal os den binde?
 Det skal Averkjæreste min, hvor skal jeg hannem finde?
 Jeg saae hannem i Aftes i det klare Maanestun,
 Hver tar sin, saa tar jeg min, saa bliver der een tilbage.

(Aurelius bliver staaende uden at have nogen Mæge, og leer deraf.)

Balbina. Hvorledes behager Dig det?

Aurelius. Den Leeg var artig nok.

Leandre. Nu skal Farlille give Pant.

Aurelius. Hvorfor skal jeg det? jeg har Credit i den hele By, og mine egne Børn fordrer Pant af mig, det er noget underligt Løj.

Leandre. Det er ikke saa at forstaae; Legen fører det saa med sig: naar man ingen Mæge faaer, skal man give Pant, og man faaer det siden igjen.

Aurelius. Saa vil jeg da give Eder min Stof til Pant; lad os kalde paa Claudine, at hun flyer den tilbage. Claudine!

Claudine. Her er jeg.

Balbina. Din Stof, min hjerte Mand! er ikke stillet dertil, den er altfor stor at skjule i et Forklæde.

Aurelius. Hvad skal jeg da faae; min Hat kan jeg ikke miste, og jeg har stet intet hos mig, som jeg kan undvære. (Han leder i Kommen, og tager imidlertid sit Løst Klæde og en Nægle op.)

Claudine. Jh! der har Fader en Nægle, den er ret god.

Aurelius. Næglen er god nok til sit Brug, Næsviid! men jeg kan ikke saa give den fra mig.

Leandre

Leandre. Der er jo et Tørklæde, lad det være Pant.

Aurelius. Jamæn, jeg er tilfreds. (Balbina tager Tørklædet og gemmer. Aurelius rækker Nøglen iommen igjen.)

Balbina. Nu atter paa ny igjen.

Aurelius. Ja nok, saa giv mig da Din Haand!

Balbina. Nej, Du skal denne Gang staae midt i, fordi Du ingen Mage fik.

Aurelius. Jeg skal baade give Pant og staae midt i, det er ligesom disse Gulelege skulde gaae ud over mig.

Leandre. Det er, ligesom det kan falde sig.

Alle. Skjære, skjære Havre &c. (Aurelius tager Constantia, hvorudover Placidus kommer til at give Pant.)

Aurelius. Var jeg mig ikke vel nok ad nu?

Leandre. Der er ingen, som siger andet.

Aurelius. Skal vi meer saaledes?

Balbina. Ja vist skal vi det.

Alle. Skjære, skjære Havre &c. (Aurelius vil tage Balbina, hun vender sig fra ham, han tager Placidus i den Dæk, og derudover maa Constantia give Pant.)

Aurelius. Skal ikke nu Constantia give Pant?

Balbina. Jo hun skal.

Aurelius. Det tænker jeg og; ret nu skal jeg snart lære det.

Leandre. Min hjerte Farlille skal ogsaa give Pant.

Aurelius. Skal jeg ogsaa give Pant? det er aldrig rigtig, I gjør mig vist nok Uret.

Balbina. Nej, min hjerte Mand! naar man tager sin næste Nabo, saa skal man og give Pant.

Aurelius. Det er en gal Maade, kan man ikke forandre den?

Placidus. Hvorfor skulde man forandre det, som altid har været Maneer?

Aurelius. Fordi jeg intet har at give til Pant, er det ikke stor Uarsag nok.

Balbina. Du har jo Nøglen til Dit Pulpet endnu tilbage.

Aurelius. Det har jeg; men den gir jeg slet ikke fra mig.

Balbina. Hvad er det for Optøjer; jeg veed, Du kan betro mig, at lægge den i min Lomme, indtil Leegen er ude.

Aurelius. Vil Du da blive her i Stuen den hele Tid?

Balbina. Vist vil jeg det.

Aurelius. Saa er den da der. (Giver Balbina Nøglen.)

Leandre. Nu paa en frisk igjen.

Theodosia. Nej, jeg kan saa sandelig ikke mere, Ole Lutsøje er alt kommen til mig.

Balbina. Claudine, følg BARNET i Seng, hun er søvrig. (Giver Claudine Nøglen i det samme, at Claudine gaar bort med Theodosia.)

Placidus. Nu er den Leeg fordærvet, thi vi ere lige mange: det gaaer ikke vel an.

Aurelius. Saa lad os holde op med den, og begynde en anden.

Leandre. Vi skal først dele Pantet ud.

Aurelius. Gaaer jeg saa min Nøgel igjen?

Balbina. Ja! Men Du skal vie lidt.

Aurelius. Du est den, der skal svare mig til den.

Balbina. Det skal have gode Veje.

Aurelius. Jeg kræver den af ingen anden end Dig allene.

Balbina

Balbina. Alt godt.

Leandre. Lader os sætte os.

(De sætte sig, og hver tager sin Stol frem.)

Balbina. Leandre! hvad skal den gjøre, som ejer dette Pant?

Leandre. Dersom det er et Fruentimmer, saa skal hun kysse min Fader tre Gange i Nad lige paa Munden.

Aurelius. Det var ikke saa ilde sagt.

Leandre. Og dersom det er en Mandsperson, saa skal han falde paa Knæ for min Søster og bede hende om Forladelse for alt det, han har gjort hende imod.

Balbina. Det er min Mand's Lørklæde.

Placidus. Saa skal I da falde paa Knæ for Jer Datter, som sagt er.

Aurelius. Det skal en Skjelm gjøre. Det var bedre hun faldt paa Knæ for mig; før maa de beholde Lørklædet.

Placidus. Min Herre! enten skal Han fuldføre den Dom, eller Han faaer udstaae Gulestue-Ret.

Aurelius. Gulestue-Ret, hvad er det?

Placidus. Det er Ballerone af os allesammen.

Aurelius. Før jeg vil have Ballerone, før vil jeg falde paa Knæ for al Verden. (Paa Knæ for Constantia.) Jeg beder Dig om Forladelse, min kjære Datter, om jeg har gjort Dig noget imod.

Placidus. Nej, det er ikke Ret.

Aurelius. Hvorledes da?

Placidus. For alt det, jeg har gjort Dig imod.

Aurelius. For alt det, jeg har gjort Dig imod. (Staaer op.) Lad mig nu faae mit Lørklæde, jeg har dyre nok betalt det.

Balbina

Balbina. Det er det. Hvad skal nu den gjøre, som dette Pant ejer?

Aurelius. Det er mig ligemeget, hvad han gjør, naar jeg kun er udenfor.

Balbina. Det falder Dig til at sige Dommen.

Aurelius. Saa siger jeg da, at Han skal kysse, kysse, kysse Lysestagen

Balbina. Hvem ejer dette?

Placidus. Det er mit. Jeg skal strax løse det. (Han tager et Lns og siger til Constantia:) Maa jeg umage Hende med at holde det? (Constantia holder Luset, imidlertid Placidus kysser paa hendes Haand.) Nu er den Dom fyldestgjort.

Balbina leverer Placidus sit Pant. Hvad skal nu den gjøre, som Pantet ejer?

Placidus. Dersom det er en Mandsperson, saa skal han tage os alle op at danse. Men dersom det er et Fruentimmer, saa skal hun fortælle os en Historie.

Balbina. Det er min Datters Pant.

Constantia. Jeg vil da, for at løse det, fortælle denne Historie:

”En Hyrdinde havde den Lykke, at være elsket af hendes Ligemand, en ung Hyrde, men derhos den Bannlykke at have saa vanskelig en Fader, at hun ikke turde aabenbare ham, at hun var forliebt i den, som hende saa inderlig elskede. En Dag som hun havde med sine Saar lejret sig i en Skov, blev Hun vaer, at to Fugle parrede sig i et Træ, ved dette Syn faldt hun i forrigfulde Tanker over sin Tilstand. Hvorfor, sagde hun, har min Skjæbne gjort mig mere ulyksalig end disse to

Fugle

Fugle, var jeg i deres Sted, saa havde jeg ikke saa knarvurren, saa guieragtig, saa uforkammet en Fader, som jeg nu maa plages med."

Aurelius. Det er nok; den Historie bliver os for lang, og mig kjedsommelig at høre.

Placidus. Jeg har læst den samme Historie, og den er ikke saa ubehagelig, som det synes i Begyndelsen. Naar Autor kommer til at beskrive, hvad Lejlighed Himlen sendte dem i Hænder at samles med hverandre, og at sætte denne deres Fader et Par Brillor paa, saa falder der noget at lee af; og saa falder den ganske anderledes ud, end man tænker. Maa jeg fornøje min Herre med at sige ham, hvorledes den gamle Gjak blev narret?

Aurelius. Det gjøres ikke nødigt. Det er noget, som slet ikke fornøjer mig.

Placidus. Vil Han da høre, hvor ynkelig Hyrden klagede sin Nød for Træer og Klipper, naar han var i Centrum?

Aurelius. Hvad gaaer det mig an!

Placidus. Hvori de Suk bestod, hvilke han overgav Bindene, at føre dem til sin Kjæreste. Ach, min Deel iblandt de Elskværdige, sagde han over tusinde Gange, lad disse Østenvindes Susen fortælle Dig de hule Suk, hvorved jeg udøser mit Hjerte for Dig.

Aurelius. Den Hyrde maa have været en Nar, og jeg var ikke et Haar bedre, dersom jeg vilde finde Behag i saadanne opdigtede Fabler. Constantia! sig os engang, hvad den skal gjøre, som ejer det næste Pant.

Constantia. Han skal finde os paa en ny Juleleeg.

Balbina. Der er ingen Pant tilbage uden Din Nøgel.

Aurelius. Da bliver jeg elendig; jeg kan ikke flere Juleleeg end den ene: Skjære, skjære Havre.

Leandre. Og den har vi uds havt, derfor skal vi have en anden.

Aurelius. Det er mere, end jeg kan hitte paa, om I end vilde faae mig ihjel.

Balbina. Saa faaer Du heller ikke Din Nøgel igjen.

Aurelius. O jeg arme Mand, hvor skat jeg da hen, hvor kan I være saa ubarmhjertig og forholde mig min Nøgel for saa lumpen en Marsags Skyld.

Balbina. Det er saaledes efter Julestue-Reglerne.

Aurelius. Da ere de nogle forbandede Regler de Julestue-Regler; jeg var tilfreds de sad paa Blokbjerg, og den med, som havde opfunden dem. O jeg arme Mand! O min uskyldige Nøgel!

Leandre. Kan Farlille ikke sige, at de skal hvikke?

Aurelius. Kan jeg saa faae min Nøgel igjen?

Leandre. Uimodsigelig.

Aurelius. Saa siger jeg da, at de skal hvikke; lad mig faae min Nøgel.

Balbina. Du skal strax faae den; men Legen maa være først begyndt.

Aurelius. Ja saa hvikker da, saa hvikker da, hvikker snart.

Placidus. Hvad kalder min Herre at hvikke?

Aurelius. Det er ikke mig, som kalder det saa, det er min Søn Leandre, lad ham forklare det.

Leandre. Det skal jeg og gjøre. Vi vil da begynde saaledes, for at vinde Tiden.

(Leander hvikker til en af Compagniet, og naar den samme har hvirket til ham igjen, hvikker han til sin

Søster, og imidlertid da det gaaer rundt omkring, taler Aurelius staaende til Parterret:)

Jeg begynder at fage denne Person og min Datter mistænkt; var kun min liden Datter her, hun skulde snart sige mig, om det var ham, som havde sidst hendes Søster paa Skjødets, men til al Ulykke saa er hun i Seng.

(Imidlertid kommer Billebaldus ind og leverer Nøglen til Balbina, saa Aurelius ikke seer det. Han bliver staaende bag Balbinas Stol.)

Leandre. Vil nu hjerte Fader sætte sig.

Aurelius. Ja, maad jeg kun faae min Nøgel.

Balbina. See her er den.

Aurelius seer paa Nøglen. Jo, det er den rette; nu er jeg tilfreds. (Stikker Nøglen i Lomme og sætter sig.)

Constantia. Mig blev tilspurgt, hvad der hindrede mig i at gifte mig, og mig blev svart: en egennyttig Fader, en ubetænksom Mand, og en forstyrret Huusholdere.

Aurelius. Og hvem er denne egennyttige Fader, denne ubetænksomme Mand, og denne forstyrrede Huusholdere?

Constantia. Det er noget, som ikke vedkommer Legen.

Aurelius. Ikke desmindre saa vilde jeg nok vide det.

Balbina. Giv Tid og lad os høre videre.

Placidus. Mig blev tilspurgt, hvad der var værre end en Nar? og mig blev svart: den, hvis Hjerte ikke kunde blive bevæget til Kjærlighed, naar han saa Constantia, der er saa dydig, saa yndig, saa elskværdig en Jomfru, som nogen vil see for sine Øjne.

346 Udtog af Julestuen og Maastradet.

Aurelius rejser sig og bliver Willebaldus vaer. Nej, nu gaaer det altfor vidt ret nu. Hvad vil denne?

Valbina. Han bringer mig den Tidende, at Maastradet er færdig.

Aurelius. Da er det bedre at spise noget godt, end at sidde her og høre paa saa mange unyttige Spørgsmaal, og saa mange utidige Svar.

Valbina. De vilde da behage at trine ind i næste Kammer, og tage tilstafte med Tractementerne, naar Maaaltidet er forbi, saa vil vi ret begynde at spille Juul. (abit.)

I følgende Scene glæde Claudine og Willebaldus sig sammen over, at de fik saa godt fat paa Nøglen og Testamentet, og han indbyder hende til en Julestue, han paa sin egen Haand har foranstaltet for dem og deres Ege, og hvortil han har bestilt en blind Spillemand. Han gaaer. Placidus og Constantia komme, og erklære hinanden deres Kjærlighed, men Aurelius, som gaaer paa Luur efter dem, overrasker dem midt i deres Samtale, hvorpaa Constantia tager Flugten, og Placidus gaaer (placide) bort med en taus Compliment, da Aurelius bebrejder ham, at han under Skin af at spille Juul, spiller ham paa Næsen. Nu gaaer Aurelius at see om sin Datter, og Willebaldus vinker ad sit Julestuecompagnie, bestaaende af adskillige latterlige Personer, Klæbde som gemene Tyende, og deriblandt en blind Spillemand. Willebaldus begynder først den Leeg: Gaasen brænder, med adskillige latterlige Paafund, men bryder den af, da den gjør for stor Allarm, og giver sig i det Sted til at gaae Blindebuk; Aurelius kommer til i det samme, og vil see, hvad det er for nye Dptsjer. Willebaldus faaer ham fat.

Vil:

Vildebaldus. Jo jo, Godkarl! Du skal være vor Blindebuk. (Aurelius slaaer ham.) Av, av! er Du bandsat, det er en Hundsvot, som slaaer for Alvor, vi lege jo kun. (Opdækker Tørklædet.)

Aurelius. Jeg skal lære Dig at lege for sig. Hvad er det for Kjeltringer, Du fører mig her i Huset?

Vildebaldus. Det er, saa min Tro, honette og ærlige Folk allesammen. Det er Gosniderens Datter, det er Goldemagerens Søn, det er Børstenbinderens Pige, og det er = = =

Aurelius. Og det skal være Din Løn, fører Du mig dem ikke den Vej, de kom fra. Herud, I Pak! saa mange, som I ere.

Aurelius slaaer imellem dem, og de løbe alle uden den blinde Mand, der beder om Staaansel, da han ikke kan see at slaae igjen; Aurelius befaler ham nu ogsaa at gaae, men den, som ledede ham, er borte, og han byder nu Aurelius til en Potøl for at følge sig hjem. Aurelius er nær ved at maatte gjøre det, for at blive ham qvit, da i det samme Claudine og Theodosia i Nattojs komme til. Han flyer nu Claudine den blinde Mand at følge, hvilket hun ugjerne gjør, og siger, i det hun gaaer, til Theodosia: trids, om I mukker. Herover græder Barnet, og da Aurelius spørger hende, hvad hun græder for, siger hun ham, at der skal være Masketade paa den store Sal i Baghuset, saasnart Papa er gaaet i Seng, hun maa ikke komme der, han ikke heller, og de vil endda tridse hende til, ikke at sige det til Papa. Aurelius bliver glad over denne Opdagelse, foresætter sig at holde gode Miner, og gaae i Seng, for at gjøre dem trygge og kunne komme bag paa dem, og lover sin Datter

ter at tage hende med paa Mafferaden, hvis hendes Moder ikke vil, og Lov af Skolen i 8 Dage, naar hun vil tie med, hun har talt til ham. Aurelius gaaer; nu kommer Claudine og Bildebaldus, hun siger ham, at hun haaber, Alting, som er i Norden, skal igjen komme i Drøden ved den forehavende Mafferade, hvortil hun nu skal løbe hen at tilfige Placidus, han skal imidlertid føre Theobosia til hendes Moder, og sige Blandina, som endelig maa tage Barnet med paa Mafferade, at hun ikke skal sladdre af Skole; siden skal hun sige ham, hvorledes han skal bære sig ad, at hindre Aurelius at komme bag paa dem, hvis han mod Forhaabning skalde vaagne, og mærke Uraad.

I sidste Akt see vi da Bildebaldus paa sin Post; men just som han glæder sig allermeest over at høre Aurelius snørte, kommer der een stampende, som han havde Træsko paa. Bildebaldus tviser arrig paa ham, paa Grund af, at Fatter sover. Men det er Aurelius selv, som siger ham, han alt er vaagen, og er vaagnet med Forfrækkelse over en Drøm om nogle Skjelmer, der havde lagt Raad op imod ham, og som han nu vilde see at faae fat. Bildebaldus svarer ham, at Drømme er kun Phantafie, og Husbond gjorde bedre i at gaae til Sengs igjen, saa sig han kanskee fat paa Skjelmerne i Drømme. Men Aurelius slaaer ham paa Skulderen, og forsikkrer, han vil have fat paa dem vaagen, og sender ham derpaa ind efter noget, der ligger paa Dagligstuebordet indsvøbt i et tyrkisk Borddækken. Bildebaldus gaaer, efterat have i et Par affides Repliker bebudet os, at han skal til at spille Aurelius et Puds, og Aurelius fortæller os i en Monolog, at der i Borddækket er to Mafferadedragter, hvoraf han vil vælge sig een, og komme bag paa dem, her vil narre ham.

I det samme kommer Bildebalbus ind som Kof, og mælder sig til at faaage til hans Datters Bryllup. Aurelius svarer da, at hun ikke skal have Bryllup, men Koffen bliver ved, at det da maa være hendes Jaord, een af Delene faaer hun gandske vist i Morgen; Aurelius bliver vred, og kalder ad Bildebalbus, han skal komme og drive denne Knægt paa Døren. Den forklædte Kof giver ham endnu en Hob Gladder, og gaaer derpaa tilfids. Som Aurelius staaer, og grubler over denne forrykte Karl, og hans Snak om Constantias Jaord, kommer Bildebalbus igjen forklædt som en Jordemoder, der er kaldet at forløse hans Kone. Herimod gjør Aurelius naturligtviis end flere Indsigelser, som giver Bildebalbus Anledning til at sige nogle plumpe Tvetydigheder. Han gaaer nu og, lader Aurelius blive tilbage endnu mere forundret og forvirret end efter Koffens Besøg; og kommer nu tredie Gang igjen, klædt som en Doctor, kalder sig Doctor Caprasius, der har været Læge i Aurelii Forældres Huus, og cureret ham siden han var en liden Tulle, og laae i Svøb, og forordner, som Læge, Aurelius at gaae til Sengs, da han er meget syg, og snart vil begynde at rase, saa det snart kan være gjort med ham, om han ikke tages itide. Tilfids truer han med at bære Aurelius med Magt i Seng, og binde ham til Sengestolpen; men da Aurelius vil raabe Sevalt, gaaer Doctoren vred bort, og bebuder, at det ikke skal vare en halv Time inden man faaer Tidende, at den gode Aurelius er død.

Naturligtviis bliver nu Aurelius mere forvirret, og veed næsten ikke mere, om han vaager eller sover. Han kalder derfor paa Bildebalbus, som svarer ham indenfor, at han har saa meget at bestille med de Folk, der vil trænge ind i Huset, at han ikke kan komme. Aurelius vil, han skal true med Bagten og slaae Døren i for deres Næse. Men Bildebalbus siger, det er for silde, de ere ham

ham alt for mægtige, og kommer strax derpaa i en fjerde Forklædning, som Procurator, i en rød Talar med sammenrullet Papiir i Haanden, taler til nogle andre inden for, og siger, han vil kalde paa dem, naar Tid er, consolerer derpaa Aurelius til sin Broders pludselige Død; denne begriber dette slet ikke, da hans Broder for en Tid siden er død efter halvandet Mars Sygeleje; men nu erfarer han, at denne Døde skal være ham selv, at han bliver taget for en Broder af Aurelius, og at denne Procurator er kommet at forsegle efter ham. Herved komme de op at skjændes, og i det Bildebalbus vender sig at kalde paa nogle, der med Magt skal bringe Aurelius til Sengs, faaer Aurelius Klippen af hans Talar i Bejret, og fjænder ham paa Underklæderne. Nu maa Bildebalbus trybe til Korsset, og tilstaae, det var skeet for at hindre ham at forstyrre de Andres Mafferade. Aurelius truer ham nu til at træde paa hans Side, og ikke blot føre ham hen paa Mafferaden, men endog sige ham hvad Maffer hans Datter har paa. Nu følge de egentlige Mafferadescener.

Ellevte Scene.

(Theatrum aabnes bag til og presenterer en illumineret Sal fuld af adskillige smukke Maffer, som efterhaanden udbrede sig indtil de opfyldte det hele Theater, derpaa danses og i andre Maader forestilles, hvad paa Mafferade i Almindelighed passerer, alt under Musik, og alterneres baade med engelske og theatraliske Danse. Imod at man vil ende denne Scene, møder Bildebalbus Blandina, begge mafferet, og skriver Claudines Navn i hendes Haand, som hun ikke vil acceptere, men af ham trues. Derefter møder Constantia Placidus og udi Maffer, og giver hverandre Tegne at skjende hverandre; i det de vil tale til hverandre kommer Aurelius i Maffer, og separerer dem, hvorover de

de betegner sig fortrydelige, og gaaer bort; Aurelius følger dem i Hølene.)

Tolvte Scene.

Constantia. Placidus. Aurelius.

Mafferede.

Constantia. Hvor skal vi blive af med denne Maffe?

Placidus demafferer sig. Vi vil demaffere os, og naar vi saa faaer at vide, hvem han er, saa skal han have med mig at bestille.

Constantia demafferer sig. Der seer I, hvem vi er, har I nu det Hjerte, at gjøre det samme?

(Aurelius demafferer sig, og seer paa dem begge.)

Constantia. O Himmel, det er min Fader!

Placidus. Jeg er ganske bestyrtet over dette uforsmodentlige Syn.

Aurelius. Ja jeg troer nok, I havde ikke ventet mig i denne Klædning, og jeg havde ligesaalidet ventet, at I skulde været saa dristig, som jeg nu fornemmer, at I er.

Placidus. Hvem der har en retmæssig Sag at fare med, plejer gjerne at være dristig.

Aurelius. Ja det er nok en skøn retmæssig Sag, at ville gifte sig med en Mand's Datter, naar hendes Fader ikke vil have hende gift, og at stjæle sig til en hemmelig Samqvem, som ingen skal vide af.

Placidus. Naar I betænker, hvem jeg er, og hvor mange Midler jeg ejer, saa er der jo intet i den Sag at sige, og saa er jeg altid Jer Datter værd.

Aurelius. Hvilken unyttig Snak! enten I er min
Dat-

Datter værd eller ikke, saa kommer det denne Sag slet ikke ved; jeg agter slet ikke at sætte min Datter paa Auction, at enten hendes Værdi eller Eders Penge derudover skulde komme i nogen Betænkning.

Constantia. Jh! er det alt saa højt paa Dagen, at Folt er oppe?

Trettende Scene.

Constantia. Placidus. Aurelius.

Prisca.

Prisca har en Pengepose med sig. Jeg vilde tale med Hr. Aurelius, og jeg veed, ikke bedre end jeg er i hans Huus, men at jeg seer her disse fremmede Postyrer, skulde snart forlede mig til at tænke, at jeg var gaaet fejl.

Aurelius. Nej, min kjære Madam, J er slet ikke gaaen fejl, her seer J mig for Eders Pige, men muligt J havde ikke ventet mig i det Postyr.

Prisca. For havde jeg ventet min Hælsot; hvor kommer J til at vanskabe Eder saaledes?

Aurelius. Verden er nuomstunder anderledes, end den plejer at være, og hvem der vil see sig for, ikke at blive narret, han maa begaae Daarlighed saavel som andre, enten han er ung eller gammel.

Prisca. Det er udenfor min Sag; jeg er ikkuns kommen herhid for at omverle de bevidste Kroner imod Courant. Min Søn staaer færdig at reise til Hamborg, han skal have dem med sig, og derfor kommer jeg saa tidlig paa Dagen.

Au.

Aurelius. Hav lidet Taalmodighed, jeg skal strax komme til Eder igjen. (Gaaer med Pengene.)

Placidus. Hvad skal jeg gjøre? Skal jeg iagttage denne Lejlighed og forsøje mig bort, inden Eders Fader kommer igjen, eller skal jeg med et frit Mod oppebie hans Komme?

Constantia. J har slet intet gjort at gaae i Skjul for.

Prisca. Har jeg seet i mine Dage, er det ikke Placidus?

Placidus. Der seer J, hvad Kjerlighed kan komme afsted; værer nu paa Naad med mig.

Prisca. Tal intet til mig derom. Jeg talte saaledes for Jer sidst, saa jeg husker det endnu: tænk ikke, at jeg besætter mig mere dermed.

Constantia. Der kommer min Moder, lader os spørge hende tilraads i denne Sag.

Fjortende Scene.

Constantia. Placidus. Blandina.

Vildebaldus. Claudine. Theodosia.

(Alle i Maske.) Prisca.

Vildebald med Masken i Haanden. Det gjør slet ingen gode at løbe for mig, Du lille Laptasse! Dine skjelmste Dine har længe siden sagt mig, hvem Du est, og nu jeg har taget Masken fra, hvad betænker Du Dig da længe?

Blandine demaskerer sig. Kjender Du mig nu?

Vildebald. Jeg beder om Forladelse! jeg bildte mig stadig ind, at det var Claudine.

354. Udtog af Sulestuen og Masketaden.

Claudine demaskerer sig. Og hvem saae Du da mig an for?

Vildebald. Det skulde ingen Djævel see paa Dig, at Du var Claudine; nej, det bekiender jeg, er en Maade at forblinde Følsk Mjen.

Prisca. Jeg maa forundre mig over alt dette, som jeg seer.

Claudine. Men sliq mig engang, hvor kommer Du til at gaae paa Masketade med, var det ikke Dig, der skulde passe paa vor Fader?

Vildebald. Ja, det faldt anderledes ud, end J tænker.

Constantia. Det laaer aldrig fejl, at vi jo er bleven røbet, thi min Fader er og maskeret.

Vildebald. Vil J give Tid, saa skal jeg fortælle Eder al Sagens Sammenhæng.

Placidus. Vi lidet, og lad os først høre, hvad han vil, som der kommer.

Den, der kommer, er Polycarpus, der har efterseet det Testament, Claudine har spillet ham i Hænde, og nu vil hjælpe dem at kue Aurelius. Denne kommer nu tilbage fra Pulpetet, hvor han har været efter Priscas Kroner, og ved samme Leilighed savnet Testamentet. Claudine siger ham nu, hvorledes de ere komne til det, og Polycarpus truer ham at til efterkomme Testamentet og give sit Minde til at Constantia ægter Placidus; ogsaa Claudine forlanger hans Samtykke til at ægte Vildebalbus, og da han gjør Vanskeligheder, siger hun ham: de kan undvære det, da de saa sige deres Tjeneste op til Paaske, og siden holde Bryllup lige for hans Nase; nu kommer Theodosia ligeledes med en Bøn, hvorved Stykket bringes til Slutning, og som vi derfor affkrive her.

Theo:

Theodosia. Allersødeste hjerte Papa! maa jeg bede om noget?

Aurelius. Hvad skulde det være? kanske Du vil have Forlov af Skolen igjen?

Theodosia. Nej, noget endnu bedre.

Aurelius. Noget endnu bedre? Vil Du have en Sukkerdulle eller saadant Slitkevi?

Theodosia. Nej vist ikke, noget, som er endnu langt bedre.

Aurelius. Saa gjetter jeg det nok aldrig, siig da selv, hvad det er.

Theodosia. Naar skal vi nu have Julestue og Maskerade igjen, at jeg og kan blive gift?

Aurelius. Nej hør mig til den lille Tasse, der og vil tænke paa slikt! Det er ligesom at Gistermaals-Tanker nuomstunder fødes med Børn, i det mindste groe de op med dem fra Barnsbeen af; de kjender alt Forskiel paa Mandfolk og Fruentimmer, før de kan kjende et Bogstav, og det første, de lægger sammen, saa bliver det: en Mand, en Mand. Alt dette maa vi selv takke deres Optugtelse for. Og jeg troer, at ti Kobblersker ere ikke god for at indprente dem saa meget derom, som een Julestue og Maskerade.

Over det pauliske Skuespil

i Sammenligning

med

Holbergs Julestue og hans Mascarade.

”Holberg havde — siger J. S. Schlegel i Forerindringen til hans Broders J. E. Schlegels Tanker om Theatret, især det danske, (J. E. Schlegels Værker 3die Deel) — en Medbejler i Pauli (siden Kammerraad) af hvem i Aarene 1723 og 1724 Julestuen og Mascaraden, den seende Blinde, og den omstøbte Kandestøber bleve trykte, Stykker, der nu lidet mere læses.” Denne Joachimus Richardus Pauli, der desuden fra tydske Joachum i Peder Paars uidentviol havde en gammel Regning med Holberg, have vi allerede cengang tilforn mødt som Holbergs Modkjæmper, ved den Brevverling med Hans Michelsen, der foran findes aftrykt i Anledning af den omstøbte Kandestøber; her finde vi derimod Holberg at gjæste ham igien, hvilket Pauli ustridig i sin Fortale peger paa, i det han siger (som i Noticen tag Hol-

Holbergs Julestue 2 D. S. 190 er anført) "at nogle, som ridste, at dette Stykke længe før havde været fuldfærdiget, derved vare førte paa de Tanter, at Anledningen til Holbergs to Stykker var taget af dette, der handlede om begge Dele, og at han derfor havde ladet dette Skuespil og blive bekjendt, da denne Mistanke derved bedst kunde betages, man desbedre kunde overveje deres Forskiel, og vide at tillægge hine den Ros, de fortjente." Vel har Holberg i sin Fortælling om sine tvende Stykker ikke saalige vedgaaet at have kjendt Paulis, men hvis der med nogen Opmærksomhed vil sammenholde de tvende holbergiske Skuespil med foregaaende Udtog vil uden tvivl erkjænde, at Liigheden mellem begge er for stor til at den kunde være aldeles tilfældig; kun med den Forskiel, at isteden for man ved de Scener Pauli har efterlignet af Moliere — som ikke ere saa — ligesom i hans Omarbejdelse af Holbergs Randestøber, fristes at udbryde med Racine

Hvor blev det luttre Guld til ringe My forvandlet?

maa man tværtimod paa Holbergs Efterligninger anvende Boileaus

Alt hvad han rører ved, forvandler sig til Guld,
og at lade samme Udskyldning komme ham tilgode, som Moliere betjente sig af i Henseende til de Scener, han til sin Scapin tog af sin Ven Syranos gjækkede Pedant: "de ere gode; de tilhøre mig, og det er tilladt at tage sin Ejendom, hvor man finder den." Gjerne havde imidlertid Undertegnede ønsket at kunde opløse, enten Paulis Omstøbning af Randestøberen, eller Holbergs af Mafferaden og Julestuen er ældst, og hvilket der alt-
saa

faa kan ansees for Repressalier. *) Det er ham imidlertid ikke muligt med Visshed at afgjøre noget derom, da Paulis omstøbte Randestøber i de senere Aar ikke har været ham mulig at overkomme, saa megen Umage han end har gjort sig i det mindste for at opspore det Exemplar, han for 15 Aar siden havde i Hænde; imidlertid ere saavel Brevene i Anledning af den, som baade Holbergs og Paulis Masquerade og Julestue saantlig fra 1724; og da hverken i Paulis Brev eller Hans Michelsens Svar noget tales om det med Masqueraden og Julestuen forefaldne, ja disse Stykker slet ikke nævnes, synes det rimeligt, at Pauli maa have gjort Begyndelsen med at gjæste Holberg, og derved formodentlig paadraget sig hans uvelkomne Gjenbesøg.

Nummet tillader ikke at anstille nogen vidtløftig Sammenligning mellem Holberg og hans Medbejler; vi ville altsaa blot kortelig berøre nogle af de Scener, de have tilfælles, da man kan sige om dem, som om Racine og Prædon, at de aldrig ere mere ulige, end naar de just have det samme at sige. Hvormeget Jeronimi gammelbøgs overtroiske Caracteer hos Holberg er mere passende til Handlingens Gang, end Aurelii, som egentlig kun er en utro Formynder, der er imod Julestuer, ikke fordi de ere Julestuer, men fordi de ere Leiligheder for hans Datter at sees af Friere, der kunde nøde ham at rykke ud med den Aro, han sidder inde med, falder let-

telig

*) Det er mærkeligt, at ingen af Paulis Comedier nævnes i Worms lærde Lexicon, hvor andre Skrifter af ham f. Ex. hans christophyggelige Betragtninger dog anføres.

telig i Mineene. Ogsaa vil enhver let erkjænde, at ogsa Hendrik, der i Maskeraden danser i Søvn, end er en Efterligning af Wildebaldus, der gaaer Aurelii PErinder i Søvn, og derved tilvejebringer Knudens Oplosning, da er dette sidste ligesaa urimeligt og overdrevet, som Hendriks Somnambellisme er naturlig og moersom. Selve Julestuerne vil vel heller ingen sætte ved Siden af hinanden, sa meget mere, som Holberg ved sin Skolemester og sin Arv har vidst sonderligen at oplive sin; Kun det Fortrin maa man indrømme Pauli, at den Handling, der ligger til Grund i hans Julestue — saalidet den maaskee fra Nødvendighedens og Vigtighedens Interessens Side holdt Prøve — i det mindste ikke er saa moralsk aufstødelig, som Hovedhandlingen i Holbergs. Hvad derimod Maskeraden angaaer, da seer man dertil i Paulis Stykke ingen enten nødvendig eller rimelig Anledning; thi have Constantia og Balbina frie Hænder nok hertil, kunne de med meget mindre Fare og Opsigt tilstæde Placidus en ordenlig og vidnesfast Sammenkomst, hvor det Fornødne bekvemmeligere kunde aftales; og hvad Wildebaldi Forflædninger angaaer, hvortil Ideen tildeels synes tagen af Memoires de Monsieur Oulle, eller en anden saadan Novellsamling, da er det i høieste Grad ubegribeligt, hvad Wildebaldus skulde kunde troe videre derved at udrette, end at forbittre Aurelius end mere, og i al Fald skaffe sig et velfortjent Livfuld Hug. Sandelig, Cailhava, der har saa ondt ved at billige Moliere i Antoinettes Doctorscene i indbildte Syge, der i saa mange Henseender er Paulis Original, fordi den er unyttig, vilde neppe tilstaae alle disse andet end et eneste

eneste udslættende Penstrøg; ligesom han sikkerlig heller ikke vilde have mere Skaansel for Theodosia, denne høist uheldige Esterligning af den listige lille Louison i nysnævnte Stykke, da Theodosia bestandig bruges af hendes Moder til at forraade og tilintetgjøre deres egne Anlæg, uden at man kan see, hvad de egenlig vilde med hende.

Vi slippe her med Glæde Pauli, for endnu at sige et Par Ord om Holberg. I Anledning af den Vægelsindede er omtalt en temmelig vidtløftig Artikel om Holberg, i Bibliotheque germanique for Juli, August og September 1754 af Professor Mallet, hvor især blandt andet og den franske Oversættelse af hans Comedier berøres; vi ville her afskrive hvad han siger om Mafferaden, og dertil hæfte Resten af hans Tanker om de holbergiske Skuespil, at man desbedre kan bedømme hans Smag og Grundsatninger: "Den Vægelsindede — som M. i Smag og Vid sætter over Kandestøberen — er dog endnu under Mafferaden, hvor Forfatteren har valgt sine Personer i en højere Stand, en Fordeel, der er dette Stykke egen. Da de tre, jeg har nævnet, tilligemed Hendrik og Pernille, ere oversatte paa fransk, vil jeg ikke opholde mig ved at give Dem et Udtog deraf. Oversættelsen, som er saa bogstavelig, at den bliver utro af det, er forskjelligt modtaget af Udlændinge; den største Deel Kunstdommere have roest Forfatterens Opfindelse, Frugtbarhed, og den Kundskab, han der viser om Theatrets Regler; men Emnernes Valg er ikke altid forekommet dem meget lykkelig; de have i dem fundet gemene Sæder, Indfald i Pøbelens Smag, kolde og utidige Betragtninger. Maa ske virkelig Baron Holberg,

berg, som gjorde sig meget til af at være Original, ikke havde gjort ilde i en Smule mere at copiere Terents og Moliere (?). Men med alt dette gjorde han Lykke; det vilde være for megen Strængthed at kræve mere af en Forfatter. Hans Held indskrænkede sig ikke engang til hans Fædreland. Man spiller hans Stykker med Bisald i adskillige tydske Byer og andensteds, og en fransk Kunstdommer, der aldrig er bleven beskyldt for at ødse med Regelse, tager ikke i Betænkning at sætte dem ved Siden af de allerbedste, de Engellske i dette Slags have frembragt. Denne Dom, der sikkerlig ikke viser nogen Forkjærlighed for den engellske Litteratur, vilde for den danske Lysspildigter være en meget smigrende Lovtale, dersom man ikke havde Føje at frygte, at han, der havde affagt den, meget lidet har læst Banbrugherne, Wischerleyerne og Congrewerne; med mindre man vil sige, at han i at vurdere den førstes Fortjeneste, mere har seet paa den Punkt, han gik ud fra, end den han kom til."

"Foruden disse Comedier har man endnu af ham mangfoldige andre, som jeg ikke engang vil anføre Dem alle Navnene paa; de fornemste ere: den snaksomme Barbeer, Jean de France, den danske Bonde (Jeppe paa Bierget), ellefte Juni, Guldmageren (arabiske Pulver), Barselstuen, Ulykses, Melampe, Rasmus Berg, de Uspnlige, den honette Ambition, det lykkelige Skibbrud, Hereri og blind Allarm, Plutus o. s. v. Skjøndt der blandt dette Antal er nogle meget svage, og endog nogle, hvor Skuepladsens og Smagens Love saare lidet ere agtede, kan man midlertid ikke nægte, at jo i Al-

mlu-

mindelighed Baron Holberg er fød med den comiske Aare, og at det jo var hans første Talent. Tusinde fremmede Aarsager gøre daglig de lykkeligste Genier, eller lade dem blive i fuldkommen Mørke, og mellem dem, der skaffe sig Luft igjennem de Hindringer, der modsætte sig deres Udvikling, er der faa, som triumphere tilfulde derover. Man kan betragte Opfindelses- og Frugtbarheds-Gaven, som det eneste sikke Kjædetegn, der røver Geniet gjennem alle de uregelrette og vanskabte Stud, det skyder paa Slump, naar det mangler Dykning."

Vi ville ikke her opholde os med at forlige Hr. Mallet, hverken med den ovenberørte franske Kunstdommer, for hvis Uttring i Henseende til de ældre engelske Lustspildigtere sikkerlig saare meget lod sig sige; heller ikke engang med sig selv, naar han eet Steds efter Kunstdommerne i Almindelighed synes at indrømme Holberg Kjendskab til Theatrets Regler, og et andet Sted at fradømme ham Cultur; men blot indskrænke os til at anmærke, at det Fortrin, Mallet her giver Mascaraden, aldeles stemme overeens med, hvad i Noticen bag efter selve Stykket er anført af J. C. Schlegel til dets Berømmelse.

Elsidst ville vi, for ikke at have nogen Partiskhed til Skade for Hr. Kammerraad Pauli at bebrejde os, hidsætte Slutningen af dennes Fortale for hans Stykke:

"Saaledes (som ovenfor er sagt) kom jeg til at lade dette Skuespil omsider trykke, og nu jeg saadant har besluttet, saa maa jeg derved betinge mig den Estertanke hos Læserne — — — at de Julelege, som her i den anden

Den Acts anden Scene ikkun ere anviste, umuligt kan gjøre den Effect hos Læserne, hvilken de skulde have gjort, dersom de vare blevne forestillede paa den dertil udkaarne Maade, udsmyttede baade med Musique og anden Zirlighed, for at behage saavel Diet som Dret tilige; og endeligen, at den korte Tid, som til dette Stykkes Forfærdigelse er anvendt, tilligemed meget andet, kan være Udskyldning nok, at det ej er gelinget saa vel, som jeg det til Andres Forlystelse haver ønsket."

R. R.

Om Jacob von Tyboes Kilder.

Plauti stortalende Soldat.

Første Act.

Første Scene.

Pyrgopolinices (Maurbrecher), Soldat,
Artotrogus (Brødmund), Snyltegjæst.
Pyrgopolinices.

Seer til, mit Skjold kan straae klarere,
End Solen plejer selv i klarest Vejr,
At naar behøves, det i Strid kan blænde
Ved sine Straaler Fiendens Njesyn.
Thi jeg fortrøste vil mit gode Glaviud,
At det skal ikke jamre, ej forsage,
Fordi det holder Hellig ved min Side,
Og, Stakkels, higer efter Fiendefjød.
Men hvor er Brødmund?

Brødmund.

Her, tæt hos en Mand
Af Manddom, Lykke, kongelig Gestalt;

Det

Derhos en Kriger; Mars tør ikke knye,
Ej maale sin Fortjeneste med Din.

Pyrgopolinices.

Mars! som jeg redded i gurgostidonske Mark,
Hvor Bombomachides Elunustaridysarchiden
Neptun i Sønesøn var Overhøding.

Brødmund.

Jeg mindes det, han med de gyldne Vaaben,
Hvis Hære med et Vandpust Du henvejred,
Som Vinden Lovet, eller Takkehalm.

Pyrgopolinices.

Det end var Intet.

Brødmund affides.

Vist det intet var
Mod andre Ting, Du ej har gjort, at sige!
Har nogen seet en meer meensvoren Mand,
En større Pralhals end som denne er,
Han tage mig til Træl paa Plukkesinker,
At jeg ret rasende kan sulte hos ham.

Pyrgopolinices.

Hvor er Du?

Brødmund.

Her! Som da i Indien
Din Haand brød Armen paa den Elefant.

Pyrgopolinices.

Hvad, Armen!

Brødmund.

Ah, jeg vilde sige: Laaret!

Pyrgopolinices.

Og jeg slog ej ret til engang!

Brød:

Brødmund.

D havde

Du ret slaet til, igjennem Skind og Larme
 Og Mund Din Arm var gaaet paa Elephanten.

Pyrgopolinices,

Ej meer derom.

Brødmund sagte.

Det er ej heller værdt,

Jeg Dig fortæller, jeg veed Dine Dyder.

Al den Ulykke gjør min Mave mig.

At Land ej svie skal, maa Dret høre,

Maa jeg samtykke alt, hvad han vil lye.

Pyrgopolinices.

Hvad siger jeg?

Brødmund.

Jeg veed, hvad Du vil sige,

Det er alt feet! jeg mindes det.

Pyrgopolinices.

Hvad?

Brødmund.

Det.

Pyrgopolinices.

Har Du Din Tavle?

Brødmund.

Ja! og Griffet med.

Pyrgopolinices.

Mit Sind Du smukt Dig lemper efter nu.

Brødmund.

Vel bør jeg kende nu Din Tønfemaade,

Og vaage for Din Id at forekomme.

Pyrg:

Pyrgopolinices.

Hvad har Du?

Brødmund.

Hundred i Cilicien,
Halvanden hundred Sycolatronider,
Og tretti Sarder, Macedoner treds,
Saa mange var det, Du een Dag ihjelslog.

Pyrgopolinices.

Hvad giver det, tilsammenlagt?

Brødmund.

Eyv tusind!

Pyrgopolinices.

Saa mange var det; Du har regnet rigtig.

Brødmund.

Jeg har ej skrevet op, men husker dog.

Pyrgopolinices.

En skøn Hufommelse.

Brødmund.

Mig minder Gryden.

Pyrgopolinices.

Bliv ved som hidtil, og Du skal faae nok!
Mit Laffel Dig skal stedse aabent staae.

Brødmund.

End da i Cappadocien, Du havde slaaet
Fem hundred med eet Slay, hvis Sværdet ej var sløvet,
Fodfolkets Nest, ifald de havde levet.
Hvi skal jeg sige Dig, hvad alle vide,
Du er den mageløseste paa Jorden
Af Manddom, Skjønhed, Heltegejrninger,
Dig elske alle Qvinder, og medrette;

Da Du saa dejlig er ; som hun i Gaar , der traf mig
I Kaaben !

Pyrgopolinices.

Dig ! hvad sagde de i Gaar ?

Brødmund.

De spurgte : "Du ! er ikke det Achilles?"
"Hans Broer!" gav jeg til Svar , en anden nikked' ;
"Ja , han mig mig syntes og saa Kjon , saa ædel !
Og hvor det lange Haar dog fløder ham !
Lyksalig , hvo der hviler ved hans Side !"

Pyrgopolinices.

Hvad ? sagde hun :

Brødmund.

De bad mig begge to ,
At faae Dig , som et Dptoy , der forbi.

Pyrgopolinices.

Det er dog Jammer , naar man er for smuk.

Brødmund.

Mig plage de , og bede , trygle , tigge ,
For at faae Dig at see ; de lar mig hente ,
Saa jeg kan ikke passe Dine Ting.

Pyrgopolinices.

Det synes Lid , at jeg gaaer hen paa Torvet
At de Snaphaner , jeg skrev ind i Gaar ,
Jeg dem kan udbetale deres Sold ;
Ehi Kong Seleucus bad mig saa indstændig ,
At hverve og at presse ham Snaphaner.
I Dag har jeg bestemt at offre Kongen.

Brød:

Brødmund.

Saa kom da, Herre!

Pyrgopolinices.

Følger mig, Drabauter!

Da Hovedideen til Lychboes og Oldfuxes Characterer maa være Alt, hvad Holberg kan paastaae at skilpe dette plautinske Stykke, hvoraf Fabelen er Fabelen i Lychbo fuldkommelig ulig, og Opførelsen snarere synes at kunde have givet første Idee til Catastrophen i ellefte Junii, ville vi istædenfor at afskrive mere af Plautus heller meddele de langt kjendeligere lignende Scener af Terentius Eunuchus, hvorved Undertegnede troer at burde betjene sig af sin Vens Prof. Guldbergs nysudkomne Oversættelse, da han ingen Tøje seer til at gjøre anderledes, hvad han dog ikke kunde smigre sig at gjøre bedre.

Af

Terentius Eunuchus.

Anden Act.

Tredie Scene.

Gnatho. Parmeno. To Slavinder.

Gnatho uden at mærke Parmeno.

Udødelige Guder! hvor dog En
Er klog fremfor en Anden! Hvilket Spring
Imellem Viis og Døsmer! Nu just det
Mig falder ind ved denne Lejlighed.
Jeg mødte ved min Ankomst her i Dag
En Mand af mine Folk, en fattig Sjel,

Men ingen Gniepind, der ogsaa har
 Spiist op sin Arv. Der finder jeg ham da
 Forreven, skiden, sygebleeg og i
 En gammel laset Klædning. "Hvad er det,"
 Saa taler jeg, "for daarlig Stads Du fører!"
 "Ja!" svarer han, "fordi jeg Staffel har
 Fortæret, hvad jeg havde. Alt! hvorvidt
 Er jeg dog bragt! Saavel Bekjendtere
 Som Venner slye mig!" Strax jeg fandt ham nu
 Foragtelig mod mig. "Søvnagtige!"
 Det sagde jeg, "er det saavidt med Dig,
 Alt Du har intet Haab tilbage? Du
 Har altsaa mistet med Din Ejendom
 Og Dine Planer? See paa mig, der er
 Din Lykkesbroder! See min Farve blot!
 Og mine Kinders Glæds! hvor jeg er klædt!
 Og hvor min Krop er trivelig! Jeg har
 Jo Alt og har dog Intet. Ejer jeg
 End Intet, mangler jeg dog og slet Intet." —
 "Men," brød han af, "jeg Staffel ei formaaer
 At lade mig belee og prygle." — "Hvad!"
 Tog jeg tilorde, "troer Du vel, at mig
 Paa saadan Viis det lykkes? Nej! der gaaer
 Du vild en heel Miils Vej. I fordums Tid
 Man fandt paa denne Raade Brød; men nu
 Er Jagten heelt forandret, og jeg selv
 Har foregaaet med Exempel. Der
 Er et Slags Folk, som være vil i Alt
 De Første, skjøndt de er det ikke; dem
 Jeg støver op. Dog skaffer jeg mig ej

Dem an, fordi de skal belee mig; men
 Jeg smiler til dem af mig selv, saatiidt
 Jeg priser deres Klygt. Jeg roser dem,
 Hvad saa de sige. Hver Benægtelse
 Af, hvad de nyligt sagde, roses med.
 De raabe Nej, jeg og: de Ja, jeg Ja.
 Og, endeligen, har jeg gjort mig det
 Til Lov: at holde med i alle Ting.
 Den Næringsvej er nu den rigeste."

Parmeno affides.

En ret erfaren Karl! Ved ham nok Folk
 Fra Løbser af maae blive reent forrykte.

Gnatho uden at mærke ham.

Imens vi sladdrede saaledes, kom
 Vi op paa Spisetorvet, hvor jeg strax
 Traf paa de glade Lækkerhandlere,
 Paa Fiskesælgeren, og Slagteren,
 Og Koffene, og Pølsestopperen,
 Og vore Fiskere, hvem Alle jeg
 I Medgang som i Modgang tidt har tjent
 Og tjener end. De hilfede paa mig,
 De bade mig tilbords, de bøde mig
 Velkommen. Nu, da min forfulgte Ven
 Saae mig i saadan Priis, samt hvor jeg fik
 Min Føde let, bad stakkels Fyr mig strax
 Ved Alt, hvad helligt var, indvie ham
 I mine Greb. Og til min Sect jeg bød
 Ham da bekjænde sig. Ja! lader det
 Sig gjøre, saa, som Secterne faae Navn
 Af Mesterphilosoforne, skal og

Herester Gnyltegjæster kalde sig
Gnathonianere tilhobe!

Tredie Act.

Første Scene.

Thraso. Gnatho. Parmeno.

Thraso til Gnatho.

Saa Thais lod mig takke inderligt?

Gnatho.

Ret overmaade meget!

Thraso.

Siger Du

Mig det? Hun var da glad?

Gnatho.

Ej egentligt

For Gaven selv, men for den kom fra Dig.

Derover triumpherer hun nu ret

For Alvor.

Parmeno kommer uden at sees af dem.

Jeg maa til at passe paa

Dg bringe mine Folk derover, naar

Der blot er et belejligt Djeblif.

Men der er jo vor Krigsmand!

Thraso til Gnatho.

Stjænket er

Den Gave mig i Sandhed: at jeg faaer

For Alt, hvad jeg mig foretager, Tak.

Gnatho.

Det har jeg, virkelig! mærket.

Thraso.

Thraso.

Hvad

Jeg saa end gjorde, altid takkede
Mig Kongen hjerteligt; men Andre gif
Det ikke saa.

Gnatho.

Saa tidt den Klygtige
Faaer Hæderen, en Anden vandt ved Møje,
Ført i en vittig Vending hen paa sig.
Og Du er klygtig.

Thraso.

Du har truffet det.

Gnatho.

Dig Kongen som sin Njesteen

Thraso.

Ja vist!

Gnatho.

. . . . har elsket?

Thraso.

Ja! sin hele Krigshær og
Hver Plan, han fattede, betrode han
til mig.

Gnatho.

Mærkværdigt!

Thraso.

Var han stundum træt
Af Folkets Overhæng, hvad heller leed
Af Arbejd, eller naar han havde Lyst
At hvile ud, som Du forstaaer mig dog?

Gnatho.

Gnatho.

Jo! jeg forstaaer det. Som for ret engang
At ryste alt sit Utv af sig.

Thraso.

Det

Var Meningen. Saa bød han altid mig,
og ene mig tilbords.

Gnatho.

Hvad hører jeg!

Du taler om en smagfuld Konge.

Thraso.

Ja!

Han er en Mand, der ønsker meget Saa
Omkring sig.

Gnatho.

Og Ingen, mener jeg,
Naar blot med Dig han lever.

Thraso.

Alle der

Misundte mig; man hakkede paa mig
I Smug; og jeg, jeg agtede det ei.
De ynkeligst misundte mig; men Een
Dog allerynkeligst. Han ansat var
Som Opsynsmand for Elephanterne
Fra Indien. Da han blev mig for grov,
Jeg sagde: "Strato! er Du saa rebell,
Fordi Du er den Højsbefalende
Bed Besterne?"

Gnatho.

O! det var dejligt sagt

Dg meget viist! Nu hillemen! Du har
Lilintetgjort ham reent! Hvad svarede
han vel?

Thraso.

Han taug i samme Stund.

Gnatho.

Det var

han nødt til.

Parmeno affides.

Nu, I Guder! hvor er dog
Den Ene der en snavs, en ussel Karl!
Dg dog den Anden fuldt en Nidding!

Thraso til Gnatho.

Hvad?

Har jeg ei før fortælt Dig, Gnatho! hvor
Jeg Rhodieren ved et Gjestebud
Net fejede engang?

Gnatho.

Nej aldrig! men

Fortæl! jeg beder Dig. (Affides:)

Jeg har vist hørt

Det Snefe Gange.

Thraso.

Ved et Gjestebud

Den unge Rhodier, vi tale om,
Engang med mig befandt sig. Samme Gang
Et Menneske var hos, som den Tid jeg
Var Godhed for. Han spottede dermed,
Dg loe mig ud. Men nu begyndte jeg:
"Hvad siger Du? Du Uforfammede!

Du

Du er en Hare Sels og søger dog
Det lækkre Stykke op af Stegen."

Gnatho.

Ha!

Ha! Ha! Ha! Ha!

Thraso.

Hvad er det vel paafærde?

Gnatho.

O vittigt! klygtigt! kosteligt! det har
Dog ei sin Mage! Svar, jeg beder Dig!
Var det Dit eget Indfald? Stedsse har
Jeg meent, det var et gammelt Ord.

Thraso.

Du har

Da hørt det før?

Gnatho.

Ja ofte! og det er
Med Siden af de bedste Indfald sat.

Thraso.

Da er det mit!

Gnatho:

Det smertede dog vel
Den uforsigtige, fribaarne Gyr
Lilgavns?

Parmeno affides.

Saa splitte Guderne Dig ad!

Gnatho.

Hvad tog han sig vel til?

Thraso.

Han hængte nu

Med Næsen. De Tilstedeværende
Løe næsten sig ihjel. Fra samme Stund
De frygtede mig Alle.

Gnatho.

Men med Grund!

Thraso.

Get Ord! Bør jeg retfærdiggjøre mig
Hos Thais? thi hun har mig mistænkt for,
At jeg har Pigen fjer.

Gnatho.

Paa ingen Viis.

Forøg før hendes Tvivl!

Thraso.

Hvorfor?

Gnatho.

Du spørger?

Du veed da ej, at, naar hun Phædria
Paa Bane bringer, eller roser ham,
Det skeer for ret at ærgre Dig?

Thraso.

Jeg er

af samme Mening.

Gnatho.

For at det skal nu
Ej skee, Du har det ene Middel kun
Eilbage. Naar hun nævner Phædria,
Du nævner Pamphila paa Timen! Og
Naar hun da siger: "Phædria vi vil
Eilbords indbyde!" svarer Du: "lad os
Saae fat paa Pamphila, at hendes Sang

Kan

Kan muntre os!" " Og, roser hun saa ham
 For Smukhed, Pigen rose Du da strax!
 Men, for at være fort, med lige Mynt
 Du hende stedse skal betale. Det
 Gjør oudt.

Thraso.

Hvis hun mig elskede, det Raad
 Var nyttigt, Gnatho!

Gnatho.

Naar med Længsel hun
 Paa Dine Gaver venter, og naar hun
 Dem elsker, elsker hun og Dig, og ei
 Endda saa fort en Tid. Saa falder det
 Dig let at pine hende. Altid hun
 Er bange for at miste Frugten, som
 Hun høster nu, hvis Du i Brede gif
 Paa andre Veje.

Thraso.

Herligt talt! Men jeg
 Har ikke tænkt derpaa tilforn.

Gnatho.

Nej, det
 Var Løjer! Du har ikke tænkt derpaa.
 Hvor meget bedre havde og ei Du
 Betænkt det Samme af Dig Selv, min Thraso!

Fjerde Act.

Ellevte Scene.

Thais. Chremes. Pythias. Thraso.

Gnatho. Sanga. Nogle andre Personer.

Thraso.

En Plet af saadan Omkreds skalde jeg

Be-

Beholde paa mig, Gnatho? Bedre da
At døe! — Simalio! Donar! Syricus!
Nu følger mig! Med Storm jeg agter først
At tage Huset.

Gnatho.

Det er Ret!

Thraso.

Saa vil

Jeg snappe Pigen bort.

Gnatho.

O herligt!

Thraso.

Dg

Omsider straffe Thais.

Gnatho.

Ypperligt!

Thraso.

Du holder Midten med Din Brydestang
Her, Donar! — Du, Simalio! skal staae
Paa venstre Fløj! — Dg Du, Syricus! skal
Paa højre! — Men de Andre? hvor er vel
Nu Hovedsmanden Sanga? Dg hvor er
De Tyveknægte alle?

Sanga.

Her er han!

Thraso.

Du dorste Karl! har Du til Vaaben valgt
Den Svamp, Du bærer?

Sanga.

Jeg? Jeg kjendte nok

Min

Min Hærdings Mod og vore Troppers Magt,
 At uden Blodsudgydelse det her
 Ej vilde endes; denne tog jeg da
 I Slaget med, for vore Saar at tørre.

Thraso.

Hvor er nu de Andre?

Sanga.

Gid jeg faae!

Og hvilke? Han, den ene Sannio,
 Bevogter jo vort Huus.

Thraso.

Nu disse her

Du ordne! Bagerst stiller jeg mig hen
 Og giver derfra Eder alle Tegn.

Gnatho.

Det er forsigtigt, det. Han sætter dem
 I Orden, men sig selv i Sikkerhed.

Thraso.

Det gjorde Pyrrhus tidt.

Chremes til Thais.

Seer, Thais! Du

Hvad han har fore? Ja! det bedste Raad
 Er dog at stænge Dine Døre til.

Thais til Chremes.

I Sandhed! Han, der synes Dig en Helt,
 Er kun en ussel Pralhans. Frygt Dig ej!

Thraso til Gnatho.

Hvad synes Du?

Gnatho.

Nu vilde gjerne jeg,

Du

Du havde Dig en Slynge, saa Du langt
Fra dem og ubemærket kunde slaae
Derhen. De vilde gribe Flugten da.

Thraso.

Men see! jeg sjner Thais selv.

Gnatho.

Naar skal

Vi gjøre Anfald?

Thraso.

Vi! Det semmer just

Den Vise, at forsøge Alting først
Med gode Ord, før han til Vaaben griber.
Hvor veed Du, om hun ej foruden Magt
Gjer, hvad jeg vil befale?

Gnatho.

Guder dog!

Hvor stort at være viis! Jeg aldrig kom
Til Dig, at jeg jo flögere gif bort.

Thraso raaber til Thais.

Nu, Thais! svar mig først! Den Gang jeg gav
Dig Pigen, lodde Du da ikke mig,
At være ene min i nogle Dage?

Thais.

Hvad Mere?

Thraso.

Spørger Du, som Selv har bragt
Din Elsker frem for mine Dine

Thais.

Nu!

Hvad vil Du ham?

Thraso.

Lhaso.

Dg stjal Dig bort fra mig

Med ham?

Lhas.

Saa vilde jeg.

Lhaso.

Giv altsaa nu

Mig Pamphila igjen, om ej Du vil

At jeg med Magt skal tage hende!

Chremes.

Hur

Til Dig skal give hende? Med en Haand

Du røre hende? Du, al

Gnatho til Chremes.

At! hvad er

Det vel, Du siger? Ei!

Lhaso til Chremes.

Hvad vil vel Du?

Mit Eget tør jeg ikke røre!

Chremes.

Din?

Du Lyveknægt!

Gnatho.

Bogt Dig! Du kjender ej

Den Helt, Du skjælder ud.

Chremes.

Wil Du ej bort?

Veed Du, hvorledes det seer ud for Dig?

Hvis her idag Du gjør den mindste Dvalm,

Jeg det skal mage saa, at dette Sted,

Dg denne Dag, og mig Du skal bestandigt
Erindre!

Gnatho.

Jeg beklager Dig, at Du
Dig en saa mægtig Mand til Fiende gjør!

Chremes.

Jeg slaer Dit Hoved smaat, hvis Du ej gaaer!

Gnatho.

Det siger Du, Du Hund! Det vover Du!

Thraso til Chremes.

Hvad er Du for en Karl? Hvad vil Du vel?
Hvad har Du vel at skaffe her med hende?

Chremes.

Det skal Du nok faae Nys om. Nu jeg først
Erklærer Pigeu fri.

Thraso.

Hvad?

Chremes.

Dernæst for

En Borgerinde her fra Attica!

Thraso.

Au!

Gnatho.

Dg min Søster!

Thraso.

Uforfæmmede!

Chremes.

Hør, Krigsmand! nu forbyder jeg Dig da,
At bruge mindste Magt mod hende! (Til Thais).

Jeg

Gaaer.

Gaaer hen til Ammen Sophrona og faaer
 Og hende hid. Til hende, Thais? jeg
 Da viser Markerne.

Thraso.

Og mig Du da
 Forbyder min at røre?

Chremes.

Ja, jeg gjør! (Gaaer.)

Tolvte Scene.

Thais. Thraso. Gnatho. Sanga.
 De andre af Thrasos Folk.

Gnatho til Thraso.

Du hører det? Han gjør sig selv til Egv.
 Det er Dig nok.

Thraso.

Du, Thais! siger Du
 Det samme?

Thais.

Søg Du Svaret, hvor Du vil!

Thraso til Gnatho.

Hvad skal vi gjøre?

Gnatho.

Lad os vandre hjem!
 Hun kommer ydmygbedende og snart
 Frivilligt til Dig.

Thraso.

Troer Du det?

Gnatho.

Ja vist!

Jes

Jeg kjender Dvinders Sind. Vil Du, saa vil
De ikke; vil Du ej, saa vil de strax.

Thraso.

Du har den rette Tro.

Gnatho.

Maae Tropperne

Gaae fra hinanden?

Thraso.

Naar Dig synes, ja!

Gnatho.

O Sanga! tænker, som det sømmer sig
for tappre Krigere, paa Arnested
Og Hjem igjen.

Sanga.

Alt længe har min Sjæl

I Fadet været.

Gnatho.

Du er ej saa dum.

Thraso.

Nu, Karle! følger Alle efter mig!

Uf

Bidermanni Utopia

V Bog, 35 og 41 Capitel.

"Voraars - Markedet var forhaanden, og da her var saa
mange Vare tilfals, fattedes de ikke andet end Penge.
Som de da saae dem om, hvad de skulde foretage,
faldt det dem ind, at skjærpe deres Handelsgenie, og
Holbergs Skrifter. 6te Del. B b ved

ved Suedighed skaffe sig Vare uden Penge. Den ene af dem, Synesius, fik at vide, at en rig Kjøbmand skulde rejse til Frankrig, og dertil havde forsynet sig med en Lædervadsæk, da han skulde have tre tusind Guldgulden med sig. Alt dette fik Synesius udspioneret, og fik sig derfor og gjort ligedan en Vadsæk, som han fyldte med ubetydeligt Krammeri, og lukkede, det bedste han kunde. Derpaa satte han sig til Hest, fik Vadsækken paa Hesten, indhenteede snart den anden, og gav sig venlig i Snak med ham. Den anden afviste ikke hans Høflighed, især da han saa godt kunde snakke for sig, og da han fik at vide, hvor han agtede sig hen, foreslog han ham, om de ikke skulde rejse sammen. Denne lod sig overtale, begyndte at iværksætte sin Plan, og satte sig mere og mere i Gunst hos Kjøbmanden, især ved at fortælle morsomme Tyvehistorier; hvoraf han tilsidst tog Anledning, ligesom uden videre Hensigt at tilføje, at han var blevet flog af Andres Skade, og plejede altid, naar han rejste, at flye Verten sine Penge at forvare om Natten. Saasnart de da kom i Huus, bød han Vertshuusmanden sin Vadsæk, og bad ham, vogte den omhyggelig for Tyve. "Og hvorfor — spurgte han — gjør Du ikke ligesaa, min Broder! kom Du kun ogsaa med Din; Verten er en brav Mand, som Du gjerne kan betroet Dine Penge."

"Den anden havde ikke noget derimod, og leveret Vadsækken til Verten, som ikke troede andet, end at de var i Fællig om dem begge. Verten førte derpaa begge de Rejsende ind i deres Sovestue, ønskede dem en god rolig Nat, og gik sin Vej. Nu sagde Synesius:

nessius: "hvad raader Du mig, min Broder! tusind Skridt herfra boer en fornem Mand, som skylder mig 200 Gylden, skulde jeg ikke sende Bud hen til ham i Morgen, og lade kræve mit lange Tilgodehavende?"

"Naar det ikke er længer hen, min Broder! — sagde den anden — hvorfor vil Du da ikke selv tage derhen i Morgen tidlig? Der er en stor Forskjel paa, enten vi forrette vore Ting selv, eller vi lade andre forrette dem for os. Jeg har ogsaa noget at forrette med Borgemeesteren her i Byen; det skal jeg faae afgjort, medens Du tager derhen." Det kom Synesius tilpas. Han var derfor heller ikke selvraadig, men sagde: "jeg skal lyde Dit Raad, og tage derhen i Morgen, som Du siger." Derpaa gav de dem begge til, enten at sove, eller at lade, som de sov. Thi Synesius anvendte hele Natten til at tænke paa Skjelmstykker; og anden Morgen kunde han knap bie til Ganegal, før han stod op, og, uden at den anden mærkede det, gik til Verten, forlangte, hvad han havde givet ham i Forvaring, og sagde ham, hvad de havde aftalt, og hvor han tog hen. Verten, som ikke vidste Forskjel paa de to Badsække, og som troede, det var ligemeget, hvilken af dem han tog, kom frem med dem begge. Men den anden, som var klogere, kyndte sig at tage Kjøbmandens isteden for sin, og da han havde gjort denne skjønne Fangst, saa han paa Hesten, og afsted. Hvad Kjøbmanden sagde, da han saa sig bedraget, vil jeg lade enhver selv betænke. Men Synesius fik sin Badsæk op, og fandt en dejlig Skillings Penge, saa han ikke stod saa snart til at trænge, men var ovenpaa."

B. K.

Om de udelukkede og forandrede Scener og
Repliquer i Jacob von Tybo m. m.

I Noticen bag efter selve Stykket (2 Tome S. 385) anførtes Holbergs Udsigende i hans latinske Epistel, at han ansaae det fornødent, at det kom under Filen, formedelst nogle alt for vidtløftige Monologer, der vel ved det Salt, de vare bestræede med, behagede Læserne, men ikke vare saa morsomme for Tilskuerne. Ligeledes anmældtes der, at ogsaa i de senere Udgaver hine Monologer deels vare forkortede, deels udeladte, ligesom og nogle andre Repliker meest af Stygotii Rolle vare udeladte, og denne Person, som i den ældre Udgave hedde Tychonius, af en der angiven Aarsag saaledes omdøbt. Da imidlertid de forandrede og udeladte Repliker for det meste findes enkelt omstrøede i hele Stykket, troer Undertegnede det beqvemmost, isteden for den Form, hvort de øvrige Stykkers Varianter her ere meddeelte, at give en sammenhængende Beretning om alle disse Forandringer.

Strax i første Monolog, hvor Jesper — libt vel plautinss, eller om man vil, terentianss — underretter om,
hvo

hvo han er, findes i Slutningen disse Ord, som siden ere udeladte:

”Jeg hedder Svamp, og svarer til mit Navn; thi ligesom en Svamp trækker Bædste i sig, saa gjør og jeg; thi jeg gaaer uroest aldrig til Sengs uden med en halv Enes Boutelliers Daglast ”

I siette Scene, hvor Stygotius kommer ind, hedde den Gang Begyndelsen af hans første Replik saaledes:

”Hør, Jens! har Du ikke andet at bestille end at staae paa Gaden, og maabe? veedst Du ikke, hvad der staaer bag i Aurora: Otium est pulvinar diaboli, det er: Orkesløshed er Djævelens Hovedpude? Det var nok saa godt, at Du gif hen til Bogtrykkeren, og hørte, om Correcturen var færdig. Det er forbandet med den Typographo; thi baade er han langsom, saa at han neppe kan sætte een Pagina i to Dage, og derforuden due hans Typi aldeles intet. Jeg kom ikke ihu at levere Manuscriptet til en anden, hvor jeg kunde have havt det baade melius, celerius, correctius og nitidius trykket iisdem impensis; thi jeg har i disse Dage saa meget Galsskab i Hovedet, at jeg ikke faaer Stunder at tænke paa højstfornødne Sager — — — ”

Den ottende Scene mellem Peer og Petronius, som Poeten i Nabendraa, begyndte der saaledes, hvad maaskee igjen burde optages:

Peer.

Peer. Det er en forbandet Vej at gaae i saadant Slud herfra til Aabenraa. De hundsvotiske Poeter maatte boe midt udi Byen, som andre Kræmmere, der have noget at sælge. De maaskee boe ved Bølden, at de kan see det Grønne om Sommeren.

Petronius. Nu maa jeg frem og møde ham paa Halvvejen. (Gaaer og spadserer, som en, der grunder stærkt.)

Peer. Hvad mon dette er for En? enten er han gal eller det er en Poet.

Petronius. Omnia (Dactylus) conan (Spondæus).

Peer. Monsjeur! er han ikke . . .

Petronius. Do doci (Dactylus) lis so (Spondæus).

Peer. Monsjeur! er han ikke, med Permission . . .

Petronius. Lertia (Dactylus) vincit (Spondæus).

Peer. Er han ikke en Poet?

(Herpaa faaer Peer sit Ørefig, o. s. v.)

I Scenen, hvor Peer bringer Lybo Verset, og denne forlanger hans Forsikkring, at det er godt, og at han selv har spurgt Poeten derom, svarer denne:

”Ej Herre! saadanne Folk tør man ikke spørge, om deres Arbejde er godt; saadanne Mestere ere
 forte

forte for Hovedet. I veed jo selv, at Morten Hanssen, som er ikkun Skomager, bliver vred, naar man tvivler, om hans Arbejde er godt. Verset er godt, der fattes ikkun, at I skriver Eders eller hendes Navn derunder."

Siden i samme Scene, da Jesper havde ladet sig gjentage Svaret til Jacob Christoffersen og brast paa ny i Latter derover, søjede han til:

"Åh Herre! bank mig i Ryggen; jeg er nær kvalt af Latter. Herren maa ikke mere fortælle det, thi jeg leer mig ihjel."

Ubeladte ere de tvende Monologer, Peers, som sluttede tredie Act, og Jespers, som begyndte fjerde.

Peer allene. Det var godt, at jeg fik hende til at troe, at min Herre har gjort Verset selv; thi vi ere ellers begge to lige gode Poeter. Jeg har dog i det ringeste talt med en Poet, og lært den Part af Poetskabet at give en god Ven et Par Drefigen i en Hast. Men den haardeste Knude, troer jeg nok, som jeg tilforn sagde, bestaaer i Rimene; somme Tider kan jeg hitte paa Rim, som for Exempel: jeg veed, at paa det Ord Brød rimer sig Krød, Fjød, Tød, Wød, men kan dog ikke føre mig nogen af de Rim til Nytte. Jeg veed ikke, hvoraf det kommer, undertiden vil aldeles ikke Rimene falde mig ind. Jeg vilde for nylig gjøre et Niim paa min Herres
Navn

Navn Jacob; jeg grublede selv, jeg spurgte andre, men der var ikke et Nim at bekomme derpaa i den hele By. Saa jeg har mærket, at endogsaa derudi er min Herre urimelig. Dersom hans Navn endtes paa Nr, vilde jeg strax gjøre et Vers derpaa saaledes:

Min Herre, hvis Navn endes paa Nr,
Er, Drollen splitte mig ad, en Nar.

Men jeg maa hjem at bringe Svar. See, det sidste gif ogsaa paa Nim. (Gaer.)

Jesper alene. Om nogen spør: hvilken er den klogeste Mand i Verden? saa synes det at være et underligt Spørgsmaal og vanskeligt at besvare. Nej, det er ikke saa vanskeligt; naar nogen spør mig derom, saa svarer jeg uden Betænkning: det er jeg. Vil nogen kræve Beviis derfor, kom an! jeg vil bevise det. Jeg har hverken Bestilling eller Midler, og lever dog saa vel som nogen Mand her i Byen; thi der er ingen Afsten, jeg gaaer jo til Sengs med en Kapun i Maven, og Skam der endnu har kjøbt noget min Livstid for mine egne Penge. Men jeg er vel lidt iblandt Folk; jeg tjener alle Mennesker af yderste Evne, saa længe som de har en Skilling i Pungen. See! her har jeg for een Sag fri Smaus hos tre stridige Personer. Den ene, nemlig Monsieur Leonard, er jeg allene tro, skønde han

han ingen Penge mere har, saa jeg derudi synes at gjøre mod min Interesse, og forlade min Natur. Men naar man veed Omstændighederne, saa gjør jeg viislig nok. Jeg vil ikke tale om, at Monsieur Leonard har i mange Aar beviset mig stor Høflighed, thi det gjør intet til Sagen, efterdi han intet mere har nuomstunder. Men hans rige Farbroder, som han ene skal arve, gaaer hver Dag med Sjelen i Halsen, saa at jeg maa ogsaa see noget hen i Tiden; thi han har svoret mig til, at saasnart det skeer, skal jeg bekomme jus vitæ & necis over alt det, som er i hans Kjøkken og Kjelder. Der er derforuden en anden Marsag, hvorfor jeg er ham mere tro end de andre, som strax kan bevise mig godt: Monsieur Leonard er en fornuftig Mand, som mærkede strax min Utroskab og slog Haanden af mig; de andre to derimod ere Narre, som jeg kan knæppe paa Næsen, og lade mig ligesaa fuldt betale derfor, som jeg havde gjort dem en stor Tjeneste. Naar jeg kun roser den ene for hans Tapperhed, og den anden for hans Lærdom, saa kan jeg i det øvrige gjøre med dem, hvad mig lyst. Her skal jeg fixere dem begge, og lade mig dog betale derfor af dem begge. Men det seer jeg, Leonard kommer.

I fjerde Actis fjerde Scene, hvor Stenogotlus sender Jens til Pernille med Penge, hedde det forhen:

Jens

Jens. Ja, det skal skee.

Tychonius. Kom til mig paa Studiegaarden, thi jeg maaskee faaer ifinde at opponere ex auditorio: thi om jeg forstaaer min Logicam ret, skal jeg temmelig flemme Præsidenten, og forelægge ham en Syllogismum, som jeg allerede har formeret udi Barbara, saa at han skal blive reduceret til absurdum. Forstaaer Du nu vel min Mening?

Jens. Jeg hører, at jeg skal finde Herren paa Studiegaarden hos Portnerens Barbara. Men jeg vil, sandt at sige, nødig gaae paa Studiegaarden, man raaber der alle Tider Kus efter mig.

Tychonius. Ingen Snak! gjør som jeg siger Dig. Men der seer jeg Jesper.

Dagsaa i Jenses Beretning om det vel fuldbragte Puds i fjerde Acts 12 Scene findes en mærkelig Variant, som maaskee til at bestemme Begrebet om Jenses ikke saa ganske consistente Character, ikke vil være utienlig.

Jens. Jeg mødte ham med en stor Pung gandske drukken, men dog ikke saa, at han jo endda havde nogen Forstand tilbage, hvorudover jeg tænkte: her maa du lægge dit latinske Hoved i Blod, og studere paa, hvorledes du kan faae ham gandske i Snaren. Det syntes i Førstningen umuligt for mig, men endelig blev jeg bestyrket af en latinsk Phrase, som strax faldt mig ind, nemlig: Tunc tua res agitur, docilis solertia vincit.

Ty:

Tychonius. Ha ha! du vil sige: Omnia conando.

Jens. Ja, det er ret nok. Nu skal Herren høre videre. Jeg begreb strax, at disse Ord docilis solertia vincit vil sige saa meget som: Du maae see, hvorledes du kan drikke Christoph endnu mere fuld end han er. Kan I see engang, hvad Latinen kan gjøre! Strax byder jeg ham ind til Christoffer Altappers, hvor jeg fik ham til at drikke paa en frisk, og efterat jeg havde overtalt ham til at flye Berten begge Pungene i Forvaring, flemmer jeg paa ham med Brændeviin, (kan Herren see engang, hvad Latinen kan gjøre) at han faldt i Sovn paa Bænken. Derpaa gaaer jeg hen til Berten og beder, at han vil drage Omsorg for min Kammerat, til jeg kommer tilbage fra mit Vrende. Berten, som troede, (kan Herren engang see, hvad Latinen kan gjøre) at vi vare gode Venner, lover mig saadant, og tilstøder mig selv at tage min Pung tilbage. Hvorfor jeg forsømmede mig ikke, at tage hans store Pung isteden for min, (kan Herren engang see, hvad Latinen kan gjøre) og da jeg var bleven Mester over den store Pung, hvorudi var over tredive Rigsdaler meer end udi min, løb jeg som Fanden var i Hælene efter mig (kan Herren engang see, hvad Latinen kan gjøre).

Ty.

Tychonius. Hillemend, det gaaer brav! Vi ere ovenpaa, Jens! in portu navigamus. Lad os nu strax gaae derhen.

I femte Act's sjette Scene giver Tybo til Paastud, hvorfor han ikke vil udfordre sin Medbejler: "la partie non est egale," som imidlertid bedre er udeladt, da det er langt mere i Tyboes Character: heller at vilde odelægge ham med alle hans Tilhængere og Tilhængeres Tilhængere ja den hele Peer Caudiske Republik.

I Feldttoget imellem Tybo og Stygotius, siger denne:

"Hør, Godtsfolk! det er bedst, at vi betænker os, før vi gaae videre; havde jeg ifkun Morten Vagter her ved Haanden, skulde vi nok lære dem, hvad det er at gaae med blotte Raarder om Aftenen."

Maaskee har denne Replik og flere flige den Tid forstaaede Allusioner, det havde Hensyn til de dengang, især i Krindsen, saa hyppige Slagsmaal imellem Studenter og Militaire (som Uforstand og Ubesindighed siden nogle Gange har villet fornye) givet Anledning til, at Holberg maa indskrænke sig til at sige om dette Stykke, at det ikke har mishaget.

I Fredsunderhandlingerne mellem Tybo og Stygotius, da Tybo har glædet sig ved den Præference at tractere først, hedder det videre:

Jesper. Jeg og Jens skal fare ud at bestille Maden i Morgen tidlig. Den Forliig vil gjøre Herren berømmelig over hele Byen, besynderlig efterdi

terdi Herren faaer den Ære at tractere først. Ha ha ha hi ho ho!

Tybo. Hvorfor leer Du saa?

Jesper. Ach, jeg tænker endnu paa det Svar, Herren gav Jacob Christoffersen: Monsieur Christoffersen! J er en Nar. Ha ha ha!

Tybo. Ja, jeg har artige Indfald somme Tider, uden at rose mig selv.

Til Slutning maa Undertegnede anmærke, at den Udgave, han ved disse Varianten har fulgt, er i Octav, trykt 1725, uden Angivelse af Trykkested, Bogtrykkers eller Forlæggeres Navn; han har derfor længe staaet i den Formening, at det var Bogtrykkeren Phœnixbergs Eftertryk, saa meget mere, som den foran i denne Deel aftrykte Tilegnelse til ham ikke fandtes deri. Midlertid bragtes jeg til at vakte i denne Mening, først ved at see, at i Forerindringen til Udgaven af 1731, som Motiv til dette nye Dplag anførtes, at de danske Comedier hidtil var af ulige Tryk og Formater formedelst de adskillige Editioner, som deraf vare gjorte baade af Autore selv, og af andre; hvilket fuldkommelig passer paa denne Tome, der hverken af Tryk eller Format passer enten til den uforandrede Udgave af 1723, eller til den anden mærkelig forbedrede Edition af det følgende Aar, som Undertegnede begge har for sig. Endnu mere bestyrkedes han i denne Uvisshed, da han ved at eftersee de vielandtiske nye Tidender om lærde og curieuse Materier for 1725 No. 13, den 29 Martii, deri sandt anmeldet den tredie Tome af de saakaldede Sans Michelsens

sens Comedier, sammenstrevet for den danske Skueplads, nyligen kommen fra Pressen, bestaaende af 20 Ark med smaa Stil i Octavo, hvilken Titel og Beskrivelse paa det nøiagtigste kommer overeens med det Exemplar, Undertegnede har for sig; og at det er den ægte Udgave, der anmeldedes, er ejensynligt deraf, at i Slutningen af Anmeldelsen med Hæftighed ivres mod en nylig seet forfalsket Udgave i Duodecimo af de andre tvende Tømer. Hertil kommer endnu den Omstændighed, at Undertegnede af den tredie Tome aldrig har seet uden denne Udgave, som han derimod flere Gange har mødt, og det endog, uagtet den store Ulighed af Format og Tryk, indbundet som, og med, saavel den uforandrede, som den forbedrede Edition af de to første Tømer, af hvilke han derimod aldrig heller har seet noget Dplag svarende til dette.

Vel bliver endnu Betænkeligheden angaaende den i alle disse Exemplarer manglende Tilegnelse til Phœnixberg tilbage. Men synes det end efter første Pjekast sandsynligt, at en Tilegnelse findes foran i den tilegnede Bog, lader dog dette, hvor Tilignelsen er en Satyre paa den Bogtrykker, hos hvem Bogen trykkes, sig med nogen Feje kalde i Tvivl; ligesom det og heller hverken af Bandal i Holbergs Biographie, eller af Udgiveren af Holbergiana udtryffeligt siges, at Dedicationen har været i selve Bogen; meget mere hedder det i Holbergiana, at denne Pjece ligesaavel som Brevverlingen med en anseelig dog ubekendt Mand om Randestøberen, have været rare at overkomme; hvoraf man endog med nogen Vished maatte synes at kunde bestemme, at be-

mældte

mældte Dedication, ligesom Brevet til Pauli havde været et eget Flyveskrift, hvis ikke umiddelbar derpaa Just Justesens Betænkning om Comedierne, der ikke er andet end Fortalen til den anden forbedrede Edition, ligeledes sagdes ikke at være af mindre Næthed end de forrige. Hertil kan endnu lægges, at den store Litterator, Justiceraad Nordahl, ved at omtale denne Dedication (i Minerva 1788 Oct. Hest.) ikke anfører den, som noget der fandtes i hans Exemplar af Comedierne, men citerer Holbergiana. Herimod lader sig imidlertid indvende, at end ikke i Fortegnelsen paa Holbergs Skrifter i Holbergiana bemældte Dedication som noget eget enkelt Skrift findes anført, hvad dog med Brevene mod Pauli er skeet. Undertegnede maa altsaa overlade vore Bibliographer og Litteratorer denne Gaade at løse.

K. K.

Om Ulysses von Ithacas Kilder.

Nytaars - Prologus

til

en Comedie,

allerunderdanigst præsenteret af den hele danske Nation, 1723.

Prologus.

(Saa snart Dækket trækkes op, indkommer Apollo, Esculapius, Mercurius, Mars, Vulcanus, Momus, Cupido, — Sganarell besat med Almanacker, kommer frem og vil begynde sit Nytaarsønske; seer sig om, og bliver vaer Apollo, begynder at jitre, men dog søger at bringe sin Tale frem, saaledes med Skjelvende Nøst og Gebærder:)

See Solen vender om, det ny Aar nu frembryder,

(Han seer sig om igjen og bliver vaer Esculapius, bliver mere bange, og repeterer Verset igjen skjelvendes, seer sig atter om, og fornemmer Cupido komme, skjælver, og raaber paa Souffleuren: Hvad følger efter frembryder? Repeterer Verset igjen, seer sig om, da Mars og Vulcanus kommer frem; han kommer dets over gandske fra sig selv, og raaber:)

Hvad mere, Monsieur Hammer! Na, jeg stakels
Menneske! jeg kunde nu min Rolle paa mine Fingre,
men

men disse mange Guder har drevet al min Forstand og al min Veltalenhed ned i mine Knæ. Courage, Sganarel! forsøg end engang:

See Solen vender om, det ny Aar nu frembrøder,
I denne Bande vt fast alle ere Iyder.

Nej, det er ikke ret. See, der kommer ogsaa Mo-
mus; nu er jeg ikke god for at sige min Mening paa
Prosa meer end paa Vers. (Han tager sit Torklæde op, og
græder.)

Mercurius.

Jeg er Mercurius, som udaf Luftens Rige,
Mig foreta'r i Dag paa Jorden at nedstige,
At see, hvor her gaaer til; jeg gjerne vide vil,
Hvad ondt, hvad godt man har paa disse Skuespil;
Thi gaaer kun alting til paa en tilbørlig Maade,
Maaskee Monarchen vel bevise vil den Maade,
Nu, saasom Rigerne han kronet har med Fred,
Paa denne ringe Grund at stige stundom ned.

Momus.

Da anderledes skal man Skuespil udføre,
Alt, hvad jeg hører her, det skurrer i mit Øre;
Et Stykke bedre vel, end som et andet gaar,
Men af det bedste jeg dog Bred i Livet faar.

Sganarel.

Her Momus er sig lig, og fører gammel Tale,
Man aldrig har ham seet med anden Vensel male;
Jeg troer, vor Skuespil just derfor prises maa,
Naar man en Momus seer med Nakkens beraf slaae;
Thi hvis man hørte ham en anden Enat at føre,
Det kunde vores Sag desmere mistænkt gjøre;

Naar andre græder, da allene Momus leer,
 Naar andre frydes, han til Graad Anledning seer,
 Man derfor med hans Dom sig ikke lader nøje,
 Naar Avind laster, man det agter ikkun søje;
 Spørg andre Guder ad, som taler med Besked,
 Til Spectatores.

Nu flyder for mig Ners, det volder, jeg blev vreb.

Mars.

Jeg efterfølger Momus ej,
 Ej laster, for at laste,
 Men gaaer den sikke Middelvej,
 Ej alting vil forkaste,
 Ej luffer Dje, Dre til
 Naar noget høres, vises,
 Som udi disse Skuespil
 Fortjene kan at prises;
 Men derudi jeg intet seer,
 Som Marti kan fornøje,
 Her gjør man kun Komedier
 For Dre, ej for Dje,
 Hos andre man dog Stykker seer,
 Som mere har at sige,
 Nu Kjemper, nu Belejringer,
 Nu Jomfru-Nov og Krige,
 Nu en, der af Fortvivlelse
 Sig Livet vil fratage,
 Nu Folk omskabt til Steen, til Træ,
 I Lufften gloend' Drage;
 Men her i disse Skuespil
 Man hør kun Skjemt, Morale,

Som

Som intet andet tjener til,
End dyrke Folk i Dvale.

Sganarel.

Hvis ene sige Skuespil,
Kan Martis Hjerte glæde,
Jeg gjerne Vej ham vise vil
Hen i Brolæggerstræde.

Wsenlapius.

Jeg som Krigsguden ej vil alt saa nøje regne,
Jeg vil kun tale lidt paa Doktor-Gradens Vegne,
Hvi kommer det, at man i hver Komædie
Indfører Døtterne, for dennem at belee?

Det synes ligesom man Stykker ej kan spille,
Med mindre Døtterne man sætte skal en Pille,
De gode Mænd i hver Komædie tjene maae
Til Folkets Lidsfordriv. I min Tid var ej saa.

Sganarel.

Herr Doktor! bliv ej vred, vi skiemter og med Andre,
Fra en til anden Stand vi med Satire vandre,
Nu paa en Doktor, nu igjen en Advocat,
Det som det falde kan, vi plejer tage fat.

Cupido.

Paa dette Skuespil jeg intet har at gjøre,
Thi jeg om Elskov faaer lidt eller intet høre;
En gandske Winter ej Cupido bliver nævnt,
Dg naar en elsker, da han elsker kun saa jevnt.
Nej, vil man, Skuespil Cupido skal behage,
Da maae der høres i hvert Stykke Elskovs Klage;
Da maae en unger Svend udse Suk for Sø,
For Skov, for Bjerg, for Træ, ja udaf Elskov dse;

Thi udi Skuespil er Sjelen Pastorale,
 Ej andet høres her, end mævert tørt Morale,
 Jeg her mit Herredom at gaae til Grunde seer,
 Thi end med Giftermaal ej sluttes Stykker meer.

Sganarel.

Saaledes Skuespil blev øvet fordum Dage,
 Da Gjakke plejede sig Livet at fratage;
 Nu Folk kun Egteskab af Interesse gjør,
 Om Elskov derfor vi kun lidet mælde tør.
 Foruden dette, vi Acteurs er næsten Jyder,
 Af stor Koldindighed, Ud Nare dog vi byder
 Maaskee Cupids selv til en Tragodie,
 Paa et og andet Mord, som Han kan faae at see.

Vulcanns.

Jeg gaaer paa Komedien somme Tider
 Ser naar jeg faaer at vide,
 At man blæser paa Trompetter,
 Da gir jeg min Mark, og mig en Time paa Galleriet
 sætter,
 Naar Musiken endet er, gaaer jeg bort,
 Thi Komedie i sig selv agter jeg ikke stort.

Sganarel.

Vulcanni Poesie tilkjende noksom giver,
 At af Komedier han aldrig Elsker bliver,
 Dog hvad Critique og hvad anden Skjensomhed
 Kan ventes af en grov og upoleret Smed.

Bellona.

At føre Skuespil saaledes ind i Landet,
 Jeg holder fore, kan ej tjene fast til andet,

End

End styrte tappert Folt hen i Qvindagtighed ;
 Med mange Stæder , som man seer tilforn er skeet ,
 Hvor Pallas føres ind , der maae Bellona vige ,
 Som dog fra Arilds Tid i dette Tvillingrige
 Sit Gæde haver havt , bedækket med sit Skjold
 Sit kjere Norden , end mod Romer — Franke — Vold.

Apollo.

Hør , giver lidet Lyd ! lad Phoebus ogsaa tale :
 Hvo saa qvindagtig tør Minerva vel asmale ,
 Der sine Sønner til fuldkomne Stridsmænd gjør ,
 Der Pen , saavel som Sværd i Haanden altid før ,
 I hvilken Musa sig med Marte mon forene ,
 Som paa et Træ , hvor man seer podet to Slags Grene ;
 En Cæsar Ungdoms-Tid ved Pennen jo bortdrev ,
 Og Mester over Rom ved tapper Viisdom blev ;
 En Alexander , som fik Verdens Herredomme ,
 Med Sværd i Haanden gif , med Begier i sin Lomme ;
 I Nordens Konge vi jo mærker Tapperhed
 Med Viisdom samlet ; ja en Salomon i Fred ,
 En David udi Krig , Kong Frederich mon hede.
 Tank derfor ej , at det forgjæves er at lede
 Paa et Sted Viisdom , Mod , her seer du begge to
 I Dannerkongens Bryst endrægtelig at boe.
 See en Minervas Stad , Athenen , hvo kan sig ,
 Om den var mere stor i Fred end udi Krige ;
 Hvo decidere tør , om Verdens Dje , Rom ,
 Til saadan Vælde meer ved Sværd end Viisdom kom ?
 Mon Aristophanes Athenen har fordærvet ,
 Mon han ej heller har en Laurbærkrands forhvervet ?
 Mon Plautus Rom har gjort qvindagtig og forsagt ?

Moliere

Moliere ved sin Pen har svækket Frankrigs Magt?
 Jeg hader og beleer de Spaamænd og Propheter,
 Som ansee Skuespil for Landet, som Kometer,
 Der true Folk med Dndt, da Digt og Skuespil,
 Om i Historien man efterblade vil,
 Er heller Frugter af et Riges Magt og Ære,
 Og viser, Sproget her blandt andre Sprog florete,
 Som Land for andre Land; saa med Athenen gif,
 Jo mere den blev stor, meer Højhed Sproget fik.
 I Sprogets Siirlighed, i Herredom tillige
 Rom har jo taget til. See udi Frankerige,
 Hvor Sprog og Magten man tillige vore seer,
 Hvor Digt og Poesie af Velstand Pøde er.
 Af en Augusto en Virgilius udspringer,
 Med en Louis le grand et Land Moliere bringer,
 Med en Elisabeth en Dryden spirer op;
 En sætter Land i Flor, En Sprog paa Ærens Top.
 Men herpaa Spørgsmaal jeg kan vente mig at høre:
 Til Sprogets Larv hvad kan sig Skuespil vel gjøre?
 Det kultiveres kan jo ved Historier,
 Med andre Skrifter og ved Talen udi sær.
 Sandt nok; men Skuespil var rette Form og Smidde,
 Hvor Sproget dannet blev saavel i fordum Tide,
 Som det blir i vor Tid; thi uden Digtetekunst
 Og uden Skuespil arbejdes sligt omsonst.
 Jeg derforuden og kan vise anden Nytte,
 For at gjendrive dem, som Skuespil ej kjotte.
 Som bitter Medicin en sund Comedie er,
 Som en chirurgisk Kniv, der heler, naar den skær.
 Der saarer Hjerterne, men tit Forstanden læger,

Der først til Hevn, men strax til Kjærlighed bevæger;
 En deraf bliver vred, som seer sin Character,
 Sig ændrer siden, og sin forrig' Fejl beleer.
 En Aristophanes Athenen derfor dyrked;
 Thi den holdt føre, at han Staden havde styrket
 Meer med Comedier, ja større Lønne lagt
 Paa Folkets Daarlighed, end Sværdet, Riis og Magt.
 Skjøndt gamle Skuespil saa kydske og saa rene
 Som disse ikke var. Men følger dem kun ene,
 I Nordens Børn! i det, som ret og lovligt er,
 Beleer den hele Jord, men ingen udi sær;
 Hold, som til denne Tid, kun med Satiren Naade,
 Saa vindes Priis hos Folk, hos Dannerkongen Naade.
 Maaskee Monarken saa, naar Tiden lader til,
 Et Nje kaste tør til disse Skuespil.

(Derpaa gaae de alle ud, og da Eganarel nu vil fortsætte
 sin forrige Tale, bliver han vaer Thalia, og siger:)

Der kommer Thalia, hun forstaaer Haandværket be-
 dre; hun talede saavel for os, da den første Comedie af
 os blev spillet.

Thalia.

Sir Agt, Indbyggere! i dette ædle Rige,
 Sær denne Hovedstad, tillader mig at sige,
 At da jeg første Gang paa dette Sted fremstod,
 Jeg fandt en Hjerteangst og Gysen i mit Blod;
 Skjøndt selv Apollo mig i Munden Ordet lagde,
 Skjøndt Eders Hænders Lyd gav Tegn, at jeg behagde.
 Jeg nu, dog mine Vers har liden Fynd og Klem,
 I Dag med større Mod til Eder træder frem.

Da stod jeg skjelvendes og torde neppe vente,
 At mine Læster sig et Udfald skulde vente;
 Thi Ederes ædle Sprog var som i Dvale lagt,
 Og for at sige sandt, plad kommen i Foragt.
 Men i den korte Tid I haver mig besøget,
 Jeg glæder mig at see vor Tales Siir forøget.
 Jeg seer dets Herlighed hver Dag at tage til,
 Nu Fremmede vort Sprog og gierne høre vil,
 Det fryder mig og højt, at I har selv befundet,
 At mine Læster har ej ilde været grundet:
 Ja, at min ringe Flid dog ikke var omsonst,
 Da jeg til Eproget har lagt Qvelse og Konst.
 Dog at det gaa'r saa vel, det kan jeg ej tilskrive
 Mig og mit Selskabs Flid: det vilde med os blive
 Til Latter, Daarlighed, hvis ej en større Magt,
 I dette spæde Værk os Haanden havde raakt.
 Mit Haab allene er paa Kongens Naade grundet,
 For Eprogets Opkomst som Beskytter vi har fundet,
 Da og ved denne Soel sig Glands for mig oprandt,
 At hos hans største Mund jeg ogsaa Ynde fandt.
 Og om min Hjerne har et flygtigt Værk udspundet,
 Da volder det, at jeg Tilhørere har fundet,
 Som veed at prise Godt, som veed at vrage Tant,
 En mere Hønsom Flok man aldrig samlet fandt.
 I har dog midlertid og merket, at min Skare
 Med mig har ingen Flid og Umag villet spare.
 Med et og andet Spil jeg har, som i et Spejl,
 Viist mangen Daarlighed, og hvor man tager Fejl;
 Men saasom Sandhed er ej altid god at høre,
 Saa har jeg mange Ting for Eder ladet fremføre

Af fremmed Gjæfkeri; dog tænker aldrig paa,
 At egne Fejl jo til mit Arbejd kan forslaae.
 Gid I saa flittig vil herester os besøge,
 Som I er flittig nok vort Arbejd at forøge,
 Gid kun vor Skueplads saa længe maae bestaae,
 Som Folk vil Daarlighed og store Fejl begaae.
 Vi Kongens Naade bør i dette Værk erkjende,
 Og med Taksigelse os mod hans Throne vende,
 Til Kilden, hvorfra ned de Naadesstrømme gaae,
 Der vandet har vor Jord det forbigangne Aar;
 Vort Sprog har givet Vert og hjulpet som af Dvale,
 Os aabnet Munden, og tilladet frit at tale,
 Os banet Vejen til at skrive det paa Dansk,
 Som man med mindre Jynd før læsede paa Fransk.
 Tænk, Konge! at saa tit man taler om de Dyder,
 De Edelstene, som Din Krone saa bepryder,
 Din Møje, Gudsfrøgt, Flid, den Mildhed, Tapperhed,
 Arvaagenhed i Krig, Retfærdighed i Fred —
 Vær vis paa, naar man skal en Krønik derom skrive,
 At aldrig dette da vil udeluffet blive:
 Da Vælde, Herlighed i Riget førsted Nød,
 I samme Konges Tid kom Sproget og paa Fod.

(Naar Thalia har endet sin Tale, siger Sganarel:)

Vi takke skyldigst, Madam! paa Komediernes Vegne,
 nu vil jeg da selv ikkuns slutte med 2 a 3 Ord.

Sganarel.

Vort danske Moderemaal i Aar en Moder bliver,
 Og med Komediekunst sit første Foster giver;
 Hver Stand kan skue frit sit Levnet berudi,
 Som er et Dydens og Udydens Skilberie.

Du

410 Om Ulysses von Ithacas Kilder.

Du Landets Fader! vær Du Barnets Fosterfader,
Vi vores Glid udi Din Naade overlader,
Imidlertid vi med eet Hjerte alle staaer,
Dg ønsker Kongens Huus et glædeligt Nytaar!

Joh. Ulfse. Peder Sald. Magnus Skov.
Jens Søberg. J. W. Gram. Henrich Wegner.
Pilloj.

P. Sparthær,
Componist af Musikken.

Rasmus Sammer,
Copiist og Dicter.

Over Kilderne til Ulysses von Ithaca m. m.

Det er allerede i Noticen bag efter selve Stykket (2den Tome S. 478 o. fr.) anmærket, at foranstaaende Prolog, der med Føje kan ansees som et Forvarsel saavel for Ulysses von Ithaca, som for Prologen til uden Lov og Hale, alt i sin Tid, som med J. H. Schlegels Autoritet bevistes, var tillagt vor Holberg, thi hans Navn ikke fandtes, eller, da Prologen var forfattet i samtlige Skuespilleres Navn, lettelig kunde findes derpaa. Det er altsaa med dobbelt Føje, vi have troet at burde give den et Sted blandt Holbergs dramatiske Efterladenskaber. Ligeledes opgaves der de Stykker af den italienske Skueplads, hvor Holberg har taget enkelte af sine pubserlige Ideer, men som det ikke synes umagen værdt udsørligere at meddele her, da man med Føje paa dem kan anvende det bekjendte Udsagn: det er som at lede efter to Svødekorn i en heel Skjeppe Avner; I kan søge dem en heel Dag, og naar I finde dem tilsidst, vare de ikke Søgningen værd; da det, som Holbergs bedre Smag, eller klogere Genie fandt sig beføjet at forkaste, er uendelig mere, end det lidet, han paa sin Wiis vidste

at

at gjøre Brug af. Heller ville vi ved denne Lejlighed afskrive, hvad den competenteste Dommer, Holberg uden tvivl blandt sine Landsmænd har havt, Digteren P. A. Seiberg, i Fortalen til sin *Nikkel og Malene* om dette Stykke har sagt.

Efterat have med ligesaa megen Skarpsindighed som Lærdom i Korthed foredraget saavel Parodiens Forsvar, som Historie hos ældre og fremmede Nationer, tilføjer han: "uden at opholde mig — — henvender jeg mig strax til mit eget Fødeland, og finder der, at to af dets heldigste og til alle Tider fortreffelige Digtere, Holberg og Bessel, allerede længe før min deels physiske, deels litterariske Existence, have fundet Parodien at være et værdigt Behikel for den Røvselse, som Tiberens Lejlighed saa højlig udkrævede. Hvorledes den første i Ulysses von Ithaca har søgt at bibringe Nationen Affmag for de den Gang overhaandtagende dumme tydske Comedier, og hvorledes den sidste i sin Kjærlighed uden Strømper har søgt at revse de tragiske Digteres ampullas et sesquipedalia verba, samt Operettens Urimeligheder, behøver jeg vel ikke at vise. Jeg anseer det for en saa bekjænt Sag, at det intet Beviis behøver. Jeg vil kun spørge, om ikke Holbergs Paris, der lader sig bestikke med hollandske Ducater, og Juno og Pallas, der maa bøde ti Rigsdaler til Christianshavns Kirke, ere den herligste Satire over de Anachronismer, som tragiske Digtere ikke sjælden have tilladt sig; om ikke Ghilians Duel, hans Bagtholden paa eet Sted i ti Aar, uden at faae vaadt eller tørt, Ulysses lange og løse Skjæg, og utallige andre Pudseerligheder, indeholde den herligste Persiflage
over

over den Tids dramatiske Forfatteres Daarligheder? om ikke i Bessels:

Naar har du hørt, naar læst,
At en Heltinde blev af Anelser indblæst
To Gange paa een Dag?

eller dette:

Hvad skal jeg gjøre nu? besvime eller ei?
Om det for silde er, veed Pokker ikke jeg.

eller dette:

Om i en Arie jeg bragte Heden frem,
Den Maade, synes jeg, var ikke ubegvem.

eller i Johans tragiske Declamation i fjerde Acts første Scene ere mere lærerige Regler (?) for en dramatisk Digter, end alt, hvad Batteur, Aristoteles, og Andre flere har skrevet."

"Der gives de, som paastaae, at Holberg og Bessel have gjort deres Parodier og Satirer til Behiæl for Personaler; at den første haver kastet en Ridicule over den tydske Skuespiller og Theaterentreprenneur von Doboten, og at den sidste har persifleret sine samtidsige eller ældre Skuespilskrivere. Det er usandt; begge have satiriseret over Fejl, men ikke over Personer. Tingen bestaaer deri, at der gives saa mange Menneker, der ansee Ting og Personer, en Mand og hans Arbejde, for uadskillelige fra hinanden, som troe, at den, der laster det ene, laster derfor ogsaa det andet, og som det altsaa ikke kan falde vanskeligt, at gjøre enhver Critik eller Satire til personlig Persiflage. Dersom denne Sætning var rigtig, saa var der ingen Ting til i Verden, der maatte criticeres, saa maatte Critiken og Satiren reent forjages og

for-

fordsømmes, men saa blev ogsaa vor Verden kun en Verden for Dummerhoveder og Skurker."

Sikkerlig vil neppe Noget læse Ovenstaaende, uden med Undertegnede at ønske, at Tid og Omstændigheder maatte tillade Forfatteren at udføre det Forsæt, han for en Tid siden har yttret, til at berigtige sine nye Medborgeres Begreber om sit gamle Fædrelands dramatiske Litteratur, at gjøre Begyndelsen med at indrykke i en fransk Journal nogle Betragtninger over Holbergs Ulyses, samt at denne Begyndelse saaledes maatte blive optaget, at den maatte friste ham til, at lade sin Landsmands og digteriske Nærbeslægtedes øvrige Mesterværker skee samme Skjel.

Man har nu og da ymtet om, at det, paa det Ulyses vel kunde forstaaes og føles, ikke vilde være utjenligt, at forelægge en Prøve af den Tids tyske Haupt- und Statsactionen med tilhørende Hanswurst; men efter den Form og Aand, der i den allernyeste tyske dramatiske Litteratur alt mere og mere bliver herskende, og der naturlignvis ikke længe vil unblade at smitte af paa vor, synes dette Foretagende endnu noget mere end overflødig.

K. K.

Om

Om Kilderejsen og dens Kilder m. v.

I Noticerne bag efter dette Stykke (3 T. S. 47) anmærkes, at tvende af Molières Stykker, Lægen imod sin Villie og den indbildte Syge, ikke havde liden Part i dette Stykke, hvortil ligeledes adskillige Stykker af det italienske Theater havde bidraget. Foruden disse bør man endnu nævne et tredje Stykke af Moliere, nemlig L'Amour medecin, som Holberg og umiskjændelig har havt for Dje. Vi ville see, hvad Deel hvert af disse Stykker kan tilregnes i det holbergiske.

I det sidstnævnte Stykke, L'Amour medecin, finde vi ligesom hos Holberg en Datter, der gjør sig syg for at bedrage sin Fader, og faae en Sammenkomst med sin Elsker, og denne Elsker, der kommer forklædt, som Læge, nærrer Faderen til at underskrive en Egtteskabscontract imellem ham og Datteren, under Foregivende, at hendes Sygdom er Giftesyge, og at man for at stille hende tilfreds maa indbilde hende, hun skal giftes bort; hvorpaa han under et indflettet Divertissement fører hende bort, og Faderen hindres af Dandserne at sætte efter dem.

I Doctoren mod sin Villie finde vi ligeledes en Datter, der anstiller sig, for at bedrage sin Fader, som hun
havde

havde tabt sit Næle; hendes Fader sender to af sine Følt ud at søge en Doctor til hende, og de blive af Sganarels Kone, der vil hævne sig paa sin Mand, som har staaet hende, viiste til ham som en stor Doctor, men der ikke vil gjøre godt med det Gode. De prygle ham da til at vedgaae sit Doctorskab, og føre ham derpaa hjem til deres Herre. Patientinden bliver bragt ham, og han føler da paa hendes Puts, at hun er maalløs, hvilket kommer af, hun har mistet Nælet; og da Faderen vil vide Grunden dertil, underretter han sig først, om han kan Latin, og da Faderen benægter det, giver han ham en heel Deel Sniksnak blandet med forkeert Latin derfor; og ordinerer hende derpaa Brød udblødt i Viin, og lader sig med mange Complimenter og Dphævelser betale af Faderen.

Nu kommer Leander (Lucindes Elsker) og for at faae Sganarel paa sin Side, bestikker ham, aabenbarer ham, at Sygdommen kun er foregivet, og gaaer bort med ham for at aftale, hvad endnu er at gjøre.

I næste Act see vi Sganarel komme igjen med Leander, udklædt som en Apotheker; Leander vilde lære et Par medicinske Kunstord af ham, men Sganarel betroer ham, at han er selv ligesaa ukundig i Lægekunsten. Leander bliver forestilt for Geronte som Apotheker, og Lucinde bliver hentet. Medens nu Sganarel giver Geronte en uendelig Hob Sniksnak at høre paa, taler den forklædte Leander med Lucinde, som nu med høj Røst erklærer, at hun ingen anden vil ægte end Leander, og gjentager disse Forsikkringer med saa megen Iver, at Geronte til sidst spørger, om der intet Middel er til at faae hende

stum

stum igjen. Dette nægter Sganarel, men tilbyder sig at gjøre Geronte døv, hvilket igjen denne ikke vil modtage; hvorpaa han endelig tilbyder, at helbrede hende for hendes Sindssvaghed ved Hjælp af Apothekerens, hvem han ordinerer at bruge en Dosis fuga purgativa og to Drachmer matrimonium i Piller; samt at faae hende en Tour i Haugen for at forberede hende, medens han holder Faberen med Snak, og især ikke spille Liden.

Geronte og Sganarel blive nu sammen, og tale om hendes Forgabelse i denne Leander, som hun gjerne kunde være løbet bort med, hvis man ikke havde passet paa hende; men just som Geronte er allergladest over at have sat en Pind derfor, kommer Lucas, en af Gerontes Folk, og medder ham, at hun er løbet med den foregivne Apotheker, som ikke var nogen anden end just hendes Leander, og at det er Monsieur Doctoren, der har maaket det færdigt. De vil nu overlevere Sganarel til Retten for at faae ham hængt, da Leander kommer tilbage med Lucinde, og med den Efterretning, at der just nu er dødt en rig Oncle, der har efterladt ham alle sine Midler; hvorpaa da Geronte strax finder ham en overmaade brav Mand, og giver ham med Glæde sin Datter.

Vi flynde os fra den indbildte Syge, hvis Lighed med Kilderejssen egentlig bestaaer i Hendriks og Loinettes eensstemmige Pralerier i deres foregivne Doctorscener, og finde nu i Gherardis Theatre Italien, les bains de la Porte Saint Bernard, hvor ligeledes Doctorens Datter Angelique gjør sig syg, hvorpaa Arlequin kommer som Doctor, og ordinerer hende et Bad i Seinen ved St. Holbergs Skrifter. 6te Del. D b - Bet

Bernards Porten, hvor Octavius, Arlequins Herre, fører hende bort.

I Pasquin og Marphorio har Doctorens Datter Syngefyge, fordi man nægter hende Beander; som Faderen maa samtykke i at give hende for at faae hende helbredet.

Hadde vi Lyft at forsøge Listen, kunde vi hertil endnu føje adskillige af de Stykker, Moliere havde nyttet ved sine Stykker; men ovenstaaende er nok til at vise, hvor meget Holberg selv midt i sine Efterligninger var original.

Om Melampes Kilder m. v.

I de her meddeelte Scener af Barselstuen's ælste Udgave har Læseren seet, at Holberg tidlig havde været betænkt paa at bruge Comediens Svøbe mod den Hundetjærlighed, som han i sin 120de Epistel saa alvorligen ivrer imod; meget rimeligt er det, at han har bestemt sig til at opoffre hine episodiske Scener, just fordi han her havde taget den samme Daarlighed til Hovedæmne for et Stykke; samme Grund har man Anledning til at formode ved flere af hans ubelabte Scener, de f. Ex. hvor han har i Forbigaaende ladet Autor til de danske Comedier tages i Forsvar, hvilket han siden i lykkelige Skibbrud saa kraftigen lod see, uden at nævne ham og fl. d. l.

Det er i Noticen efter Stykket, 3 T. S. 137, anmærket, at Spiren til adskillige af dets Ideer ere tagne af Theatre Italien, saasom i la These des Dames femte Scene, hvor Scaramouche kommer ind, som Soldat, og siger: "Nu frist Mod, Scaramouche! du maa nu vise dig ved Armeen, og see Fienden under Dine. Jeg er vis paa, at naar de faae dig at see, vil de briste af Latter, og at to eller tre af dine Bravader krydrede med et Dusin Grimacer vil

faae de første Escadroner til at vende Benene i Vejret. D! hvorfor kommer de ikke nu! (lader som han seer Fienden.) Hvordan! jeg troer at see et Parti Fourageurer! affted! Ind paa dem! (han trækker sin Kaarde.) Tic, tac, trusfet! Du skal ikke løbe længere. (Esteraber en, der beder om Livet.) D, min tappre Hr. Scaramouche! Livet! Nej, for en Ulykke! ingen Dvarteer! der har Du nok et Stød." Det er ikke urimeligt, at denne Scene har givet Grundideen til Sganarels Spionscene. Men den umistjændeligste og mærkeligste Efterlignelse er Gusmans Sammenligning af sig og Paris, der øjensynlig er en Parodie paa den bekjendte Epistel af Holbergs Yndlingsdigter Dvid, hvor han sammenligner sig med Ulyses; vi ville her meddele Parallelstedet efter Holbergs gode Bens Falters Oversættelse, som han meget muligen just her tilige har havt for Dje:

Poeter kan om mig meer end Ulyses skrive,
 Thi end Ulyses jeg har sejt en større Søe;
 Paa Vandet maatte han ti Mar forvildet drive
 Imellem Troja og en ham tilhørig Øe;
 Jeg haver derimod paa mange Bunde sejlet,
 Og sidde her nu fast iblandt de Seter sat,
 Ham inden Vorde Hjelp og Følgeskab ei sejlet,
 Mig haver tvertimod alt Følgeskab forladt.
 Han rejste til sit Land med Seter og med Glæde,
 Jeg maatte rejse som en fredløs Mand fra Rom,
 Jeg ej fra Der kom, som fra mit Fødesæde,
 Hvor det var ingen Straf, om man end derfra kom,
 Men jeg drog bort fra Rom, der staaer paa sine Høje,
 Og over Verden seer, hvor alle Guder boer,
 Ulyses hårdig var, og kunde Ondt fordoje,
 Mit Hoved er kun svagt, min Styrke er ej stor,
 Han

Han var til Baaben vant, og udi Krigen dreven,
Jeg hjemme udi No i Vers mig øvet har,
Mig ingen hjælp den Tid, jeg var landskygtig bleven,
Ulykses derimod tog Pallas i Forsvar.
Neptunus hannem, men mig Jupiter forhadet (?)
Min Jupiter jo meer end hans Neptunus er.
En Deel om hannem og, som det var digtet, læder,
Men min Ulykke staaer sandfærdig skreven her.

X. X.

Om uden Hoved og Hale og dens Kilde.

Det foregaaende er den Prolog medbeelt, hvorfra dette Stykkes Prolog umiskjændelig sees at have sit Udspring. Hvad selve Stykket angaaer, da er den rette og egenlige Kilde dertil udentviol at søge i den Anecdote, Holberg i sit Brev til en høifornemme Mand fra sin egen Barndom fortæller, og som vi derfor her ville afstrykke.

”Paa Hjemreisen drog jeg ind til Obrist von Krog, som var af min Familie, hvor der tilbrog sig med mig baade en latterlig og mærkværdig Hændelse. Samme Obrist havde en Skolemester til sine tre Sønner, som hedde Rasmus, denne var en meget fugtig Broder, og derfor bekjendt i den hele Egn. Engang hændte det sig, at han ret vel tilpakked kom slingrende hjem, efter at Lyset var slukt, og slængte sig med Klæder og Sko i Sengen; den yngste af Obristens Sønner, som ellers var hans Sengekammerat, sprang da op af Sengen, og krøb, os uafvidende, saa sagte hen, og lagde sig tværs over Fødderne paa vores Seng. Da vi havde sovet en Times Tid, og han maaskee i Drømme sparkede mig over mine Fødder, vaagnebe jeg op, og vækkede dem tillige, som laae ved min Side, og sagde dem, at det spøgte, hvor-

over

over vi bleve saa forfkrækkede, at vi indbildte os, vi havde en heel Skof Djæble omkring os; vor Djævel vaagnebe selv ved denne Alarm, og blev ligesaa bange som vi andre, og siden han laae der for sig selv, bildte han sig ind, at han allermeest stod Fare for Spøgelseset, og at han vilde blive den første, som Fanden vilde flæbe af med."

"Han laae da længe ganske stille og næsten halv død, ventende paa Fiendens Ankomst, men omsider blev han mere allarmeret end Faren var værd, og satte sig fore, at forlade sit Sted og krybe op og lægge sig hos os, men jo mere han begyndte at røre sig, jo mere forfkrækket gjorde han os, saa vi syntes fast, at alle Helvedes Spøgelseser havde bespændt os, hvorubover vores onde Mand kunde med Billighed sige om sig, som der staaer hos den latinske Poet:

Flammas moveoqve feróqve.

Det er:

Faren kommer jeg affed,
Er dog selv i Faren med.

Der laae vi saa elendige af Forfkrækkelse, at den kolde Svæd sprak ud af os, og vare betænkt paa, at overgive os paa Naade og Unaade, vi fik ikke et Blund i vore Dine den hele Nat, thi vi laae og vare bange for alle Ting, indbildte os alle Ting, og, som de pleje, der ere bange, forestillede os de allerfæleste Ting. Jeg troer vist nok, dersom alle de Bønner, vi bade den Gang, varesamlede, vilde de udgjøre en temmelig stor Bog: mine Sengenammerater, som ikkun saare lidt vidste af deres Theologie, og kunde næsten intet udenad uden deres Fa-

der

der vor, gave sig til at læse de Bønner, som Børn pleje at læse for Maaltid, og repeterede over ti Gange deres sædvanlige Bordlæsning, og vare de heel bange, saasom de vel vidste, at de alt for meget havde forsømt den christelige Pietet, saa de lede nu Straf nok allene af Frygt for Straf. Ingen af os torde knye, end sige raabe, af Frygt, deels for Spøgelsset, ideels for Rasmus, som vi vel kunde slutte, vilde blive os et Dag-Spøgelse og plage os endnu værre. I saadan elendig Tilstand bortdrev vi den hele Nat, indtil den Tid imellem Hanegal og Dagen, da blev vort Spøgelse utaalmodigt, og sprang op af Sengen, raabende himmelhøjt: Skolemester! hjælp os, der er Spøgelse herinde hos os! hvilket saasnart vi andre hørte, stemte vi alle tre i med ham, saa at vores gode Skolemester vaagnede, og, omendskjøndt Rusen sad ham endnu i Hovedet, blev han dog heed om Dreene, da han hørte denne Alarm, forskede for sig, og laae siden imellem Frygt og Fare, og ventede paa, at Dagen skulde brække frem, som og omsider tilligemed Sandheden kom for Lyset til vores fælles Beskjæmmelse. Heraf kom det, at jeg i lang Tid nægtede, at der var noget Spøgelse til, og troede aldeles, at alt, hvad som fortælles om Spøgelsler, var lutter Kjærlingsfladder eller pure Sindets Indbildninger. Og troer jeg og, at saadanne Hændelser har skrytet mange fra Dvertro i Bantro. Enhver Last løber hovedfuld, thi enten synde vi ved at gøre for meget af en Ting, eller ved at gøre for libet deraf, enten troe vi plet intet, eller alt for meget; blive vi een Gang bebragne, tage vi Skyggen for Legemet, og naar vi blive bange, kan endog de Ting, som ikke engang ere til, faae

hvad

hvad Skikkelse vi behage; men, naar Bedrageriet bliver opdaget, og Skyen drives bort, som laae os for Djinene, falde vi lettelig til et andet Extremum, og nægte trodsig endog det, vi selv see, ja da faae end ikke de allerklareste og beviisligste Historier noget Indtryk hos os. Deraf kommer det uden Tvivl, at Catholikerne allersnarest kan blive Atheister, eftersom der er ingen Sect, hvor Bantro regjerer mere end hos dem. Thi saasnart den Dvertro, de have været besnærede med, bliver dem vitterlig, og de faae deres Bedragerier at vide, falde de mestendeels til et andet Extremum, og forandres da deres Dvertro til Bantro. Lykkelige ere derfor de, som kan holde Middelvejen, thi det har sig, som Cicero siger om Spaadomme: der er Fare for, at vi enten skal aldeles foragte dem, og derved falde til Ugudelighed, eller alt for meget troe dem, og derved blive til Kjærlinger, og falde til Dvertro. Lad Bekker endnu aabenbare flere Bedragerier, lad ham endnu fremføre 600 Argumenter til at bevise sin Mening; med alt dette kan han dog aldrig formaae os til at troe, at alting er falskt; med mindre han vil gjøre alle Historier til Bøgn."

I Scheibes tit anførte Fortale til anden Udgave af hans tydske Oversættelse af Peder Paars findes i øvrigt til at gjendrive dem, der torde kalde Sandsynligheden af dette Stykkes Fabel i Tvivl, henviist til den tredie Deel af Rathless Geschichte jeztlebender Gelehrten: da der fortælles en mærkværdig Begivenhed, der i denne Anledning fortjener at efterlæses. Vi ville da her affkrive samme Begivenhed:

"Jo naturligere og muligere den Historie, man opfø-

rer,

rer, jo skjønnere maa Skuespillet være. Men jeg troer, en Bayle og Desmaizeaus ville stride om en saadan Begivenheds Mulighed. Disse to store Mænd have vel gjort det tilforn, da en lignende Historie fortaltes Hr. von Leibniz. Nemlig i de spanske Nederlande boede en Catholik, Johan Reinold, hans Broder var reformeert, hedde Wilhelm, og boede i Engelland. Disse verlede længe Breve med hinanden, hvori den ene søgte at bringe den anden til sin Religion. Længe stred de forgæves. Endelig enedes de, at mødes et vist Sted i Holland, for at tvinge hinanden med Munden. Begge møde i fuld Rustning paa Balpladsen, begge stride tapper og duelig; begge tabe og vinde. Den Reformerte bliver Catholik, og Catholiken Reformeert, og alt det for fuld Alvor og i ret Iver. Johan, der boede i Nederlandene, gaaer til Engelland, og Wilhelm til Nederlandene. Johan, der havde været Catholik, skriver mod Bellarmin, og Wilhelm gjendriver Whitacre. Wilhelm Alabaster, som den Tid levede i Engelland, havde dyrket samme Videnskaber, som Johan Reinold, og selv været to Gange reformeert og to Gange catholik, er vel det vigtigste Vidne for denne Historie. Og den synes heller ikke urimelig, hvorvel det er noget overmaade sjældent. Thi er det sandt, at en Reformeert kan blive en Catholik, og denne en Reformeert, kan det og skee, at de omvende hinanden."

K. K.

Om

Om Kilderne til Hendrik og Pernille m. v.

Ut Fabelen til dette Stykke ikke er Holbergs egen Opfindelse, men enten taget af Cervantes Fortælling det bedrægelige Giftermaal, eller af Estifanias og Perez's Episode i Beaumont og Fletchers Lustspil *to rule a wife and to have a wife* (moderniseret af Schröder under Navn af stille Vasser sind tref) har Undertegnede allerede for flere Aar siden i dram. Samlinger (andet Bind S. 204) erindret, med Tillæg, at man ved at sammenligne Holbergs Lustspil med disse Kilder, vil erkjænde, hvormeget dette i sig selv rige og lykkelige Emne har bundet under hans Hænder. Da endnu hidtil Undertegnede ikke er istand til, med nogen Visshed at kunde afgjøre, om den spanske Fortæller (som Holberg vel med Berømmelse omtaler, men uden at man kan see, om han har kjændt mere af ham end hans navnkundige Don Quixote) eller den engelske Dramatist er Holbergs egentlige Forgjænger, eller om maaskee den dobbelte Prøve af le Grand (Forfatter til det Holberg saa forhadte *le roi de Cocagne*) skulde have givet ham Ideen dertil, synes det passeligst, da den cervantiske Fortælling ved Hfr. Biehls Oversættelse er noksom bekjændt, og den dobbelte Prøve ligeledes trykt og opført her paa Skuepladsen, at meddele et

Ud:

Udtog af den beaumontfletcher'ske Episode til Sammenligning med Holberg.

Tvende spanske Officerer, Juan de Castro og Miquel Perez aabne Scenen, talende om deres Hverving og forestaaende Feldttog mod Hollaenderne, da tvende Damer i Slor mældes. Den ene forlanger at tale med Don Juan de Castro, hvem hun giver et Brev til en Ven af hende, Don Campusano, og nu gaaer bort med, at sige ham noget i Genrum. Midlertid gjør Don Miquel Perez Cour til den anden — Donna Estifania — som undslaaer sig for at blotte sit Ansigt, men tillader ham at lade hans Tjener gaae efter hende at see, hvor hun gaaer ind, at han der, om han vil, kan gjøre hende sin Opvartning. Hun gaaer nu med den anden Dame, Tjeneren følger hende efter Perez's Befaling; og i Slutningen af Acten see vi Perez hos hende i et pragtigt Bærelse.

Perez.

J giver nu for gunstig en Erstatning
 For Eder's strænge Færd ved første Møde.
 Ej var en saadan Skjønhed meent at dølges,
 Det Uret var saa sødt et Syn at skjule.
 Jeg kunde skjænde paa Dig; men det være!
 Ej anden Harm Din Blidhed mere krænte!

Estifania.

J synes mig saa skikkelig og høflig,
 Jeg uden Rødmen tør velkommen byde.

Perez.

Saa lad mig spørge nu om Eder's Navn.

Estifania.

Mit Navn er Estifania, en Arving
 Til dette ringe Sted.

Pe-

Perez.

J kalde dette riuge,
Her intet er, jeg kaster Diet paa,
Som jo er rigt og prægtigt! hvert Gemal
Bellædet, som til en Fyrstindes Bopæl.
Og Hauge, Urtegaard, alting saa rart.
Er alt det Sølv og Deres?

Estifania.

Det er Smaating
Til daglig Brug. Jeg mere har og bedre,
Naar nødig gjøres, eller Venstreb byder.
Betrækkene i Døre-Værelserne,
Er de, til Hverdagsbrug, der pryde Huset.
Jeg ellers har saa smukke, som Sevilla
Og nogen By, troer jeg, i Spanien kan vise.

Perez.

(Nu, er hun ikke gift, jeg har lidt Haab.)
Er J end Jomfru?

Estifania.

J bringer mig til at rødme
Ved Svaret; derfor var jeg hidtil anseet,
Og derfor lever jeg saa eensom, Sir!

Perez.

Da er mit Raad, J gifter Eder strax.
(Gjort er min Lykke, kan jeg Hende faae)
Hvert Aar J tabe, taber J en Skjønhed,
En Mage nu, en ung og ærlig Mage
Var lig en Trøst. Skal vi gaae ovenpaa?

Estifania.

Her kan vi bedre snakke, Sir. Langt bedre!

Der

Der oppe er (Daybeds) Lodbænke! og ej tør
Jeg mig betroe til slige Kristelser.

Perez.

Det er med alt det en fortreffelig Dame
Estifania.

En Mage nævned' De; jeg ikke er
Saa stræng, ej bundet til et eensomt Jomfrukio,
Men hvis en ærlig og en ædel Mand,
Miig, og Soldat, thi dette har jeg lovet,
Blev budt mig, troer jeg, at jeg modtog ham
Men fremfor Alt han maatte elske mig.

Perez.

Hvor nedrig var han ellers — (Der er Trost i
Det Ord Soldat! hvor sødt jeg skulde leve).

Estifania.

Ej er jeg saa vankundig, at jeg jo
Vel veed, hvordan jeg skal befales, og
Igien, hvordan jeg mig skal skaffe Lydet.
Jeg øder lidt, og jeg har samlet meget,
Ej er det, jeg udgiver mindre værdt,
Naar jeg har råadt derfor; min Mand til Vilde
Det er mig lige hjært at være efter Pligt
Hans Pige i hans Kjøkken, eller Kof,
Som i min Sal at vide mig hans Frue;

Perez.

Sød, riig, og flog! nu Lykke vær mig tro,
Jeg er Soldat, og Ungkarl, Deres Naade!
En Pige, som Eder, kunde jeg vel elske.
Hvo bruger mange Ord, han vil bedrage,
Jeg længes nu at blive Mand, og god Mand.

Thi

Chi det er afgjort, jeg skal være Mønster
For alle følgende at elske deres Koner.
Ung, seer De, er jeg, og, jeg haaber, flink,
Dg, hvis De vil, saa prøv mig, før De taer mig.
Sandt, jeg i Rigdom ej er Deres Lige;
Juveler, Klæder, som mig Krigen gav dem,
Dg tusinde Ducater til i Guld,
Saa rige Klæder, nogen Krigsmand bærer.

Estifania.

J er en Hædersmand, og vakker, seer jeg,
Dg sig en Mand jeg heller tog . . .

Perez.

Gjør saa!

Jeg snart skal faae en Præst.

Estifania.

Dg ligesnart

Igien fortryde det.

Perez.

Før hænges eller druknes,

Bed det, og det, og dette Kys!

Estifania.

De er en Smiggrer;

Men der var noget i det ædle Ansigt,

Som slog mig, først jeg saae det, maa jeg sige.

Perez.

Det skal ej blive derved, søde Lady!

Jeg sender efter alt mit Løj, og slyer Dig

Til egen Naadighed, før jeg Dig ægter,

Saa, søde Slut!

Estifania.

Du har den Konst at daare mig.

J en

I en følgende Scene see vi Perez mellem hans Krigskammerater stolt, og glad ved sin Lykke; nu kommer en Tjener og henter ham ind til hans unge Kone, der længes efter ham; medens han gaaer derhen, see vi Estifania med hendes Veninde fra første Act, og erfare, at hun har narret Perez, at det er hendes forhenværende Frues Donna Margarithas Ejendomme og Herligheder, hun har viist ham som sine. Han kommer nu til, ganske beruset over sin herlige Ejendom, men noget mistroisk mod den Veninde, han finder hos sin unge Kone; midlertid lader han sig snakke tilrette, og Veninden gaaer, da der bankes stærkt paa Døren.

Perez.

Hvo banker der?

Er det i Kongens Navn, I banker der saa glubst,
See dog til Døren.

(En Pige kommer ind.)

Pigen.

Madam! saa sandt jeg lever, Fruen kommer,
Hun er ved Døren, jeg keeg ud, og saae
Med hende var et prægtigt Dameselskab.

Estifania.

Det otte Dage var for snart; men jeg
Maa møde hende, og maa sætte
Et nyt og kunstigt Hjul i Gang; maa blinde
Den stærke Mars, hvis ikke, er det ude!

Perez.

Hvem er ved Døren?

Estifania.

Slige Folk, min Mignel!

At Du maa signe Dagen, de kom hid,
Til Held for os!

Per

Perez.

Vel! vel!

Estifania.

Det bliver bedre,

Hvis Du blot lader mig bestyre Sagen,
Og selv er udenfor, og ej forstyrrer mig.
Hvad har jeg andet vel at gjøre end
At fremme nu Dit Vel?

Perez.

Gjør saa; jeg troer Dig,

Jeg blues ved, at jeg var ærgerlig,
Jeg finder Dig en viis ung Kone.

Estifania.

(Jeg

Skal viise din Velbaarenhed, før at
Vi filles.) (Høst.) Hør! gaa nu, siig ingen Ting,
Hils blot, og overlad mig Resten, Sir!
Selv er jeg fød at gjøre Dig til Mand.

Perez.

Den Lasse taler ret af Hjertet! hendes Kinder
De blusse af den gode Villie!
Jeg fødtes til at elske hende, jeg
Maa være om mod sig en spæd Natur,
En Krigsmands haarde Ord er ej for Damer!
Ej maa vi tale som til vore Officerer.
Lad hende raade selv; for mig hun stræber,
Jeg er jo Mand, og Arving, hendes Alt.

Nu kommer den rette Gjer, Margarita, med sin Mand
og Kammerpige. Perez kan just ikke godt lide dette Besøg,
men tvinger sig.

Estifania.

Min Mand, Myladi!

Margarita.

Du har faaet en vakker Mand.

Perez.

Hvad jeg saa er, saa er jeg Deres Tjener.

(Kysker hende.)

Estifania sagte til ham.

Lad dem nu raade, Sir! og jeg skal gjøre
Dem riig! — hun er min Frænde; denne Herre
Tilbeder hende indtil Døden; see,
Hvor han bevogter hende.

Perez.

Det er en vakker Slut!

Estifania.

Et Qvindemynster,
Men fattig, ellers var hun værd en Prinds.
Hun ham har bragt som til sit eget Huus,
Dg stolende paa mig og paa min Godhed;
Forstaae mig ret, han veed ej andet, hun er riig.

Perez.

Kun frem! Det er et vakkert Ansigt.

Estifania.

Det maa vi styre nu med Klogskab, Mand!
Dg rømme hende ubi fire Dage.

Perez.

Hvad! rømme vores Huus, og Gods, og Rigdom?

Estifania.

Alt kun paa Skramt! seer Du det Document!

To hundred' Pund hvert Aar, naar de er gift,
Har hun forskrevet os! nu er ej Tid,
I Morgen skal jeg vise

Perez.

Hele Huset!

Estifania.

Det hele, hele Huus! og vi vil flytte
For at stadfæste ham i Troen. De
Vil ud igjen paa Landet, naar de først
Er gift, og der vil hun ham aabenbare

Perez.

Den hele Ejendom! tænk, Kone! hvad Du gjør!
En Deel af Huset!

Estifania.

Nej! det hele skal de have!
Og efter eget Lykke. Det er til
Bort eget Vel! hvad fire Dage! — havde De
En Søster, Frænde, eller Kjærest, Sir!
Som ønsked' denne Villighed; mon jeg
Lag i Betænkning at fornøje Dem?

Perez.

Naar vi kun maa det faae igjen med Gode.

Estifania.

Det sværger jeg! saa let, som da de fik det.
Du giver intet Huus bort!

Perez.

Forvis mig ifkun derom.

Estifania.

Papirerne Du selv skal faae ihaende.

Perez.

Nu vel!

Estifania.

Og Du skal selv forvare dem.

Perez.

Alt godt! — (affides.) Sid jeg saa haude Slutten med.

Estifania.

Naar hun har ægtet ham, hans Kjærlighed
Er saa uendelig til hende knyttet,
Alt I og jeg, og hver, som hialp i Kniben,
Kan faae, Gud veed, hvad Alt.

Perez.

Jeg strax vil flytte mine Ting, og lese
En Flytte nær herved! det er kun fire Dage.

Estifania.

Jeg har en gammel arm Veninde! der
Vi være vil.

Perez.

Nu vel da!

Estifania.

Gaa nu hjem,
At Huset bliver ryddeligt.

Perez.

Velan!

Estifania.

Det Smule, vi behøve, kommer efter,

En Dreng skal følge Dig. Lys nu! gjort er vor
Lykke.

(Perez gaar.)

Margarita.

Lad os gaae ind! Er Bærelserne rene,
Løs?

Estifania.

De er fejede og rene.

Margarita.

Hvor er Din Mand nu?

Estifania.

Gaaet, Deres Naade!
Da De kom hjem, han maatte vige, Frue!

Margarita.

Nu vel til Lykke da! Du lod mig det
Ej vide; men jeg skal ej glemme Dig.

Estifania.

Jeg takker Deres Naade!

Margarita.

Følg mig ind!

Nu gaaer Historien i det engelske Stykke sin egen Vej; vi see først Perez i sit usle Hundehul, som han kalder det, hvor to halvdøde Røtter ere deres Huusfolk, da det ikke er Raad til at holde en Kat der i Huset. Estifania kommer og trøster ham, at han skal snart igjen komme i Besiddelse af sit Huus, da den nysgifte Mand nu er underrettet. Tillige bestiller hun ham derhen om en Tjeme, men imidlertid finder han sine Gjemmer aabne og sit

sit Tøj borte, og faaer en Samtale med den gamle Kone, han boer hos, og hendes Pige, hvoraf han erfarer ikke blot, at Estifania er en fattig Tøs, der har narret ham, og blot var sat til at passe det Huus, hun havde viist ham som sit; men at hun ydermere ikke var stort bedre end en Skjoge. Midlertid gaaer han dog op til Donna Margarita, hvor han faaer Bekræftelse paa alle disse onde Tidender, og bliver drillet af dem, for hvem han havde gjort sig til af sin Lykke; han gaaer derfra paa Jagt efter Estifania, og træffer hende; de lade nu hinanden meget eftertrykkelig høre, at de have bedraget hinanden, da ogsaa hun har fundet hans Kostbarheder at være uægte; men tilsidst bilder hun ham igjen ind, at alt dette var Paafund af hende for at hævne sig over, han havde bedraget hende, og at han nu kan gaae hjem til sit Huus, som han vil finde de Fremmede i Færd med at rømme; han gjør saa, men bliver saare ilde modtaget af Margaritas Mand, og endelig overtydet, hun har atter havt ham til Nar, hvorpaa han gaaer med den Ged, at det skal koste Estifanias Liv.

Han møder hende, og truer at holde Ord, hun beber om Naade, men han er ubevægelig, da hun i det samme trækker en Pistol frem, og nu er da Råden til ham at give Kjøb; de gjør nu Fred, især da hun har narret en vis Cacafogo tusind Dukater fra, som hun tilbyder at dele med ham, og i sidste Scene gjenfinde vi dem hos Margarita, og hendes Mand Leon, hvor de tages til Naade.

Om Holberg, som har kjændt Ben Johnson, Dryden og Farghar, ogsaa skalde have kjændt Beaumont og Fletcher, eller om han skalde have taget Æmnet lige fra Cervantes, eller gennem le Grands Medium, lader sig nu, som

som sagt, ikke lettelig afgjøre; at han, hvor han end har taget det, har lagt nok til af sit eget til at gjøre det til sit, er umistjændeligt. Ligesom Skjænderies- og Forligelses-Scenen mellem Hendrik og Pernille minder om en lignende Scene i Molieres Kjærlige Forbittrelse, og adskilligt i Hendriks sidste Act om Precieuses ridicules, saaledes er den hele Idée med Skytten Hasenfræk, og hans Jagtpralerier, taget af Stykket les Chinois (i Theatre Italien fjerde Deel) hvor Arlequin, der, forklædt som en Landsbyherremand, frier til Isabella, sender Mezzetin forklædt som en Jæger for sig; kun med den Forskjel, at baade Mezzetins og Harlequins Jagtpubseerligheder for det meste løbe ud paa plumpe Evethigheder, og Grovheder, som med Arvs og Hendriks ikke er Tilfældet.

K. K.

Kil

Ritberne til Didrik Menschenschreck m. m.

U d t o g
af
Plauti Pseudolus.

Stykket aabnes af Ynglingen Calidorus og hans Slave Pseudolus; Calidorus klager sin Nød, og forelæser Pseudolus et Brev fra sin Elskede, Phœnicium, at Slavehandleren, hun er hos, vil sælge hende til en macedonisk Krigsmand for 20 Miner, hvoraf Kufferen har faaet de 15 paa Haanden, tilligemed et Aftryk af Krigsmandens Signet, at han skal udløve hende til den, der fremviser Magen. Pseudolus lover at hjælpe sin Herre, uden dog endnu at vide, hvorledes. Kufferen Ballio kommer med adskillige Slaver, som han giver Befaling om sin Fødselsdag; Pseudolus og Calidorus give dem i Snak med ham, og han gjentager for dem, at han har solgt Phœnicium, lader sig urørt skjælde ud derfor, men siger, at hvis Krigsmanden ikke kommer med Penge, vil han bryde ham sit Ord, og sælge hende til Calidorus, hvis han skaffer Penge. Pseudolus gjentager sin Herre sine Løfter, og ønsker sig en snu Medhjælper, som Calidorus gaaer

gaaer at skaffe ham. Pseudolus overlægger nu i en Monolog, hvorledes han skal holde det Ord, han saa ræst hen har givet sin Herre:

Som naar Poeten har sin Tavle taget,
 Han søger, hvad er ingensteds; men finder,
 Og gjør sandsynligt det, som dog er usandt,
 Jeg bliver nu Poet; de tyve Miner,
 Som nu er ingensteds, jeg dog skal finde.

Han tænker nu paa Calidori Fader Simia, men seer ham i det samme komme med sin Nabo Callipho, og bliver staaende at lure paa dem.

Simia klager Callipho sin Nød med sin Søns Daarskaber og Galskaber, og med hans Forehavende at fritjæbe sin Phænicium. Callipho — et sandt Monster for de holdbergste Leonarder — søger at tale ham tilrette, og undskyldte Ynglingen. Nu blive de Pseudolus vaer, og Simia udspørger ham. Pseudolus gaaer tilsidst til Bekjendelse, og indgaaer tilsidst et Slags Beddemaal med Simia, at han skal narre de tyve Miner fra ham, og Phænicium fra Rufferen; hvis han ikke udfører det, underkaster han sig den haardeste Behandling, men betinger sig fuldkommen Straffefrihed, hvis han holder Ord; de Gamle gaae, og Pseudolus slutter Acten sigende:

Jeg nu formoder, at I nu formode,
 At jeg lover disse store Ting, for
 At more Eder, mens jeg afgjør Tingen,
 Men gjør ej, hvad jeg siger, jeg vil gjøre;
 Jeg skal ej svige, og, at vist jeg veed,
 Hvordan jeg det vil gjøre, veed jeg ikke;
 Men blot, at det skal skee; thi den som kommer
 Paa Scenen paa en ny Manceer, ham bør det

Han

Han og medbringer et nyt Vaasund did ;
 Kan han ej det, han vige den, som kan.
 Nu vil jeg gaae et Djeblik herind,
 Mens jeg faaer Pudset ordnet i mit Hoved,
 Imens fornøje Fløitenisten Eder!

Anden Act aabner Soldatertjeneren (Harpar) Snap-
 hans, og Pseudolus.

Snaphans.

Her er det Sted, den Egn, min Herre angav ;
 Saavidt jeg skønner, som min Herre sagde,
 Det svende fra Porten, i det Huus,
 Den Ruffer boer, han bød mig bringe Seglet
 Og disse Penge ; gid jeg nu fandt een,
 Der sagde vist, hvor Ruffer Ballio
 Her boer.

Pseudolus.

Lov, stille, stille ! laae ej Guder
 Og Menneſker mig fejl, er her min Mand.
 Nu maae en ny Plan til ; her har vi noget Nyt.
 Her maa jeg forebygge ; alt, hvad jeg
 Tilforn begyndte, maa jeg lade fare,
 For ret at ramme det nykomne Krigsbud.

Snaphans.

Jeg-banke maa paa Døren, faae En ud.

Pseudolus.

Hvo Du saa er, saa spar Din Banken, jeg
 Staaer som Forbeder og Patron for Døren.

Snaphans..

Er Du da Ballio ?

Pseudolus.

Hans Underballio.

Snap:

Snaphans.

Hvad er mig det?

Pseudolus.

Huusfoged, Røgemester, Marskalk.

Snaphans.

Hans Huushovmester altsaa?

Pseudolus.

Ovet denne.

Snaphans.

Fri eller Træl?

Pseudolus.

Nu! hidtil trællet jeg.

Snaphans.

Det synes Du, og ikke Frihed værd,

Pseudolus.

Seer Du ej til Dig selv, naar Du fornærmer Andre.

Snaphans.

Den Karl maa være bøs.

Pseudolus.

(Sagte.) Mig ynde Guderne.

Her har jeg Umbolt, jeg skal dygtig smedde.

Snaphans.

Hvad mumler han?

Pseudolus.

Hør, Ungkarl!

Snaphans.

Nu, hvad godt?

Pseudolus.

Er, eller ej, Du fra den macedonske Krigsmand,
Hans Træl, som købte her en Kvinde af os,

Gav Rufferen, min Herre, tyve Miner,
Dg skylder fem?

Snaphans.

Jo; men hvor kjænder Du mig fra?
Hvor saaes, hvor taltes vi? thi jeg var aldrig
Før i Athen, saae Dig ej før for Nie.

Pseudolus.

Jeg troede saa; thi da han rejste, blev
J Dag bestemt til at betale os,
Dg han har ingen Penge sendt.

Snaphans.

Her er de.

Pseudolus.

Har Du dem med?

Snaphans.

Jeg selv.

Pseudolus.

Hvi gir Du dem ej hid?

Snaphans.

Til Dig?

Pseudolus.

Ja vel til mig, som forestaaer
Herr Vallios Affjærer, og hans Regnskab,
Modtager og betaler Penge, hver Mand sit.

Snaphans.

Dg var Du Jupiters Skatmester, jeg
Betroede ikke Dig en Gvid.

Pseudolus.

Mens Du prøvler,
Er Lingen ube!

Snaphans.

Snaphans.

Jeg helst har den inde.

Pseudolus.

Hvad! Du er den, som tvivler om min Trofast,
Som om ej Tusende betroedes mig.

Snaphans.

Det kan de, naar kun jeg Dig ej betroer,

Pseudolus.

Som Du vil sige: jeg vil snyde Dig.

Snaphans.

Ja! som Du siger, eller som jeg troer.
Hvad er Dit Navn?

Pseudolus (affides.)

Han har en Slave, Syrus,
Ham jeg udgir mig for. (Høit.) Jeg, Syrus!

Snaphans.

Syrus!

Pseudolus.

Saa hedder jeg!

Snaphans.

Her sladdre vi! ifald Din Herre
Er hjemme, hvorfor kalder Du ej paa ham,
At vi faae afgjort vore Ting, hvad Du saa hedder.

Pseudolus.

Jeg gjorde saa, hvis han var hjemme. Men fly Du
Mig dem, det er, som om han fik dem selv.

Snaphans.

Men veed Du hvad, mig Herren sendte at
Betale, ej at spille disse Penge.

Nu

Nu veed jeg, Du er syg for at faae Kløer derpaa,
Men uden Vallio betroer jeg ingen.

Pseudolus.

Men han har travlt, han har en Sag for Retten.

Snaphans.

Lil Lykke! naar jeg tænker, han er hjemme,
Jeg komme skal igjen; tag mod det Brev, og fly ham,
Det er et Tegn imellem vore Herrer.

Pseudolus.

Jeg veed, at den, der kom med Penge og med Aftryk
Af Billedet til os, skal Qvinden flyes,
Ehi vi har og et Aftryk.

Snaphans.

Du er ved det.

Pseudolus.

Hvad andet.

Snaphans.

Giv ham da det Aftryk.

Pseudolus.

Gjerne.

Dit Navn er?

Snaphans.

Snaphans.

Pseudolus.

Pat Dig, Snaphans!

Her skal Du ikke ind, for ej at være Snaphans.

Snaphans.

Jeg snapper Fiender levende af Slaget;
Deraf har jeg mit Navn.

Pseu=

Pseudolus.

Jeg troer før

Du snapper Kobberkarrene af Huset.

Snaphans.

Vist ej! men veed Du, hvad jeg Dig vil bede, Syrus!

Pseudolus.

Siig frem.

Snaphans.

Jeg tager ind den tredie Kro fra Porten
hos denne halte tykke Styvers Kjælling Chrysis.

Pseudolus.

Hvad saa?

Snaphans.

hent Du mig der, saasnart Din Husbond kommer.

Pseudolus.

Godt, som Du vil!

Snaphans.

For jeg er træt af Rejsen
Og vil see mig tilgode.

Pseudolus.

Det er vel gjort.

Men vær saa og ved Haanden, naar jeg kommer.

Snaphans.

Naar jeg har spist, jeg tar en Luur.

Pseudolus.

Vel!

Snaphans.

Wil Du

Mig ellers noget?

Pseudolus.

Nej! gaar hen og læs Dig.

Pseu

Enaphans.

Jeg gaaer.

Pseudolus.

Dg hør nu, Enaphans! lad Dig kjønt
Lildække; det var godt, faldt Du i Sveed.

Nu glæder Pseudolus sig over sin Fangst, hvorved han kan narre tre, sin gamle Herre, Kufferen, og den, der gav ham Brevet; i det samme kommer Caliborus til med et andet ungt Menneske, Charinus, hans Fortrolige. Pseudolus betroer dem sin Fangst, og Charinus lover at skaffe fem Miner, en Krigsmands Mundering, og en klygtig Karl, som kan spille en Rolle.

I tredje Act erfare vi blot af Ballio, at Simia har advaret ham, at vogte sig for Pseudolus, der havde lovet, at stille ham ved Phœnicium.

Fjerde Act aabner Pseudolus med sin Medhjælper Simia; efter en Scene mellem disse to, hvor vi lære at kjende Simia, som en værdig Compan af Pseudolus, kommer Ballio ind. Nu siger Pseudolus:

Naå paa! nu er det Tid og Lejlighed.

Simia.

Ja vist!

Pseudolus.

Gaae snedig frem, jeg bliver her i Baghold.

Simia.

Jeg veed godt Tallet, det er siette Stræde
Fra Porten, saa han sagde, at jeg skulde,
Men nu, hvad Huus det var, veed jeg ej vist.

Ballio.

Hvem er det der i Krigsdragt? og hvorfra,
Hvem søger han? Han synes fremmed og gemeen.

Simia.

Simia.

See der er En, der kan forhjælpe mig til Visshed?

Ballio.

Han gaaer her lige paa; hvor skriver Han Sig fra?

Simia.

Hør Du med Bukkestjægget! svar mit Spørgsmaal.

Ballio.

Ej Hilsen først?

Simia.

Jeg har ej at bortgive.

Ballio.

Du faaer jo een igjen.

Pseudolus.

De er fra først af gode.

Simia.

Hør, sig, hvem kender Du i dette Stræde? spør jeg.

Ballio.

Mig selv.

Simia.

Da gjør kun faa, hvad Du Dig roser af.

Der er knap een af ti paa Torvet, der sig kender.

Pseudolus.

Nu er jeg ovenpaa, han alt filosofherer!

Simia.

Jeg søger her en lumpen Karl, Lovbryder,
Meeneder, gudsforgaaen Krop.

Ballio.

Han søger mig;
Saa er mit Tilnavn; blot Han nævner Navnet.
Hvad skal han hedde?

Simia.

Ruffer Ballio.

Ballio.

Jeg vidste't,
Jeg er den Mand, Du søger, Ungkarl!

Simia.

Du

Er Ballio?

Ballio.

Jeg selv.

Simia.

Hvor han er klædt,

Den Væggebryder!

Ballio.

Saa Du mig i Mærke,

Jeg sulde troe, Du holdt Din Haand hos Dig.

Simia.

Min Herre lod Dig hilse meget flittig,
Modtag det Brev, han bad mig give Dig.

Ballio.

Hvo bad Dig?

Pseudolus.

Det er klart! nu sidder han i Væsen;
Nu er han fangen; han veed ikke Navnet.

Ballio.

Hvo, siger Du, har sendt mig dette Brev?

Simia.

Kjænd Billedet, og sig Du mig hans Navn,
At jeg kan see, at Du er Ballio.

Ballio.

Saa fly mig Brevet.

Si:

Simia.

Rjænd nu Seglet.

Ballio.

D!

Det er Iyslevende Polymachæroplacides!
Seer Du, jeg veed det.

Simia.

Polymachæroplacides

Er Navnet? jeg nu seer, at jeg gav Brevet rigtig,
Saa snart Du nævnte Polymachæroplacides.

Ballio.

Hvor lever han?

Simia.

Som en mandhaftig Kriger bør;
Men læs nu Brevet snart, og tag de Penge,
Dg fly mig Pigen; thi jeg være maa i Dag
I Sicyon! hvis ikke, er jeg dødsens.
Saa streng er Herren.

Ballio.

Vist! jeg veed det nok.

Simia.

Saa læs da Brevet snart.

Ballio.

Saa snart Du tier.

"Krigsmanden Polymachæroplacides
Lilskriver Ruffer Ballio, og sender
Det Segl, som blev aftalt imellem dem."

Simia.

Det Segl har Du i Brevet.

§ f 2

Dal:

Ballio.

Jeg seer det,

Og kjænder det. Men er det ej hans Maade
At sende Folk en Hilsen, naar han skriver?

Simia.

Det er saa Krigsbrug, Ballio! med Næven
De sende deres Venner Held og Hilsen;
Men ogsaa deres Fiender Skam og Last.
Men bliv nu ved, at Du kan faae at vide,
Hvad Brevet siger.

Ballio.

Hør da videre.

"Min Slave Snaphans kommer til Dig med det."
Er Du den Snaphans?

Simia.

Ja! ret Snaphans selv.

Ballio.

"Den, som Dig bringer Brevet, vil jeg Du
Skal tage Penge af, og sende Pigen med.
Man hilser skriftlig dem, som er det værd;
Ansaae jeg Dig derfor, jeg havde hilst."

Simia.

Hvad nu!

Ballio.

Fly Pengene, og tag mod Pigen.

Simia.

Hvem af os nøler?

Ballio.

Saa kom da med.

St

Simia.

Jeg kommer.

Saa glad Pseudolus er over denne Tingenes Gang, bliver han dog staaende at passe paa sin Kammerat, af Frygt for, han skal narre ham; men denne kommer rigtig, trøster Phœnicium, som græder, og gaaer med Pseudolus.

Nu kommer Ballio, og er glad over, at han nu ikke staaer Fare for at narres af Pseudolus, og længes efter Simo at meddele sin Glæde; denne kommer, og Ballio forpligter sig, hvis Pseudolus nu kan faae fat paa Phœnicium, at betale Simo 20 Miner, da hun alt er afhentet af den macedoniske Krigsmands Karl. Som de glæde dem herover, kommer den rette Snaphans.

Snaphans.

Det er en lumpen Tjener, som ej agter
 Sin Herres Bud, og ligesaa, hvo glemmer
 At gjøre, hvad han hør, indtil han mindes.
 Thi de, der strax ansee dem selv for fri
 Gaas snart de slippe ud fra Herrens Dine,
 Og svire, sværme, æde, hvad de har,
 De blive altid Trælle, og hos dem
 Er intet godt, undtagen at de holde
 Sig ved det Onde; disse har jeg aldrig
 Havt med at tale, eller gjøre, heller
 Ej nogensinde været deres Mand.
 Derfor jeg, som befalt, skjændt Herren nu er borte,
 Anseer ham som tilstede, frygter ham,
 Da han ej er her, at jeg ej skal frygte,
 Naar han er her. Den Ting jeg passe maa.
 Thi Syrus, jeg gav Seglet, lod mig sidde endnu

I Kroen.

J Kroen. Jeg har biet, som han sagde,
 Han vilde hente mig, naar Rufferen kom hjem.
 Men da han hverken kommer, eller kalder,
 Saa kommer jeg, for at erfare, hvad der er,
 At ej den Karl skal have mig til Nar.
 Det bedste er, jeg banker paa, og faaer
 En ud herfra, at Rufferen kan faae
 Hans Penge, og mig lade gaae med Qvinden.

Ballio, som staaer og hører paa dette, glæder sig til
 en god Fangst, da han troer, det er en Krigsmand, som
 er ved Skillingen, og vil fortære dem hos ham. Nu
 raaber

Snaphans.

Hejda! hvor er J?

Ballio.

Han gaaer lige til mig.

Snaphans.

Hejda! hvor er J?

Ballio.

Hvad godt vil Du, Ungkarl?

(Her veed jeg, at jeg faaer en Fangst. Det spaaer mig
 godt.)

Snaphans.

Saa luk mig op!

Ballio.

Hør Du Munderingskarl! hvad godt?

Snaphans.

Jeg spør om Husets Ejer, Ruffer Ballio.

Ballio.

Hvem Du saa er, spørg ikke længer, Ungkarl!

Snaphans

Snaphans.

Hvi saa?

Ballio.

For her han staaer for Dine Dine.

Snaphans til Simo.

Er det Dig?

Simo.

Hør Krigskar! tag Dig vare, raader jeg Dig
Dg peeg paa denne, det er Rufferen.

Ballio.

Men denne er en Bravmand.

Ballio glæder sig endnu til ham, som en Kunde, indtil
Snaphans siger:

Snaphans.

Snak Du med mig!

Ballio.

Ja gjerne! hvad godt vil Du?

Snaphans.

Tag Pengene.

Ballio.

Jeg alt har udbrakt Haanden.

Snaphans.

Tag! her er fem veltalte Miner Sølv.
Dem hød min Herr Polymachæroplacides,
Mig bringe Dig for hvad han var Dig skyldig,
At Du medgiver mig Phænicium.

Ballio.

Din Herre?

Snaphans.

Ja!

Bals

Ballio.

En Krigsmand?

Snaphans.

Wist!

Ballio.

En Macedon?

Snaphans.

Som sagt!

Ballio.

Har sendt Dig hid? Polymachæroplacides?

Snaphans.

Just saa!

Ballio.

At sive mig disse Penge?

Snaphans.

Hvis Du er

Den Ruffer Ballio.

Ballio.

Dg faae en Pige af mig?

Snaphans.

Ja!

Ballio.

Dg sagde, at hun heb' Phœnicium?

Snaphans.

Netop!

Ballio.

Vi lidt! jeg er strax hos Dig her igjen.

Snaphans.

Men skynd Dig! jeg har Hast. Du seer at Dagen
hælder.

Val:

Ballio.

Jeg seer det! jeg vil tale lidt med denne.
Bliv Du blot der, jeg kommer strax til Dig.

(Til Simo:)

Hvad skal vi nu? hvad gjør vi, Simo! her
har vi nu denne Karl med Pengene.

Simo.

Hvad nu?

Ballio.

Veed Du da ej, hvad dette er?

Simo.

Saa lidt, som Barnet der blev født i Nat.

Ballio.

Det er en Galgefugl, den Pseudolus!
Hvor det var udtænkt net; gir denne Karl
Saa mange Penge, som den Krigsmand skyldte,
Udklæder ham, at han skal hente Pigen.
Din Pseudolus har fikket ham, som han
Var fra den macedonske Krigsmand.

Simo.

Fit

Du Pengene af ham?

Ballio.

See her!

Simo.

Hust da at give

Mig Halvpart af Dit Bytte; vi maa være
I Fællesskab.

Ballio.

Nej! det er Dit altsammen.

Snap.

Snaphans.

Naa! tænk nu snart paa mig.

Ballio.

Det gjør jeg! Simo, hvad skal vi nu gjøre?

Simo.

Lad os drille den Spion!

Ballio.

Indtil han mærker, at han er til Nar,
Kom! — Saa er Du hans Slave!

Snaphans.

Visseelig.

Ballio.

Hvad gav han for Dig!

Snaphans.

Sine Kræfters Sejer;

Uhi jeg var Overhøvding i mit Hjem.

Ballio.

Saa han med Storm indtaget har et Raskhus.

Snaphans.

Skjæld ej, vil Du ej skjældes.

Ballio.

Hvilken Dag

Kom Du herhid fra Sicyon?

Snaphans.

J Gaar til Middag.

Ballio.

Du gik sandfærdig godt! hvor han er rask til Fods!
See paa hans Smalbeen; han kan bære Jern.
Hør, laae Du som et Barn og i en Vugge?

Simo.

Simo.

Ja vist!

Ballio.

Dg alt, som Børn de ellers pleje?

Simo.

Bist.

Snaphans.

Er I ved Jer Forstand?

Ballio.

Nej! svar engang.

Naar Herren gif paa Vagt, gif Du da med om Matten,
Dg paste da hans Kaarde i Din Skede?

Snaphans.

Gaae Skam i Vold!

Ballio.

Det kan Du tidssnok gaae i Dag.

Snaphans.

Fly Pigen! eller giv mig Pengene igjen.

Ballio.

Vi lidt!

Snaphans.

Hvorefter?

Ballio.

Sigg, hvad giver Du i Leje

Uf den Mundering?

Snaphans.

Hvad?

Ballio.

Hvad koster Sværdet Dig?

Snaphans.

De Folk behøve Myskrud.

Bal:

Ballio.

Dg hør!

Snaphans.

Hold op.

Ballio.

Hvad kan den Hat indbringe Eierne?

Snaphans.

Hvad Eier, drømmer J? det er mit eget.
Kjøbt for min Skilling.

Ballio.

Ja! en — nok sagt!

Snaphans.

De Gamle ere smurte; de vil tørres.

Ballio.

Men svar nu Alvor paa mit Spørgsmaal! hvad
Saaer Du? hvad giver Pseudolus i Syre?

Snaphans.

Hvad for en Pseudolus?

Ballio.

Din Læremester, der
Har lært Dig dette Puds, at snyde mig for Pigen.

Snaphans.

Hvad Pseudolus, hvad Puds er det, Du vaaser om?
Jeg kender ikke sig en Karl.

Ballio.

Gaa nu kun Du,
I Dag her intet for en. Epidobud er at tjene,
Siig Du kun Pseudolus, en anden Snaphans, der
Kom først, trak af med Byttet.

Snaphans

Snaphans.

Men den Snaphans

Er jeg.

Ballio.

Ja vilde være! det er ret en Kjaltring.

Snaphans.

Jeg gav Dig Pengene, og da jeg kom
Gav jeg Din Slave Herrens Brev forseglet
Med Herrens Billede herinden for.

Ballio.

Min Slave gav Du Brevet? hvilken Slave?

Snaphans.

Syrus!

Ballio.

Han holder ikke Stand! det er en daarlig Gavtyv.
Han har ej ret studert. Det er en Galgenfugl,
Den Pseudolus, hvor han opspandt det huult.
Saa mange Penge, som Krigsmanden skyldte, gav
Han denne, og munderte Karlen ud
At føre Pigen bort. Thi Brevet har
Den rette saube Snaphans givet mig.

Snaphans.

Jeg hedder Snaphans, Karl hos macedoniske Krigsmand,
Jeg gjør ej Spidsbubstregere eller Pudser;
Dg kjender, eller veed af ingen Pseudolus.

Simo.

Det Under er, er Du ej af med Pigen, Kuffer?

Ballio.

Jeg frygter meer og meer, alt som jeg hører.

Simo.

Simo.

Jeg gyste strax for denne Syrus, der modtog
Det Segl; forunderligt! det er vist Pseudolus!
Hør Du! hvor saae han ud, Du nys gav Seglet?

Snaphans.

Rødhaaret, buget, tykke Been, fortagtig,
Stort Hoved, skarpe Dine, rødlig og
Med store Fødder.

Simo.

Det er klart, saasnart Du nævnte
Hans Fødder. Det er Pseudolus!

Ballio.

Nu er

Det ude med mig; jeg er Dødsens, Simo!

Snaphans.

Jeg lader Dig ej bære, før jeg faaer mine Penge,
De tyve Miner.

Simo.

Dg jeg tøve til.

Ballio.

Skal jeg betale det, som jeg i Spøg har lovet.

Simo.

Af dette Folk man Fordeel tage skal.

Ballio.

Saa giv mig i det mindste Pseudolus.

Simo.

Jeg Pseudolus til Dig? hvad har han dog forbrudt,
Har jeg ej hundred' Gange varet Dig.

Ballio.

Mig har han ødelagt.

Simo.

Simo.

Snødt mig for tyve Miner.

Ballio.

Hvad gjør jeg?

Snaphans.

Fly mig først mine Penge; hæng Dig saa!

Ballio.

Sid Du see. . . Kom hen med paa Torvet, skal
Du faae dem.

Snaphans gaaer med ham. Simo glæder sig ved Udfaldet, og gaaer at hente Pengene til Pseudolus. Sidste Act aabner Pseudolus bestjænket, med en saare comisk Drukkenkabsscene, som Holberg i Jacob von Lybo ikke har ladet være unyttet. Nu kommer Simo og Ballio til, og Sagen afgjøres til gjensidig Fornøjelse.

U d t o g

af

Plauti Curculio.

Phædromus, et ungt Menneske, har sendt sin Parasit, Curculio, til en god Ven i Carien, at laane Penge, som han vil løsløbe sin Elskede, Planesium, for af Rufferen Cappadox; denne Parasit, som Phædromus med utaalmodighed venter, kommer, og efter længe at have opholdt Phædromus med sin Graabighed, siger han endelig, at han ingen Penge fik af den gode Ven.

Phædromus.

Du dræber mig med Dine Ord.

Cur-

Curculio.

Vist ei,

Jeg redder, og vil see Dig reddet. Efter
 Dit Svar, jeg gik paa Torvet sorgfuld over
 Forloren Reise, og faaer Me paa en Krigsmand.
 Jeg gaaer, og hilser ham; "Velkommen," siger han,
 Gier Haand, og spørger, hvad jeg gjør i Carien?
 Jeg siger: "Jeg kom hid for Løjer!" han mig spørger,
 Om jeg her kjænder til en Berler Lycon?
 Jeg siger ja! en Ruffer Cappador?
 Jeg nikker, at jeg har besøgt ham. "Men
 Hvad vil Du ham?" for jeg har kjøbt en Jomfru
 For tredve Miner af ham, Guld og Klæder
 Skal koste ti endnu." Gav Du ham Pengene?
 "De staae hos Berleren, denne Lycon,
 Jeg nævnte om, jeg har paalagt ham, at
 Naar En kom med et Brev, forseglet med min Ring,
 Han skulde hjælpe ham, at han fik Pigen
 Med Guld og Klæder bort fra Rufferen."
 Da han har udtalt, gaaer jeg bort; han kalder
 Og byder mig tilbords; det gjorde jeg mig
 Samvittighed af at afslaae. "Saa lad
 Os gaae at spise — sagde han — "Med Glæde!"
 Jeg spiller ei min Dag, fordærver ei min Nat."
 Alting er færdigt, vi, som det var færdigt for,
 Er med. Da vi har spist og drukket, kræver
 Han Lærninger; og æsker mig til Spil.
 Jeg lægger Rappen, han sin Ring imod,
 Paakalder nu Planessum!

Phædromus.

Min Elfte?

Cur:

Curculio.

Vi lidt! han faster Esjer alle. Jeg
Faaer Tærningerne sat, paakalder Herkules,
Min hulde Skytsgud, faster Sexer alle,
Jeg drikker ham en stor Pokal nu til,
Han drikker ud, hans Hoved hælder, han
Henslummer; jeg faaer Ringen luffet fra ham,
Dg lister sagte Fødderne af Bænken,
At ej Krigsmanden skulde mærke det.
Nu spørge Slaverne, hvor jeg vil hen.
Jeg svarer, hvor de Mætte pleje. Men
Saa snart jeg Dje fik paa Døren, jeg afsted.

Nu gaaer Curculio ind med Phædromus at spise, mens
dets Brev gjøres istand, der skal forsegles med den
stjaalne Ring.

I næste Act kommer da Curculio først til Bereleren,
lader, som han ikke kjender ham; og beder ham vise sig
hen til Bereleren Lycon.

Lycon.

Siig, hvi Du søger ham, fra hvem.

Curculio.

Det skal jeg siige

Therapontigonus, Plagidorus Krigsmand.

Lycon.

Jeg kjender Navnet; naar jeg skriver det,
Saa faaer jeg fire Eider fulde; men
Hvad vil Du gjøre?

Curculio.

Mig er overdraget

At sive ham dette Brev.

Lycon.

Hvem er da Du?

Curculio.

Jeg, hans Frigivne, som man kalder Raps.

Lycon.

Hans Tjener, Monsieur Raps! men hvorfor Raps?

Curculio.

Fordi jeg rapsler Klæder, naar jeg falder
I Søvn af Fuldstaab. Derfor kalder man mig Raps.

Lycon.

See Du Dig andensteds om Gjestevenskab,
Hos mig der intet er at gjøre for Hr. Raps,
Men den, Du spørger om, er jeg.

Curculio.

Saa Du

Er Bereleren Lycon?

Lycon..

Det er mig.

Curculio.

Therapontigonus Dig lader flittig hilse
Og give dette Brev.

Lycon.

Mig?

Curculio.

Ja, der! tag det,

See Seglet! kjænder Du det?

Lycon.

O, hvad andet!

En Skjoldmand fløver med sit Sværd en Elephant.

Cur.

Curculio..

Hvad der staaer, lader han Dig bede strax
At gjøre, hvis Du vil hans Gunst.

Lycon.

Sig hid da,

At jeg kan see, hvad han har skrevet.

Curculio.

Der!

Paa Stedet, naar jeg faaer, hvad jeg begjærer.

Lycon.

"Sin Gjaestven Lycon udi Epidamnus,
Therapontigonus Platagidorus Krigsmand
Saa flittig hilser.

Curculio.

Han er min! han bider paa.

Lycon.

"Jeg beder Dig, at Overbringeren
Af dette Brev maa overgives Pigen,
Jeg kjøbte der, da Du var Lolk og Vidne,
Med Guld og Klæder; Du Aftalen veed,
At Rufferen faaer Penge, denne Pigen."
Hvor er han selv? hvi kommer han ej?

Curculio.

Det skal

Jeg sige Dig: for fire Dage siden
Kom vi fra Indien til Carien.
Der vil han lade en massiv Guldstøtte
Forkærdige af purt philippisk Guld
Svo Fod, sin Heltedaaed til Hædersminde.

Lycon.

Hvorfor?

Curculio.

Thi Perser, Paphlagoner, Syrer,
Synoper, Carer, Creter og Araber,
Og Lycia, og Rhodias, Edelandet,
Og Driffelandet, Centauromachiet,
Og Cenbrystclassien, og Libyen,
Og hele den conterebronske Kyst,
Den halve Deel af Jordens Nationer
Han ene undertvang i tyve Dage.

Lycon.

Stamfærd?

Curculio.

Hvi undres Du?

Lycon.

For om de vare

Judspærret i et Buur, som Hanekyllinger,
Han i et heelt Aar ikke kom dem rundt —
Jeg seer, Du er fra ham, som Du gjør Blæst.

Curculio.

Wil Du, skal jeg fortælle meer!

Lycon.

Nej, Tak!

Nu bringer han ham til Rufferen, hvor han faaer Pi-
gen. Men neppe er det vel overstaaet, før Krigsman-
den kommer.

Therapontigonus. Lycon.

Therapontigonus.

Ej kommer jeg her middelmaadig vred,

Men

Men vred, som naar jeg ødelægger Stæder,
Og kommer Du ej snart med mine tredve Miner,
Som jeg har nedlagt hos Dig, kom med Livet.

Lycon.

Ej giver jeg Dig nu en liden Skam og Last,
Men den jeg giver dem, jeg intet skylder;
Gjør mig Dig ikke tyf, og tro, jeg giver Kjøb,
Ej skal Du tvinge mig, at give nok engang,
Hvad jeg har givet Dig; det gjør jeg heller aldrig.

Therapontigonus.

Det troede jeg, da jeg betroede Dig,
Du intet gav igjen.

Lycon.

Hvi kræver Du mig da?

Therapontigonus.

For jeg vil vide, hvem Du gav det til.

Lycon.

Til din eensjæde Frigivne, Naps
Var, sagde han, hans Navn, jeg gav det til,
Som bragte mig det Brev med Seglet for.

Therapontigonus.

Hvad Brev, hvad for eensjæde Frigivne,
Hvad Naps er det, Du drømmer om! Frigivne
Har jeg slet ingen af.

Lycon.

Da gjør Du flögere

End somme Dine Lige, for de har
Frigivne, og forlade dem.

Therapontigonus.

Men Du!

Hvad har Du gjort?

Ly:

Lycon.

Hvad Du mig overdrog
Jeg gjorde Dig til Ære, at jeg ej
Foragtede det Bud, der bragde mig Dit Segl.

Therapontigonus.

Du var et Erkefø, som troede Brevet.

Lycon.

Hvi skulde jeg ej troe, hvad offentlige
Og hvad private Ting bestyres ved.
Jeg gaaer. Du er betalt! lev vel, Hr. Krigsmand!

Therapontigonus.

Hvordan! lev vel?

Lycon.

Nu saa lev ilde, naar Du vil,
Din Levetid.

Therapontigonus.

Hvad gjør jeg nu, hvad nytter
Alt jeg har nødt Monarker mig at lyde,
Naar den Hjemføding mig i Dag beleer.

Nu har Krigsmanden en lignende Scene med Rufferen Cappador, hvem han ligeledes kræver og truer, og som ligeledes giver til Svar, han ikke skylder ham andet end en Ufærd. Midlertid har Planesium faaet Dje paa Therapontigoni Ring, som Curculio har, og gjenkjendt den, for at have hørt hendes Fader til; i det samme kommer Krigsmanden til, og vil have sat paa Curculio for det ham spillede Puds; og nu opdages det ved denne Ring, at Planesium er Therapontigoni Søster, som i sin Barn- dom er bortkommet fra sine; hun bliver Phædromi-Kone, og Sjeur Cappador maa efter en forhen indgaaet For- plig-

pligtelse at betale Kjøbesummen tilbage, hvis hun skulde findes og bevises at være en fribaaren Pige, rykke ud med Pengene.

Med at sammenligne disse tvende Udtog af Plautus med det holbergste Stykke, vil man udentviol erkjænde, at, ligesom Holberg i sin 195 Epistel har Ret i at sige, at han i dette Stykke har betjent sig af Pseudolus, saaledes har og den dramatiske Journal ikke uden Føje erindret, at det har en Deel af Intriguen tilfælles med Curculio; ligesom man og i disse tvende Udtog vil gjenfinde flere Ideer, Bendinger og Udtryk, som Holberg viselig har gjemt til passeligere Lejligheder; men tillige vil man og udentviol her finde ny Anledning, at sande nysnævnte Journals Udsagn, at Holberg, naar han altermest laaner af Andre, viser sig en fuldkommen original Skribent; og at saaledes at nytte og localisere de Gamle, med Rette kan kaldes at spænde Ulyssis Bue, hvortil ingen er istand uden han selv.

At det i øvrigt i ovenstaaende mere har været om comist Trostak mod Plauti Aand, end philologisk mod hans Bogstav, og at Undertegnede ingenlunde gjør Paastand paa at have opfyldt alle Critikens Fordringer til en Oversættelse af Plautus, men blot at sætte sine Landsmænd istand til at bedømme, hvad Holberg omtrent kan fylde Romeren, troer han det ikke ufornodent at tilføje.

R. R.

Om Kilderne til Hereri eller blind Alarm.

Til dette Stykkes i tredie Bind S. 470 nævnede Kilder bør man uden tvivl endnu lægge Scarrons Roman comique, som Holberg flere Steder i sine Skrifter med Berømmelse omtaler, og hvorfra han har taget et andet af sine Stykker fra samme Tidspunkt — de Usynlige — Meget af Skuespillernes indbyrdes og udvortes Forhold, synes sikkerlig at være hentet derfra, ligesom og maaskee af den kan godtgjøres, at Hendrik ikke, som han i denne Udgave kaldes, var egentlig Skuespiller, men Leanders Tjener, der imidlertid, ligesom Destins Tjener i Scarrons Roman, spillede med, formodentlig de lavere comiske Roller, ved hvilke en urimelig Fordom længe har hæftet en særdeles Vanære, hvorpaa man i Theaterannalerne finder mange latterlige Exempler. I Henseende til den Doctormaschine, som ovennævnte Sted siges at være taget af det italienske Theater, IV Bind, Stykket la fille de bon sens, vil det maaskee ikke være Læseren ubehageligt her at finde nærmere Forklaring. Det er da Doctor Balardos ophængte Doctorklappe, som Arlequin

lequin først er frøbet i for at skjule sig, og stikker Hovedet oven ud af, for at tale med Colombine, siden spiller Doctoren i, for at bortkøse Mezzetin og Pasquariel; men omsider skjuler sig selv i af Frygt for Doctoren, som kommer til; nu jager Doctoren Colombine ud; Harlequin sukker; Doctoren og Pierrot tale sammen om et lidet Træ, de vil have i Jorden; Harlequin troer det er ham, der skal i Jorden, og giver sig paa ny. Doctoren som ingen seer, og som hører disse Klage lyd, troer det er Spøgelse; nu giver Harlequin sig til at slaae Jld for end mere at køse dem. I sin Angest troer nu Pierrot i Doctorkappen at see sin Herre nok engang, og bliver gruellig forstræffet. Nu tænder Harlequin tre Lys, og sætter det ene i Munden, de to andre for Pi-nene; Pierrot bliver endnu mere forærdet, og faaer endelig den bange Doctor til at vende sig til den Side. Nu see de den hele Doctor staae som i Jld, Harlequin skyder den op og ned, og Doctoren og Pierrot løbe forstræffede bort.

Det er ikke at nægte, at Holberg, som formodentlig har seet denne Maschines Effekt, og kjændte sit Publicum, hvor den sikkerlig, ligesaavel som i Listed, gav fire Loger, paa en meget snild Maade har faaet den indbragt ved en saadan Bande omstrygende Comedianter.

Om ikke i øvrigt den bekjændte Anecdote om Madem. Scudery, der i et Bertshuus raadslog med sin Broder om Catastrophen i en Tragedie, de havde i Arbejdr,
enten

enten Kongen skulde røddes af Vejen med Gift, eller voldelig dræbes, og der blev angivet af Verten, som Personer, der stod Kongen af Frankrig efter Livet, har givet Holberg en Grundspire til dette Stykkes Hovedidee, lader sig ikke lettelig afgjøre; men efter den store Gave Holberg besad, allevegne at øjne, hvad der kunde være ham til Brug, og til Tid og Sted at føre sig det til Nytte, vilde det i det mindste ikke være usandsynligt, om saa var.

R. R.

Den

Den pantsatte Bondedrengs Kilder.

• Af

Bidermanni Utopia V Bog 45-51 Cap.

45. **M**idlertid gav en anden Gæstgæst af samme Gaard-
bej, ved Navn Cosmus, ikke mindre Prøver paa sit
Genie.

46. Da han havde bevaret nogle Levninger af en stor
Arvs Udeltagelse, fik han sig en Vogn med fire Heste,
skaffede sig et stort Følge af Svidskubere, og gik paa
samme Fangst, tryk ved sin Forvovenhed, og sin Ring-
agt for Livet. Thi eftersom han fandt enhver af sine
Staldbrødre udmærket ved Driftighed eller Genie, for-
bandt han sig dem ved idelige Lærdomme. To tog han
til sine Drabanter, to til sine Kammertjenere, Andre
satte han hver over sit, og tog dem med sig til en meget
rig Bye. De kjendte endnu ikke dette Bedrageries hele
Omfang, og ventede, hvorledes deres Ansører vilde gribe
Sagen an. Men han havde længe udfundet, hvad han
vilde gjøre, og tog ikke engang i Betænkning at benytte
sig af Religionen, naar han kun kunde bane sig Vej til
Stjelm-

Stjelmstykker. Thi han fik sig anskaffet nogle Klæder, han kunde udsmykke den foregionne Prælat med, og gjorde nu følgende Puds.

47. Hele Rejsen igjennem gav han Agt, om han kunde faae Nje paa en Bondeknold, der var en sand Molsboe. Han fandt en saadan ved Plougen paa en Mark; tyk og tykhovedet af Udseende, glindsende feed, og omtrent fuldvoren. Der var øde omkring, og megen Forhaabning til at gjøre et Forsøg. Han lod Ake hie, sprang selv af Vognen, og hen at tale med Peer Nielsen, (saa hedde Staffelen) han udspørger ham frit om mange Ting, og udloffer ham, og da han nu kjændte Menneskets Eenfoldighed, sagde han, han ynkedes over hans Kaar, at han maatte slide og slæbe sig ihjel, og leve sin bedste Tid i Skoven, som et Umælende. Han skulde ombytte denne dorste Trældom med en god Tjeneste. Peer Nielsen begyndte nu at give sig, og kløe sig i Hovedet, som en Løsse, saa Cosmus let saae, han fattedes ikke Lyst, naar En bare gav ham Anviisning. Han tilbyder ham da sin Hjælp, og raader ham at skynde sig, og tage Flugten med ham, da ingen saae det; Dumrianen var heller ikke utilbøjelig, og sagde, han tog gjerne med, naar han vilde love ham bedre, end han havde. Denne lovede da Knæsen efter Pnske, Guld og grønne Skove, dovne Dage, Vin i Strømme, og meget andet, hvorved han fik Løssen til at lade Plougen staae, gaae i Vognen til ham, og love, at gjøre Alt, hvad han vilde have. Da han derfor troede, det var Tid, snakkede han lettelig den lettroende Løsse Noget for, og fik ham til, at lade sig kronrage, og iføre en geistlig Dragt, saa han

iste:

i Steden for en Drendriver saae ud som en Prælat. Nu blev han i Ære hos dem Alle; alle Domestikerne adlød hans Bink, og gjorde et utroligt Væsen af ham. Men at denne usøvede Comediant ikke skulde fordærve Comedien, naat han engang maatte snakke, oplærte de ham saaledes: han skulde see til at snakke saa lidt som muligt, og heller svare med Nif end med Ord; saa plejede de Fornemme at gjøre. Men det maatte han fremfor Alt huske paa, at hvad Andre spurgte ham om, skulde han altid henvise dem til Cosmus, hans Hovmester; det skulde de hente Svar, der Penge, og der Alt. Denne anseelige Højhed behagede Knøsen ret vel, især da han mærkede, at han fik daglige Prøver paa, det ikke var tomt Bram. Thi enten han var tørstig, var der Overflod af reen Wiin, eller han var sulten, var der Episevare i Overflodighed.

48. Nu troede ogsaa Cosmus, han tilstrækkelig kjendte hans Taabelighed, fortsatte altsaa sin Rejse, og sendte en i Forvejen til Hest, at leje dem ind i det prægtigste Auberge. Han sagde, at der kom en Prælat fra et anseeligt Kloster, digtede et passende Navn, og bragde Altting overalt i megen Forventning. Bag efter kom Ryttene, Vognen med fire Heste, og Domestikerne. Da han stod af ved Porten af Auberges, blev der gjort al mulig Højtid af ham; hans Følge kappedes at gjøre ham Opvartning, og fik denne forklædte Skifting ind i et Gemak; der blev sat to Drabanter ved Dørrene, som til Vagt; men egenlig at han intet skulde sige eller gjøre uden Hovmesterens Vidende. Derpaa blev det foreskrevet Verten, hvad Lækkerheder af Kjøkken og Kjelder, han

han havde at levere til Herkabsstaffelet, og hvad han siden skulde lave til Kammerbordet; ingen af Stederne maatte han spare enten Umage eller Bekostning. Kort sagt, han skulde blot idelig tænke paa, hvad Gæst han havde, saa vilde han nok gjøre sit. Verten fik strax alle sine Lækkerheder paa Ilden og Tafflet; anrettede Blodbad paa Blodbad i sin Hønsesgaard, og gjorde trods alle Overdaadighedsforordninger en mere end kongelig Beværtning. De ødiede Alt paa den Ene; nogle skar kunstig for, andre vartede net op ved Bordet, andre skjænkede Wiin for ham i Overflod, og hver kappedes at gjøre sit. Peer Nielsen forsømte sig heller ikke, men sørgede for sin Mave, og tog dygtig til sig af Alt, beundrede sin Lyksalighed og lod haant om sin fordums Liggerstand. Under dette Spil gik to Dage hen, hvor Gilde, og Gævn, og nyt Gæstebud afløste hinanden.

49. Cosmus sendte Spiouer ud over hele Markedet, og udsponerede strax, hvor han skulde gjøre Jagt paa enhver Ting. Han gaaer med tre Læsejer i Følge til en Kjøbmand, og udsøger en stor Mængde kostbar Guld- og Sølvbrocade, som, han sagde, hans Prælat vilde have; han kjøber Alt, og beder blot, de vil lægge det tilside, at han kan afhente det næste Dag. Saaledes bedrager han een efter en anden, og hvor han seer noget kostbart, kjøber han det strax, og bestemmer, hvad Dag det skal hentes af. Men for nu reent at bortrydde al Mistanke, var han saa dumdriftig, Dagen før sin Bortrejse at invitere adskillige af de fornemste Standspersoner til et overmaade glimrende og prægtigt Gæstebud. Paa det nu at Comedien ikke skulde røbes ved den forklædte Person

sons Uvidenhed, advarede han enhver for sig, at de skulde vogte dem for at tale meget med det uforstandige Menneske; det var en Klodrian, som der ikke var andet ved end hans Rigdomme; han var født paa Landet, og var ligesom en Blot klædt i Prælat-Kaaben, og bevarede sin Byrds Sæder endog i at værnes ved sit store Navn; det vilde de selv blive vaer, saasnart de saae ham. Han tilføjede dertil endnu mere, hvad han behagede. De troede alting, og saaledes næste Dag efter Indbydelsen gaae til Taffels, og undres ved dette lække og fyrstelige Bord over saadan en Døsmer; og de havde hverken kunde begrebet det graadige Fæes Slugenhed, eller denne tauske Gjæsts sørgelige Maaløshed, hvis Cosmus ikke havde varet dem ad. Dog gjorde de alt imellem et Spørgsmaal, og i dybeste Yrbødighed for Ekistingen, snakkede de et Par beskedne Ord med ham. Det eneste Kloge, han sagde, var, at han vilste Alting hen til sin Hovmester. Cosmus tager bestandig Ordet, og blander Mjæne paa dem med flygtige Usandheder; og ingen var saa snedig, at jo dennes Snedighed forblindede ham. Han svarte paa alle deres Spørgsmaal, han fik Gjæsterne fra Terten, og trak rus med enhver, hvorhen han vilde; han drog de fleste ved sin særdeles Artighed til sig, og talte, naar det behøvedes, ikke ilde om de Gamles Historier; saa de andre sagde, at det i det mindste var klogt af den bondeagtige Prælat, at han havde taget saa artig og forstandig en Mand til sin Hovmester, der baade forstod at besmykke sin Herres Laushed, og dække hans Opsørsel, og rette hans Dumheder. Da de nu i Overflod havde stillet deres Hunger, gik det for Al-

vor

vor læs paa Wiinkjeldereren; nogle drak store Eølöpottes-pokaler ud som Glas, andre drak Stob, som Halöpottes, mange tørstede efter hele Halvankere og Heelankere, og skullede Champagne i dem, som Vand. Hertil ranede den foregionne Prælat forfode af de kostbareste Lækkereheder, og med ukyndig Haand snart greb hele Gjørvinger Mandler, snart ødelagde Dyrger af Rosiner og Bjerge af Sukker i Skfuldviis; fort sagt, han teede sig, som han var af den unge Hr. Grises Slægt, en Descendant af den gamle Hr. Gryntebagdsør. I dette Drikkerie var den eneste Cosmus beundringsværdig ædruelig, og enten drak let ikke Wiin, eller dæmpede den først saadan med Vand, at hele dens Fyr var borte; herudover var han og, da de øvrige vare drufne, ene ved sin Samling, og havde sit Hoved fuldkommen til sin Tjeneste.

50. Nu var Kloffen tre om Eftermiddagen. Da nu Gjæstebuddet var til Ende, paalagde Cosmus sine Kammerater, at de skulde holde Heste og Vogne tilrede ved Bagporten, og alle vente paa hans Wink. Tillige sendte han een eet Steds, en anden et andet, og lod allevegne fra bringe hjem, hvad han havde indkjøbt igaar. Alt hvad kostbart der nogensteds var enten Brocade, eller Silketøj, eller andet dyrt og fint Tøj, det strømmede did fra alle Bode. Kræmmerne kom bag efter, og mødte, som de vare tilfagte. Cosmus kom alle imøde, efter: saae de nyskjøbte Vare, og lod dem bringe ind i sit Kammer. Derpaa opgjorde han Regningen, og skrev op, hvad enhver havde tilgode. Det var en stor Sum Penge, men han stilte sig an, som det var for ham, som han skyldte en Halvskilling bort. "Jeg skal strax," sagde han,

han, "afgjøre alle disse Regninger; J kan selv sige, om J vil have Sølv eller Guld." Nogle vilde hellere have Guld, andre Phtlipdalere; han sagde, han vilde søje begge. Nu gaaer han med blottet Hoved paa Tærne til sin Herres Sovegemak, og lytter til Døren; derpaa seer han til Creditorerne, og siger, han skulde strax komme ud med Pengene. Han gaaer nu ind, og snakker, jeg veed ikke hvad, med Klodsen, kommer strax ud igjen, og med sagte Skridt, og dæmpet Holdfæn advaerer dem ikke at forstyrre Herren i sin Søvn. "Eh! han har — sagde han — spilst og drukket godt, og er faldet i en dyb Søvn, og jeg kan ikke komme til Pengene uden hans Vidende; men han vidste, Herren snart vilde faae Musen udsovet. De skulde da, efterfom de sandt bedst, enten staae dem der til No et Par Timers Tid, eller komme igjen om et Par Timer. Fæet havde den Skik, at, om han var aldrig saa beskjenket, gjemte han Nøglen til Kassen." Bedrageren sagde dette saa bestemt, at alle troede det. De bleve da enige om, at gaae og komme igjen om tre Timer. Neppe havde de Foden ude af Huset før Cosmus skyndte sig, og fik hele deres Kjøbmandskab pakket paa Heste og Vogne. Nu begyndte det hele Følge at forsvinde een efter en anden, og listede sig ud af Bagporten. Og det mærkede hverken Verten det mindste til, heller ikke var Lossen bange for Noget, men beundrede endnu sin Lyksalighed.

51. Midlertid gif det mod Aftenen, og alle Kræmmerne mødte til bestemt Tid. De høre dem om; det var ingensteds nogen af Folkene; de vente, det hjælper intet; de nærme dem i Hobetal til Sovegemakket, og

høste, og rømme dem, for at faae Prælaten op af Sø-
 ne; alting var dødt. Endelig begynde de med frygtsom
 Haand at pikke paa Døren; nogle faa traadte ind til den
 udfædte Klods, og saae Slughalsen snorke imellem Glas
 og Pokaler; midlertid gjorde de mange Complimenter
 for Fyldebøtten, bad underdanigst om Forladelse, og
 sagde, hvad de kom for; men han, som en ægte Pope-
 goje, svarte det ene Ord, han havde lært: de skulde gaae
 og spørge hans Hovmester. De gik saa, gaae ud, og
 spørge igjen om Hovmesteren og Folkene; Verten, der
 nu ogsaa blev bange for sin Part, løb til Stalden, og
 da der hverken var Heste eller Vogne at finde, slog han
 et skræffeligt Bræl op. De bryde Cosmi Værelse op; der
 var ingen Cosmus at finde, og ingen Efterladenskaber
 efter Savtyvene; Rub og Stub var borte, og viste nok-
 som, at de vare rømte. Nu satte de al Respect tilside,
 og da de saae Faren for Døren styrtede de omkaps ind
 i Gemakket, og forlangte Betaling for alle de Ting af
 den stakkels Tøsse. Han blev ved sin Formular, og,
 som han altid plejede at slaae fra sig med, viste dem alle
 til Hovmesteren. "Men han" sagde de, "er rendt sin Vej,
 og har taget alle Domestikerne med, Heste, Vogne, og
 alle de mangfoldige Vare, der ere kjøbt paa Deres
 Navn, er ingensteds at see; de har kun efterladt en
 uhyre Gjæld. Manden her har 3000 tilgode; han ligesaa-
 meget, andre har 6000. Men da Domestikerne ere
 rømte, er det dog en Lykke for os, at De ikke har væ-
 ret ligesaa uredelig. Det var ude med os alle, havde
 vi ikke fundet Dem." Men Tøssen, skjøndt han var et
 overmaade dumt Fæ, tvivlede nu ikke mere paa, at Cos-
 mus

mus jo havde havt ham til Nar, og at alle de frømtede Opvartninger blot havde havt til Hensigt, at han skulde blive tilbage, som Gidsel for Tyveriet, og i Galgen opfylde sin Caution; og at de ikke havde søgt en Prælat, men et Pant, der skulde bøde med Halsen for den gjorte Skade. Han gav sig derfor ynkelig til at græde, begyndte at kaste sin Maskeradedragt fra sig, og rive sig ynkelig i det kronragede Hoved, og aabenlyst vise enhver, hvem han var, og hvorledes han havde paataget sig den Rolle; men at han sikkerlig var uskyldig, og skammelig narret til, at afstæge sin egen Person, og udgive sig for en Prælat. De skulde derfor skaane en stakkels Bonde, og ikke lade ham, der var udenfor Tyveriet, bære Straffen. Herhos opfyldte han alt med Skrig og Jammerklager. Men de forbausede Creditorer, som saae, hvad Tab de havde lidt, skjændte og skjældte, og vilde have den Bedrager kastet i Fængsel. To Dage derpaa lode Dommerne ham, uden at bryde sig det ringeste om hans Klager, hænge i en Galge, med den Overskrift:

Ved Strikken leed

Den, som ved Rånker freed.

R. R.

Om det lykkelige Skibbruds Kilder.

For at lære at kjende den Tids Originaler til Magister Rosfleng, den Slægt, der i vore Tider sikkerlig ikke saa ganske er uddød, kunne vi neppe finde noget mere slydestgjørende, end Lurdorphs Beskrivelse, i hans Noter til Reenberg, af en af denne Slægts Formænd, den berygtede Dorus, eller med sit rette Navn Claus Bang, en affat Præst, der havde, siger Sotterup, i sin Tid, saavel som flere Verskræmmere, Vers fal i alle Lejligheder. "Enhver veed, føjer Lurdorph til, at den Kunst at drive Tiggeri i bunden Stiil, som en anden borgerlig Næring, er endnu ikke fortabt hos os, og bliver det formodenlig ikke heller, saalænge den bringer saameget ind, at Folk kan gifte sig derpaa, og deres Børn oplæres i Faderens Haandværk. Udskillige af Dori Begravellesvers for 1678 til 1682, som ved en Slumpelykke ere faldne os i Hænderne, viise, at han, for ej at udrymme sin poetiske Aare, der ellers umulig kunde ndholde, har berjent sig af et og det samme Vers ved mere end een Lejlighed, ja ofte uden Undseelse fortæ-

ter hverandre allene med nogen liden Forandring efter Omstændighederne. Materien af Bersene var den Af-dødes Liv og Levnet, dens Fødselsdag, og at den var døbt (hvilken Omstændighed han aldrig forbigit) dens Opdragelse, Bestilling, Giftermaal, Børn, og Dødsdag. Saaledes hedder det om Fru Anna Bartholin, Enke af Dr. Jacob Mathiesen, Biskop i Aarhus Stift, som døde den 22 Febr. 1682:

Hun var til Verden fød af Bartholini Lænder (1619 d. 13 Juli) Doctors Theologi, som ald Europa kjænder.

Dg strax ved Daaben blev en Qvist i Støtten trokt,
Derpaa af Ungdom er opfød udi Gudsfrøgt.

Derimod over Ellen sal. Nielsens, Stadskjæmner i Kjøbenhavn, som døde den 15 April s. A., klinger det saaledes:

Hun var til Verden fød af Rasmus Nielsens Lænder,
Fornemme Handelsmand, hvis Navn al Holbet kjænder,
Dg Dorthe Jensis Varn, hun hendes Moder var,
Som sexten hundred fju til Verden hende bar. (1607 Dec. 5.)
Da blev Forældrene opfyldt med Hjertens latter,
Da de velsignede var med Ellen, deres Datter,
Som strax ved Daaben blev en Qvist i Støtten trokt,
Derpaa i otte Aar opdraget i Gudsfrøgt.

Ustridig gjenkjænde vi i denne Beskrivelse den samme Rosffengslægt, som Gotfred i 2 Acts 1 Scene skildrer os: "der i Aar igjen oplaae de Vers, de gjorde i Fjor, o. s. v." Om imidlertid selve Dorns, hvis Minde ydermere Keenberg og Sorterup have bevaret, var Holbergs egentlige Original, eller om han — hvad ikke synes usandsynligt — har havt nogen Samtidig for Pje, lader sig nuom-

nuomstunder ikke lettelig afgjøre, saalidet som, om hans andensteds anførte 416de Epistel, hvori han beretter Magister Rosifengii Død, og gientager en heel Deel af sine Sarcasmer mod Leiligheds-Poeteriet, er en Fiction, eller frembragt ved nogen virkelig Anledning. At denne Slagt i sine oprindelige Former har vedvaret indtil vore Dage, og at dens sidste Stamholder med Føje kan siges at have været den ligeledes affatte Præst Mag. Kaaslynd, der ved een Linie i Ewalds Autobiographie, hvor han nævnes som Klopstocks Antipode, har faaet en Udsædelighed, hans utallige Leiligheds-Vers ikke vilde have tilvejebragt ham, er andensteds sagt.

De i denne Tome foran aftrykte — i de senere Udgaver udeladte — Scener og Tirader af Bægelsindede og Barselstuen, hvor Holberg deels ironisk har ladet sine Skuespil angribe, deels med Barme forsvare, kunne med Føje anføres, som Forløberne for nærværende Stykke, hvor Holberg med megen Kunst har henlagt saavel Anklagerne mod sig som sit Forsvar, deels i Scenen mellem Gotfred og Hendrik i anden Act, deels i den næstfølgende mellem Hendrik og hans Herre Philemon, deels og fornemmelig i Processen i femte Act, hvor den politiske Kandestøber — som her er gjort til en Skærsliber, men, at man dog ikke fulde oversee Hensigten, i Scenen mellem Gotfred og Hendrik er bleven modsat et Tredigt over Kandestøberlauget — Jean de France, den Bægelsindede, Pedanten, Fattigdom og Hovmod, Jacob von Lybo, alle drøstes og forsvares. Endnu bør tilføjes, at Scenen mellem de svadsige Søstre, eller de saatalde Sangklokker, er taget af Bourfaulds le mercure

Galant, eller la Comedie sans titre (siden efterlignet af Schröder i die Heirath durchs Wochenblatt, og den første Idee til det danske Efterstykke Solen), hvor tvende Søstre komme til Udgiveren af le Mercure Galant, og drøbe ham med Snak for, at han skal afgjøre, hvo af dem, der taler mindst.

Stykkets sande Knude, hvor Rossiengius ved den forrige Efterretning om det Vanheld, der har forarmet hans formeente Svigerforældre, røber sin egennyttige Character, og derved gaaer Glip af sin Brud, er taget af Molières femmes savantes, hvor Farbroderen Ariste ved et lignende Puds river Masken af Pedanten Trissotin, der ligeledes har tilsmigret sig Moderens Gunst, for at tilvende sig Datterens Formue. Kun er baade Bedraget hos Holberg passeligere tildeelt Hendrik, hvor det tillige ved den hollandske Matrosrolle, han har at spille, faaer ny comisk Styrke; ogsaa falder Oplosningen meget naturligere, da Hendrik ved eet Ord veed at vende det saaledes, at det seer ud som en blot Feiltagelse af Matrosen, og Bedrageren, som selv har blottet sig, staaer aldeles bestræmmet; og fortjener dette Denouement, som et Mesterstykke af comisk Kunst, at studeres i Sammenligning med Molières. Er det sandt, som en Calhava paastaer, at ingen af Molières Denouements kan sættes ved Siden af dette, da er det ligeledes vist, at Holbergs endnu vilde fortjene at sættes langt deraf, hvis han for det første ikke havde hentet sit hos Molière, og dernæst knyttet en ny Knude lige ovenpaa den løste.

K. K.

Om

Om Rasmus Montanus og dens Kilde.

Det er allerede i Noticen efter selve Stykket anmærket, at Holberg har fundet Grundspiren til dette Stykke i det bekjendte aristophanske Lystspil Skyerne, hvor under Navnet Sokrates de atheniensiske Sophister skildres og revses. Vi ville kortelig hidsette Indholden heraf, saavidt samme vedkommer det holbergste Lystspil.

Strepsiades, en Athenienser, der ved sin Søn Phidippides Pdselhed, og især ved hans Hestepassion, er kommen i dyb Gjeld, og ikke kan sove af Uengstelse for den nærforestaaende Betalingstermin, beslutter at sende sin Søn til Sophisten Sokrates, der at lære den Talekunst, hvorved han kan affpise Creditorerne med Snaal, uden at give dem en Skilling; men da Phidippides intet vil have med de blegnæsede forsultne Fodkarle at gjøre, beslutter Strepsiades selv at gaae i denne Skole; han banker da paa, og modtages af en af Sokratis Discipler, som strax indvier ham i adskillige af Skolens Mysterier, saasom hoormange Loppesod en Leppe sprang, o. m. dl. Strepsiades faaer nu end mere Lyst at initieres hert, og bliver nu viist nogle, der næsegrus studere Geometrien,
andre,

andre, der med Næsen i Vejret dyrke Astronomien; og bliver nu fremstilt for Sokrates selv, hvem han foredrager sit Ervende; Sokrates lærer ham nu at tilbede Skyerne, som de eneste Gudinder; ligesom Tungen og Chaos ere de eneste Guder; Strepsiades er ikke uvillig til at antage denne Lære, især da Skycrne love ham, at overvinde alle sine Modstandere for Retten. Sokrates foretager nu en Prøvelse med ham, og i Slutningen af denne er det, Strepsiades kommer med det andensteds af Solberg nyttede Forslag, at faae Maanen bort af Himlen, for at blive sin Terminsdag quit. Da imidlertid denne Prøvelse ikke er faldet ud til Strepsiades Fordeel raader Choret ham at sende sin Søn i Skole i sit Sted. Denne kommer heldigen til; Strepsiades gjør Bind for ham med sin nye Visdom, og faaer ham endelig til at gaae i Lære hos Sokrates, anbefalende ham at lægge sig efter at kunde sige imod i Alt, hvad Ret er.

I følgende Act bringer Strepsiades Sokrates en Sæt Meel til Foræring, og erklynder sig om sin Søns Fremgang. Sokrates giver Sønnen et meget fyldestgjørende Vidnesbyrd, og Strepsiades jubler over sit Held. Phidippides kommer til, og viser sig som en mundstærk Sophist. Strepsiades brøder paa ny ud i Jubel; men forstyrres i sin Glæde af sine tvende Creditorer, som han midlertid begge haantlig afviser med Enak.

Men i næste Act vender Bladet sig. Strepsiades aabner Acten med at raabe om Hjælp mod sin Søn, der slaer ham. Phidippides ikke allene tilstaaer det, men gjør sig til af, at kunde bevise, at en Søn har Ret til at slaae sin Fader. Dette godtgjør han da først af, at

hans

hans Fader har slaet ham som Børn; og da Faderen paaستاer, det Stede af Kjærlighed, svarer han, at han altsaa bør vise sin Fader lige Gjentjærlighed; og skulde Faderen beraabe sig paa, at man efter Loven ikke skal slaae uden Børn, maa han erindre, at efter det almindelige Sagn gamle Folk blive anden Gang Børn; overalt er det billigere, at Oldinge græde end Ynglinge, da det er dem mindre tilladt at forsee sig. Strepfiades indvender vel, at ingen Lov forbinder Forældrene til at taale det; men Phidippides giver til Gjensvar, at dersom der er en Lov, der tillader Forældrene at slaae deres Børn, kan han ogsaa indføre en Lov for, at Børn igjen kunne slaae deres Forældre, som han og henviser Strepfiades til Haner og andre Dyr, der bære dem ligeledes ad; og trøster ham omsider med, at han skal bevise, han ogsaa kan slaae sin Moder. Strepfiades klager nu sin Nød for Etychoret, men det siger ham, det er, hvad han har fortjent. Strepfiades vil nu i Fortvilelse sætte Ild paa Sokrates Huus, for at straffe ham og hans for deres Ugudelighed.

Atter her have vi Gøje at beundre Holberg, der ikke blot vidste her at opdage det enkelte Sædkorn, hvoraf han kunde fremlokke saa skøn en Væxt, men der og saa ypperlig vidste at affondre alt det unyttige og uvedkommende derfra. At han, som fra sin undertrykte Oratio in laudem metaphysices, fra sin Peder Paars, og sit supprimerede academiske Program af, indtil sine sidste Skrifter, aldrig ophørte snart alvorlig og snart spøgsvis at bekrige den Klosterdialektik, som i de Dage var her i saamegen Anseelse, lettelig kunde falde paa den Liig-

hed,

hed, der var mellem denne nye Sputerkunst, (som han i sin Peder Paars kalder det) og det af Aristophanes spottede Sophisterie, synes ikke saa forunderligt, som den saa særdeles rigtige Tact, hvormed han har vidst at forandre og formilde Aristophanis anstødeligste Ugudeligheder til moersomme og ægte comiske Træk. Naar saaledes ethvert ikke aldeles udartet Hjerte oprøres over en Søn, som Phidippides, der virkelig slaaer sin Fader, er Montani Mundkaabhed, der blot til Prøve paa, at han kan bevise, hvad han vil, paatager sig at godtgjøre, det er tilladt, ikke større Brøde, end at den tilbørlig kan affrattes ved hans formeente Hverving, men og tilstrækkelig affones derved; og naar Socrates hos Aristophan er os modbydelig, i det han paa en ublu Maade vil kortspotte Statens Religion og gjøre Guderne til blotte Naturphænomener, som han endda deels paa den væmmeligste, deels paa den meest blasphemiske Maade fremstiller, og dog finder Tiltro; er derimod den selvfloge Rasmus Montanus os latterlig, naar han, i det han foredrager de imellem ikke ganske uoplyste Mennesker allermeest erkjændte Natursandheder, af den vankundige Overtro bliver anset for en Drømmer og en Spærmer, og endog har den Ydmygelse, at den eneste Gang, han staaer til Troende, er, da han binder dem en aabenbar Urimelighed paa Ermet. Med saa Ord, den, der vil trænge ind i den comiske Digtets inderste Løndomme, kan neppe dertil vælge sig nogen sikrere Ledfager, i det mindste neppe nogen, der vil føre ham videre, end Holberg.

B. B.

Om Pernilles korte Frøkenstand og dens
Kilder.

Saares Ildet har Undertegnede her at tilføje til, hvad bag selve Stykket (4 L. S. 302) er sagt. Dufresny's le faux instinct, som der siges at have givet Hovedideen dertil, da det var et Lustspil, udtrykkelig skrevet i den Hensigt, at skaffe, som Hendrik i tredje Acts første Scene udtrykker sig, en Reformation i den Sædvane, hvis Misbrug man heraf seer (at udsætte Børn til Opfostring) kunne danke Læsere nærmere blive fjændte med i det nydelige lille Stykke vor Frits eller Trættens, indrykket i Hr. Forsoms Nytaarsgave for 1805, og oversat af Hr. N. E. Bruun, efter Rosebue, som atter har laant det af Madets l'un ou l'autre, der igjen er en Forkortning af det ovennævnte Dufresny'ske Stykke. At det midlertid kun er den tørreste Deel af Fabelen, Holberg her kan

have

have taget, og vidst at forene med en anden Bending af det Denouement, han i lykkelige Skibbrud havde brugt, vil man selv deraf kunde see; om han ved samme Lejlighed, da han engang var ifærd med at besøge Dufrenoy's Theater, skulde have hentet Ideen til sin Mægh af en Mand, og sin Rasmus af en Kone, fra det gjenstridige Sindelag af samme Digter, kan man vel ikke med Visshed sige. Udseerligt er det derimod, og et Beviis, hvorledes Holberg vidste at nytte Alt, hvad ham forekom, at den ene af hans Gæstgæver Brenneisen, er opholdt efter en ostfrisisk Lærd, som han, i sin ad virum perillustrem epistola, fortæller at have skrevet en frisk Historie, der ansæes af Stænderne, som Ophav til alle de følgende Uroligheder.

R. K.

Om

Om Kilderne til de Usynlige.

I Scarrons comiske Roman i Tome 9 Capitel fortælles følgende — af Ragotin fortalte — Historie, dog, som Scarron tilføjer, ikke med Ragotins, men med Scarrons egne Ord.

Den usynlige Elskerindes Historie.

Don Carlos af Arragonien var en ung Adelsmand af det Huus, hvis Navn han bar. Han gjorde Underværter i de offentlige Skuespil, Vicekongen af Neapel gav til Philip den andens, tredies, fjerdes — jeg veed ikke hvilkens — Formæling. Dagen efter en Ringrenden, hvor han havde vundet Prisen, tillob Vicekongen Byens Damer at gaae igjennem Byen forklædte og maskerede paa fransk, for de fremmede Dameres Skyld, som disse Forlystelser havde draget til Byen. Den Dag klædte Don Carlos sig det bedste, han kunde, og — var i en Kirke med mangfoldige andre italienske og spanske Herrer — da tre maskerede Damer midt iblandt alle disse løsladte Elskovsguder, traadte hen til ham, hvoraf den ene sagde til ham følgende eller noget lignende: "Signor
Don

Don Carlos! her er en Dame i Byen, som De er meget forbunden; i alle Turneringer og Ringrenninger har hun ønsket Dem at vinde Prisen, som De ogsaa har." "Det, jeg finder fordelagtigst ved, hvad De der siger mig — sagde Don Carlos — er, at jeg hører det af Dem, der forekommer mig en Dame af Fortjeneste; og jeg tilstaaer Dem, at hvis jeg havde haabet, at nogen Dame havde erklæret sig for mig, havde jeg gjort mig mere Flid for at fortjene hendes Bifald." Den ubekjendte Dame sagde ham, at han intet havde forsømt af alt, hvad der kunde vise ham som et af de behændigste Mennesker i Verden; men at han havde ladet see ved sine Livreer af sort og hvidt, at han ikke var forelsket. "Jeg har aldrig ret vidst, hvad disse Farver betyde — sorte Don Carlos — men jeg veed, at det mindre er af Følesløshed, jeg ikke elsker, end af den Kundskab jeg har, at jeg ikke fortjener at være elsket." — Kort sagt — den maskerede Dame erklærede Don Carlos, at det var hende, der havde Lidenskab for ham. Han forlangte at see hende; hun sagde ham, at han var endnu ikke saavidt, at hun skulde søge Lideligheder dertil, og at, for at bevidne ham, hun ikke var bange for at være ene med ham, gav hun ham et Pant; ved disse Ord blottede hun for Spanieren den skønneste Haand af Verden, og bød ham en Ring, som han modtog, saa overrasket over Tildragelsen, at han nær glemte at hilse, da hun gik fra ham. — Carlos blev ligesaa slaaet af den usynlige Dame, som han havde seet hendes Ansigt; saa megen Magt har Forstand over dem, som selv have. Det varte vel 8 Dage, inden han hørte fra Damen igjen. En Aften, da han gik hjem tidligere end

sæd

sæbvanlig, blev han kaldet ved Navn fra et Værelse ved
 Jorden i et stort Huns. Han nærmede sig til Vinduet,
 som der var Gitterværk for, og kjendte paa Stemmen,
 at det var hans ushnlige Elsterinde, der sagde: "Kom
 nærmere, Don Carlos! jeg venter Dem her for at af-
 gjøre vor Tvist." "De er en Pralerfke! — sagde Don
 Carlos — De ubæfter mig uforstammet, og skjuler Dem
 otte Dage, for da at lade Dem see i et Gittervindue."
 "Vi skal sees nærmere, naar Tid er — svarte hun — det
 er ikke af Mangel paa Mod, jeg har udsat at møde med
 Dem; jeg har vilbet kjende Dem, før jeg lod mig see.
 De veed, at i anordnede Evetampe maa man strides med
 lige Vaaben; var Deres Hjerte ikke ligesaa frit som mit,
 vilbe De stride med Fordeel, og derfor har jeg vilbet er-
 fnyndige mig om Dem." "Og hvad har De erfaret?"
 sagde Don Carlos. "At vi ere hinanden nok!" svarte
 den ushnlige Dame. Don Carlos sagde hende, Tingene
 var ikke lige; "thi — tilføjede han — De seer mig, og
 veed hvem jeg er; jeg seer ikke Dem, og veed ikke, hvem
 De er. Hvad tænker De, jeg maa dømmes om den Om-
 sorg, De har for at skjule Dem? Man skjuler sig ikke
 gjerne, naar man har godt ifinde, og man kan lettelig
 bedrage den, der ikke er paa sin Post; men man bebra-
 ger ham ikke to Gange. Betjener De Dem af mig for
 at gjøre en anden skinsng, varer jeg Dem ad, at jeg er
 ikke skiltet dertil; og De bør ikke bruge mig uden til at
 elffe Dem?" "Har De nu kaldet forvovne Dømme nok?"
 sagde den Ushnlige. "De ere ikke uden Sandsyntighed!"
 svarte Don Carlos. "Vilb — sagde hun — at jeg er
 meget sandtru, at De skal finde mig saaledes i Alt, hvad
 vi

vi faae sammen, og jeg vil, De skal være ligesaa." "Det er billigt — sagde Don Carlos — men det er ogsaa billigt, at jeg seer Dem, og at jeg erfarer, hvem De er." "Det skal De snart faae at vide — sagde den Usynlige — haab imidlertid uden Utaalmobighed; derved kan De fortjene, hvad De fordrer af mig, som forsikkrer Dem (paa det Deres Galanterie ikke skal være uden Grund og uden Haab om Belønning) at jeg er Deres Lige af Stand, at jeg har Formue nok til at lade Dem leve med saamegen Glæde, som nogen Prinds i Landet; at jeg er ung, snarere smuk end hæsliq; og hvad Forstanden angaaer, da har De formegen til ikke at have mærket, om jeg har nogen eller ikke" Hun gik bort i det hun sagde dette; og Don Carlos blev staaende at gabe. — Anden Dagen indfandt han sig paa sin Post. Den Usynlige var allerede paa sin. Hun spurgte ham, om han ikke havde været i megen Forlegenhed over deres Samtale, og om det ikke var sandt, han havde omtvilet Alt, hvad hun sagde. Carlos, uden at svare paa hendes Spørgsmaal, bad hende sige, hvad Fare der var for hende ved ikke at vise sig, da Alt var lige paa begge Sider, og deres Kjærlighedshandel kun havde et Formaal, som hele Verden befalbt. "Faren er fuldkommen, som De i sin Tid skal erfare — sagde den Usynlige — lad Dem endnu engang nøje med, at jeg er sandbrø, og at jeg har været meget beskedden i den Beretning, jeg har givet Dem om mig selv." Don Carlos trangte ikke mere paa hende, de forelskedes endnu mere i hinanden end nogensinde, og skiltes ad med det Løfte, daglig at møde paa Stevnet. Dagen derpaa var der stort Bal hos Vicekongen. Don Carlos

Holbergs Skrifter. 6te Del. I i haa

haabede der at gjenkjende sin Usynlige, og søgte midlertid at erfare, hvem det Huus tilhørte, hvor man gav ham saa gunstigt Gehør. Han erfoer af Naboerne, at Huset tilhørte en gammel Dame, der levede meget eensomt, var Enke efter en spansk Officeer og havde hverken Datter eller Mand. Om Aftenen var Don Carlos hos Vicekongen, hvor der var en meget dejlig Forsamling. Han gav meget nøje Agt paa, hvo af alle Forsamlingens Damer der kunde være hans Ubekjendte. Han gav sig i Snak med dem, han kunde komme i Tale, og fandt ikke hvad han søgte. Endelig holdt han sig til en Marquise, der var ung og smuk, og der i Stemmeclangen havde noget efter den, han søgte; men tilsidst fandt han saaliden Overensstemmelse mellem hendes Forstand og hans Usynliges, at han fortrød, han i saa kort Tid havde gjort sine Ting saa godt hos hende, at han kunde troe, uden at smigre sig, de ikke stod ilde sammen. De dansede tit sammen og da Ballet var endt til liden Fyldestgjørelse for Don Carlos, skilte han sig fra sin Fange, der var ganske stolt af at have ene og i saa skjøn en Forsamling selskabet en Cavalier, der var misundt af alle Mandfolk, og agtet af alle Fruentimmer. Da han gik fra Ballet, skyndte han sig hjem at tage Vaaben, og derfra til det uheldige Gittervindue, som ikke var langt borte. Hans Dame, som alt var der, spurgte ham om Nyt fra Ballet, hvorvel hun selv havde været der. Han sagde hende reent ud, at han havde danset adskillige Gange med et meget smukt Fruentimmer, og talte med hende, saalange Ballet varede. Hun gjorde ham i denne Anledning adskillige Spørgsmaal, som noksom viste, hun var skinsog;

Don

Don Carlos gav hende paa sin Side at forstaae, at han havde nogen Skrupel over, at hun ikke havde været paa Ballet, og at det bragte ham til at tvivle om hendes Stand. Hun blev det vaer, og for at berolige ham, havde hun aldrig været saa indtagende, og viste ham al den Gunst, en Samtale fra et saadant Bindue tillod, saa hun endog lovede, hun snart vilde blive synlig. De skiltes nu; han meget i Tvivl, om han skulde troe hende, og hun lidt skyns over det smukke Fruentimmer, han havde snakket med hele Ballet igjennem. Næste Morgen, da Don Carlos var gaaet i Messen, bød han Bievand til to maskerede Damer, der kom did paa samme Tid, som han. Den bedstklædte af disse Damer sagde, at hun modtog ingen Høflighed af den, hun vilde have en Forklaring af. "Har De ikke formegen Hast — sagde Don Carlos — kan det skee stax." "Følg mig da til næste Capel!" sagde den ubekjendte Dame. Hun gik foran, og Carlos fulgte meget uvis, om det var hans Donna, hvorvel han saae hende af samme Bort; da han fandt nogen Forskiel paa deres Stemmer, da denne talte lidt tykt. Da hun havde luffet sig inde med ham i Capellet, sagde hun: "Hele Neapel, Signor Don Carlos! er fuld af den høje Berømmelse, De der har erhvervet Dem i den korte Tid, De er der, og De er anseet der for en af de retskafneste Mænd i Verden; man undres blot over, at De ikke er blevet vaer, at der i denne By er Damer af Stand og Fortjenester, der have fattet en synderlig Agtelse for Dem. De have bevidnet Dem denne, saa meget Belanstkændighed kan tilstæde, og hvorvel de indstændigen ønske, at faae Dem til at troe det, see de dog

hellere, at De ikke er blevet det vaer af Følesløshed, end om De forstille det af Ligegyldighed. Der er blandt andre en af mine Bekjendte, der agter Dem nok til at advare Dem trods alt, hvad man derom kan sige, at Deres natlige Eventyr ere opdagede, at De uforsigtig giver Dem af med at elske, hvad De ikke kjender, og siden Deres Herkerinde skjuler sig, maa hun skamme sig ved at elske Dem, eller være bange for ikke at være elskværdig nok. Jeg tvivler ikke paa, at jo Deres Beskuelses-Kjerlighed har en Dame af stor Stand og stor Forstand til Formaal, og at den jo har skabt sig en fuldkommen tilbedelig Herkerinde; men, Signor Don Carlos! tro ikke Deres Phantasi paa Deres Dømmekrafts Bekostning, mistro en Person, som skjuler sig, og indlad Dem ikke videre i disse natlige Samtaler. Men hvorfor skal jeg skjule mig mere? Det er mig, der er skinsyg over Deres Gjengangeriske, der optager ilde, at De taler med hende, og, siden jeg har erklæret mig, der saaledes skal forstyrre alle hendes Planer, at jeg over hende skal vinde en Sejer, som jeg har Ret at gøre hende stridig, da jeg hverken er under hende i Skjønhed, Rigdom eller Stand, eller Noget af alt det, der gjør en Person elskværdig; nyt denne Advarsel, hvis De er klog." Hun gik i det hun sagde de sidste Ord, uden at lade Don Carlos Tid til at svare. Han vilde fulgt hende; men han fandt ved Kirke-døren en Mand af Stand, der fik ham ind i en temmelig lang Samtale, som han ikke kunde undslaae sig for. Han grublede Resten af Dagen paa dette Eventyr, og havde først Damen fra Ballet mistænkt for, at have været den sidste maskerede Dame, der havde viist sig for ham;

ham; men betænkende, at hun havde ladet ham see megen Forstand, og erindrende sig, at den anden ikke havde synderlig, vidste han ikke mere, hvad han skulde troe, og ønskede næsten ikke at have indladt sig med sin ubekjendte Hersterinde, for gandske at overgive sig til den, som nys gik fra ham; men da han nu betænkte, at hun ikke var ham mere bekjendt, end hans Usynlige, hvis Forstand havde henrykt ham i de Samtaler, de havde havt sammen, stod han ikke i Tvivl, hvad Beslutning han havde at tage, og bekymrede sig ikke synderlig om de Trubler, man havde gjort ham, da han ikke var Karl til at lade sig kyle af dem.

Den Dag undlob han ikke heller at indfinde sig ved Gitterværket til sædvanlig Tid, og undlob heller ikke midt i Samtalen med sin Usynlige at blive grebet af fire maffere Karle, der vare stærke nok til at gjøre ham vaabeløs, og bære ham med Magt hen i en Vogn, som ventede dem ved Enden af Gaden. Jeg overlader Læseren at tænke sig de Skjalbsorb, han sagde dem, og de Bebrejdelser, han gjorde dem, for det de saaledes vare komne bag paa ham. Han prøvede endog at vinde dem ved Løfter, men istedenfor at overtale dem, fik han dem blot til at passe lidt mere paa ham, og reent at betage ham Haabet, at kunne betjene sig af sit Mod og sin Styrke. Midlertid gik Vognen bestandig i fuld Trav med fire Heste for, han kom ud af Byen, og efter en Time kom han i et prægtigt Huus, hvor man holdt Porten aaben for at modtage ham. De fire Formummede steg ud af Vognen med Don Carlos, hvem de holdt under Armene, og førte ham med samme Ceremonie op i første Etage, hvor

to maskerede Damer kom at modtage ham ved Døren af en stor Sal, hver med sit Eys i Haanden. De Maskerede lod ham her i Frihed, og gik fra ham efter et dybt Buf. — Tænk Dem selv, hvor vor Spanier forundredes over at see sig i dette prægtige Gemak med to Maskerede, som ikke talte, og som ledsagede ham ind i et endnu prægtigere Gemak næstved — men vor Spanier, der længtes meget efter sin Usynlige, og tænkte bestandig paa hende, forekom dette dejlige Gemak sørgeligere end et Fængsel. — Noget efter kom maskerede og meget velklædte Betjente at dække Bordet, hvorpaa der blev anrettet — Alt var prægtigt, og Bellugt og Musik var ikke forglemt, og Don Carlos tilfredsstillede ikke blot Lugten og Hørelsen, men ogsaa Smagen mere end man i hans Forsatning skulde ventet. To maskerede Tjenere og en maskeret Dværg kom derpaa, ordnede et meget prægtigt Matbord, og klædte ham af, uden at spørge, om han vilde lægge sig. Han underkastede sig Alt, Tjenerne gjorde Sengen tilkette, og Dværgen tog af Benene paa ham, og klædte ham af. Don Carlos gik til Sengs, uden at der paa nogen af Rilderne taltes et Ord. —

Vi vil nu gaae til, hvor den hidtil bevarede Tausshed blev brudt. Det var en maskeret Tjener, der brød den, spørgende, om han havde lyst at see Fruen i det fortryllede Slot. Han sagde, hun skulde være velkommen. Hun kom kort derpaa, fulgt af sin rigtklædte Tjener. Aldrig havde vor Spanier seet noget skjønnere, end denne ukjendte Urgande. Han blev saa henrykt og forundret derover, at alle de Giffener og Stridt han gjorde, i det han gelejebode hende til et Stabogemak, hvor hun lod ham gaae ind,

ind, var lutter Fejltrin. — Spanieren blev sat i en Bænestoel, og Damen, som satte sig ligesom ham, lod ham høre en Stemme saa sød, som et Klaveer, sigende til ham: "Jeg tvivler ikke paa, Signor Don Carlos! at De jo er meget forundret over Alt det, der siden igaar er mødt Dem i mit Huus; og har det ikke gjort stor Virkning paa Dem, har De dog deraf seet, at jeg veed at holde Ord; og af det, jeg har gjort, kan De domme om, hvad jeg er istand til at gjøre. Maaskee min Medbejlerinde ved sine Kunstgreb, og den Lykke, at have angrebet Dem først, alt har gjort sig til uindskrænket Herkierinde over den Plads, jeg gjør hende stribig i Deres Hjerte; men et Fruentimmer afstrækkes ikke ved første Slag, og hvis min Formue, som ikke er at foragte, og Alt det, man kan blive Gjær af tillige med mig, ikke kan overtale Dem til at elske mig, skal jeg dog have den Skyldbestgjørelse, ikke at have skjult mig af Undseelse eller af Fiinhed, og heller at have gjort mig foragtelig ved mine Fejl, end elsket ved mine Kunstgreb." I det hun sagde disse sidste Ord, tog hun Masken af, og viste Don Carlos Himlene aabne, eller om De vil, Himlen i det smaa, det allerbejligste Hoved paa en Krop af den skjønneste Bert, han nogensinde havde beundret; kort sagt: et guddommeligt Fruentimmer. Efter hendes friske Ansigtssfarve skulde man ikke have tillagt hende over 16 Aar; men efter, jeg veed ikke hvilken, paa eengang galant og majestætisk Mine, som de Unge endnu ikke har, skjønnede man, at hun kunde være i tyvende Aar. Det varte noget, inden Carlos kunde svare hende, og han var ligesom vred paa sin Usynlige, der hindrede ham at hengive sig

fig til det skjønneste Fruentimmer, han nogensinde havde seet, og vidste hverken, hvad han skulde sige eller gjøre. Endelig efter en indvortes Strid, som varte længe nok til at fortrædige det fortryllede Slots Hersterinde, fattede han en fast Beslutning, ikke at følge hende, hvad han havde paa Hjertet, og det var ubestvivt en af de skjønneste Handlinger, han nogensinde havde gjort. Her er det Svar, han gav hende, som adskillige have fundet saare drøjt: "Jeg nægter Dem ikke, Frue! at jeg var alt for lykkelig, at behage Dem, dersom jeg var saa lykkelig at kunde elske Dem. Jeg seer nok, at jeg forlader det skjønneste Fruentimmer i Verden for en anden, som maaffee kun er det i min Indbildning; men, Frue! vilde De fundet mig Deres Hengivenhed værdig, hvis De havde troet mig istand til en Utrofskab? Og kunde jeg være tro, hvis jeg kunde elske Dem? Beklag mig da, Frue! uden at dable mig, eller rettere, lad os beklage hinanden, Dem, fordi De ikke kan naae det, De ønsker, og mig, fordi jeg ikke seer den, jeg elsker." Dette sagde han med en saa sørgmodig Mine, at Damen lettelig kunde see, han talede af Hjertet. Hun glemte intet af det, der kunde bringe ham paa andre Tanker, han var bøv ved hendes Bønner, og urørt ved hendes Taarer. Hun fornøede Angrebet adskillige Gange; men godt Angreb god Rødværg. Endelig greb hun til Skjældsord og Fornærmelser, og forlod ham, end hundrede Gange at banke sit Banheld, som blot kom af alt for megen Lykke.

Kort derpaa kom en Tjener at sige ham, at han havde Frihed at spadserere i Haugen. Han gik igjennem alle disse smukke Gemakker uden at finde nogen inden Trappen, nedan

neben for hvilken han saae ti maskerede Karle, der bevogtede Porten væbne med Partisaner og Carabiner. Som han gik over Gaarden, for at gaae ned at spadserere i denne Hauge, der var ligesaa smuk, som det øvrige af Huset, gik en af Bagten ham forbi, uden at see til ham, og sagde, som han var bange for at høres: at en gammel Adelsmand havde skrevet ham et Brev til ham, og at han havde lovet at afgive det i hans egen Haand, hvorvel det gjeldte hans Liv om han blev opbaget; men at en Foræring af 20 Pistoler og Løfte om ligesaameget til, havde bragt ham til at vove Alt. Don Carlos lovede ham at være taus, og skyndte sig ind i Hagen for at læse følgende Brev.

”Fra jeg har mistet Dem, kan De bømme om den Waande, jeg er i, fra den, De maa være i, hvis De elsker mig saa højt, som jeg Dem. Endelig føler jeg mig noget trøstet, efterat have opbaget Stebet, De er paa. Det er Prinsesse Portia, der har bortført Dem. Hun agter intet, naar det gjelder om at naae sin Willie, og De er ikke denne farlige Armidas første Kinalbo; men jeg skal bryde alle hendes Koglerier, og snart udbrage Dem af hendes Arme, for at give Dem i mine den Løn, De fortjener, hvis De er saa bestandig, som jeg ønsker.

Den Usynlige.”

Don Carlos blev saa henrykt over at erfare Nytt fra sin Dame, som han virkelig var forelsket i, at han hundrede Gange kysede Brevet, og gik tilbage til Haugeporten til den, der havde givet ham det, for at belønne ham med en Ring, han havde paa Fingeren. Han spadserede endnu nogen Tid i Hagen, og kunde ikke nok undre

dre sig over denne Prinsesse Portia, som han havde tit hørt tale om, som en meget ung Dame, og af et af de bedste Huse i Riget; og da han var meget dydig, fattede han saadan en Affky for hende, at han besluttede med Livsfare at gjøre alt, hvad han kunde, for at frie sig af dette Fængsel. Da han gik ud af Haven, fandt han en Pige uden Maske, thi man gik ikke mere med Masker der paa Slottet; hun spurgte ham, om det var ham belejligt, at hendes Frue spiste den Dag med ham. Jeg giver Dem at betænke, om han sagde, hun skulde være velkommen. Portia syntes ved Maaltidet skjønnere end Cytherea, eller for en Forandring kan man gjerne sige, end Dagen, eller Morgenrøden. Hun var aldeles indtagende, medens de vare tilbords, og lod saa megen Bittighed see for Spanieren, at han følte en hemmelig Misnøje over at see saa mange ypperlige Egenskaber saa ilde anvendte hos en Dame af saa høj Stand. Han tvang sig det bedste han kunde til at synes i godt Lune, hvorvel han bestandig tænkte paa sin Ubekjendte, og brændte af en hæftig Længsel efter igjen at see sig ved hendes Bitter. Saasnart man havde taget af Bordet lod man dem være ene; og da Don Carlos ikke talte, enten af Verbødighed, eller for at nøde Damen til at tale først, brød hun Tausheden med disse Ord: "Jeg veed ikke, om jeg tør haabe Noget af den Munterhed, jeg troer at være blevet væer paa Deres Ansigt, og om mit, som jeg har ladet Dem see, ikke er forekommet Dem smukt nok, til at indgive Dem Tvivl, om det, man skjuler for Dem, er mere istand til at indskynde Dem Kjærlighed. Jeg har ikke villet følge, hvad jeg vilde give Dem, da jeg ikke vilde,

De

De skulde angre at have faaet det, og hvorvel en Person, der er vant til at modtage Bønner, lettelig kunde støde sig over et Afslag, skal jeg ikke bære noget Nag til Dem over det, jeg alt har faaet, naar De blot opretter det, ved at give mig, hvad jeg troer bedre at fortjene end Deres Usynlige. Lad mig da vide Deres sidste Beslutning, at jeg, hvis den ikke er til min Fordeel, i min Kan søge Grunde, der ere stærke nok til at bestride dem, som jeg troer at have havt til at elske Dem." Don Carlos oppebiede nogen Tid, at hun skulde tage Ordet igjen; og da han saa, hun talte ikke mere, og at hun med Djinene nedslagne til Jorden oppebiede den Dom, han skulde affige, fulgte han den Beslutning, han alt havde fattet, at tale aabenhjertig med hende, og betage hende alt Slags Haab om, han kunde nogensinde blive hendes. Saaledes bar han sig da ad: "Frue! inden jeg svarer paa det, De vil vide af mig, maa De med samme Aabenhjertighed, De vil, jeg skal tale til Dem, sige mig Deres Tanker oprigtig om, hvad jeg vil sige Dem. Havde De forpligtet et Menneske til at elske Dem, og ved alle de Gunstbeviisninger, en Dame kan tilstaae uden at fornærme Dyden, forpligtet ham at sværge Dem en ubrødelig Trofskab, vilde De da ikke ansee ham for det nedrigste og troløseste blandt Mennesker, hvis han overtraadte, hvad han havde lovet Dem? og vilde jeg ikke være denne Nedrige og Troløse, hvis jeg for Deres Skyld forlob en Person, som bør troe, at jeg elsker hende." Han vilde formelig fremsøre en Mængde smukke Beviser, for at overtøbe hende; men hun gav ham ikke Tid dertil; hun stod pludselig op, og sagde ham, at hun saa nok,

hvor-

hvorden han sigtede; at hun ikke kunde andet end beundre hans Bestandighed, fjøndt den var saa stridig mod hendes Nolighed, at hun satte ham igjen i Frihed, og hvis han vilde forlade hende, skulde han oppebie Natten, for at tage bort, ligesom han var kommet. Hun holdt sit Dorklæde for Dienene, medens hun talte, som for at skjule sine Taarer, og forlod Spanieren lidet forbløffet, og dog saa glad over at see sig igjen i Frihed, at han ikke kunde skjult sin Glæde, om han end havde været den største Sykler i Verden, og jeg troer, havde Damen lagt Mærke dertil, kunde hun ikke have baret sig for at skjænke paa ham. —

Natten kom, og han satte sig i en tilluft Bogn, som efter en temmelig lang Vej forlod ham ved hans Bopæl. — Han væbnebe sig nu, og ledsaget af to af sine Karle, der ikke vare Folk til at lade sig slaae, gik han hurtig til sit Gitter, og saa hurtig, at de, der ledsagede ham, havde meget Ondt ved at følge ham. Han havde ikke før givet det sædvanlige Tegn, før hans usynlige Subdom meddeelte sig ham. De sagde hinanden tusinde saa omme Ting, at Taarene staae mig i Dienene, hvergang jeg tænker derpaa. Endelig sagde den usynlige ham, at hun havde havt en stor ubehagelighed i det Huus, hvor hun var, og sendt Sub efter en Bogn, for at forlade det, og da det vilde vare længe, inden den kom, og hans før kunde være færdig, bad hun ham sende efter den, for at bringe hende et Sted, hvor hun ikke mere skulde skjule ham sit Ansigt. Spanieren lod sig det ikke sige to Gange, han løb som ude af sig selv til sine Folk, som han havde ladet blive ved Enden af Gaden, og sendte efter sin Bogn.

Da

Da Vognen var kommen, holdt den Ufynlige Ord, og satte sig ind med ham. Hun anviste selv Vognen, sagde Rubffen, hvad Vej han skulde kjøre, og lod holde ved et stort Huus, hvor den kjørte ind ved Skinneth af mange Fakler, der bleve tændte ved deres Komme. Cavalieren gik op med Damen ad en stor Trappe til en Sal ovenpaa, hvor han ikke var uden Urolighed, da han saae, at hun endnu ikke tog Masken af. Da endelig mange rigtpyntede Tjenere vare komne at modtage dem, hver med en Fakkell i Haanden, blev den Ufynlige ikke ufynlig mere, tog sin Maske af, og lod Don Carlos see, at Damen fra Gitteret og Prinsesse Portia vare kun een og samme Person.

Ved at sammenligne dette Udtog af Scarrons Fortælling med det holbergiske Stykke, vil man uden tvivl see, hvad i Noticerne efter selve Stykket er anmærket, at det romantiske Emne, som Holberg uden tvivl mod sin egen Smag og Overbeviisning, og for at tilfredsstille dem, der klagede med Cupido i nysastrykte Prolog

At, naar En elsker her, han elsker kun saa jevnt, har valgt, dog i Grunden kun er Behiilet for den af Holberg selvskabte comiske Deel af Stykket, der i Grunden er en aabenbar Parodie paa den romantiske.

B. K.

Om

Om den Stundesløses Kilder m. v.

Det er allerede i Noticerne bag selve Stykket anmærket, at Hovedideen til Stykket, kun forbunden med den af Holberg selvskabte høist comiske Hovedcaracteer, ustridig skyldes Molières indbildte Syge, og hvis man ikke allerede i Fortegnelsen paa de Stykker, Holberg i Fortællingen til sin første Deels første Udgave 1723, sagde sig at have færdige, fandt den Stundesløse nævnet, skjøndt den først i Udgaven fra 1731 i 5 Tomer blev aftrykt, efter dog forhen at have været spilt, kunde man næsten fristes til at antage, at Paulis ulykkelige Forsøg paa at efterligne hiint molieriske Stykke i sin Masquerade og Zulestue, havde bestemt Holberg til at indlade sig i denne Vedbestrid med ligere Kræfter. At uddrage de Steder af Theatre Italien, hvor der f. Ex. siges: at der er meget Orthographie i en Compliment (Les Belesprit, T. 5) eller hvor Harlequin i Commissairs scenen i les filles errantes (Th. It. 3 Tome) slaaer Skriveren Pierrot paa Skulderen, saa denne paastaer at have faaet Skulderen af Led, men faaer til Trøst at det er *punctum interrogationis*; og siden af Harlequin faaer et nyt Slag, som

be-

betyder *punctum admirationis*, er kun Umagen værdt, paa det man kan see, hvorledes Holberg af de platteste Bonfonnerier vidste at skabe ægte comiske Træl, ved at hense dem paa rette Sted. Men et høist interessant og lærerigt Arbejde vilde den Kjender gjøre, der tog Mendelsøhns træffende Dom om det schlegelske Stykke over samme Character: der geschäftige Müssiggånger: at Charactererne vare der fuldkommen efter Livet, da vi daglig saae saadanne Lediggjængere o. s. v.; da Middelfstanden hos os tænkte, og levede, og handlede saa; at Digteren altsaa havde gjort sin Pligt i at skildre os, som vi ere; men at man dog gabte af Kjedsomhed, til sin Text for nu at undersøge, at Holberg med samme Trofskab i sin Skildring, dog er saa i høj Grad moersom og underholdende.

K. K.

Om den honette Ambitions Kilder m. v.

Atter her finde vi Holberg i en, og endnu lykkeligere, Beddestrid med sin store Forgjænger Moliere, og Fulde vi nogensteds fristes til at sige med Stants Hansen (Fr. Horn) i Poesiens Misbrug:

Din Sigemand, om ej din Mester, Moliere,

torde det maaskee allersnaarest ske efter dette Stykke, især hvis vi tabte af Synne, hvad han var sin Forgjænger skyldig. Har Cailhava ustridig Ret, naar han beundrer den adelige Borgers Moral, fordi den sigter til at reise en Daarskab, der har hjemme i alle Læder og Stæder, da maa man indrømme Holberg, at han, i det han forresten fortjener samme Berømmelse, ikke allene har vidst at vogte Jeronimi Caracteer for de Overdrivelses, han med Føje laster hos Jourdain, saasom at tage Slaabrokken af, for at mærke, om Mussken klinger bedre i den blotte Trøje; men at han og har vidst at grunde Intriguen og Døds-

nin

ningen paa noget laugt sandsynligere, end den adelige Borgers Optagelse til Mamamonti, og den tyrkiske Prindses Frieri til hans Datter; hvilkke man medrette kan ansee som Offre Moliere bragte sin Tids Smag for de saakaldte Comedies Ballets; hvorvel man dog seer, at selv Hoffolkene vare forstandige nok til at støde sig derover, indtil et Ord fra den store Monark lærte dem at tage Forstanden fangen under Troens Lydighed.

En væsentlig Fordeel ved det holbergiske Stykke er og, at isteden for vi hos Moliere idelig ere fristede til at tage Jourdain's Parti mod den lumpne Dorante, der paa saa vanærende en Maade benytter sig af hans Daarfsaber, og nærer dem, kunne vi i den honette Ambition ikke andet end interessere os for det lykkelige Udfald af Hendriks Pudseri, hvis Hovedformaal kun er at helbrede Jeronimus for hans daarlige Rangslyge, og derved bringe ham til at holde det Ord, han er svag nok til at ville bryde, og var det allene at ønske, at det var Leander, der løste Knuden ved at rive Masken af den foregivne Baron, og ikke en os og Stykket uvedkommende og altsaa ligegyldig Person. For at see, hvor farlig en Sag det er at lade sig adle, naar man har skrevet en honet Ambition, ville vi slutte denne Artikel med et Epigram af Baron Bar, under Titel:

A la tete du theatre danois et devant toutes les oeuvres du Baron Holberg, & sous son portrait même

Philosophe moqueur, comique atrabilaire

Il mord, et divertit tour a tour le prochain,

Des danois cependant il seroit le *Moliere*

S'il n'en etoit pas le *Jourdain*.

Der torde imidlertid være de, der kunde falde paa, at disse fire Linier maaskee ikke røbede mindre eller flogere honette Ambition hos den sædne Baron, der gjorde dem, end hos den baroniserede, de vare gjorde om.

R. R.

Den
Danske Comedies
Ligbegjængelse.

Med
Thalia
Afskeedstale.

Foreskillet til allerfidsste Slutning af de danske Acteurs,
den 25de Februari 1727.

Personerne.

Henrich, privilegeret Acteur.

Schumacher.

Mademoiselle Sjort.

Zammer, som Bedemand.

Montaigu.

Fors

Første Scene.

Henrich kommer ind, staaer længe i Tanker, og tager endelig et Papiir op af Lommen, og siger:

Den Hund har nok skrevet mig et X for et U. Men det er ligemeget; thi jeg haver dog intet at betale med. Lad see engang, hvad han har skrevet op for sidste Uge.

"Debet for Sr. Henrich, privilegerede Acteur udi Grønnegade, som følger:

Acteur udi Grønnegade? hvem mon den Skurk seer mig an for? jeg maae engang læse videre.

"Den 18 Febr. Tre Kummens-Kringler og et halv Glas hvidt Ol til at fordøje Maden med.

Det er sandt nok; thi det var kun et halv Glas, derfor ligge de Kringler endnu i min Mave.

"Den 19 Dito. Erter for 3 Skilling, Suursteeg for 3 og en halv Skilling, Bergefist for 2 Skilling med Sinnop og Smør over, item en frisk Simle.

Han

Han har Ret; men det var, min Tro, ikke ævret Smør, han havde ikke gjort ilde, om han havde sat med Sennep og Fit; thi det havde i det ringeste en Couleur de Skofit, og staaer endnu i min Hals.

"Den 20 og 21, som er hans tvende ordinaire Fastedage.

Merker vel, han siger ordinaire Faste-Dage, hvilket giver tilkjende, at jeg og har nogle extraordinaire.

"Den 20 og 21, som er hans ordinaire Faste-Dage, intet uden et Brev Ruastertobak og en Pibe, som han strax betalte ved at forskaffe min Hustrue en Loge paa Galleriet, da de spillede Jeppe paa Bjerget.

Gib du faae en Ulykke din Tøde! at sætte din Kone paa Galleriet mod en Pibe, det bekjender jeg den Pibe er tidobbelt betalt.

"Den 22. Hønskjøds-Suppe med Boller udi for 6 Skilling, Peberrods-Ris for 7 Skilling, Suurkaal og Flesk for 5 Skilling, Boghvedegrød kaagt i Mælk med Rosmer for 3 Skilling, item 3 Simler og 6 Kruus Øl.

Det er sandt, jeg aad stærk den Dag, der er ingen anden Profit ved disse Fastedage.

"Den 23 var han ikke tilstede, betaler derfor ikkun 8 Skilling for hans Stol samt Talerken, som stod ledig.

Jeg skal betale 8 Djævole, din Tyv.

"Den

"Den 24. En god Skindsuppe, og intet andet den Dag.

Det er sandt nok, det var ogsaa nok; thi her gaaer kun en eneste saadan Suppe paa et Menneskes Liv.

"Kjøbenhavn, den 25. Januari.

Henrich Suur-Steg.

Manu mea propria."

Han har ikke sat Summa Summarum; men det er ligemeget; thi jeg agter aldrig at betale det, efterdi jeg har intet at betale med. Dersom Comedierne havde continueret, havde jeg dog fundet spise ham af med nogle Sedler til de underste Løger. Men der seer jeg Schumacher komme; jeg kan ærgre mig, naar jeg seer den Karl saa spækfeed i saadanne mavre Tider.

Anden Scene.

Schumacher. Henrich.

Schumacher. Henrich! hvad skal vi spille i næste Uge?

Henrich. Banqverotte.

Schumacher. Den Comedie kjender jeg ikke.

Henrich. Det er endelig ikke fuldkommen en Comedie; thi den er noget tragoedisk i Enden.

Schumacher. Gaaer jeg nogen Rolle derudi?

Henrich. En Hoved-Rolle.

Schu:

Schumacher. Af hvem er dette Stykke gjort?

Henrich. Der ere tre eller fire Autores, som haver havt den Godhed, at forstrække os nogle Bære i denne forbigangre Vinter.

Schumacher. Nu forstaaer jeg nok, hvad Du mener. Men har Du saa flette Tanker om Comedien?

Henrich. Ja vist; thi jeg hører . . . Men der seer jeg Mademoiselle Sophie komme i sorte Klæder, hvad mon det vil sige?

Tredie Scene.

Mademoiselle Hjort. Schumacher. Henrich.

Schumacher. Hvorfor gaaer I saa sort, Mademoiselle?

Mademoiselle Hjort. Na, den lange Syge er dog den visse Død; de adskillige Anstød, som Comedien haver havt i denne Vinter, er endelig falden ud til en Hverdags-Feber, hvoraf hun døde i Morges imellem 9 og 10.

Henrich. Na Himmel! er den gode Kone død? Jeg tænkte det nok; thi hun har seet saa forbandet ilde ud i denne Vinter.

Schumacher. Ja dette, at hun gispede saa tit, har aldrig staaet mig an. Men gjorde hun intet Testamente, sørend hun døde?

Ma

Mademoiselle Hjort. Jo men! jeg kan ikke sige andet, end at hun jo var meget generøs. Hun befalede, at den hele overblevne Kasse Penge skulde deles lige imellem Acteurerne og Actricerne.

Henrich. Hvad! skal jeg, som altid har haft de store Roller, ikke have meer end han?

Schumacher. Hvilke forbandede Indbildninger! mon jeg ikke haver saa store Roller, som Du.

Henrich. Du maae have Janden! Jeg protesterer mod Testamentet.

Schumacher. Du er vel undskyldt, en Grønfolding som Du.

Henrich. Hør, elsker Din Kys, saa . . .

Schumacher. Hør, elsker Dine Kjæver, lille Monsjeur, saa . . .

Mademoiselle Hjort. Ej, vær dog stille, og lader mig tale ud! saasnart Testamentet var gjort, aabnede vi Cassen, og fandt . . .

Schumacher. Hvad fandt I?

Mademoiselle Hjort. At den var ganske tom.

Henrich. Hilleman! saa er det bedst, at vi ophæver Processen.

Mademoiselle Hjort. Men tvertimod fandt vi udi en Lædike en Optegnelse paa en Gjeld, som Comedien er geraaden udi, hvilken Arvingerne ved Testamentet betaler, hver efter Proportion.

Schumacher. Hilleman! da vil Du faae et
for

forbandet Smak, Henrich! Du som har havt de store Roller.

Henrich. Jeg har ikkun agættet Tjener, men Du Herre. Jeg veed, Tjeneren betaler ikke saa meget, som Herren.

Schumacher. Ej, Du har jo havt de store Roller. Jeg vil ikke betage Dig Din Ære.

Henrich. Jeg gaaer, min Tro, fra Arv og Gjæld. — Men der seer jeg en Bedemand komme.

Fjerde Scene.

Hammer som Bedemand. De Andre.

Hammer til Acteurerne. Saasom det har behaget den bydzirede Madame Comedien, ved en sagte Død at tage Afsked fra Verden i Dag imellem 9 og 10 Olet, saa er hendes tjenstydningste Petition, Forlangende og Begiering hos høistærede Seigneurs, at lade sig indfinde i Dag hos Seigneur Montaignu, boendes hos en Vilthugger paa Kongens Nyetorv, for at assistere med deres Gelejde og Comitæ. Man ønsker, saasnart som mueligt er, Occasion og Lejlighed til at tjene dem igjen udi lige Tilfælde.

Henrich. Det ønske vi ikke, Herr Bedemand! men jeg kan troe, at det er saa Bedemands:Stil.

Hammer. Han er saa god og falder mig ikke ind i mine Ord. Man siger, man ønsker, saasnart som muligt, Occasion og Lejlighed at tjene dem igjen

igjen udi lige Tilfælde. Begyndelsen skeer præcise Klokken fem, og det kan have Ende Klokken syv.

Henrich. Hans Tjenere, Herr Bedemand!

Hammer. Saa ere de da saa god at lade sig indfinde.

Henrich. Det skal ikke manqvere, og det uden Condition at forlange deres Assistance udi deslige Tilfælde; thi, imellem os at sige, saa har vi ikke ifinde at døe saa hastig.

Hammer. Efter Behag, I gode Venner.

Henrich. Kommer der ellers Andre?

Hammer. Ja vist, der kommer adskillige fornemme Folk, som en Themand, en Viintapper, item Henrich Suur-Steg og to udaf Israels Børn, som alle ere Comedien paarsørende.

Henrich. Ja jeg veed nok, hvorudi det Slægtskab bestaaer.

Hammer. Serviteur, deres Tjenere, adjsø.
(Han gjør 3 Reverencer, og de svare ham.)

Schumacher. Vi maae da hen og lave os til.

Henrich. Ej, der er jo langt til Klokken er halv-gaaen syv.

Schumacher. Vi blev jo buden til Klokken fem.

Henrich. Vi sætter jo ogsaa paa vores Placater, at Begyndelsen skal skee præcise Klokken fem, men har vi holdt det nogen Tid?

Ma:

Mademoiselle Hjort. Men hvad skal jeg nu tage mig fore, efterdi Comedien er til Ende.

Henrich. Dersom I har nogen Capital, vil jeg raade Jer til at leve af Jer Rente, men saasom maaskee I har ingen, kommer I til at tjene.

Mademoiselle Hjort. Hvor skal jeg vel faae Tjeneste? Vi har jo lagt os ud med alle Folk, Officers, Doctores, Advocater, Kandestabere, Marsquiser, Baroner, Barberer.

Henrich. Det er, min Tro, sandt. Jeg har ikke tordt lade mig engang barbere, siden vi spillede den Comedie om Mester Gert.

Mademoiselle Hjort. Ja, vi er, min Tro, ikke ilde opskjærtet allesammen.

Henrich. Jeg vil da raade Hende, at Hun gifter sig, Mademoiselle.

Mademoiselle Hjort. Det er ikke saa let at gifte sig, som du tænker, Henrich!

Henrich. Vil ingen anden have Hende, saa vil jeg; men jeg gifter mig ikke paa anden Maade end udi Comedierne, nemlig paa een Aften.

Mademoiselle Hjort. Ej! ud og laver Eder til, nu er ikke Tid at skjemte.

Femte Scene.

Montaignu klædt som en Kof. Hammer som Jøde.

(Montaignu taler fransk, som gaaer ud paa gasconsk, og Hammer højtydsk. Discoursen gaaer ud, paa, at eftersom

ter som Comedien er død, de skal have Besværlighed at faae deres Penge, som de har forstrakt til Acteurerne. De regner vorelois op, hvad de have at fordre hos enhver, og det hver paa sit Sprog, i det samme kommer man med Liget, og de to rangere sig i Følgeparret med.)

Processionen skede saaledes:

(Først kom alle Monsieur Montaignus og Madame Coffres Børn, dernæst Acteurerne efter Anciennetet og andre, som man fik dertil, hvorefter kom en, som slog paa Tromme, overklædt med sort, hvorefter toende med Marschal:Stave og langt Flor derpaa, derpaa Liget, som var en Actent, og blev trilled paa en Hjulbar, hvilken sank ned udi det Hul paa Theatro, efterat Marschen var gjort trende Gange om Theatret. Efter Liget kom endnu en tom Hjulbar, der fulgte Actricerne, udi hvis Paasyn Henrich styrtede sig ned udi Graven af Sorg, efterdi han ikke vilde overleve Comedien, og endelig sluttede Thalia Troppen. Hun blev tilbage efter de andre, og holdt efterfølgende Tale paa Børs.)

Jeg som med oprakt Hals kom frem i bunted Klæder,
Med nedtrykt Hoved nu i Sørge=Dragt fremtræder,

Da var en Fødsels=Fest, nu følger vi en død,

Da regned' Velstand ned, nu truer Himlen Nød.

I første Aar, som vi en gylden Tid kan kalde,

Vi frygted' for at see vor Gallerie nedfalde.

Det andet Aar var knapt, dog fik vi stundom lit,

Den tredje Vinter vi fremslæbed paa Credit.

Da Hunger nogle drev til Jylland, Lyen, Norge,

Da truede Lyon ej Draabe Viin at borge.

Hos Kræmmer, Haandværksmand, hos Bager, Bryg-
ger, Kof,

En Streg ej mere var at faae paa Karvestof,

Vi trakke Verler, men som ingen endossered,
De kommer med Protest igjen uhonorered,
 Bød Assignment paa vented' aarlig Løn,
 Men alt omsonst, her hjalp ej Løfter meer, ej Bøn.
Hos Jacobs Sønnen selv, som af tredobbelt Rente
Til Medynk drives tit, var intet meer at hente.
 Paa stempeld, slet Papiir, vor Haand var lige god,
 Nok at en Henrich og Vernille tegned stod.
I saadan Tilstand vi til denne Tid har levet,
Imellem Slutteri og Raadhuus vi har svævet,
 Indtil Comedien sin Død og Pelsot fit,
 I Dag al Verdens Gang af Hverdags-Feber gif.

Om den danske Comedies Ligbegjængelse.

”Dette lidet Stykke, som er det sidste af Assessor Holbergs Skuespil, og som blev gjort, da Comedierne formedelst Mangel paa Næring udi det Aar 1727 ophørede, er mig for kort siden faldet udi Hænder. Autor, for hvilken Stykket var bortkommet, men som kjendtes ved det, har efter Begjering tilladet mig at lade det trykke; saasom det intet andet indeholder uden uskyldigt Skjemt, og allene har været forfattet for at vise Aarsagen til den danske Skuepladses Ophørelse. Stykket blev forestilt med Succes den 25 Februari 1727.” Saaledes hedder det i en kort Forerindring af Forlæggeren J. J. Sjøpner, der har aftrykt det 1746. Vel siges der i et meget smiggrende, Undertegnede anonym tilskrevet, Brev at det skulde være trykt i den første Udgave af denne store Mand's Skrifter; men da tredie Bind heraf udkom 1725, Undertegnede heller ikke nogen sinde har seet nogen Udgave af denne Epilog, den ovennævnte undtagen, og Worms lærde Lexicon, samt Fortegnelsen over Holbergs Skrifter i Holbergiana, Scheibe forved Oversættelsen af Peder Paars, og den store Litterator P. L. Wandal
i Hol-

i Holbergs Biographie udtrykkelig angive Udgaven af 1746, som den eneste, maa uden tvivl hiin Efterretning være en Fejltagelse; og ved sin Udgave, hvori den vel ikke er aftrykt, da den, som Wandal anmærker, hidtil ikke har været indrykket i hans Samling, men hvortil den dog er trykt nogenlunde conform, menes den i 5 Tomer fra 1731, eller den tredje ægte Udgave, hvormed den undertiden findes indbundet.

Hovedideen til dette Stykke er ustridig taget af Le Depart des Comediens (Theatre Italien 5 T.) hvor ligeledes et Comedieselskab af Mangel paa Søgning opleser sig, og søger forskellige Haandteringer; da det midlertid kun er Hovedideen, her findes, troer Undertegnede det vil være mere velkomment, her at finde en kort Underretning om denne ældste Skueplads, deels taget af vor fortiente Schwartzes Rommebog, deels af Holbergs egne Breve, deels af J. S. Schlegels Forerindring til hans Broders J. E. Schlegels bekjendte Gedanken zur Aufnahme des dänischen Theaters (som Lessing misundte os) af Wandals og Scheibes Holbergs Biographie ic.

”Man havde under Frederik den Fjerde en vis Tid — siger Schlegel — havt franske Comedier paa Slottet, og tydske i et Privathuus, da man i Aaret 1722 begyndte at forestille danske Comedier. Den fornemste Befordrer af denne Indretning var — den berømte — General Arnold, der ogsaa dertil lod bygge et eget Huus; men den, der havde den Ære, at afrette de første danske Acteurer, var en fransk Skuespiller ved Navn Montaignu.” I Følge Hr. Schwartzes Beretning var denne Montaignu en Mand af høj Værd, formodentlig af den endnu i

En:

Engelland blomstrende Skægt af dette Navn, meget yndet af Frederik den Fjerde, da han var en Mand af sin Opdragelse, der ved sin Forstand og artige Opførsel vidste at vinde Alles Yndest. Frederik den Fjerde skal have overdraget ham Bestyrelsen af det franske Skuespillersekskab, der spillede paa Slottet, og lønnedes af Kongen, men under Krigen kun sjelden, ved Festiviteter, og naar Kongen var hjemme, opførte Skuespil, og der efter Freden 1720 blev ophævet. Nu havde en vis Etienne Caspion, den samme der nævnes i Holbergs Mafferade som Mafferade-Entrepreneur, et Privilegium paa at lade opføre Skuespil, som under 12 Maj 1721 blev ham for 15 Aar fornyet og stærket; af ham skal dette Privilegium være pantsat til bemeldte General Arnold, af hvem det første danske Skuespilhuus blev indrettet i lille Grønnegade. Naar denne danske Skueplads blev aabnet og med hvilket af Holbergs Stykker, siger Hr. Schwartz sig ikke at vide, kun at det er seet 1722. Af Worms lærde Lexicon, Art. Ulfse (3 Deel S. 827) sees, at det første danske Skuespil er opført 1722 paa Kjøbenhavns Slot, og var Molieres adelige Borger og tvungne Giftermaal, hvortil Ulfse havde gjort en Prolog, som blev trykt in Folio. Disse Skuespillere, der bleve dannede af den ovennævnte Montaigu, den eneste, der efter hiint franske Hof-Theaters Ophævelse havde af fjerde Frederik faaet Pension, bestod, foruden hans Kone, et dansk Fruentimmer, hvem Holberg især i den Bælgelindede højligen roser, og hans Datter, af benævnte Ulfse, der da i gamle Mænds Roller skal have haft megen Fortjeneste, og nævnes som den første Herman von Bremen, Apicius, (!) Jeronimus

i Jean de France, Gert Westphaler, Hendrik i ellefte Junii, Corfis i Barselstuen, Oldsur i arabiske Pulver, og Jeronimus i Julestuen og i Masferaden; Gram, hvis Jeppe paa Bjerget Holberg har foreviget, men som af Personlisten i anden Udgave sees at have givet denne Rolle til Lindorf, og ikke i de følgende Stykker mere forekommer; Hendrik Wegner, Londemannernes, Kempernes og Lindgrenernes første Forgjænger; Pflot, siden den danske Comedies Gjenfoder og Roses Mester, der da spillede Elskere og unge Roller, blandt andet Barselkouen; Schow, der spillede Pedanter; Namel gamle Mænd og Tjenere; Høberg Arv; Hald — der siden skal være død som Provst i Jylland — Schumacher og Hammer, hvis Roller kan sees af forestaaende Epilog; Mad. Coffre, der spillede Magdeloner, Mad. Lerte og Mademoiselle Hjort Elskerinder.

Da man faldt paa efter andre Nationers Exempel at indføre danske Lytspil, henvendtes Tanken meget naturlig til Holberg, hvis Peder Vaars og paafølgende Satyrer da vare i frisk Minde, og hvem der ikke blot af hans Venner, men og af de anseeligste Mænd stode idelige Anmodninger, "som det — siger han selv — ikke var let at modstaae." For denne Skueplads skrev han da sine tyve første Comedier; i Begyndelsen læste han disse Stykker for sine Venner, uvis, om han vilde lade dem komme for Lyset, men da han uafslædig overhængtes, og var bange for, at man skulde faae en Afkrift at spille dem efter, besluttede han at give Skuespillerne de første fem, "der — som han selv siger — bleve spillede vellykkelige med Molieres og andre især af fransk oversatte

Comedier," og efter hvilke Tid efter anden fulgte femten andre, hvoraf de ti første bleve aftrykte i anden og tredje Tome af hans — under Navn af Hans Mikkelson — udgivne danske Skueplads; men de fem sidste, nemlig Didrik Menschenschreck, Hendrik og Pernille, pantsatte Bondedreng, Stundesløse og Iykelige Skibbrud bleve spillet uden at trykkes. Ogsaa fik Holberg paa denne Tid en Medbejler i den her adskillige Gange omtalte Kammerraad Pauli, hvis Lystspil Julestuen og Maske- raden, den omstøbte Randestøber, og seende Blinde her forhen ere omhandlede.

Ikke allene alternerede disse Skuespillere — i Følge Scheibes Beretning — med at spille franske og danske Skuespil; men ogsaa havde de, som det synes, ikke ubetydelige Medbejlere i det von qvotenske Selskab i Bro- læggerstrædet, som vi adskillige Gange have seet Holberg at stille paa; da derfor det danske Theaters første Ny- hed var forsvunden, "indsneeg sig — siger Beretningen i Hr. Schwartzes Lommebog — igjen vor fordærvelige Arvesyge, Fortjærligheden for det Udenlandske; det dan- ske Skuespil tabte Tilløb og Understøttelse, og var i Be- greb med at døe i sin Fødsel." I denne Anledning skrev Holberg nysaftrykte dramatiske Epilog, og Montaignu nød- tes at lukke Skuepladsen. "Du undres — skrev Holberg i denne Tidspunkt i sin latinske Epistel til sin høifor- nemme Ven — i Dit sidste Brev, at vore Skuespil alt ophøre; jeg derimod undres snarere over, at de have kun- net staae saalænge. Du sørger paa det Almindeliges Vegne, Du sørger ogsaa paa mine. At Du paa det Of- fentliges Vegne er utilfreds med den danske Skueplads

fes Undergang, undret mig ikke, da Du elsker Dit Fædreland højt, og da det er gaaet alle ligesindede Patrioter til Hjerte, der ansee disse Stuespil ikke mindre gavnlige end hæderlige for Danmark; hæderlige, da alle civiliserede Nationer have anseet dem derfor, gavnlige, da de have fremstilt en Ufbildning af Laster og Dyder, der var ukjendt for vor Almue, som hidtil var forgab i Markkrigernes raa Fjellebodstykker *); og da, saa længe

7 Det være Undertegnede tilladt her af Kiegels's Fræderik den Fjerdes Historie at meddele Beskrivelsen af en saadan tydt Farce, som Rostgaard i et af sine Haandskrifter fortæller sig tilligemed de Fornemste af Adelen at have været overværende ved:

"Mit gnådigste Consens hoher Obrigkeit.

Allen Herrn Cavaliers, Damen und der Curiositet Liebhabern, wird hiemit angedeutet, daß ahier angeskommen ein vortreflicher Maitre, der da vorstellet mit grossen Figuren die schönsten Comedien, Tragedien, Historien und allerley schöne Begebenheiten auf einem kostbaren, zierlich und oft veränderlichen Theatro, worauf auch soll präsentirt werden, schöne Operen, Maschinen, Balletten, Jågereien mit vielen wilden Thieren, worunter auch ein chinesischer Elephant in Lebensgröße, und alle diese Thiere präsentiren sich als lebendig, und andern dergleichen Sachen mehr, und wird angefangen mit Tito Androniko, und der hofartigen Keiserin, und dem Mohr Uran."

"Af dette to Ark lange Marionetstykke vil vi sætte nogle Umier af Slutningen til en Prøve: Titus richter eine Pastete zu, worinnen das Fleisch von der Kaiserin ihres Sohns Haupte eingebakken. Titus machet Friede; bittet den Kaiser og Kaiserin zur Mahlzeit.

længe det danske Skuespil stod, de udenlandske Horder, der aarlig pleiede at synde os for vore Penge, og i hvis Skuespil man leed Tab baade paa sin skønne Tid, og sine Sæder, holdtes borte fra vore Grændser. Jeg mindes, da Du for nogle Aar siden var hos os, med hvor stor Fornøjelse Du hørte en Tjenestepige tale ganske fornuftig om Menneskeslægtens Latterlighed, der afbildes i Comedier. Glad udbrød Du da: lykkelig er den Stad, hvor Tjenestepiger philosophere. Jeg vil ikke tale om en anden Fordeel, at nemlig disse Skuespil kunde polere det danske Sprog, der ved de Skrivendes Skjedesløshed er temmelig forvirret. Jeg undres derfor ikke, at det gjør Dig Dndt paa det Offentliges Regne. Men hvorfor det gjør Dig Dndt paa mine, indseer jeg ikke, da jeg

zeit. Die Kaiserin esset mit groffer Appetit von der Pastete. Die Kaiserin will wissen, was das sey, das ihr so wohl schmeckt."

"Strax ovenpaa denne Farce kom en Acteur ind, og sagde: "Ein lustiges Nachspiel soll schliessen, Benecks laus König von Pohlen, Tragödie von Mons. Rotrou (Rotrou) welche die mit königl. Erlaubniß spielende Comedianten heute Freitag den 17 oder 19ten spielen werden."

"I samme Stykke daer ingen, der berettes blot, at Alting endes med Glæde. Jeg undseer mig ved at trøtte Læserne med mere tydske Bombast"

Saavidt Riegels; det være blot tilladt at tilføje, at det her omtalte Marionetsykke er det, Shakspear tillagte Sørgeespil Titus Andronicus, uidentivt opført efter den i Gottscheds Verz. d. Sch. anførte Samling af engelske Comedier og Tragodier med Pikkelhering trykt 1730.

jeg nu er fri for Urolighed, Avind, og det majsomme Arbejde, jeg, saalænge Skuepladsen stod, med min Helheds og Venners Dpofrelse idelig opfordredes til. Denne Høst indbragte mine Arbejder mig, da Forf. i England og Frankrig ved et eneste Stykke, der opførtes med Bifald, ikke sjelden have tjent to til tre tusind Daler. Du maa altsaa heller lykønske mig, at disse paa eengang majsomme og be kostelige Arbejder nu ophøre.”

Slige Klager kunde ikke slumre i den fjerde Frederiks Øren; han tog derfor det danske Skuespil under sin Beskyttelse, anviste det Skueplads paa det udbedrede og udvidede Slot, gav Skuespillerne Tillæg af sin Kasse, og Skuepladsen aabnedes paa ny den 16 April 1728 med en (i Hr. Schwartz's Lommebog for 1785 aftrykt) Prolog, hvis Forf. ikke er navngivet, og som ikke kan være Holbergs, da han i sit andet latinske Brev siger, at han, saameget end hans Venner anmodede ham at skrive for den opstandne Skueplads, ikke vilde befatte sig dermed, men nøjedes med at lægge sidste Haand paa nogle Skuespil, som trængte meest til Filen, og forære Skuespillerne de nye, han havde færdige. Denne Glæde varede imidlertid ikke længe, thi samme Aar indtraf Kjøbenhavns første store Ildbrand, inden dette Stød kunde begynde at forvindes, mistede Fædrelandet sin Frederik den Fjerde; og en langt anden Periode frembrød under hans Eftermands sexten Aars Regjering, da det, som Bernstorffs Lovtaler udtrykker sig, var mørkt i Danmark.

R. R.

Om

Om Plutus og dens Kilder m. v.

Den dramatiske Journal siger i sin første Aargang No. 21: "Aristophanes har skrevet en Comedie af samme Navn som Holbergs, og noget af Indholdet skylder Holberg denne Comedieskriver. — Dog er det kun noget i det Hele; thi Aristophans Plutus indeholder kun denne Handling: at Plutus, Rigdommens Gud, faaer sit Søn, og kommer til Staden efter Begjæring, og at Fattigdom (Penia) gjøres landsflygtig. Altsaa er den dobbelte Handling i Holbergs Plutus, nemlig at Penia først og siden Plutus bliver drevne i Landsflygtighed m. m. ingen Efterlignelse af Aristophan. Noogle af Personerne har Holberg beholdt af Aristophan, men andre har han selv skabt, og er f. Ex. Diogenes, og alle de Samtaler imellem Diogenes og Davus, Diogenes og Plutus m. fl. ere Holberg egne; men andre har han med det meste af deres Dialoger indført, f. Ex. Offerpræsten hos Holberg er den samme som Aristophans 5 Act 2 Scene."

Vi ville til at bevise Rigtigheden af denne Journalistens Uttring meddele et kort Udtog af det aristophaniske Stykke, saavidt det er Holberg vedkommende.

Styl-

Stykket aabnes hos Aristophan af Slaven Cario, der klager over, at hans Herre Chremylus er blevet gal, og løber efter en blind Mand, og nøder ham at løbe med. Han vil vide, hvorfor; og Herren siger ham da, at saa længe han har været en ærlig og skikkelig Mand, har han levet i yderste Armod, medens Kjaltringer bleve riae; han havde derfor raadspurgt Phæbus, om han ikke skulde opdrage sin eneste Søn til en Kjaltring; men Guden havde foreskrevet ham at følge den første, han mødte, naar han kom ud af Templet. Cario vil forklare dette figurlig, at det nemlig blot siger: ja vist skal han opdrage sin Søn til en Karl, som alle de Andre; men Chremylus paastnaer, det maa forklares efter Bogstaven; og da nu denne blinde Mand var den første, han havde mødt, beslutte de at true ham til at sige, who han er. Plutus giver i Begyndelsen haarde Svar paa haard Tiltale, men da Cario nu truer at lede ham hen til et bradt Sted, hvor han skal brække sin Hals, tilstaaer han, at han er Plutus. Chremylus skjælder ham først ud, fordi han vilde fortie det, og spørger ham endelig, hvor han kommer fra, siden han seer saa skiden ud; Plutus svarer, han kommer fra en Gniers Hus, der aldrig har tvættet i sine Dage; at Jupiter har slaaet ham med Blindhed, fordi han havde truet, ene at gjærste brave Folk, og at han saa vilde gjøre, hvis han fik sit Syn igien, men at han længe ingen skikkelige Folk havde seet; hvilket Chremylus ikke undres over, da det er gaaet ham ligesaa, hvorvel han har sit Syn. Nu vil Chremylus, Plutus skal blive hos ham, da han forsikkrer, han er en meget skikkelig Mand, men det — siger Plutus — gjør de alle
til,

til de faae ham fat, men siden blive de Kjæltringer. Nu lover Chremylus at skaffe ham sit Syn igjen; men det tør han ikke for Jupiter? Chremylus og Cario sige nu nogle aristophanske Blasphemier mod Jupiter, og lappes derimod, alt under idelige Sarcasmer paa al Verden, at opbrøje Plutus; og nu faae de ham endelig, skændt ogjerne, ind med i Chremyli Huus.

I anden Act meddeler Cario Choret sin Herres Lykke, og indbyder dem at dele den; derpaa kommer Chremylus selv, og bekræfter den gode Tidende; nu kommer hans Nabo Blepsidemus til, og undrer sig, at Chremylus, som pludselig er bleven rig, mod Etik og Brug iudbød sine gamle Venner; kun mener han, Chremylus umulig kan være kommet ærlig til sine Penge; derover kommer det til et Mundhuggerie imellem dem, til Chremylus endelig siger ham, han har Plutus hjemme, og vil sende ham til sine Venner, naar han først har faaet sit Syn, til hvilken Ende de enes at føre ham til Esculapii Tempel. Men nu kommer Penia og bebrejder dem dette Foretagende, de skændes heftigen med hende, endelig enes de om, at tage Choret til Dommer, og er den her forekommende Process, paa de aristophanske Sigdehug nær, temmelig overeensstemmende med Holbergs 4 Act's 3 Scene. Choret dømmer hende til at flye, og nu gaae da de to Gamle at føre Plutus til Esculapii Tempel.

Tredie Act aabner Carlo med at løfenske Choret, at Esculap har givet Plutus sit Syn igjen. Nu kommer Chremyli Kone, hvem Cario giver en meget aristophansk
Be-

Beskrivelse over den hele Undercuur; Plutus kommer til med Chremylus, Plutus er glad og taknemmelig for sit gjenfaaede Syn, Chremylus klager over Overhæng. Konen vil nu bringe Plutus Dffergaver, men han vil have dem inde.

Fjerde Act aabner atter Cario jublende over al den Herlighed og Rigdom, der er kommet over hans Herres Huus. En ærlig Mand kommer til, der har tilfat sin Formue paa at hjælpe sine Venner, og nu har faaet Hjælp hos Plutus, hvem han vil ofre sin lugslidte Kjøle og sine gamle Sko; og strax efter ham en Sycophant, der klager over, at Plutus har gjort ham til en Staadder, ved hvilken Lejlighed Aristophan faaer sagt Athens Demagoger mangen herlig Sandhed.

I følgende Scene kommer en gammel Kjælling at klage sin Nød over, at et ungt Menneske, der gjorde Cuur til hende for hendes Penge, nu forsmaaede og forhaanede hende. Ynglingen kommer til, og driver megen Spot med hende, hvori Choret hjælper ham.

Femte Act aabner Mercurius, der kalder Cario ud, og forkynder ham Jupiters Vrede, fordi de, fra Plutus fik sit Syn igjen, holdt op at ofre baade til ham og de øvrige Guder, men tilbyder sig at blive i Argos, og modtage en liden Tjeneste, da der i Himlen hverken vankede at spise eller drikke. Efter ham kommer den ovenomtalte Dfferpræst, og fører samme Klage, da nu ingen kommer til Jupiters Tempel uden for at forrette sit Behov, hvorpaa Cario raader ham at træde i Tjeneste hos Plutus, der nu kommer i Jupiters Sted, hvor-

til

til ogsaa Offerpræsten er villig. Nu kalder Cario efter Fakler o. s. v. til at bære for Plutus, der skal indføres i Templet. Den gamle Kjølling fra forrige Act kommer ud, og faaer ogsaa sin Forretning ved Højtidsfærdene, og Stykket endes.

Ligesom dette Udtog ustridig hjemler Journalistens ovenanførte Udsagn, godtgjør det sikkerligen og, hvad i Noticen bag selve Stykket yttredes, at Alt, hvad for os udgjør Stykkets Værdi, skyldes Holberg, hvorhos man dog ikke bør overse, at Lucian, der var Forfatteren af Niels Klim i frijs Minde, ikke har været uden Indflydelse, især paa Diogens Dialoger.

R. K.

Om

Om Abracadabras Kilder m. v.

I Noticen bag efter selve Stykket (5 D. S. 166) er Plauti Mostellaria nævnet, som den Original, Holberg selv tilstod at have givet en ny Klædning; vi ville da efter Sædvane her meddele et Udtog af, hvad Holberg saaledes har nyttet.

I Acti I Scene.

Grumio. Tranio. To Slaver.

Grumio.

Herud af Kjøkkenet, herud, Din Kjalstring!
Som er mig flygtig mellem Gadene.
Ud! Du Herskabets Ruin! af Huset;
Paa Gaarden skal Du saae Din Straf, ifald jeg lever.
Ud, Slikmund! siger jeg, af Kjøkkenet, Dit Smuthul.

Tranio.

Hvad Skam, er det for Straalen ved vort Huus,
Troer Du, Du er paa Landet! bort fra Huset.
Gaae ud paa Landet! pak Dig! bort fra Døren.
Gaaer ham. Hør! lystet Du?

Grumio

Grumio.

Au! hvorfor slaaer Du mig?

Tranio.

Du vilde selv.

Grumio.

Nu godt! lad kun den Gamle komme,
Og komme tarst, hvem Du fraværende opæder.

Tranio.

Urimelig Du snapper, og urigtig,
Kan man opæde en fraværende?

Grumio.

Du Kjøbstædsblaps! Du Pudssemager! Du!
Bebrejder Du mig Landet? Sikker, Tranio!
Fordi Du veed, Du kommer snart i Møllen.
Ja inden stakket Tid forøger Du
Den jernbeslagne Slægt paa Landet, Tranio!
Nu mens Du kan og vil, saa drik, forød,
Fordærv vor Husbonds Søn, den brave Ungling,
Sup Dag og Nat, slankeer, kjøb Løser fri,
Fød Synltegiæster, lev som Matadorer!
Var det den Gamles Bud den Gang han rejste?
Skal han saaledes finde sine Ting?
Troer Du, det er en ærlig Tjeners Pligt
Sin Herres Gods og Søn at ødelægge?
Eh! ødelagt jeg anseer ham, som er forfalden
Til ligt, da ingen før blandt al Athenens Ungdom
Blev anseet for saa sparsom og afholden;
Nu bær han Prisen i langt andre Ting,
Altsammen ved Din Glib og Underviisning.

Tra-

Tranio.

Hvad Pokker angaaer jeg, og hvad jeg gjør, vel Dig.
Er der paa Gaarden da ej Stude, Du kan passe?
Mig lyster det at drikke, elske, leffe,
Det skeer paa min Nygs Regning, ej paa Din.

Grumio..

Hvor han er kjæphøj! oh!

Tranio.

Oh! gib Du skee!

Hvidløgen staaer Dig ud af Halsen!
Du Bondesnold! Du Sjedebuk! Svinegel!
Du Fæhund!

Grumio.

Hvad vil Du?

Enhver ej lugte kan som Du, ej sidde øverst
Lilbords som Du, og saadan leve lækkert,
Hav Du de Turtelduer, Fiske, Fugle,
Og lad mig Løgmund leve, som jeg kan,
Du lykkelig; jeg usfelt & det saaer være.
Mit Gode og Dit Døde er i Vente!

Tranio.

Du synes, Grumio! mig at misunde,
At jeg har Godt, Du Dødt; saa bør det være.
Jeg elske bør, og Du bør vogte Stude;
Jeg leve kostelig, og Du elendig.

Grumio.

Du Galgeknebel! for det bliver Du,
Og kommer højt i Vejret, naar engang
Den Gamle kommer hjem.

Tran-

Tranio.

Hvoraf veed Du,
At denne Lob vil blive min før Din?

Grumio.

Det har jeg ej forskyldt; men det har Du, og gjør det.

Tranio.

Vær nu saa god, at holde Tand for Tunge,
I fald Du ej har Lyst at see en Ufærd.

Grumio.

Saa giv mig Erter da til mine Stude,
Hvis ej, saa Penge; blev saa ved, og lev,
Som I begyndte, drikker, gjæstererer,
Tracterer, mædsker Jer, og staaer paa Stii.

Tranio.

Hold Mund, og gaae Du hjem! jeg vil hen til Piræum
At faae mig en Net Fisk der til i Aften.
I Morgen faaer Du Erter ud paa Gaarden.
Hvad nu! hvad seer Du paa mig, Galgeknebel!

Grumio.

For Skam! jeg troer, det bliver snart Dit Navn.

Tranio.

Snart see, hvad vil, naar nu jeg har det saa!

Grumio.

Nu vel! men vid blot dette, at det Onde
Skeer altid suarere, end Du det susker.

Tranio.

Plag mig nu ej, gaae hjem, og pak Dig bort,
Og vid, Du aldrig skal mig sinke mere.

Tranio gaaer, og Grumio, efter at have ønsket sin gamle Herre snart hjemme, ligeledes, da han seer sin Herre

Herræs Søn komme. Denne anstiller i en lang Monolog Betragtninger over sin Fordærvelse, sammenlignende sig med et nyt Huus; nu kommer hans Donna, Philematium, og hendes Terne Scapha til, en Scene, Holberg ikke har ku det nytte; derpaa kommer Callidamates beklænt med sin Donna Delphium, og Acten slutes.

Anden Act aabnes, ligesom hos Holberg, af Tjeneren, der har erfaret sin gamle Herræs hjemkomst.

Tranio.

Den store Jupiter vil da med Bold og Magt
Saae mig og Herrens Søn i al Ulykke,
Bort Gaad er ude, der er ingen Havn,
Dg Frelsen selv kan nu ei frelse, om den vil.
Saa saa jeg nys et Vjerg af Sorg i Havnen;
Min Herre kom nu hjem; caput er Tranio,
Hvo er der, som vil tjene sig en Skilling,
Hvor er en Vidsketrodser, en Jernslider,
Alf dem, som for to Styver gaae mod Sværdet,
Der, hvor man faaer tit femten Spyd i Livet;
Ham gir jeg et Talent, at gaae paa Korsen for mig,
Dog at han nagles Haand og Fod to Gange.
Naar det er feet, han hente sine Penge.
Men jeg er om en Hals, som ikke løber hjem.

Philolaches.

Der har vi Naden, der er Tranio fra Havnen.

Tranio.

O Herre!

Philolaches.

Nu da?

Tranio.

Jeg og J.

Phi

Philolaches.

Hvad jeg og I.

Tranio.

Er om en Hals.

Philolaches.

Hvi saa?

Tranio.

Ier Far. er kommen.

Philolaches.

Hvad hører jeg!

Tranio.

Vi er caput! Ier Faer er kommen.

Philolaches.

Spør er han da? jeg beder Dig.

Tranio.

Her!

Philolaches.

Hvo siger saa?

Hvo saae ham?

Tranio.

Jeg har seet ham, siger jeg.

Philolaches.

See mig!

Hvad gjør jeg nu?

Tranio.

Spørg Du mig om det, Du spiser.

Philolaches.

Du saae ham selv?

Tranio.

Jeg selv.

Philolaches.

For vist?

Tranio.

Ja vist.

Philolaches..

Jeg er forloren, hvis Du siger sandt.

Tranio.

Hvad godt har jeg deraf, ifald jeg lyver.

Philolaches.

Hvad gør jeg nu?

Tranio.

Gaae mig alt det tilside,

Hvo sover der?

Philolaches.

Callidamates.

Tranio.

Vel

Ham, Delphium!

Delphium.

Vaagn op! vaagn op!

Callidamates.

Jeg vaaget,

Giv mig at drikke!

Delphium.

Vaagn dog! Philolaches Fader

Er kommet hjem!

Callidamates.

Det gaae den Fader vel!

Philolaches.

Ham gaaer det vel, men jeg er om en Hals.

Cal

Callidamates.

Du! og hvorfor?

Philolaches.

D staae dog op! min Far er kommet.

Callidamates.

Din Far er kommet! beed ham gaae igjen,
Hvad vilde han her hjemme nu?

Philolaches.

Hvad skal jeg gjøre?

Snart kommer Far, og finder mig beskjæmt,
Og Huset fuldt af Gæster og af Skjoger.
Det er en Ynk, at grave Brønden først,
Naar Løsten vælger En, som nu jeg spørger ved
Min Faders Komme først, hvad jeg skal gjøre?

Tranio.

See — han har lagt sig til at sove — væk ham!

Philolaches.

Naagn op! jeg siger Dig, min Fader er her strax!

Callidamates.

Din Fader? flye mig mine Løster, at jeg
Kan gribe Waaben! Jeg skal slaae Din Far ihjel.

Philolaches.

Lie! Du gjør mig ulykkelig! o, faaer
Mig ham dog ind!

Callidamates.

Nu holder jeg Jer Alle
For Potter, giver I mig ej en Potte!

Philolaches.

Jeg er dødsens!

M m 2

Trac

Tranio.

Grif Mod! den Frygt skal jeg curere.

Philolaches.

Jeg er Dødsens!

Tranio.

Saa tie! jeg skal udgruble Naad.

Er Du tilfreds, naar jeg faaer ved Din Faders Komme
Ham ikke blot til ikke at gaae ind, men til
At flye langt bort fra Huset? gaae kun I
Nu ind i Huset, og faaer mig dette hurtig bort.

Philolaches.

Hvor skal jeg være?

Tranio.

Hvor Du ønsker helst, hos hende!

Delphium.

Hvad nu? lad os gaae bort.

Tranio.

Ej saa langt, Delphium!

Drik derfor ej en Draabe mindre inde.

Philolaches.

Jeg frygter, hvor de søde Ord vil falde ud.

Tranio.

Kan Du ej være rolig, og adlyde?

Philolaches.

Go!

Jeg kan.

Tranio.

Gaae frem for alt I to herind! (til Fruentimmerne.)

Delphium.

Vi ere Dig til Villie!

Tra-

Tranio.

Seus det give!

Hør Du nu, hvad jeg vil, at her skal passes,
Lad fremfor Alting Huset være lukket,
Og ingen kuye derinde!

Philolaches.

Det skal skee!

Tranio.

Som ingen Moers-Sjel boede der i Huset.

Philolaches.

Godt.

Tranio.

Ingen svare, naar den Gamle banker.

Philolaches.

Er der mere?

Tranio.

Lad mig faae Hovednøgelen
Herud, saa skal jeg lukke udenfra.

Philolaches.

Jeg overgiver mig og alt mit Haab til Dig.

De gaae nu ind, Tranio filosofherer over sit Foretagende, og lover, han skal opføre en Comedie for denne Mand i levende Live, da han tvivler meget paa, der bliver nogen efter hans Død.

Anden Act aabner Faderen Theuropides og Tranio.

Theuropides.

Jeg takker Dig, Neptunus! inderlig,
At levende Du slap mig ud af Hænde,
Erfarer Du, jeg nogentid herefter
Jkkun en Fodbred vover mig paa Vandet,

Frit

Frit maa Du gjøre, hvad Du vilde gjort mig nu.
Bort, bort fra mig! alt hvad jeg efterdags
Dig vil betro, det har jeg alt betroet.

Tranio.

Skamfærd, Neptun! du har forseet dig ilde,
Som slap saa god en Lejlighed af Hænde.

Theuropides.

Jeg efter tre Aar fra Egypten kommer hjem;
Jeg troer, jeg mine vil hjerkommen blive.

Tranio.

Den havde været langt hjerkommenere,
Der havde bragt os Budskab om din Død.

Theuropides.

Men hvad er det? er Døren lukt om Dagen?
Saa maa jeg banke! nu, hvem lukker op?

Tranio.

Hvem er den Mand, som gaaer vort Huus saa nær?

Theuropides.

Det er jo Tranio, min Træl.

Tranio.

Theuropides!

Velkommen, Herre! o velkommen vel her hjem!
Har Herren været frisk?

Theuropides.

Det seet Du.

Tranio.

Det var skönt.

Theuropides.

Men I er vist nok gale?

Tras

Tranio.

Hvorfor det?

Theuropides.

At Jgaaer her paa Gaden; der er ingen
J Huset, der kan aabne eller svare.
Jeg har snart banket Døren reent i Stykker.

Tranio.

Ach! har Du rørt ved Huset?

Theuropides.

Hvorfor ikke?

Jeg har jo snart slaaet Døren reent itu.

Tranio.

Saa Du har rørt?

Theuropides.

Nært! siger jeg, og banket!

Tranio.

See os!

Theuropides.

Hvad nu?

Tranio.

O, det var ilde gjort!

Theuropides.

Hvad er der?

Tranio.

Jeg kan ikke sige Dig,
Hvor slem og ond en Ting Du der har gjort.

Theuropides.

Hvad da?

Tranio.

Jeg Dig besværges, fly, gaa bort fra Huset,
Gly hid til mig, tæt hid! men har Du rørt ved Døren?

Theu-

Theuropides.

Hvor kunde jeg da banke , og ej røre ?

Tranio.

Saa har Du dræbt.

Theuropides.

Hvem ?

Tranio.

Alle Dine.

Theuropides.

Sid Du see Glam og Last med denne Spaadom.

Tranio.

Jeg frygter , Du kan ej udsone Dig og dem.

Theuropides.

Hvorfor ? hvad siger Du mig der for Nyt ?

Tranio.

O Herre ! lad de Folk gaae bort fra Huset.

Theuropides.

Gaaer bort detfra.

Tranio.

Kom ej til Huset , rører Jorden.

Theuropides.

Men hvorfor taler Du da ej ?

Tranio.

Det er nu

Syv Maaneder , at ingen Sjel har sat

Sin Fod i Huset , fra vi flytted' ud.

Theuropides.

Men sig

Hvorfor ?

Tranio.

Tranio.

See ud, om ingen lurere paa os.

Theuropides.

Alting er sikkert!

Tranio.

See Dig vel omkring!

Theuropides.

Nej der er ingen, tal Du kun.

Tranio.

Her er

Begaat et hebligt Mord.

Theuropides.

Hvad? jeg forstaaer Dig ikke.

Tranio.

Jeg siger, en Misgjerning er begaaet
I gammel Tid, det faae vi nu at finde.

Theuropides.

Hvad er det da, Dit Skarn! og hvo har gjort det? tal!

Tranio.

En Gjestven her har dræbt sin Gjest, jeg troer
Den Mand, som solgte Herren Huset.

Theuropides.

Dræbt ham?

Tranio.

Da taget Gjestens Guld, og gravet Gjesten
Herned i Huset.

Theuropides.

Hvoraf troer I det?

Tranio.

Det skal jeg sige, hørl! En Aften, da Din Søn,

Der

Der spiste ude, kom fra Maaltid hjem,
 Vi gik til Sengs, og faldt i Søvn. Jeg havde
 Just glemt at slukke Lampen, da med eet
 Han gav sig til forfækkelig at skrige.

Theuropides.

Hvem da? min Søn?

Tranio.

Lys vi og hør! han sagde:
 Den Døde var i Søvn kommet til ham.

Theuropides.

Det dog i Søvn var?

Tranio.

Hør kun, han sagde:
 Den Døde havde talt saaledes til ham!

Theuropides.

I Søvn!

Tranio.

Dg skulde han da sagt det til ham vaagen?
 En der er dræbt for meer end tredsindstve Ar.
 Du er dog ogsaa stundum ret eenfoldig.

Theuropides.

Jeg tier.

Tranio.

Men hør nu, hvad Manden sagde:
 "Jeg er en fremmed Gjest fra Diapont;
 Her boer jeg! denne Bolig er mig anvist,
 Thi Orcus vilde ej modtage mig,
 Da ubetimelig jeg kom af Dage,
 Jeg myrdet er ved Svigg; min Gjestven her har dræbt mig,
 Og lønlig gravet mig ujordet ned i Huset,

Det

Det Starn, blot for mit Guld! thi stot Du bort herfra;
Dit Huus besmittet er, vanhelliget Din Bopæl.”
Jeg fik ej i et Aar fortalt, hvad der alt skede.
Ays tys!

Theuropides.

Hvad var det, Kjære?

Tranio.

Døren knaged’.

Har Nogen rørt den?

Theuropides.

Blodet tisser i mig.

De Døde hente mig til Drens levende.

Tranio.

(Jeg er forloren! de fordærver mig min Leeg,
Jeg er saa ræd, at han skal fange mig i Løgn.)

Theuropides.

Hvad taler Du der med Dig selv?

Tranio.

D gaa fra Døren!

Flye, jeg besværges Dig.

Theuropides.

Hvorhen? hvi flyer Du ikke?

Tranio.

Jeg frygter intet. Jeg har Fred med Døde.

Theuropides.

Hør, Tranio!

Tranio.

Kald ej paa mig, om Du er Klog;
Jeg ingen Ting har gjort, ej banket har paa Døren.

Theu-

Theuropides.

Hvad er det, hvad gaaer af Dig, Cranio?
Hvem siger Du det til?

Cranio.

Å! var det Dig, der kaldte?

Jeg troede, at den Døde brugte Mund,
For det Du havde banket her paa Døren;
Men staaer Du der, og gjør ej, hvad jeg siger?

Theuropides.

Hvad da?

Cranio.

Se ej tilbage, fly, og dæk Dit Hoved.

Theuropides.

Hvi flyer Du ikke?

Cranio.

Jeg har Fred med Døde.

Theuropides.

Jeg veed det, men nu nys! hvi var Du da saa bange?

Cranio.

Bryd Du Dig ej om mig; jeg skal nok hytte mig.
Men fly alt, hvad Du kan, som Du begyndte,
Og paakald Herkules!

Theuropides.

Herkules! jeg kalder!

Theuropides gaaer. Cranio ønsker ham en Ulykke paa Vejen, og glæder sig over sine Kunststykker.

Tredie Act aabner en Kagerkari (hos Holberg Ephraim Tøde) med at klage over de flette Lider. Cranio seer ham, og vil standse ham, at han ikke skal røbe dem ved at kræve de Penge, Herren har fritkjøbt sin Donna for; men i det samme seer han den Gamle ogsaa komme, han
gaaer

gaaer da først til denne, der klager over, at den, der har solgt ham Huset, fragaaer Alting; nu maa Cranio atter til Kagerkarlen, som han vil have til at komme igjen, men som bliver ved at raabe, til Theuropides vil vide, hvad det er, og Cranio, for at redde sig ud deraf, siger, at hans Herre har laant Penge af Kagerkarlen at give paa Haanden for at kjøbe et Huus for, isteden for det befængte. Theuropides bifalder dette, og lover at bes tale Kagerkarlen, som gaaer. Men nu vil han først vide, hvor Huset ligger; i sin Angest siger Cranio, det er Naboens Huus. Theuropides vil da ind at besee det; men Cranio siger, der er Gruentimmer, man maa først vide, om det er dem belejligt. Theuropides befaler ham da at høre ad; medens Cranio banber ham i denne Anledning, kommer Naboen Simo, der har listet sig ud fra sin Kone, der vil nøde ham at tage en Middagsføvn. Efter nogle Complimenter, som Simo netop besvarer som Holbergs Leonard, ubbeder Cranio sig Tilladelse, at hans Herre maa besee Simos Huus, da han vil bygge sig et derefter, siden han har hørt, det var meget kjæligt om Sommeren. Simo tilstæder det, og Cranio kalder paa sin Herre, men indbilder ham tillige, at Simo fortryder Kjøbet, og vilde gjerne have det omgjort. Han fører da de to Gamle sammen, men formaner sin Herre, ikke at tale om Kjøbet.

Simo.

Han siger, at Du vil besee mit Huus.

Theuropides.

Hvis det er ikke til Ulejlighed.

Simo.

Aldeles ikke, gaae og see Dig om.

Theu-

Theuropides.

Men Fruentimmerne?

Simo.

D bryd Dig ej om dem;
Gaae Du omkring, som Huset var Dit eget.

Theuropides.

Som?

Tranio.

D lad ham ikke høre i hans Rummer,
At Du har kjøbt det! Seer Du ej, hvor suurt han seer.

Theuropides.

Det seer jeg.

Tranio.

At han ej skal troe, Du spotter ham,
Kal ej om Kjøbet til ham.

Theuropides.

Jeg forstaaer,
Og billiger Din Varsel; det er vel tænkt!
Men nu!

Simo.

Saa gaae dog ind, besee det efter Lykke.

Theuropides.

D alt for artig!

Simo.

Det er mig en Glæde,
Vil Du en, der skal følge Dig.

Theuropides.

Vist ikke.

Simo.

Hvordan?

Theu-

Theuropides.

Jeg heller vil gaae fejl, end jeg vil følges.

Tranio.

Seer Du den Forstue og Gangen?

Theuropides.

Den er prægtig.

Tranio.

See Stolperne engang, hvor stærke og hvor tykke.

Theuropides.

Jeg troer ej, jeg har fundet bedre Stolper.

Simo.

De var mig ogsaa dyre.

Tranio.

Hører Du,

Han siger var. Det lader, som han knap
Kan bære sig for Graad.

Theuropides.

Hvad gav Du for dem?

Simo.

Tre Miner for de to, foruden Fragten.

Theuropides.

De er dog slettere, end først jeg troede.

Tranio.

Hvi saa?

Theuropides.

For der er Orm i begge to forneden.

Tranio.

De er nok fældt i Utid, det er Fejlen.

Men de er gode nok endnu, saasnart de tjæres;

Uhi

Thi dem har ej barbarisk Grødmund gjort.
Men seer Du Falskerne paa Døren.

Theuropides.

Ja vist!

Tranio.

See kun hvor tæt de slumre.

Theuropides.

Slumre?

Tranio.

Jeg vilde sige, slutte.

Nu driller han sin Herre med at vilde, han skal see en
Krage, der driller to Gribber, og da Herren ikke kan
det, siger han, det maa komme af hans Velde.

Theuropides.

Men det, jeg seer, staaer mig særdeles an.

Simo.

Nu skulde Du gaae videre omkring.

Theuropides.

Vist nok!

Simo.

Hør Dreng! viis Du ham om i Huset
Og Bærelserne. Skulde ikke jeg
Paa Torvet, viste jeg Dig selv omkring.

Theuropides.

Vort med Din Viser; jeg vil ikke vises.

Simo.

Hvi saa?

Theuropides.

Jeg gaaer før vild, end en skal følge mig,
Jeg gaaer da uden Viser?

Simo.

Simo.

Gjerne!

Theuropides.

Saa gaaet jeg da!

Tranio.

Vi lidt! jeg først vil see om Hunden.

Theuropides.

See ad!

Tranio.

Der er den!

Theuropides.

Hvor?

Tranio.

Saa ligetil! — til Bloksbjerg,
Du standser! gaa Du kun.

Simo.

Saa, der er ingen Fare.

Den er saa from som Vand! see! gaa Du dristig ind.
Jeg gaaer paa Torvet!

Theuropides.

Megen Lat! farvel!

Hør, Tranio! faae mig den Hund fra Døren!
Skjøndt den er ej at frygte.

Tranio.

See! hvor from den ligger,
Du vil dog ej ansees for tvær og seig.

Theuropides.

Nu, som Du vil! kom med!

Tranio.

Jeg viger ikke fra Dig.

Ligesom nogle af de foregaaende Scener ere bogstavelig oversatte, at man kunde see, hvor tæt Holberg kunde holde sig til sin Original, meddeles denne, at man igjen kan see, hvor mange comiske og lykkelige Ideer han selv havde at berige sin Efterlignelse med; og vil man uden Grindring lettelig gjentagde sig Raffelovnene, der i Lybet ere til Leje, og Tobakken med Profit.

I næste Scene glæde Theuropides og Tranio sig sammen over Kjøbet, og Tranio vil have sin Herrer til at flye sig de Penge, der staae tilbage at betale; men Theuropides sender ham i det Sted ud at hente sin Søn fra Landet; hvorimod Tranio gaaer ind i Huset til Svirebrødrene. Nu kommer Phaniscus at hente sin Herre Callidamates; men som han banker, kommer Theuropides og vil advare ham, at ingen boer i Huset, hvorpaa Phaniscus oplyser ham langt anderledes, fortæller ham hans Søns hele Dpførsel, og gaaer derpaa at søge sin Herre andensteds. Nu er Theuropides i Tvivl; men Simo kommer til, og efter en kort Scene, hvor han vil betale Simo de paa Kjøbet resterende Penge, og denne hverken vil vide af Penge eller Kjøb at sige, kommer det da endelig til Oplysning imellem dem *). Nu kommer Tranio, der har

*) Det Sted Holberg af denne Scene har efterlignet og udvidet, hedder saaledes:

Theuropides.

Hvis Du har Stunder, vær saa god og hør
Et Ord.

Simo.

Ja gjerne!

Theuropides.

Du har, veed jeg, faaet
Af Philolaches forgetne Miner.

Simo.

Jeg? aldrig, det jeg veed, en Stilling.

Theus

Om Abracadabras Kilder m. v. 563

har faaet det beskjenkede Selskab ud. Theuropides vil fange ham, og fortæller ham troskyldig, at Simo intet

N n 2

af

Theuropides.

Hvad?

Af Cranio, min Eræl?

Simo.

Endnu langt mindre.

Theuropiddes.

Som han gav Dig paa Haanden.

Simo.

Drømmer Du?

Theuropides.

Jeg? Nej! men Du, som troer paa denne Maade
Bed at benægte, at faae Tingen udført.

Simo.

Hvad da?

Theuropides.

Det sou' min Søn har afgjort med Dig
I min Graværelse.

Simo.

Han afgjort noget med mig

I Din Graværelse? hvad da, og naar?

Theuropides.

Jeg er Dig skyldig firfindethve Miner

Simo.

Mig ikke; men er Du dem skyldig, som
Ord man man holde, at Du ej skal fragaae.

Theuropides.

Jeg skal ej nægte, jeg er skyldig, og betaler.
Nægt Du kun ej, Du fik de fyrgethve.

Simo.

Hør, see paa mig, og svar: han saade mig
Din Søn Du vilde gifte bort, og derfor
Her bygge paa Dit eget.

Theuropides.

Bygge her?

Simo.

Saa sagde han!

Theus

af Kjøbet vil vide at sige, men Tranio mærker Uraad, og tager sin Tilflugt til Alteret paa Scenen, hvor Theuropides hverken med det Onde eller Gode kan faae ham fra. Men nu kommer Callidamates til, bilægger hele Sagen ved at tilbyde Theuropides Erstatning for det Tabte, og udvirker Tranio Tilgivelse.

Ustridig vil dette Udtog bevise, hvad i Noticen efter selve Stykket (L. 5. S. 167) saavel om Holbergs mesterslige Behandling af det, han laante, som hans rige Haand til at lægge til af sit eget, er sagt.

Til dette vittige Stykkes uværdige Efterspil, den forvandlede Brudgom, har Undertegnede søgt et Original, da det skulde være ham kjert, jo mindre Deel Holberg kunde bevises at have deri; men forgjeves: han vil altsaa forbigaae det med Læusched.

K. K.

Theuropides.

See mig! jeg er forloren,
Miu Stemme gvaes, Nabo! jeg er Dødsens.

S i m o.

Har Tranio gjort nogen Ustyr her?

Theuropides.

Han har forstyrret Alt, har narret Dig
Og mig i Dag paa en uværdig Maade.

Om

Om Don Kanudos Kilder.

Fattigdom og Hoffærdighed forenede seer man næsten fra Holbergs første Arbejder af, f. Ex. Barselstuen, at have været et Yndlingsthema for ham; og er det tillige høist rimeligt, at Lysten til at bryde en Landse med Moslere, ved at forsøge at indbringe et Spektakels-Intermezzo paa en sandsynligere Maade, end Jourdain's Opdragelse til Mamamouchi i den adelige Borger, har bestemt ham til at sætte Scenen i Spanien, saa meget mere, som der om de spanske Hidalgos med mindre Føje lod sig adskilligt sige, der vilde have været betænkelig at vove mod en Adels, hvori den saa mægtige danske bedre kunde gjenkjendt sig selv. Om i øvrigt ikke Stykket hist og her tørde bære Spor af, at han, som han selv i sit sidste latinske Brev tilstaaer, ikke har kjendt meget til Spanien, tørde være et andet Spørgsmaal.

Da de Forandringer, Holberg med dette Stykke efter dets første Udgave har foretaget, blot bestode i Tilføjninger, er hertil ingen Varianter at meddele.

Saa vel den Løkebuesse, som den svenske Bearbejdelse deraf maa ligeledes her forbigaaes, da Rummet i denne Deel, der allerede saa langt overstiger det bestemte Aretal, ikke har tilladt Undertegnede at kunne indlade sig paa Oversættelser, hvilket han imidlertid haaber fuldstændigere og bedre andensteds at kunne gjøre.

K. K.

Om

Om Kilderne til Philosophus i egen Indbildning.

Den Foragt for den vægte og indbildske Philosophie, som Holberg hele sin litterariske Bane igjennem sees at have været besjelet af, og som han især i sine Skuespil, fra den Vægelsindede af og indtil Sganarels Rejse til det philosophiske Land, idelig lagde for Dagen, synes endnu i hans seneste Aar, vel tildeels fordi han ved at arbejde paa Niels Klim hyppigere sysselsatte sig med Lucian, tildeels og ved hans Characteristik og Biographie af Philosophen efter hans Hjerte, Socrates, at have faaet ny Næring, og kan man med Føje ansee det af Pernille citerede Stykke af Heltehistorien om vægte og vægte Philosopher, som den bedste Commentair over, eller maa- skee Kilden til dette Stykke; da dette imidlertid paa sin Tid her i Samlingen vil blive astrykt, troes det uforødsent at astrykkes her. Hvorfra Ideen om den philosophiske Bæffer, der i øvrigt har et ganske lucian- anse Udseende, er taget, og hvorfor Pernille giver sig ud for en pragist Doctor, som sikkerlig ikke har været uden nogen den Tid bekjendt Aarsag, har Undertegnede ikke fundet opspore.

B. K.

Om

Om Kilderne til Republiken eller det
gemene Bedste.

Den høist bisarre og for Stykket ufordeeltige Idee, at gjøre Republiken til en physisk Person, der befinder sig ilde, og cures ved et Brækmiddel, er saare nær beslægtet med Hovedideen til Poissons la Hollande malade, der mod sin Villie faaer Rulsteer af Krud og Salpeter, og besøges af en fransk og engelsk, spansk og tydsk Doctor, hvoraf den engelske vil give hende et Brækmiddel, og den franske aarelade hende, men tilsidst nøde hende at danse, hvoraf hun endnu bliver flettere, og omsider erklæret ulægelig. Det synes altsaa ikke usandsynligt, at Holberg ved nybnævnte franske Stykke er bragt paa dette Wildspor.

Blandt dette Stykkes Hovedkilder kan i øvrigt med Føje det fjerde Capitel af Niels Klim ansees, der vel især har bragt Holberg paa den Idee, at gjøre Projectmageri til en Gjenstand for sin comiske Fremstilling, saavel som adskillige af hans Epistler og moralske Tanker, hvor samme Materie behandles; men da samtlige i
denne

denne Samling vil findes, vilde det være at forstørrede den uden Fornødenhed, her end eengang at afstrøkke dem.

Af samme Marsag udelades og her det Stykke af Klimis niende Capitel, eller hans Rejse om Planeten Nazar, der er Emnet til det følgende Stykke, Sganarels Rejse til det philosophiske Land. Overalt vilde det ikke være uden Ulyst Undertegnede længe kunde opholde sig ved Stykker, hvorved Holbergs Digterros intet har vundet, og ved hvilke man blot, naar man erindrer, at han i den høje Alder af henved halvfjerdsindstyve Aar har skrevet dem, kan sige med Konen hos Phædrus:

O svavis anima! quale in te dicam bonum

Ante fuisse, tales cum sint reliquiæ.

K. K.

